ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

* ŞOVENİZM NEDİR VE 2. ENTERNASYONAL

* YÖN VE DEVRİM ÇİZGİLERİNİN ELEŞTİRİSİ

* KIBRIS OLAYLARI VE İŞÇİ SINIFI BAKIŞI

cilt 2 / sayı 9
1974 eylül

ilke

Eylül / 1974
Sayı : 9

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

Sahibi : Oya Baydar / Yazıişleri Müdürü : Aydın Engin / Yazışma ve havale adresi : P.K. 71, İstanbul / Yönetim ve Dağıtım adresi : Cağaloğlu, Molla Fenari Sokak 23/3 İstanbul / Abone şartları Yıllık 100, altı aylık 50 lira. Dış ülkeler için iki katıdır / Dizgi-Baskı : Murat Matbaacılık Kollektif Şirketi / İlân : Tam sayfa 500 lira. Diğer ilânlar santimi 25 lira / Basıldığı tarih: 11 Eylül 1974

İLKE'nin bu sayısı alışılmamış bir gecikme ile çıkıyor. Gerek Cağaloğlu'nda Ağustos sonlarında yoğunlaşan elektrik arızaları, gerek üstesinden gelinemeyen diğer teknik aksamalar bu gecikmeye yolaçtı. Bu arada İLKE'nin birinci cildinin kapaklarını edinmek isteyen okuyucularımızın bu isteklerini de gereğince cevaplayamadık. Bütün bu sözünü ettiğimiz aksaklıkları önümüzdeki sayıdan itibaren kesinlikle çözümleyeceğimiz inancındayız. Şimdilik okuyucularımızın hoşgörülerine sığınıyoruz.

İLKE

25 Temmuz 1974' den 29 Ağustos 1974' e

25 Temmuz 1974

● Kıbrıs olayı Türkiye'nin ve Dünya'nın en önemli siyasi olayı olmakta devam ediyor. Ateşkes sonrasında bütün çabalar diplomatik faaliyete yöneldi. Cenevre'de barış görüşmeleri başladı. Türkiye'yi Turan Güneş, Yunanistan'ı Dışişleri Bakanı Mavros, Ingiltereyi ise Dışişleri Bakanı Callaghan temsil ediyorlar. Yunanistanda Karamanlis hükümeti açıklandı. Karamanlis'in kabinesi tamamen sivillerden oluştu. Cunta döneminde tutuklanan Averof gibi politikacıların da yer aldığı kabine ilk iş olarak genel siyasi af ilan etti. Bu arada ilan edilen kısmî seferberlik de kaldırıldı. Türkiye'de ise Ecevit bir demeç verdi ve Karamanlis ile bir zirve toplantısı yapılmasını önerdi. Türkiye'nin tezinin «federatif Kıbrıs» olacağı anlaşılıyor. Bu arada Sosyalist Enternasyonal'in Genel Sekreteri Hans Janitschek bir demeç verdi ve Kıbrıs'ta Sampson'un darbesinden sonra Faşist EOKA—B örgütünün 2 bini aşkın Makarios yanlısını öldürdüğünü söyledi. Demeçte öldürülenlerin büyük çoğunluğunun AKEL (Emekçi Halkın İlerici Partisi) üyesi olduğu belirtildi.

● İtalya'da iki milyonu aşan işçinin katıldığı genel grev ilan edildi. Çeşitli işkollarında 3 saat ile 24 saat arasında uygulamaya konan genel grev, hükümetin enflasyona karşı aldığı tedbirleri ve vergilerdeki artışları protestoyu amaçlıyor. İtalya'da ulaşım başta olmak üzere bütün hizmetler ve üretim durdu.

● Yeni Portekiz hükümeti, Portekiz'in sömürgelerde yaşayan halkların bağımsızlık haklarını bir Anayasa değişikliği yaparak resmen kabul etti.

PORTEKİZ'DE REJİM HENÜZ OTURMADI

Portekiz geçen ay içinde bir çok değişikliklere sahne olan bir ülke oldu. Faşist rejimi deviren Cunta'nın başkanı General Spinola güçlenmek istiyordu. Fakat askeri darbeyi gerçekleştiren asıl güçler olan ve ülkeyi perde gerisinden yöneten genç subaylar, buna kesinlikle karşı çıkıyorlardı. Sonunda Spinola'nın kurduğu hükümet istifa etti ve askerlerin çoğunlukta bulunduğu yeni bir hükümet işe başladı. Bu yeni hükümetin önemi, Portekiz'deki darbenin iki gerçek liderinin, siyasi hayata - bu kez - açık olarak katılmalarıyla ortaya çıkıyordu. Bu iki gerçek liderden Albay Gonçalves Başbakan; Albay Carvalho da Emniyet genel Müdürü oldu Bu arada Sosyalist parti lideri Mario Soares ile Komünist parti lideri Alvaro Cunhal ilk kabinedeki bakanlıklarını korudular.

Ülkedeki, faşizm döneminden kalma en örgütlü parti olan Komünist partisi Çalışma Bakanlığını elinden kaçırdı, ama buna karşılık Parti, ülke çapında örgütlenmesine devam etti. Portekiz'de 44 parti teşkilatı kuruldu ve önemli sendikalarda önemli mevkiler ele geçirildi. Faşist diktatörlüğün can damarı olan Gizli Polis'in listeleri 2 ay süreyle Komünist partisinin eline verildi ve Portekiz'in her yerindeki gizli polis ajanları böylece ortaya çıkarıldı.

Bu arada Portekiz'in en önemli sorunu olan sömürgeler meselesi çözüm yoluna konuldu. Spinola'nın kesinlikle karşı olduğu Sömürgelere bağımsızlık tanıma işlemi, yeni hükümetin iş başına gelmesi ile yürürlüğe kondu. Ancak bunun kolayca bitirilemeyeceği de muhakkak Hükümet Portekiz Gine'si ile Cape Verde Adalarına hemen bağımsızlık tanıyabileceğini, ancak Angola ile Mozambik'in biraz daha beklemesi gerektiğini ileri sürdü.

Nitekim Gine Bissau'nun hemen bağımsız statüye geçebileceğini belirtti, ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin de tavsiye kararından sonra bu küçük Afrika ülkesini 90 ülke birden tanıdı. Fakat burada da küçük bir pürüz belirdi. Gine —Bissau, Cape — Verde adalarının kendisiyle birleşmesini ve bağımsızlığın birlikte ilan edilmesini istiyordu. Spinola ise bu birleşmeye karşı çıkıyor ve Portekiz'in iki ülkeyi ayrı kabul ettiğini bildiriyordu. Özellikle askeri önemi haiz olan Cape Verde adalarının durumu, şimdi Adaların kurtuluş örgütü PAIGC'nin kararına bağlı.

Öte yandan Portekiz'in Angola ve Mozambik'e hemen bağımsızlık tanımaması yüzünden bu iki Afrika ülkesinde büyük karışıklıklar çıktı. Özellikle Angola'nın başkenti Luanda'da siyahlar ve beyazlar birbirine girdi, kanlı çatışmalar oldu. Mozambik'de ise Portekiz taburları Frelimo gerillalarına karşı savaşmayı reddettiler. Bu arada Angola ve Mozambik'de sömürge hükümetleri istifa etti, yerlerine Cunta'nın adamlarından oluşan geçici hükümetler kuruldu. Bu hükümetler Portekiz'in iki eski sömürgesinde «gelecek» leri tayin edilinceye kadar iş başında kalacaklar. Portekiz hükümetinin düşüncelerinde ise Angola ve Mozambik'de koalisyon hükümetlerinin kurulması yer alıyor. Bu hükümetlerde Kurtuluş Örgütleri ağırlıklı olarak temsil edilecekler.

Lizbon'da Cunta, sömürgelere bağımsızlık vadettikten sonra bir bildiri daha yayınlandı. Bu bildiride askeri güçleri eleştirenlerin sert bir şekilde cezalandırılacakları söyleniyor. Bu arada hükümetin grev hakkını «düzenleyici» tedbirler almayı düşündüğü de belirtiliyor.

Portekiz'de henüz herşey açığa çıkmış, belirginleşmiş değil. Bugünkü hükümetin ilk Spinola Cuntası hükümetine göre daha solda olduğu ve Sosyalistlerle komünistlere daha geniş imkânlar tanıdığı, sömürge politikasında da daha esnek olduğu ortada. Ama gelecek günler neler getiriyor? Herşey, bir yandan ülkedeki sınıf dengesine ve bu denge de hangi sınıfların ağır ba

sacağına, öte yandan emperyalist mihrakların tutumuna bağlı olacak. İşçi sınıfının örgütlü gücü genç askerleri etkilemiş ve Ordu'nun sermayeye bağımlı kesimlerini tek güç olmaktan çıkarmış görünüyor. Ancak Cunta'nın sol radikal genç üyeleri giderek seçmelerini işçi sınıfında ve emekçi kitlelerden mi, sermayeden mi yana yapacaklar; ve hangi sınıra kadar. İşçi sınıfının örgütlü gücünün hızla gelişmesi, sermayeyi, emperyalizmi ve bizzat genç subayları hangi noktada ne tedbirler almaya yöneltecek. Bugün Portekiz'deki gelişmeleri dikkatle izlemekle yetiniyoruz ancak.

26 Temmuz 1974

● Cenevre Barış görüşmeleri usûl tartışmaları ile başladı. Toplantıda Yunanistan şartsız ateşkes'te ısrar ederken, Türkiye ateşkes'in ancak, Türkiye'nin Ada'daki askerlerine ikmal yapabilmesi, yeni asker çıkarabilmesi şartının kabulü ile mümkün olabileceğini ileri sürüyor. Durum «Konferans çıkmazda» şeklinde değerlendiriliyor.

● AP Genel İdare Kurulu bir açıklama yaptı ve Kıbrıs için «Taksim» tezini önerdi.

● Karamanlis hükümetinin kuruluşu tamamlandı. Yunanistan Resmi Gazetesinde yayınlanan yeni Yunan Kabinesi şöyle: Konstantin Karamanlis (Başbakan), Yorgo Mavros (Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı), Ksenefon Zolatos (Planlama Bakanı), Yorgo Rallis (Başbakanlıkta görevli bakan), Evangelos Averof (Milli Savunma Bakanı), Konstantin Papakonstantinu (Adalet Bakanı), Solo Gikas (Kamu Düzeni Bakanı), Konstantin Çaços (Kültür Bakanı), Konstantin Laskaris (Çalışma Bakanı), Andreas Kokkevis (Sosyal Hizmetler Bakanı), Nikolaos Luros (Eğitim Bakanı), Hristoforos Stratos (İçişleri Bakanı), Yoannis Pesmazoğlu (Maliye Bakanı), Dimitros Papaspiru (Tarım Bakanı), Haralambos Protopappas (Sanayi Bakanı), Atanasios Kanellapulos (Ticaret Bakanı), Yorgo Mangagis (Bayındırlık Bakanı), Yorgo Milonas (Ulaştırma Bakanı), Yoannies Minaios (Deniz Ticareti Bakanı).

● Yunanistanda genel aftan yararlanan siyasi hükümlülerin tahliyesi sırasında ünlü Koridallos Cezaevi'nin önünde toplanan binlerce yunanlı Teodorakis'in türkülerini söyleyerek gösteri yaptılar ve «İşkenceciler halkın eline verilmelidir», «Yunanistan Komünist Partisi meşrulaşsın» diye bağırdılar.

Yunanistan nereye gidiyor?

Mehmet Güven

Temmuz ortalarından beri, Yunanistan, Türkiye ve Kıbrıs, olayların büyük bir hızla geliştiği üç ülke oldu. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı Makarios, bir darbe ile devrildi. Ada'da iç savaş başlarken, Türkiye Girne'ye çıkarma yaptı. Bütün dünya, gözünü Kıbrıs'a çevirmişken, Yunanistan'dan gelen bir ses üzerine, başlar Batı komşumuza döndü. Yunanistan'da tam yedi yıllık askeri

cunta, kendi isteğiyle iktidarı sivil bir hükümete devrediyor, Paris'ten kalkan özel bir uçak Konstantin Karamanlis'i başbakan olarak Atina'ya getiriyordu. Yeni hükümetin dışişleri bakanı Mavros daha ayağının tozunu silmeden kendini Kıbrıs görüşmelerinin yapılacağı Cenevre'de buluyor, ancak görüşmelerin kesilmesi ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin Ada'da ilerlemeye başlamaları üzerine, Yunanistan NATO'dan çekildiğini bildiriyordu. Yunanistan'ın NATO'dan çekilme kararında ısrar edip etmeyeceği, bu kararın ne derece blöf ve gösteriş olduğu henüz belli değildir. Fakat şurası muhakkak ki, bu arada NATO'nun 25 yıllık hayatının hemen hemen en büyük buhranı, Güney Doğu kanadının fiilen çökmesiyle sonuçlanmıştır.

Günleri sayılı cunta:

Newsweek dergisinin, 22 Temmuz tarihli sayısında şu çümle yer alıyordu: «Yunan Cunta'sının günleri sayılıdır. Sonbahara bile çıkacağı şüphelidir.»

Bunu nereden biliyordu Newsweek? Derginin Pentagon'daki istihbarat kaynaklarının iyi işlediğini hesaba katmasak bile Yunanistan'daki durumu iyi izleyen bir göz Cunta'nın zor durumda olduğunu anlayabilirdi. Yunanistan kaynıyordu. Iktisadi hayat çökmek üzereydi. Tüketim malları fiyatları son 12 ay içinde yüzde 31.9 oranında artmıştı, ve bu bir Avrupa rekoruydu. Bu korkunç enflasyonu önlemek üzere alınan anti-enflasyonist tedbirler etkisiz kalıyor, üstelik hükümet son derece sıkı bir para politikası uyguluyordu. Bu da yatırımların birden azalmasına hatta, ülkenin bazı sektörlerinde tamamen durmasına yol açmıştı. Altı yıl boyunca Yunanistan'a para akıtmış olan ünlü Onassis bile cunta'nın kendisine taviz vermemekte direnmesi üzerine bütün yatırımlarını kesmişti. Turizm gelirleri büyük ölçüde azalmıştı. Iş gücünün büyük bir kısmı askere alınmış ve ülkedeki sanayi üretimi yüzde 40 oranında düşmüştü. Cuntanın varlığına ve faşizme genellikle pek de aldırmayan orta sınıflar etin kilosunun neredeyse 100 liraya çıkması üzerine homurdanmaya başlamışlardı.

Amerikan Üsleri:

Amerika'nın Yunanistan'da, nakliye ve keşif uçakları için kullanılan 7 küçük hava alanından başka Doğu Akdeniz'de üssü yoktu. Oysa Amerika'nın deniz ve hava gücü yakın üslere bağlıydı. Özellikle Süveyş kanalının açılmasından sonra Sovyet Akdeniz filosunun gözlenmesinde bir açık belirmişti. Ayrıca ABD'nin Iran'daki hayati petrol boru hatlarının korunması için de yakın bir hava üssüne ihtiyacı vardı. Makarios radar üslerinin kurulmasına izin verdiği halde hava üslerine kesinlikle yanaşmıyordu. Bu arada Yunan cuntası da Girit'teki NATO üssünün Amerika tarafından kullanılmasına kesinlikle karşı çıkmıştı.

Bu sırada Cunta'nın Makarios ile olan ilişkileri de sertleşmişti. Makarios Kıbrıs'ın tarafsızlığını korumak istiyor, bu arada cuntanın kendi işlerine fazla karışmasından hoşlanmıyordu. Oysa cunta tarafından Kıbrıs'a Ulusal muhafız gücünü eğitmek üzere gönderilen 650 Yunan subayı daha çok Makarios'a ve onun Enosis'i gerçekçi görmeyen, Ada'nın bağımsızlığından yana politikasına karşı koymak üzere gönderilmişti. Nitekim Makarios'un, bu Yunan subaylarını Kıbrıs'tan geri göndermek için çabalamasına rağmen cunta ve ardındaki CIA'dan bağımsız olmayan güçler kukla Sampson'un kullanarak Makarios rejimine son verdiler. Ve Türkiye Girne'ye çıkartma yaptı. Böylece Ada'nın bağımsızlığı tehlikeye düşerken ve faşist Sampson darbesinin başlattığı bir süreç içinde Ada'daki, özellikle Rum kesimlerindeki demokratik gelişme sol güçlerin gerek darbe sırasında gerekse darbe sonrasında ezilmeleri sonucunu verirken, Yunanistan bu olup bitenlerden etkilenmeden kalmadı. İçten ve dıştan gelen baskılar karşısında halkın, egemen sınıfların Amerika'nın yani hemen hiç kim-

senin artık istemediği generaller cuntası, iflas halindeki Yunanistan'ı Karamanlis'e devretmek zorunda kaldı. Kissinger böyle bir oluşumu daha 24 saat öncesinden biliyordu. Ve herhalde Cunta karşı koyamayacağı bir zorlamanın altındaydı.

Karamanlis ve yeni dönem:

Konstantin Karamanlis Yunan siyasi hayatında sağı temsil eden bir politikacıdır. Kendisini tarif ederken: «ünlü «Z» filmine konu olan solcu lider Lambrakis'in öldürülmesi sırasında, Yunanistan başbakanı, Karamanlis idi» demek kafaları bir an için aydınlatacaktır. Yunanistan'ın yeni başbakanı koyu bir anti-komünisttir. Ülkenin siyasi yelpazesinde sağ tarafta yer alan Millî Radikal Birlik partisinin lideridir. 1956'dan 1963'e kadar başbakanlık yapmış, fakat Kıral ile aralarında sürtüşme çıktığı için istifa ederek Paris'e yerleşmiştir. Partisi seçimlere iştirak etmiş fakat Orta Sol Papandreu'nun partisinin ezici bir çoğunluk kazanmasıyla muhalefete düşmüştür. Yunanistan merkez sol partilerin ağırlıkta olduğu bir devreye girmiş, hatta sosyalist EDA parlamentoda 78 sandalye kazanmıştır.

Aradan yedi yıl geçti şimdi. e Cunta'dan önceki son seçimlerde sola kayan Yunanistan, özellikle Yunan finans oligarşisinin pek sevdiği Karamanlis'i karşısında başbakan olarak buluverdi. Fakat faşist cunta yanında zemzemle yıkanmış olduğu için bugün Yunan halkı Karamanlis'i destekliyor.

Yeni Hükümet:

Karamanlis'in kurduğu hükümetin 31 üyesi genel olarak sağ eğilimlidir. Ancak Karamanlis bakanlarının arasına liberal ve ilericileri de alarak mümkün olduğu kadar yaygın bir kitleyi memnun etmek istemiştir. Bakanların 12'si sağ ve muhafazakâr eğilimlidir. 5'i Yorgi Papandreu'nun Merkez Birlik partisindendir. 7'si teknokrat, diğer 7'si de liberaldir. Bu arada hükümet üyelerinin 13'ü Faşist cunta yönetimi sırasında hapsedilmiş, 3'ü askerî mahkemelerce yargılanmış, 3'ü de sürgüne gönderilmiştir. Maliye bakanı olan eski Yunan Bankası Genel Müdürü Sosyal Demokrat Pesmezoğlu «öğrencileri isyana teşvik»ten, Kamu Kuruluşları bakanı Mangakis ise evinde patlayıcı madde bulundurmaktan yargılanmışlardır. Fakat bu arada önemli bakanlıkların Karamanlis'in eski kabinesinde yıllar yılı birlikte çalıştığı arkadaşlarına verildiği ve dolayısıyla içindeki ilerici unsurlara rağmen yeni Yunan hükümetinin genellikle sağ eğilimli olduğu akıldan çıkarılmamalıdır. Yeni hükümet bu yüzden egemen sınıflarının desteğini kazanmış, Yunanistan'ın ünlü iş adamları derhal yatırımlara başlayacaklarını birer birer açıklamışlardır.

Faşist Cunta tamamen yokolmadı:

Yunanistan'ın şu andaki en önemli sorunlarından biri de faşist cunta'dan ve etkilerinden ne kadar zamanda ve nasıl arınılacağıdır. Cenevre'deki ilk görüşmelerden sonra bir gazeteci Karamanlis'e yapılan ilk anlaşmanın Yunanistan için bir kapitülasyon niteliğinde olduğunu düşünüp düşünmediğini sormuştur: Karamanlis, «her hata ödenmelidir» diye cevap vermiştir buna.

— «Şu halde neden hata yapanları açığa çıkarmıyorsunuz?»

— «Henüz vakti gelmedi»

Gerçekten de bir Atina'lının belirttiği gibi «Cunta henüz ölmemiştir. Ağır yaralıdır ama hala yaşamaktadır.» Karamanlis'in faşizmi bir anda ortadan kaldırmayacağı, hatta kaldıramayacağı şüphe götürmemektedir. Karamanlis, ülkenin yönetimine tamamen damgasını vurabilmek için yavaş ve tehlikesiz adımlar atmak istemektedir. Kıbrıs buhranı dolayısıyla ülke halâ sıkıyönetim altın-

dadır; dolayısıyla iplerin bir ucunun halâ askerlerin elinde olmadığını söylemek safdillik olur. Son olarak orduda önemli değişiklikler yapılmış ünlü gizli polis şefi Yuanidis görevinden alınmıştır. Ama cunta artıkları halâ etkilidir.

Karamanlis hükümeti askerleri etkisiz kılabilmek için elinden geleni yapmaktadır. Cuntayı koruyan tanklar Makedonya'ya kaydırılmıştır. Yuanidis'e izin verilmiş, ordu sivil bir savunma bakanının emrine verilmiştir. Faşist 1968 anayasası kaldırılmış yerine 1952 yasası getirilmiştir. Gazeteler Karamanlis'in «itidal» tavsiyelerini yerine getirmekle birlikte sansürsüz çıkmaktadırlar. Sokaktakı vatandaş yanıbaşında gizli polisin bitivermesi tehlikesi olmadan genellikle rahat olarak konuşabilmektedir. Siyasi af ilan edilmiş, korkunç Yaros adasındaki mahkumlar salıverilmiştir. Yaros'taki işkence ve zulüm yatakları dünya kamuoyuna gösterilmiş, cunta bu yüzden ağır bir şekilde suçlanmıştır. Ancak ne olursa olsun, Karamanlis cuntanın çağırdığı, tercih ettiği bir politikacıdır. Ülkenin siyasi hayatını ne ölçüde ve nereye kadar değiştirecektir Karamanlis?

Karamanlis'in yanında kim var?

Bir Atina'lı üniversite öğrencisi kendisiyle konuşan yabancı bir gazeteciye şunları söylemiştir: «Karamanlis geleceğin adamı değildir. Ama şimdilik demokrasinin bir garantörüdür.»

Karamanlis verdiği bir demeçte «Yunan siyaseti bütün Yunanlılara açık olacaktır» demiştir. Ancak bu «bütün» sözcüğünün Karamanlis'in kafasında ne dereceye geniş kapsamlı olduğunu bilmek pek de zor değildir. Yunanistan'da komünist partisi 25 yıldan beri yasaklanmıştır. Fakat seçimlerde EDA'yı destekleyerek, EDA'nın parlamentoda büyük çapta sandalye kazanmasına etken olan Komünist Partisinin serbest bırakılacağı konusunda haberler sızdırılıyorsa da hiç olmazsa yakın gelecekte bu gelişme pek mümkün görülmemektedir.

Yunanistan'da iki Komünist Partisi vardır: Bağımsız Komünist Partisinin genel sekreteri Drakopulos, «Bu hükümet ileriye doğru atılmış büyük bir adımdır» demiştir. Ve 25 yıldan beri ilk defa düzenlenen açık basın toplantısında partilileri Karamanlis hükümetini desteklemeye çağırmıştır. Bu partinin hükümette yer alan bazı bakanlarla oldukça sıkı fıkı oldukları da bildirilmektedir. Hatta bu bakanlar, kendilerine hükümette yer almaları teklif edildiğinde önce partiye sormuşlar sonra kabul etmişlerdir. Ve böylece Karamanlis bir zamanlar bahsetmekten bile nefret ettiği Komünist partilerinden hiç olmazsa birinin desteğini görünürde kazanmıştır. Bağımsız Komünist Parti şu andaki başlıca amacının Karamanlis'e karşı çıkacak keskin unsurların önlenmesi olduğuna karar vermiştir. Bir «Koordinasyon merkezi» için hazırlıklar yapılmakta ve bu merkezin bütün sol —kanat partilerinin temsil etmesi için çaba sarfedilmektedir.

Öte yandan Moskova yanlısı Komünist partisinin politbüro üyelerinden Ambatielos «Karamanlis hükümeti Yunanistan'ın Amerika tarafından düzenlenen sahnesinde bir dekor değişikliğidir» demiştir. Ve Ambatielos kendisi gibi düşünenler arasında, Yorgi Papandreu'nun oğlu ve Pan-Elen Kurtuluş Teşkilatının (gizli) lideri Andreas Papandreu'yu da bulmaktadır. Papandreu altı buçuk yıldanberi sürgünde yaşamıştır. Cunta, yetkilerini Karamanlis'e devrettikten sonra Papandreu önceleri kesinlikle bunun bir Amerikan oyunu olduğunu söylemiş ve Karamanlis'i desteklemeye yanaşmamıştır. Ülkesine en geç dönenlerden biri olan Papandreu, bir sosyalist parti kurmanın hazırlıkları içindedir. Yine Amerika'ya kesinlikle karşı çıkmakta fakat son zamanlarda Karamanlis aleyhine konuşmaktan kaçınmaktadır.

Yunanistan'ın genel manzarasına şöyle bir bakılacak olursa şimdilik Karamanlis'e karşı çatlak ses çok az duyulmaktadır. Kıbrıs buhranı Yunanistan'da demokrasiye doğru gerçekten önemli bir adım atılmasında büyük rol oynamış-

tır. Faşist cuntanın üyeleri berbadettikleri bir çuval incirin temizlenmesi görevini yüklenen Karamanlis'e şimdilik boyun eğmiş gibi görünmektedirler. Ancak muhakkak ki Karamanlis, askeri darbe tehlikesini henüz tamamen atlatmış değildir. Bazı Atina'ya uzak şehirlerde Karamanlis'e tebrik telgrafı çekenlerin tutuklandığına bile şahit olunmaktadır. Hele Kıbrıs konusundaki son gelişmeler ve Türkiye'nin Ada'daki harekâtı karşısında eli kolu bağlı kalma zorunluluğu bu türden tehlikeleri daha da artırmaktadır. Karamanlis bir yandan devlet mekanizmasındaki cunta üyelerini teker teker temizlerken, bir yandan da genç subaylardan destek almaya çalışmaktadır. Ordudaki bu genç subaylar, artık ordunun rolünün değişmesini ve «millî bir beraberliğin» geri gelmesini istemektedirler. Ayrıca bazı subaylar da Yuanidis'in tehlikeli bir paranoyak olduğunu belirterek, kesinlikle ordudan uzaklaştırılması gerektiğini söylemektedirler.

Nato'nun Güney Doğu kanadı gerçekten çöktü mü:

Bir yerde hem Amerika'nın hem de Yunan sermayesinin istediği olmuş, faşizmin girdabına yuvarlanırken ve debelenirken bir ölçüde «bağımsız» hareket etmeye başlayan ve iktisadî alanda son derece beceriksiz hareket eden faşist cunta alaşağı edilmiştir. Ancak bütün bunlar Yunanistan'ın Kıbrıs konusunda hem sıcak savaşta hem de masa başında Türkiye karşısında yenilgisi sırasında olmuştur. Yunan kamuoyunun böyle bir yenilgiyi kabul etmesi çok zordur. Amerika ikili oynamış, önce Yunanistan'ı desteklerken, orada istediğini elde edince, el altından Türkiye'yi desteklemeye başlayıvermiştir. Yıllarca sanki çok büyük bir korunma silahıymış gibi NATO'ya sıkı sıkı sarılan Yunanlılar birdenbire, ne yenilir ne de yutulur olan bir lokmayla karşılaşıvermişlerdir. Karamanlis bunun üzerine büyük ölçüde kendi kamuoyunu etkilemek, bir ölçüde de ABD'ye blöf yapmak için NATO'nun askeri komitesinden çekildiğini açıklamıştır. ABD aleyhtarlığı Yunanistan'da büyümeye ve Kıbrıs yenilgisinin sorumlusu olarak ABD görülmeye başlamıştır. Böylece sağlam gibi görünen NATO'nun aslında ne kadar pamuk ipliğiyle dokunmuş olduğu da ortaya çıkmış ve NATO'nun Güney Doğu kanadı Batılı gözlemcilerin söylediği gibi «çökmüştür.» Ancak bu arada Yunanistan'ın bazı bildirilerine dikkat etmek gerekmektedir. Ülkedeki Amerikan üslerinden uçakların kalkışları önceleri yasaklanmıştı. Daha sonra ise bu üslerin Amerika ile Yunanistan arasında ikili anlaşmalarla düzenlendiği bildirilmiş ve uçakların izinle de olsa çalışmalarına izin verilmiştir. Kendi kamuoyunda, ABD emperyalizmine rest çekerek ve özellikle sol'u memnun ederek güçlenmeye çalışan Karamanlis Amerika'ya karşı ciddi ve tutarlı bir çıkış yapamayacaktır. Dayandığı sınıflar, Yunan finans kapitalinin çıkarları buna engeldir.

Şu halde Yunanistan'ın Nato'dan çıkmakla blok değiştireceğini ya da Amerikan sermayesinin koltuğu altından çıkıp hiç olmazsa bir ölçüde bağımsız hareket edeceğini sanmak hayal olur. Ülkede uzun süre anti-emperyalist sloganların atılacağı ve kamuoyunun Amerika'dan nefret edeceği açıktır. Ama Karamanlis bir süre iktidarda kalmayı başardığı takdirde, yavaş yavaş yine Amerika'ya yanaşacaktır. Çünkü Karamanlis kesinlikle sermayenin adamıdır ve Yunan egemen sınıfları da finans—kapital'in bir parçası olduğuna göre, kısa vadede yine onlar kârlı çıkacaktır.

Nitekim Karamanlis hükümetinin şimdilik seçimin ne zaman yapılacağı konusunda bir kararı yoktur. Yunanistan'ın, 7 yıl önce, daha solda bir hükümeti tercih ettiği unutulmamalıdır. Kıbrıs buhranı karşısında birleşen Yunan halkının bir süre sonra gerçek sınıfsal tercihlerine döneceğini görmek pek zor değildir. İşte Yunanistan'da Karamanlis ve egemen sınıflar bu tercihi geciktirmek için ellerinden geleni yapacaklardır.

Yunanistan'da önemli değişmeler olmuştur. Bir faşist cunta yıkılmıştır. Karamanlis'i iktidara getiren ABD emperyalizmi ve CIA olabilir. Hatta bunun kesinlikle böyle olduğu da söylenebilir. Ancak, dialektik düşünmek meselenin tüm etki ve tepkilerinin kavramak demektir. Bugün Yunanistan'da işçi sınıfı ve emekçi kitleler, demokrasi yolunda ileri bir adım atmışlardır ve özellikle **bazı konularda** dünden çok daha uyanıklardır.

27 Temmuz 1974

● Cenevre Barış görüşmelerinde ortaya çıkan bazı anlaşmazlıklar Yunanistanın Türkiye'nin istekleri yönünde taviz vermesi ile çözümlendi ve konferansa devam edildi. Kıbrıs konusunda Atina, Cenevre ve Ankara'da yoğun diplomatik çalışmalar yapılıyor. Ancak özellikle Ankara ve Atina Hükümet Başkanlarının demeçlerinde belirgin bir yumuşama havası var.

● THY iç hatlarda ortalama yüzde 54 oranında zam yaptı. Zammın ağırlığı Batı bölgelerindeki hatlarda. Doğu bölgesindeki hatlarda ise yüzde 10 oranında indirim yapıldı.

● Silvan'da uzun süredir araştırmalar ve sondaj çalışmaları yapan Amerikan Middle East Şirketi üç milyon tonluk bir rezerve sahip ve günde bin varil kadar petrol elde edilen büyük bir petrol damarı bulduğunu açıkladı. Bölge, Türkiye'nin ikinci büyük petrol rezervi olarak nitelendi.

● Yunanistan'da 82 general, 2 albay ve 3 yarbay emekliye ayrıldı. Bazı kaynaklar bu emeklilik işlemini Cunta'nın kuvvetli adamlarının tasfiyesi şeklinde değerlendirirken, başka kaynaklar, bu yüksek rütbeli subayların «Türkiye ile savaşa girilmesine karşı çıktıkları ve Yunanistan'ın müdahalesini önleyerek Kıbrıs'ı yalnız bıraktıkları için emekliye ayrıldıklarını» öne sürüyor.

● Watergate dosyasını görüşen Temsilciler Meclisi Adalet Komisyonu, hazırladığı rapora «Nikson'un soruşturma kurulunda yalan söylediğini» belirten bir madde konulmasını 11 red oyuna karşı 27 oyla kabul etti. Karar Nikson'un dokunulmazlığının kaldırılması konusunda atılmış en önemli adım olarak yorumlanıyor.

28 Temmuz 1974

● Cenevre Barış görüşmeleri yeniden çıkmaza girdi. Toplantıya katılamayan, ancak Cenevre'de ikili görüşmeleri aralıksız sürdüren ABD Temsilcisi Buffon'un baskılarına rağmen Türk ve Yunan delegasyonları, «Rauf Dektaş'ın Devlet Başkanlığı yetkilerinin yeniden verilmesi», «Ada'daki Türklerin otonom hakları» gibi konularda anlaşamıyorlar. Kissinger, Ecevit'e Karamanlis ile görüşmesini önerdi. Yunanistan ve Sovyetler Birliği ise Cenevre'deki gerginlikten hemen sonra B.M. Güvenlik Konseyini toplantıya çağırdılar. Bazı haber kaynakları konferansın her an kopabileceğini belirtirken, çalışmaların ağırlığının konferans görüşmelerinden çok, delegasyonun kendi ülkeleri ile yaptıkları telefon görüşmelerine kaydığını bildiriyorlar. Bu arada Kissinger'in de gerek Ecevit, gerekse Karamanliş ile defalarca telefon görüşmesi yaptığı söyleniyor.

● Sovyetler Birliği bir deklarasyon yayınladı ve Kıbrıs'ta «Taksim»e karşı olduğunu açıkladı. Açıklamada Ada'daki yabancı askerlerin derhal çekilmesi, Kıbrıs'ın darbeden önceki statüsüne kavuşturulması ve Kıbrıs'la ilgili bütün görüşmelerde Kıbrıs temsilcisinin bulunması istendi.

● Peru'da askeri yönetim aldığı bir kararla sekiz günlük gazeteyi devletleştirdi. Devlet Başkanı Juan

Vemascos tarafından yapılan açıklamada gazetelerin çeşitli işçi örgütlerinin yönetimine verileceği de belirtildi.

● ABD Temsilciler Meclisi Adalet Komisyonu 11'e karşı 27 oyla Nikson'u suçlu bulduğunu açıkladı. Komisyon, kararında Nikson'un görevinden alınmasını ve yargılanması için dokunulmazlığının kaldırılmasını da da Temsilciler Meclisine tavsiye etti.

● Şili'de enflasyon oranının yüzde 243'e ulaştığı resmen açıklandı.

29 Temmuz 1974

● Cenevre görüşmelerinde hala anlaşma sağlanamadı. Ateşkes şartları ve ateşkes sınırı üstüne oldukça kolay sağlanan anlaşmanın, Türkiye'nin «vazgeçilmez» olarak nitelediği isteklerinde ısrarı, Yunanistan'ın da buna yanaşmaması üzerine Ada'nın gelecekteki statüsüne ilişkin konularda mümkün olmadığı görülüyor. Türkiye'nin istekleri şöyle: Adadaki Türkler için fiili ve gerçek güvenlik sağlanmalıdır; Kıbrıs'taki Türk Silahlı Kuvvetlerine ikmal ve takviye yapılacaktır; kesin statü belli olana kadar Türk ve Rum yönetimleri otonom olacaktır; Rauf Denktaş'ın temsil yetkisi tanınacaktır; imzalanacak anlaşma Türklerin «garantör» haklarını saklı tutacaktır. Bu arada Ecevit, Karamanlis'i Cenevre'de zirve toplantısına davet etti. Davet'in Kissingerin önerisi üstüne yapıldığı belirtiliyor.

● Caracas Deniz Hukuku Konferansı'nın 5. haftası tamamlandı. Ancak konferansta ciddiye alınabilir hiçbir ilerleme kaydedilemedi. Konferansa katılan delegelerden biri, «En temel konularda bile anlaşma mümkün olmuyor. Sanırım konferans hiçbir karara varmadan dağılacak» dedi.

30 Temmuz 1974

● Cenevre Konferansı anlaşmayla sonuçlandı ve saat 21'de anlaşma imzalandı. Türk basını anlaşmayı «Türkiye'nin isteklerinin tümü kabul edildi» şeklinde duyurdu. Atina ise haberi yorumsuz bir şekilde duyurmakla yetindi.

● Tarım kesiminde çalışan işçiler için asgari ücret tesbiti çalışmaları sona erdi. Asgari Ücret Komisyonu tarım işçilerinin asgari ücretinin 33 lira, 16 yaşından küçük tarım işçilerinin asgari ücretinin ise 28,50 lira olmasını kararlaştırdı. Tarım kesimindeki asgari ücretler de bütün Türkiye'de tek bölge esasına göre uygulanacak.

● Cenevre Anlaşması imzalandı. Anlaşma metninin imza töreni saat 23.00'te yapıldı. Anlaşmaya göre Türkiye Ada'daki kuvvetlerini ancak Ada'da Anayasal düzen kurulduktan sonra kademeli olarak geri çekecek. Denktaş'ın Devlet Başkanı Yardımcısı olarak görev ve yetkilerinn tanınması, Ada'daki Türklerin, Kıbrıs'ın yeni statüsü sağlanıncaya kadar otonom haklara sahip olmaları gibi konularda da Türkiye tezinin ağır bastığı görülüyor. Ateşkes sınırı için, anlaşmanın imzalandığı saatteki askeri sınırlar esas alınacak.

● ABD Temsilciler Meclisi Adalet Komisyonu, Nikson ile ilgili olarak, ikinci defa, görevinden alınması ve dokunulmazlığının kaldırılıp yargılanması için Temsilciler Meclisine tavsiyede bulunmayı kararlaştırdı. Komisyonun yeni kararı 10'a karşı 28 oyla alındı. Niksonun aleyhinde oy kullananlardan 7si Cumhuriyetçi Parti üyesi.

31 Temmuz 1974

● Cenevre Barış Anlaşmasının yankıları devam ediyor. Türkiye ve Yunanistan anlaşmayı bir politik zafer olarak değerlendirirlerken, dünya basınında «Anlaşma Atina için ağır bir yenilgi oldu» şeklinde yorumlara pek sık rastlanıyor. Mavros, «Türkiye ile Yunanistan dost olmaya mahkumdur» dedi.

● 'Nikson tahkikatın başından beri vermemekte direndiği ve «en gizli» olarak tanınan yirmi kaset teyp bandını kendine tanınan sürenin bitimine 15 dakika kala yargıç Sirica'ya teslim etti.

1 Ağustos 1974

● Başbakan Ecevit, Yunanistan'ın 12 Ada'da askeri yığınak yaptığını söyledi ve «Buna ancak ortak savunma sistemleri kurulması halinde izin verebiliriz» dedi. Türk - Yunan ikili görüşmelerinde Türkiye'nin bu konuyu gündeme getireceği sanılıyor.

● İspanya'da faşist Franco rejimine karşı bir demokratik cephe oluşturmak üzere İspanya Komünist Partisi Genel Sekreteri Santiago Carillo ile Prens Juan Carlo'nun danışmanlarından Rafael Calvo Paris'te bir basın toplantısı düzenlediler. Toplantıda kurulacak gizli örgüte «Demokratik Cunta» adı verildiği açıklandı, bu demokratik cephede komünistlerin, sosyalistlerin, liberallerin ve bazı sanayicilerin bulunduğu bildirildi.

● Etopya'nın eski Başbakanı ve ülkenin en büyük toprak ağası Makkonen ordunun giriştiği temizlik harekatı sırasında tutuklandı. Tutuklananlar arasında Haile Selasiye'nin özel muhafızı Albay Wojo da bulunuyor.

2 Ağustos 1974

● Cenevre Barış Anlaşmasının imzalanmasından sonra çeşitli başkentlerde anlaşmayla ilgili «çeşitli» yorumlar yapılıyor. Türkiyede AP anlaşmayı «hezimet» olarak niteliyor ve Meclisi olağanüstü toplantıya çağırmaya hazırlanıyor. Bu Bu arada Cenevre barış görüşmelerinin ikinci bölümü için hazırlıklar da başladı.

● Ecevit Hükümeti banka kredi hacimlerini arttırma kararı aldı. Özellikle orta vadeli kredilerde yapılan kısıtlamaların önemli bir oranda hafifletileceği bildiriliyor. Hükümetin aldığı karara göre Merkez Bankası daha önce aldığı, banka mevduatlarının yüzde 30 oranındaki meblağlarını «karşılıklar fonunda» bloke ederken, bu blokaj oranı yüzde beş indirildi. Yeni uygulama ile piyasaya 4 milyar liraya yakın bir para akışının sağlandığı belirtildi.

● Yunanistan'da 1952 Anayasası yeniden yürürlüğe kondu. Yunanistan Genel Kurmay Başkanının, «1952 Anayasasının yürürlüğe girmesi ile Yunan ordusunun bağımsız hareket etme yetkileri kalmamıştır» gerekçesiyle istifa ettiği bildiriliyor. Bu arada Yunan Cuntasının kuvvetli adamı olarak bilinen Orgeneral Yuannidis'in altı ay süreyle görevinden alındığı resmen açıklandı.

● Kıbrıs olaylarının ilk hızını kaybetmesinden sonra CHP'ye karşı «Milliyetçi Cephe» oluşturmak amacıyla Bayar'ın çevresinde toparlanması istenen «güçbirliği» temasları yeniden hızlandı. CGP'li Kemal Satır ile DP'li Hasan Korkmazcan'ın katıldığı toplantıda Bayar'ın gene «Demirel faktörü halledilmedikçe, Cephenin kurulmayacağını» söylediği bildiriliyor.

● Şili'de faşist Cunta, Allende döneminde yöneticilik yapan dört yüksek memuru daha idam etti.

Finans Kapital Kıbrıs Türkleri ve Federasyon

Taner Aydın

Kıbrıs öteden beri işleyen bir yaradır. Müdahale bu yarayı tedavi etmek amacıyle yapıldı. Emperyalizmin ikide bir kanattığı bu yara nasıl tedavi edilecektir. Neşter atmakla yapılabilir mi? Emperyalizmin etkileri ortadan kalkmadıkça tedavi mümkün mü?

Bakalım:

Kıbrıs Cumhuriyeti'ni şeklen değilse fiilen ortadan kaldıran son olaylar başlamadan önce durum neydi?

— 1960'ta kurulan cumhuriyet, her şeye rağmen, tümüyle emperyalizmin güdümünde olmayan ve NATO'ya sokulmamak için büyük ölçüde direnen bir **demokratik** cumhuriyetti.

— Ada halkını meydana getiren Türklerle Rumlar 10 yıldan beri ayrı yaşıyorlardı. Emperyalist etkilere ve faşist darbeye zemin hazırlayan bu ayrılık 1963 sonunda, **Türklerle Rumlar birarada yaşıyamaz** diyen, dedirten emperyalizm tarafından yaratılmıştı.

Öyleyse genel olarak bu ayrılığı, özel olarak Türk toplumunu incelemek bize bugünkü durumun izahını verecektir.

Son olaylar başlamadan önce (Kıbrıs meselesinin başlamasından günümüze kadar) Türklerin durumu çok dramatiktir. Birlikte yaşanılamıyacağı tehdit—telkinini —pratik yaşantılarıyle— ısrarla reddeden Türkler yıllardan beri azgın bir dikta rejiminin baskısı altındaydılar. Alabildiğine müstebitleşmiş küçük bir **«gangster burjuvazi»** zümresi akla gelmedik işkencelerle hegemonyasını sürdürüyor, kimseye nefes aldırtmıyordu.

Yerli «Gangster Burjuvazi»

1950'lere kadar varlığı pek duyulmayan yerli Türk burjuvazisi, 1950'lerden itibaren, Rum burjuvazisi enosis istemeye başlayınca, ortaya çıktı. Nasıl ortaya çıktığını Denktaş'tan öğrenelim:

1960 yılı ortalarında «Rauf Denktaş'ın «Türkten Türk'e» Kampanyası hakkıda basın mensuplarına verdiği izahat»ta, Denktaş Beyin o zamanki uslubuyla, aynen şöyle deniliyordu:

«Bugün Kıbrıs'ta Türk ve Rum çarşısı diye iki çarşı mevcuttur..

«1958'e kadar ayrı bir Türk çarşımız vardır diyemezdik...

«En küçük yaşımda iken babam Hakim Raif, Söz Gazetesi sahibi Remzi Okan ve Con Rifat, akuvat Fadıl Bey gibi kimselerin kendi aralarında bu mevzu etrafında konuşurken «Biz de Ermeniler ve Rumlar gibi kendi milletimizi korumak yoluna neden gitmiyoruz?» diye üzüldüklerini işitirdim. Misaller verirlerdi. Bir Ermeni veya Rum kendi milletinden alış veriş etmek için dört beş mahalle geçer, Türk'ten almazdı. Halbuki biz dört beş mahalledeki Türk bakkal veya tüccarı atlıyarak bir ecnebiye giderdik.

«Bu şartlar altında Türkler için ticaret perakendecilikten ileri gitmiyordu...

«... Bütün çarşı, ithalatı ihracatı ile Rumların elinde: Türklerde sadece veresiye olarak Rumdan almak ve veresiye Türk'e satmak var. Rumlar mütemadiyen iktisadi sahada genişlemekte, biz ise çok çok yeni bir mahalleye perakendeci, yeni bir bakkal veya tüccar yetiştirmekteydik. Bu hal senelerce devam etti ve daha da devam edecekti.»

İşte en önde gelen sözcüsünün ağzından 1958'e kadar Kıbrıs Türk sermaye çevrelerinin durumu... Görüş ufku henüz o kadar dar ve ilkel bir seviyede ki «alış veriş», «almak satmak», çarşı» deyimleri ötesinde bir ekonomik kavrayışı yok. Ama içindeki özlem en azından Denktaş Beyin çocukluğu kadar eski: Nasıl yapsam da, nüfus kâğıdında **«Türk»** yazılı vatandaşları kendime sağmal inek haline getirsem, diye yerinip duruyor.

İngiliz emperyalizmi bu eğilimi sezmekte hiç gecikir mi? Ustası olduğu **«Böl ve Yönet»** siyasetine Türk cemaati içerisinde işte hazır bir zemin...

Emperyalizmle bizim cılız sermaye çevreleri arasındaki bu çıkar birliği Kıbrıs'ın yakın tarihinde oldukça önemli rol oynıyacaktır.»

Türk'ten Türk'e Kampanyası

«Çarşı» yaratma seferberliğinin parolası: **«Türkten Türke Kampanyası»** idi. Yani Türkler Türk «çarşı»sından alış veriş yapacaklardı. Peki ama, Türk «çarşı»sının mevcut olmadığını yine kendileri söylemiyorlar mıydı? O çarşı yoktan var edilecekti.

Nasıl mı?

Önce bir miktar sermayesi olan bir dükkâncık edinirdi. Sonra özel izinle Rum tarafına gider, Rum tüccardan gerekli malları alır ve dükkâncığında satardı. Eh, tabii, üç-beş kuruş kâr etmek de en tabii hakkıydı.

Gerçi bu hesapça «Türkten Türke» kampanyası biraz garip kaçıyordu. «Rum»un bu işten pek büyük bir kaybı yoktu. O yine parasını alıyordu. Olan, bizim çilekeş halka oluyordu. Eskiden sadece bir tüccara kâr verirken, şimdi ödediği kâr katmerlenmişti.

Ve tabii cemaatlar arası çatışmaların hızı kesilip de halk yine eskisi gibi bir arada yaşamaya başlayınca, bile bile kazık yemek kimsenin hoşuna gidecek işlerden değildi! Bizim türedi «çarşı» için tehlike çanları çalıyordu.

Daha önce İşçi sınıfı üzerinde denen terör burada da imdada yetişti. Rum kesiminden alış veriş yapan halka silahlı çetelerce yapılmadık işkence kalmadı. Kahraman tüccarlarımız, binbir güçlükle Rumların elinden koparttıkları pazarı («çarşı»yı) elden bırakmaya hiç de niyetli değillerdi.

Böylece aradan birkaç yıl geçer. Zürih-Londra anlaşmaları imzalanmıştır. Londra'da Anayasa hazırlığı vb. çalışmaları vardır. Rauf Denktaş da uzunca bir süre bu çalışmalarla ilgili olarak Londra'da kalmıştır. 1960 Martında Kıbrıs'a döner dönmez, ayağının tozuyla bakın nelerle meşgüldür:

«Londra'dan döner dönmez Doktor'la (Fazıl Küçük'le) **birlikte Parti ve Federasyonun umumi bir kongresini topladık. Zürih antlaşmalarının mahiyetini açıkladık. Türkten Türke Kampanyasının devam edip etmemesi üzerinde durduk. Oy birliği ile devam edilmesi kararı alındı. «Kampanyadan vazgeçmek gelişmekte olan bir çarşıyı baltalamak, bütün varını yoğunu bu kampanyadan aldığı cesaretle ticarete koyan birçoklarının mahvolması demektir.» dendi. Haklıydılar. Biz de, bu kampanyanın Zürih antlaşmalarının ruhuna aykırı olmadığı üzerinde durduk, ve olmadığı neticesine vardık.** (F. Adalı, Kıbrıs'ta Seçimler, Aydınlık-Sosyalist Dergi sayı 21, Temmuz 1970).

Bu, ayrı Türk sektörü **«yaratma»** çabaları, emperyalizmin gizli açık desteğine mazhar oluyordu. Örneğin Cumhuriyet kurulunca o güne kadar birleşik olan kooperatif kuruluşlar ikiye ayrılıyor ve Türk Kooperatif Merkez Bankası kuruluyordu. Eski kooperatif bankası Rumlara kalırken bütün Türk borçları Türk Kooperatif Merkez Bankasına aktarılması antlaşmalarla sağlanıyor, İngilizler kuruluş sermayesi diye bu bankaya yarım milyon ingiliz lirası bağışta bulunuyorlardı. Böylece Cumhuriyetin kuruluş antlaşmalarında Türklere verilen bir takım siyasi ayrıcalıklarından sonra ekonomik ayrılma da başlıyordu. Ve sopa ile yürütülen **«Türkten Türke Kampanyaları»** bu tür enjeksiyonlarla hayat buluyordu.

Türk Kooperatif Merkez Bankası

Kooperatifçiliğin ve Kooperatif Merkez Bankasının ayrı Türk sektörünün yaratılmasında önemli bir işlevi olmuş, adeta manivela rolü oynamıştır. Aslında Türkiye hükümetlerinin Kıbrıs'la ilgilenmeye başladıkları 1955 lerden sonra Türkiye'de olanların bir minyatürünü de Kıbrıs'ta görmekteyiz. 1925 lerde kurulan İş Bankasına yaptırılan, Kıbrısta Kooperatif Merkez Bankasına yaptırılmıştır. Bir ticari banka yerine kooperatif boşuna seçilmemiştir. Kooperatifçilik Kıbrıs'ta oldukça yaygındır. Hemen her köyde bir tarım kredi kooperatifi, bir tüketim kooperatifi vardı. 1930 lardan beri süregelen halk hareketleri ve ayaklanmalar karşısında kurnaz İngilizler **«hak mı istiyorsunuz, alın size hak»** diyerek kooperatifçiliği teşvik etmişlerdi.

Ancak bu kooperatifçilik klâsik kooperatifçilik değildi Kooperatifçilik denince, biliyoruz: küçük üreticilerin güçlerini birleştirmeleri, yutulmamak için bir araya gelmeleridir. Halkçı yanı ağır basmaktadır. Ve aşağıdan yukarıya örgütlenmektir. Kıbrıs'ta kurulan ve teşvik edilen kooperatifçilik ise tamamen yukarıdan aşağıya, tekelci ve baskı aracı olarak işlemiştir. Sermaye birikimi, şirketleşme ve tekelcileşmede bir ön adım olmuştur.

Kooperatifler Kanununa göre her kooperatif sermayesinin %40 ını Merkez Bankasına yatırmalıydı. Ayrıca Kooperatifler Mukayyitliği kooperatif yönetim kurulunu ilga etmeğe yetkili idi. Bu şekilde bir kooperatifçilikle hem kontrolü ellerinde bulunduruyorlar, hem sermaye birikimi sağlıyorlar, hem de aşırı derecede küçük parçalara ayrılmış topraktaki üretimi kapitalistleştiriyorlardı.

Böyle bir mekanizmayı devralan Türk burjuvazisi köylünün ürünlerini alarak ve karşılığında tohumluk hububat, suni gübre, hayvan yemi vb. satarak aracılık yapmak suretiyle sermaye biriktiriyor, bir yandan da halkın geniş bir kesimini meydana getiren küçük üreticileri tahakkümüne alarak sömürüyordu. Daha sonraları bir takım sahalara merkezi ve tekelci biçimde el atacak olan bu banka **«milli kuruluşumuz», «göz bebeğimiz»** diyerek bütün eleştirilerden ayrı tutuluyordu.

1963-64 çatışmaları sonunda Türkler ve Rumlar fiilen birbirlerinden ayrılınca burjuvazi harp vurgunları ile palazlanmaya başlamıştı. Yaratılan fiili durumun muhafazası için Türkler epey sıkıntıya düşmüşler, ekonomik ablukaya katlanmışlardı. 1958 çatışmalarında yaratılan güvensizlik nedeniyle köyleri terkeden Türklere onbinlercesi daha eklenmiş, yüzden fazla köy daha terkedilerek **«daha salim bölgelere»** göçülmüştü. Onbinlerce Türk üretimden kopartılarak, birkaç ailenin tek gözlü evlere yığıldığı yurtsüzlar durumuna düşürülmüştü. Fakat ne gam! Körün istediği iki göz değil miydi? İşte Türkler belirli bölgelerde toplanıyor, Türk burjuvazisine yeyim olacak hale geliyorlardı. Fırsat kaçırılmamalı, **bu kritik günler** atlatılmadan yaratılan fiili durum resmileştirilmeli idi.

Böyle diyerek 1967 ye kadar gelindi. 1967 yılı Türk toplumu açısından önemli bir yıldır. Yunanistan'da iktidar değişikliği olmuş, faşist cunta başa geçmişti.

Türkiye'de aynı değişiklik iki yıl önce demokratik görünümle olmuştu. İki Amerikancı iktidarın başkanları Keşan'da buluşturulup, emperyalizmin meseleyi uyutma plânını uygulamaya koyma pazarlıkları yapıldı. Kısa bir süre sonra ise normalizasyona girişildi. Arkasından da toplumlararası görüşmeler başlatıldı. Rumlar barikatları kaldırdılar. Türkler ise otokontrolü azaltmakla birlikte barikatları kaldırmadılar. Ama, örneğin, gençlerin öğrenim için yurt dışına çıkmaları serbest bırakıldı. Hatta yaptıkları mücahitliğe **mükâfat olarak** Türkiye üniversitelerine kontenjandan ve burslu girdiler. Öte yandan barikatların (Rum) kaldırılması ve bir kısım mücahitlerin terhis edilmesiyle **«yardımla»** yaşamaktan bıkan işçiler yavaş yavaş Rum kesimine geçerek çalışmaya başladılar.

«Bu kritik günler» edebiyatını bırakmıyan sermaye çevreleri bu kez de ekonomik mücadeleden söz etmeye başladılar. Normalizasyonla birlikte Türkiye'den gönderilmekte olan ayni ve nakdi yardım artırılmaya ve sırf nakit olarak gönderilmeye başlıyordu. Türkiye'den gelen bu yardım cılız burjuvazi için bir kan takviyesi oluyor, emme basma tulumbaya konan su yerine geçiyordu.

Bu yardım 1970 te 200 milyon liraya kadar varıyor ve her geçen yıl artan hoşnutsuzlukları gidermek için biraz daha artırılıyordu. Tabii Türkiye finans-kapitalistleri Kıbrıs'a gönderdikleri bu yardım karşılığında kesin olarak kendi güdümlerinde bir yönetimi şart koşuyorlardı. Nitekim 1970 yılında Rumlar yaptığı için Türklerde de yapılması zorunlu olan seçim arifesinde Dışişleri Bakan Vekili Refet Sezgin Türkiye Büyük Millet Meclisinde bütçe görüşmeleri sırasında şöyle diyordu:

«Cemaatımızın bu seçimlerde en geniş temsil imkânını bulacak ve kendi bünyesindeki çeşitli düşünce ve temayülleri barındıracak fakat her hal ve kârda birlik ve beraberliğini koruyacak bir sonuç alması günün şartları kadar geleceği icapları bakımından da şüphesiz ki lüzumludur. Seçim tertip ve faaliyetlerinin etrafında toplanacağı anlaşılan sayın R. Denktaş'ın bilgisi, tecrübesi ve kendini cemaate vakfetmiş tutum ve mizacı ile bu konuda en faydalı sonuca ulaşacağından şüphemiz yoktur. (Halkın Sesi, 13.5.1970)

Bu arada Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs Yunanistan Dairesi Genel Müdürü Adnan Bulak başkanlığında bir heyet Kıbrıs'a gönderildi. **«Ziyaret»**in sebebi açıklanmasa da sonradan anlaşıldı ki Denktaş ve grubunun kazanmasını garanti etmek için **«gerekli temaslar»**da bulunuldu. O günlerde Cumhuriyetçi Türk Partisi diye bir siyasi partinin kurulacağı söylenmekteydi. Parti kurucuları genellikle Denktaş'a karşı olan kişilerdi ve yılların biriken hoşnutsuzluğu, iyi organize edilecek bir çalışma ile partiye kanalize edilebilirdi. Bu yüzden de Denktaş'ın ağababaları için tehlikeli idi. Parti kurucularına yapılan nazik tavsiyeler sonuç vermeyince alınan **«zecri tedbirlerle»** kuruluş seçim sonrasına ertelendi. (Aynı Adnan Bulak 1973 teki Cumhurbaşkan Yardımcılığı seçimlerinde gene Kıbrıs'a gönderilecek ve Denktaş'a rakip çıkan Fazıl Küçük'le CTP başkanı Berberoğlu aynı metodlarla adaylıktan **«feragat»** ettirilecekti).

Böylece Türkiyedeki ağababalarını arkasına alan yerli burjuvazi ekonomik ve politik alanda en tekelci biçimde gelişip palazlanmakta zorluk çekmemiştir. Nüvesini Kooperatif Merkez Bankasının teşkil ettiği, kamu kuruluşu olarak gösterilmeye çalışılan AY-KO (Ayakkabı Kooperatifi), Binboğa (hayvan yemleri fabrikası kooperatifi), KOOP-SÜT, KOOP LEVAZIM ve TİCARET, ETİ (Endüstri ve Ticaret İşletmeleri) vb. gibi kuruluşlar yanında özel sektör de parsayı vurmuş, palazlanmıştır. Geri ülkelerde ilk gelişen sanayi dalı olan tekstil sanayii geliştirilmiş, öteki alanlara el atılmaya başlanmıştır. Türk burjuvazisine sağlanan ucuz işgücü ve kolaylıklar burjuva yazarlarınca bile teslim edilmektedir. Örneğin 7 Ağustos tarihli Son Havadis'te çıkan bir «inceleme»de şöyle denmektedir: **«Türk kesiminde yer ücreti ve İŞÇİLİK ucuz olduğu için imalat ucuz olmakta ve...»**

Burjuva yazarının **«ucuz işçilik»** diye belirttiğinin ne olduğunu işçi sınıfı sosyalistleri ve işçiler çok iyi bilmektedirler. Çeşitli izbelerde ve karanlık han odalarında en asgari sağlık şartlarından bile yoksun sendikasız, iş güvenliksiz, hatta iş kanunsuz olarak işçi çalıştırılmakta, artı değer çekilmektedir.

Üstelik bu artı değer tam anlamıyle **mutlak artı değer** olmaktaydı. 13-14 yaşlarında genç kızları herhangibir sosyal hak, sendika, sigorta vb. sözkonusu olmadan —komik bir ücretle— çalıştırarak vurgunlarına vurgun ekliyorlardı. Asgari ücretin bile tesbit edilmediği, hiç bir güvenlik sisteminin bulunmadığı bir ortamda, gözü kâr hırsıyla dönmüş işverenlerin soygun düzenlerini sürdürebilmeleri için tahkim edici kural (kanun)lar da çıkarılmıştır. Rum işyerlerindeki yüksek ücret ve sosyal hakları gören Türk işçiler oraya akmaya başlayınca Yönetim 1974 yılında komik bir asgari ücret yanında bir de İhtiyat Sandığı (sosyal sigorta) Kuralı çıkarmıştır. Kurala göre bir işçi 10 seneyi doldurmadan işten ayrıldığı taktirde ücretinden biriken kesintileri alabilecek, işverenden kesilen primleri alamıyacaktır. İşverenlerimiz İşçilerini böyle can-ı gönülden seviyorlar, hiç yanlarından ayırmak istemiyorlardı.

Bütün bunlar hep **«milli dava»** diye diye gerçekleştirilmiş, «milli dava» diye diye halkın büyük bir kısmı yerlerinden yurtlarından edilerek yerli sermayedarlarımıza sağmal inek haline getirilmişlerdir. Amerikalılara kadar gönderilip eğitilen sendika gangsterlerinin başkanlığındaki işçi örgütleri reorganize edilerek Türk-Sen (Kıbrıs Türk İşçi Sendikaları Federasyonu) adı altında TÜRK-İŞ'e üye yapılmıştır. Mevcut sendikalara karşı sendikalar kurmak yasaklanmıştır. Türk - Sen ise en aşşağılık bir patron sendikacılığı sürdürüp, Türk kesiminde göstermelik bir iki işyeri hariç, hiçbir işyeri ile ilgilenmemekte, Rum kesiminde çalışan işçilerin —kendi deyimleri ile— **«sapık ideolojiye yakalanmalarını önlemeye»** uğraşmaktadır.

Burjuvalarımız böyle boş meydan bulunca Arap pazarlarına el atacak kadar palazlandılar. Öte yandan, anavatanla olan **ticari ilişkiler** gelişmekte, Türkiye fifinans-kapitalizmi giderek mamullerini daha iyi pazarlayabilmektedir. Buzdolabı, yağ, çimento gibi mallar Kıbrıs'ta Avrupa mallarından ucuz oldukları sürece rağbet görmektedir.

Bu **ticari ilişkiler** okadar gelişti ki 1974 yılında Kıbrıs Türk Ticaret Odası ile Türkiye Ticaret Odaları birleşti. Adı da Türk-Kıbrıs Türk Ticaret Odası oldu. Türkiye finans-kapitali Kıbrıs'ta **yarattığı** küçük kardeşi ile bütünleşiverdi.

Kıbrıs'ta böyle ilişkilere giren finans-kapitalin 14 Ekim seçimlerinden başarısız çıkınca Kıbrıs Türk halkı demokratik bir yönetime kavuşacağını sandı. Fakat çok geçmeden Turan Güneş başkanlığında bir CHP heyeti Kıbrıs'ı ziyaret edince bütün bu ümitler suya düştü. Turan Güneş, o günlerde daha dışişleri bakanı olmadığı halde o güne kadar Türkiye'den giden bütün yetkililer gibi gezi proğramını elçilik mensuplarının düzenlemesine rıza göstermekle halkla temas etmekten kaçındı. Oysa **«ara rejim»**de muhalefet yapan, **«umut»** olan bir parti mensubu idi. Halkın kendisine söyleyecek çok şeyi vardı. Birkaç gün sonra temasların yoğunluğu ve hep halkın dışındaki çevrelerle olmasının nedeni anlaşıldı. Bir toplantıda müstakbel bakan **«Kıbrıs ekonomisini, üstelik yalnız Türk ekonomisini değil, tüm Kıbrıs ekonomisini Türkiye ekonomisine entegre etmek»**ten söz etti. Ayrılırken yaptığı basın toplantısında ise özgürlüklerin kısıtlı olmasından doğan yakınmalar konusunda: **«En azından, (fikir özgürlüğü yoktur) demek özgürlüğü var»** diyerek **«Ulusal dava içinde fikir mücadelelerinin yasaklanması ve kısıtlanmasının, ulusal dava açısından, daha doğru bir ifadeyle toplumun gelişmesi açısından sakıncalı olacağını sanmadığını»** söyledi. (8 Ocak 1974, Cumhuriyet).

T. Güneş'in ziyaretinden üç-beş ay sonra AP'nin dışişleri bakanı I. S. Çağ-

layangil başkanlığında bir heyet Kıbrıs'ı ziyaret etti. Böylece İş Bankası İdare Meclisi Reis Muavini olan Güneş'in ziyareti de açıklık kazanmış oldu. Türkiye finans-kapitalinin çeşitli grupları Kıbrıs'ta yerinde incelemeler yapıyordu. Çağlayangil büyük tantana ile karşılandı. CHP heyetini, halkla teması önlemek için hava alanından kaçıran elçilik mensupları ve Denktaş yönetimi Çağlayangil'e karşılama mitingleri düzenliyor, kurbanlar kesiyorlardı. Ne de olsa kendilerini AP'nin temsil ettiği finans-kapitalistler beslemişti. Gönülleri ordaydı.

T. Güneş'in olsun, Çağlayangil'in olsun temsil ettikleri finans-kapital gruplarının Kıbrıs ilişkileri böyle devam ederken faşist darbe gerçekleşti.

Faşist Darbe

Darbe yapılmadan bir hafta önce, toplumlar arası görüşmelerde Türk anayasa uzmanı olarak katılan O. Aldıkaçtı: **«Yöresel özerklik konusundaki esas noktaları çözümlendiğini, belediyelerin de bunlar arasında bulunduğunu»** (10 Temmuz 1974, Cumhuriyet) söyledi. Aynı günlerde Denktaş: **«Üniter devlet anlayışımız Rumlarınkinden farklıdır»** diyerek kapalı bir ifade ile üniter devlet esasının kabul edildiğini açıkladı.

Aynı Denktaş Kıbrıs Cumhuriyetine açık bir saldırı olan faşist darbeyi «Rumların iç meselesi» diye niteleyerek kimlerden yana olduğunu, bir kez daha ortaya koydu. Kıbrıs Cumhurbaşkanı yardımcısı ünvanını taşıyan (bu mevkiye nasıl getirildiği ayrı konu) Bay Denktaş Kıbrıs Cumhuriyeti katledilirken böyle konuşabiliyordu, çünkü plan şuydu: Rum tarafındaki demokratik yönetim yıkılarak yerine Denktaş yönetimine paralel bir yönetim getirilecek, böylece Kıbrıs'taki bağımsızlıkçı hareket ezilmekle kalmayacak Kıbrıs'ın NATO'ya sokulmasından başka Atina cuntası da güçlendirilmiş olacaktı.

Darbe çok önemli bir gerçeği ortaya çıkardı. O güne kadar burjuva basınında bütün Rumlar enosisci olarak gösteriliyor ve Türklerle Rumların birarada yaşayamayacağına gerekçe yapılıyordu. Oysa binlerce Rum, faşist Yunan cuntası yönetimindeki bu darbeye karşı şiddetli bir direnişe geçtiler üç gün süren direnişten sonra faşistler üstün geldi. Kayıplar binlerin üzerindeydi. Bütün Rumların enosisci olduğu tezi çok pahalı bir fatura ile çürütülüyordu. Meselenin özünde «milli» olmaktan çok **sınıfsal** olduğunu gösteren bu olay Türk şovenizmine cevap teşkil ediyordu

Türkiye'nin müdahalesi ile olay yeni boyutlar kazandı.

Emekçi halk gelişimi neticesinde yıkılmaya yüz tutmuş Yunan cuntası darbe üzerine iyice çatırdamaya başladı. Zaten altı ay önce değiştirildiğinden yeniden üçüncü bir cunta ile değiştirilmesi komik olacak belki de tutmayacaktı. O zaman Kissingervari davranışa da uyan sivilleştirme yolu seçildi. Atina'daki ile birlikte Lefkoşe'deki Cunta yönetimi de «sivil»leştirildi. Yunanistan'da bundan sonraki gelişmeler (sol partilerin yeniden faaliyete geçmesi, NATO'dan askerlerin çekilmesi vb.) bu liberalleştirme harekêtinin bedelleridir. Emperyalizm baskı ve terör yolunun daha uzun süre işe yaramıyacağını gördüğü için taviz vermiştir. Bu herşeye rağmen olumlu bir gelişmedir ve son duruşmada sınıf mücadelesinin emekçiler yararına bir gelişimi, bir sonucudur.

Türkiye'nin müdahalesi Yunanistan'da böyle değişikliklere yol açarken, Türkiye'de de yeni gelişmelere kapı açtı. Bu gelişmeler, kurulduğundan beri ABD emperyalizmi ile ilişkileri iyi olmayan CHP Hükümetinin bu ilişkileri düzeltmesi ve yerli finans kapitalin çıkarlarına daha uygun tavırlar alması ile sonuçlandı.

«SOYDAŞLARIMIZIN CAN VE MAL GÜVENLİĞİ (FEDERASYON!)

Çıkarmanın birinci günü Ecevit şöyle diyordu:

«Türkiye'nin Kıbrıs'ta barış, kardeşlik ve özgürlük için giriştiği harekata...»

«Savaş için değil, barış için Kıbrıs'tadırlar.»

«Kıbrısı istila için değil, zorbaca bir istilaya son vermek için...»

«Yalnız Türklerin değil, müstevli durumundaki kendi soydaşları elinde özgürlüklerini ve can güvenliklerini yitiren Rumları da kurtarmak...»

(20 Temmuz Yeni Ortam özel sayı)

Kıbrıs'ın bağımsızlığı, toprak bütünlüğü, özgürlük, kardeşlik... gibi sözlerle başlatılan bu harekât konulan bu hedeflere sadık kaldığı ölçüde tasvip görüyor, ABD hariç hemen bütün ülkelerce destekleniyordu. Harekâtı izleyen günler geçtikçe Başbakanın dile getirdiği özgürlük, demokrasi, kardeşlik... gibi sözler bir yana bırakılmaya, «Soydaşlarımızın güvenliği» ön plana çıkmaya başladı. Cenevre görüşmelerine hazırlanırken beliren coğrafî esasa dayalı federasyon tezi, soydaşlarımızın güvenliğinden çok «**Ekonomik çıkartma**» yapmaya hazırlananların yatırım güvenliği için zorunlu ön şart idi. Uluslararası finans-kapitalin at oynattığı bir —küçük de olsa— pazarda coğrafi (ve tabii gümrük vb.) zemin temin etmeden rekabete katılmak hiç birşey sağlamayacaktı. Kıbrıs piyasasının sosyalist ülkeler mamüllerine de açık bulunduğu ve bu malların batı malları karşısında ciddi bir rakip olduğu düşünülürse Türkiye finans-kapitalinin böyle bir pazardan ancak küçük bir pay alabileceği, oysa coğrafî zemin temin edilince bu payın ne kadar büyüyeceği de açıktır.

Çıkarmanın hemen arkasından sermayenin Kıbrıs üzerindeki hesapları ortaya çıktı. Daha önce çeşitli teknik elemanlar, **heyetler** gönderilerek yerinde incelemeler yapılan topraklar şimdi ellerinin-ayaklarının altındaydı. Hemen kollar sıvandı, işe başlandı. Birkaç gün içersinde Kıbrıs'ın ekonomik sosyal yapısını açıklayan bir broşür İş Adamları ve Sanayiciler Derneği tarafından yayınlandı. Arkasından banka şubeleri açılmaya başlandı. Fakat bu bölge ziraate bile elverişli olmayan çorak bir bölge idi.

Cenevre görüşmelerinde Yunanistan coğrafî esası reddedince Yunanlıların kötü niyetli oldukları söylenerek «**İkinci Barış Harekâtı**» başlatıldı. İkinci harekâtın devam ettiği günler boyunca Yunanistan dahil bütün ülkelerin seyirci kalması manidardır! Önceleri Fantomlar, Gurkalarla ortalığı karıştıran İngiltere nin daha sonra olaya seyirci kalması ve Türkiye'nin müdahalesine karşı iken ABD'nin yanında yer alıp hiç ses çıkarmaması, Atilla hattına kadar gidilmesi için kimlerin gözyumduğunu, fiili taksime giden yolun silah zoruyla açılmasını, en sağlam ve emin bir çare olarak gördüğünden şüphe edilmemesi gereken anglo-sakson emperyalizminin kimden yana olduğunu açıkça göstermektedir.

Gerek birinci gerek ikinci «**barış**» harekâtından sonra basında şövenizmi körükleyen yayınlar yapılması utandırıcıdır. Faşist darbecilerin daha bir ay önce kendi soydaşlarına yaptıklarını bugün Türklere yapmaları olağanüstü bir durum gibi gösterilerek halkın insancıl duyguları istismar edilmektedir. En yetkili ağızlar bile savaşın sebeplerini bırakmış sonuçları üzerinde durmaktadırlar. Evet, katliam yapılmıştır ve bu katliamı yapan Rumlardır ama bunlar faşist Rumlardır. Ve Rum oldukları için değil faşist oldukları için yapmışlardır. Çünkü insanlıktan çıkmıştılar... Çünkü faşisttiler... Aynı şeyi dün Vietnam'da Amerikalılar, geçen gün Avrupa'da Nazi'ler yapıyordu. Bunun tekrarlanmasını istemiyorsak sebepleri üzerinde durmalı ve sebepleri ortadan kaldırmaya çalışmalıyız.

Bütün bu girişimler (birinci harekâtın ilk günlerindeki Ecevitin sözleri hariç) hep adada yaşıyan 120 bin Türk'ün can ve mal güvenliğini korumak gerekçesiyle yapılıyor. Fakat bu Türklerin güvenliklerinin korunamadığı ortadadır. Ve ikinci harekâta girişilirken, o günkü sınırlarla Rum bölgelerinde 80 bin kadar Türk'ün kaldığı açıklanmıştı. Ve ikinci Attilâ hattına ulaşmak için hücuma ge-

çildiği takdirde rehine durumundaki Türklerin başına neler geleceği tahmin ediliyordu. Hele Rum birliklerine kumanda edenlerin faşist Yunanlı subaylar oldukları düşünülürse mezalim edebiyatının hiçbir haklı yan ıolmadığı ve sadece aleyhimize dönen dünya kamu oyuna cevap olduğu ortaya çıkar. Meselenin bu şekle dönüşmesinde ise yıllardır **«tüm Rumlar enosiscidir»** diyen zihniyetin temsilcileri de en az faşist darbeciler kadar sorumludurlar.

SONUÇ :

Federasyon yaranın bir daha kanamaması için geçerli bir çözüm olabilecek mi?

Böyle bir çözüm büyük bir nüfus naklini gerektirdiğinden pratik değildir. Bir yığın problemler çıkacaktır. Nüfus naklinin yapıldığını kabul etsek bile sınır boyuna konacak üç-beş bin asker yeni kavgaları önliyebilecek mi? Verimli topraklarını terketmek istemeyip Rum bölgelerinde kalacak Türklerin başına birşey gelirse «n'apalım gelseydiler» mi denecektir, yoksa Türk bölgesinde kalan Rumlara aynı şekilde davranılıp intikam mı alınacaktır? Bir tederal devletin topraklarında iç sınırlarda bekleyen karşılıklı askerlerin namluları altında yaşayan insanlar nasıl tek bir devletin vatandaşları olacaklardır? Ve nasıl mutlu olacaklar, nasıl insanca yaşayacaklardır?

Soruları çoğaltmak mümkün. Meselenin ülkemiz, Kıbrıs ve bütün dünya emekçileri ve bütün dünyanın barış özgürlük ve demokrasiden yana güçleri açısından önemi, bulunacak formülün BAĞIMSIZ ve DEMOKRATİK bir Kıbrıs'ı sağlamasıdır. Meselenin özü rejimin **bağımsız** ve **demokratik** olmasıdır. Gerçekten demokratik bir düzeni sağlıyacak bir çözüm ancak, Kıbrıs'lıların barış içinde yaşamasını olanaklı kılar.

Yoksa adada Ingiliz üsleri durdukça ve emperyalizm —çeşitli mihraklarıyla farklı açılardan da olsa— Ada üstünde emellerini sürdürdükçe yaranın işliyeceği açıktır.

3 Ağustos 1974

● Kıbrıs'ta ateşkes kararına rağmen yer yer şiddetli çarpışmalar olduğu bildiriliyor. Yunanistan Dışişleri Bakanı Mavros, Atina'da verdiği bir demeçte: «Ateş fiilen kesilmezse Kıbrıs'a nasıl giderim?» dedi. Denktaş ise Kıbrıs'lı Rumları çete savaşı ve Türklerin azınlıkta bulunduğu köylerde katliam yapmakla suçladı.

● Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği Başkanı Feyyaz Berker Izmir'de verdiği bir demeçte, şimdi de Türk iş adamları Kıbrıs'a bir ekonomik çıkarma yapacaklardır. Kendi kendine ekonomik olarak yetecek bir Kıbrıs yaratacağız» dedi. Dernek, Kıbrıs'a yapılacak yatırımlar konusunda bir rapor hazırlıyor.

● Karamanlis ve Mavros ile görüşmek üzere Atina'ya gelen Makarios'un özel temsilcisi ve eski Kıbrıs Dışişleri Bakanı Kipriyanu, gerek Karamanlis, gerekse Mavros tarafından kabul edilmedi.

● Irak'tan dinlenebilen «Özgür Kürt Radyosu»nun verdiği bir habere göre yeniden hücuma geçen Barzani birlikleri Kerkük'ün 5 kilometre yakınına kadar yaklaştı. Irak hükümeti en güçlü komando birliklerini petrol tesislerini korumak amacıyla bu bölgeye sevketti.

● Fransa'da d'Estaing'nin aldığı tedbirleri protesto eden ve d'Estaing'i seçim kampanyası sırasında verdiği sözleri tutmamakla suçlayan köylülerin gösterileri şiddetlendi. Fransa Içişleri Bakanı, «Bu hareketler gösteri sınırını aştı ve ihtilâl haline geldi» dedi. Köylüler kamyon ve traktörlerle şehir trafiklerini alt üst ediyorlar.

4 Ağustos 1974

● Cenevre Görüşmelerinin ikinci bölümündeki tezlerinin tesbiti için Ankara ve Atina'da son derece yoğun çalışmalar yapılıyor. Bu arada Kıbrıs'ta esir düşenlerin değiştirilmesi için, Türkiye ve Yunanistan ellerindeki esirlerin listelerini Kızılhaç'a verdiler.

● Anayasa Mahkemesi, Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanununun geçici 1. maddesini iptal etti. İptal edilen maddeye, Genelkurmay Başkanlığı Askerî Mahkemesi tarafından «Tabii hakim ilkesine aykırı düştüğü» gerekçesiyle itiraz edilmiş ve Anayasa Mahkemesine başvurulmuştu.

● Portekiz Hükümeti, Gine—Bissau'yu resmen tanıdı ve ülkenin Birleşmiş Milletlere bağımsız bir devlet olarak kabulü yönünde çaba harcamayı kararlaştırdı.

● Hükümet, yeni ekonomik kararlar aldı. Buna göre bütçeye «Yatırımları Hızlandırma Fonu» adında 1 milyar liralık bir fon konacak. Yeni tedbirler «üretimi artırmaya dönük» ve «tüketimi kısmaya dönük» olmak üzere iki bölümde ele alınıyor. Üretimi artırmaya dönük tedbirlerin başında bir süredir kısıntılı olarak dağıtılan orta vadeli kredilerin açılması konusu geliyor.

6 Ağustos 1974

● Kıbrıs'ta küçük çapta çarpışmaların aralıksız devam ettiği bildiriliyor. Nitekim gerek Rum, gerekse Türk cemaatlarının temsilcileri bu konuda karşılıklı suçlamalarda bulunuyorlar. Bu arada Ankara ve Atina da Cenevre görüşmelerinin ikinci bölümüne hazırlanıyorlar. Türkiye'nin tezi Güvenlik Kurulunda görüşüldü ve Bakanlar Kurulunca kesin şeklini alacak olan ilkeleri saptandı. Sızan haberlere göre Türkiye, coğrafi federasyonda ısrar edecek.

● Nikson, Watergate olayı ile ilgili bir kısım bantları sakladığını ve olayın soruşturması sırasında bazı konularda «yalan söylediğini» resmen itiraf etti. Nikson'un bu açıklaması ABD'de bomba etkisi yaptı. Gerald Ford, açıklamanın hemen ardından verdiği bir demeçte «Niksonun istifa etmesinin zorunluk haline geldiğini» söyledi.

● Yan ödemeler ile ilgili kararname Bakanlar Kurulunca onaylandı. Ödemeler 1 Haziran 1974'den itibaren geçerli olacak ve kararnamede belirtilen bütün şartları taşıyan bir teknik eleman bin liraya kadar yan ödeme alabilecek.

7 Ağustos 1974

● Cenevre Barış Görüşmelerinin ikinci bölümünün başlamasına bir gün kala Türkiye, görüşmelerde savunacağı tezi açıkladı. Ecevit tarafından yapılan açıklamada «Coğrafi federasyon halinde iki ayrı ve otonom yönetim» önerileceği belirtildi. Türk tezinin esasları, Millî Güvenlik Kurulunun tavsiyeleri doğrultusunda ve Bakanlar Kurulunun altı saat süren toplantısında tesbit edildi. Aynı gün Alman TV'sine bir demeç veren Yunanistan Dışişleri Bakanı Mavros, «İlk anlaşmada kabul edilenler dışında her yeni öneriyi geri çevireceğiz» dedi. Dünya basınında hissedilir bir Türkiye aleyhtarlığı başladı. Özellikle İngiliz ve Alman basınında gözlenen bu tutum daha çok ateşkes sonrasında Kıbrıs'ta yürütülen faaliyetleri hedefliyor

● Başkan Nikson'un istifasının «an

meselesi» olduğu ABD'nin önemli gazeteleri tarafından ileri sürülüyor. Bu arada bir kısım Cumhuriyetçi senatörlerin, Başkan'a bir muhtıra verdikleri ve istifa etmediği takdirde, Senato'da, yargılanması yönünde oy kullanacaklarını sert bir dille bildirdikleri söyleniyor.

● AP Bitlis Senatörü Kamuran İnan'ın, AP Büyük Kongresinde Demirel'e karşı adaylığını koyma ihtimali ağırlık kazanıyor. Genellikle iyi haber alan bir ajansın verdiği habere göre, Kamuran İnan da adaylığı konusunu «dolaylı» olarak doğruladı. Daha sonra sermaye yanlısı bir haftalık derginin kısmen düzelttiği habere göre İnan, Demirel'i, «Dar görüşlülük, kapalı kapılar ardında entrikacılıkla» suçladı ve «Kıbrıs konusunda net bir çözüm önerememiş, şahvari tasavvuf edebiyatı ile idare etmeye çabalamıştır» dedi.

DEMİREL'E BİR ALTERNATİF: KÂMURAN İNAN

14 Ekim yenilgisinin şaşkınlığını atlatmaya çabalarken, Kıbrıs olayları dolayısıyla yeni bir bunalıma giren ve CHP'nin ve özellikle Ecevit'in, halktaki şoven duyguları kışkırtma ba hasına elde ettiği büyük prestijden ürküntüye kapılan AP'de artık miadını dol durduğu iddia edilen Demirel'e karşı ilk defa ciddi ve güçlü bir aday çıkarıldı: Kamuran İnan.

Daha önce Dışişleri Bakanlığında, çeşitli elçilikler de görev alan, bir ara da NATO Basın sözcülüğü gibi ilginç bir görevi üstlenen Kamuran İnan, Türkiye halkı tarafından ancak 14 Ekim seçimlerinden sonra tanınmaya başladı. Üstelik İnan'ı kamuoyuna ilk tanıtan olay bir siyasi başarı değil, bir siyasi suçlama oldu. Bitlis'de önseçimlere katılan zamanın Köyişleri Bakanı Orhan Kürümoğlu, listeye bile giremeden elenirken, AP Bitlis Senato adayları listesinin başına Kamuran İnan kurulmuştu. Kürümoğlu bir basın toplantısı yaptı ve «Ben gerek parlamenter iken, gerek bakan iken Bitlis için bir sürü iş yaptım. Ancak yıllarca yurtdışında bulunmuş, Bitlis'i görmemiş, bilmemiş, unutmuş bir adam (Kamuran İnan) geldi, babasının siyasi nüfuzundan yararlanıp, hiç terlemeden liste başına oturdu. Bu mudur demokrasi. Bu mudur seçim...» diye acı acı yakındı.

Kamuran İnan adı ilkin böyle duyuldu ama gene de üzerinde fazla durulmadı ve bir aşiret reisinin oğlu olarak parlamentoya giren bir çok doğulu parlamenter den biri olarak değerlendirildi. Ancak 14 Ekim yenilgisinin hemen ardından AP'de yeni kan arama çabaları başlar başlamaz Kamuran İnan adı alışılmışın çok daha ilerisinde gazete sütunlarında yer almaya başladı. Demirel'in kurduğu «14 Ekim yenilgisinin sebeplerini araştırma ve AP'yi yenileştirme önerilerini hazırlama» komitesinde görev alan İnan, oldukça sistemli bir çalışmadan sonra hazırladığı raporu «Demirel'e sunmadan önce» kamuoyuna açıkladı. AP çevrelerinden belirtildiğine göre İnan — Demirel arasındaki ilk karakedi bu olayla geçti ve giderek çatışma haline dönüştü.

Daha sonra Kamuran İnan, AP'nin dış politikaya ilişkin görüşlerinde gayri resmi sözcü olarak (resmisi Çağlayangil'dir ve İnan onu «paslanmış» olarak nitelemektedir) sık sık parlamento kürsülerinde ve sermaye yayın organlarında boy göstermeğe başladı. Bu arada Türkiye'nin AET komitesi başkanlığı görevini de yapan Kamuran İnan, özellikle dış politika konusunda Demirel ve çevresine göre çok daha geniş ufuklu görüşler ileri sürüyor, yeterli bilgi ve yorum gücüne sahip olduğu izlenimi uyandıran demeçler veriyordu. Ancak bu dönemlerde, İnan için Demirel'e rakip bir AP'li yerine, Demirel ekibini içine düştüğü ataletten kurtaracak bir sadık yardımcı gözüyle bakılıyordu.

Fakat İnan, Devir Dergisinin sayfalarında sık sık arz-ı endam etmeye ve der gide gerekli gereksiz ken-

ğerlendirmeler yeralmaya başlayınca işin rengi biraz değişti. İzmir'de DYO grubu tarafından finanse ve lanse edilen ve uzun süre «Demirelci» bir politika izleyen Altemur Kılıç'ın Devir dergisi, İstanbul'a taşındıktan hemen sonra Koç grubunun fiili yönetimi altına girdi. Derginin genel politikası Koç'un damadı ve Otomotiv Grubu yönetmeni Can Kıraç tarafından çizilmeye başlandı ve Kamuran İnan'ın da yıldızı iyiden iyiye parlamaya başladı.

Nitekim sermaye çevrelerinden sızan haberlere göre Bitlis Senatörü Kamuran İnan 1974 Haziran'ı ortalarında Vehbi Koç'la uzun bir görüşme yaptı. Can Kıraç tarafından ortaya atılan öneri büyük patron tarafından «tasvip» görmüş ve İnan davet edilmişti. Koç - İnan görüşmesini izleyen günlerde Kamuran İnan sistemli bir şekilde büyük iş adamları ve sanayicilerle görüşmeye başladı. Feyyaz Berker (Tekfen Holding İdare Meclisi başkanı ve Türk Sanayici ve İş Adamları Derneği Genel Başkanı'dır), Orhan Aker ile görüştü, Bercis Morova ile yemekli toplantılarda uzun uzun konuştu.

ADAYLIK KESİNLEŞİYOR

İnan bu görüşmelerde gerekli güven ve puanı sağlamış olmalı ki Can Kıraç, İnan.'ın AP Genel Başkanı olmasına karşı CHP'nin tepkisini de ölçmek gereğini duydu ve İnan'ın Üniversiteden okul ve yurt arkadaşı İsmail Hakkı Birler ile bir görüşme yaptı. Nitekim daha sonraları Demirel'ciler İnan'ı, Ecevit'in, AP Genel Başkanı adayı olmakla suçladılar.

Ayrıntıları ile verdiğimiz bu gelişmelerden sonra İnan'ın adaylığı hemen hemen kesinlik kazandı. İnan'ın kişiliğindeki bazı sakıncalar ise, onu aday yapan ve adaylığını destekleyen çevrelerce «sakınca değil, avantaj» olarak değerlendirildi. Bilindiği gibi Kamuran İnan Bitlis'li ünlü «kürt Şıh'ı» Selahattin İnan'ın oğludur. Bu durumun bir doğulu yurttaşımızın desteğini elde etmek için çok önemli bir puan olduğunu söyleyen İnan destekçileri, buna tepki gösterme eğilimindeki çevrelere karşı ise «İnan'ın tam anlamıyla asimile olduğunu» ileri sürüyorlardı. Tabii bu oldukça üstü örtük ve dolaylı olarak yaygınlaştırılmaktaydı.

ADAYLIK AÇIKLANIYOR

Kamuran İnan'ın AP Genel Başkanlığına aday oluşu ilkin ANKA Ajansınca yapılmış bir mülakatın Günaydın gazetesinde yayınlanması ile açıklık kazandı. Ajansın haberine göre İnan, «AP Genel Başkanlığına aday olup olmayacağı» şeklindeki soruya «Kendisine bir görev verildiği takdirde bundan kaçmayacağını», «Siyasal hiyerarşi içinde yükselmek istemenin, politikaya atılan herkes için tabii bir davranış olduğu «şeklinde cevaplar verdi ve Demirel'i «otel odalarında, kapalı kapılar ardında kulis çevirmekle» suçladı ve «Kıbrıs konusunda hiç bir somut öneri getiremediğini» belirtti.

İnan'ın sözlerine ilk cevap AP'nin yarıresmi organı Son Havadis'ten geldi. Selçuk İrdem imzalı bir birinci sayfa makalesinde İnan yer yer partiyi bölmekle suçlanıyor, yer yer de tecrübesiz bir politikacı olarak hafife alınmak isteniyordu. Ancak anlaşılan Demirel ekibinin kulağına kar suyu kaçmıştı ki 22 Ağustos günü toplanan AP Grubu toplantısında Demirel yanlısı AP Balıkesir Milletvekili Behram Eker baştan sona Kamuran İnan'ı hedef alan bir konuşma yaptı. Fakat Ankara'dan sızan haberler AP içindeki önemli bir parlamenter topluluğunun «Demirel'den umudunu kestiğini ve İnan'ı yeni lider olarak desteklemeye hazırlandığını» bildiriyordu.

Nitekim büyük sanayicilerin güdümündeki İstanbul AP Örgütünde patlak veren kaynaşma, Genel Merkez'den gönderilen 18 Parti müfettişine rağmen çözümlenememiş ve Demirel aleyhtarı hava yatıştırılamamıştı. Üstelik Samsun, İzmir, Gaziantep ve Diyarbakır gibi delege sayısı yüksek illerdeki AP örgütleri de bu havayı iyice benimsemişlerdi.

Ağustos'un son günlerinde özel olarak Koç'un, genel olarak Türkiye finans kapitalinin organı durumu-

na gelen Devir dergisi Kamuran İnan'a hem kapağından yer verdi, hem de 6 sayfasını onun görüşlerine ayırdı. Burada iç politikadan, dış politikaya kadar İnan'ın görüşleri sergileniyor ve oldukça ustalıklı bir teknikle İnan'ın AP Genel Başkanlığına ne kadar yaraşır bir aday olduğunun propogandası yapılıyordu.

KAMURAN İNAN KİMDİR

AP'nin başına finans kapitalistler zümresi tarafından genel başkan olarak getirilmek istendiği hemen hemen kesinlik kazanan Kamuran İnan, 1929 Yılında Bitlis'in Hizan İlçesinin Gayda köyünde doğmuştur. Ünlü kürt şeyhi Selahattin İnan'ın Dersim isyanı nedeniyle Bursaya sürülmesinden sonra bir süre orada okudu, daha sonra elkonan arazileri, kendilerine tebligat yapılmadığı için kararın usulden bozulması üzerine geri verildi ve İnan'lar yeniden Bitlis'e döndüler. Ankara Hukuk Fakültesini bitiren İnan daha sonra doktora için Cenevre'ye gitti. Cenevre Siyasal Bilgiler Fakültesini de bitirdikten sonra Dışişleri Bakanlığına girdi. NATO delegeliğinde, Roma ve Paris elçiliklerinde görev yapan İnan, daha sonra milletlerarası memur olarak NATO Basın sözcülüğü yaptı. 1962'den 1973'e kadar NATO'da çalışan İnan 1973 seçimlerinde yurda döndü ve Bitlis AP listesinden Senatör oldu.

TÜRKİYE'DE FİNANS KAPİTAL AT DEĞİŞTİRMEYE HAZIRLANIYOR

Gelişmelerin görünen yada öğrenilebilinen yüzü böyle oldu. Bu arada bazı CHP çevrelerinin «İnan, Demirel'in kendisine karşı daha ciddi alternatifler çıkmasını önlemek için ortaya attığı bir şike adaydır» yorumu bir süre başkent dedikoduları içinde yer aldıysa da gelişmeler bu yorumu haklı göstermedi.

Ecevit'in liberal ve geniş görüşlü nitelikleriyle benimsenmesini örnek alan İnan, Kıbrıs davasını yurtdışında anlatmak üzere CHP'liler tarafından kendisine yapılan teklifi bile tereddütsüz kabul etti ve İLKE baskıya hazırlanırken CHP'li Haluk Ülman'la birlikte yurtdışına gitti. Demirel kanadı bunu «İnan CHP'lilerin hizmetinde» şeklinde propoganda ettiyse de, özellikle İstanbul AP örgütü, «işte devlet adamlığı budur» şeklinde değerlendirdiler. Sermaye basını da yayınlarında buna ağırlık verdi ve İnan, Koç ile yaptığı görüşmeden sonra başladığı «puan toplama» eylemine devam etti.

Görünüşe göre Demirel gidicidir ve Türkiye Finans kapitalistleri kendi ana siyasi örgütlerinin (AP) yeni başkan adayını bulmuşlardır. AP Büyük kongresinde - tıpkı Demirel'in aniden ortaya çıkıp, Bilgiç'i yenerek Genel Başkan olması gibi - Kamuran İnan da genel başkanlığa hazırlanmaktadır. Yada bir başka deyişle Türkiye finans kapitalistleri 14 Ekim'den beri - hatta daha öncelerinden beri - aradıkları Demirel alternatifini Kamuran İnan'ın şahsında bulmuşlardır.

8 Ağustos 1974

● Kıbrıs Rum Hükümeti istifa etti ve yenisi kuruldu. Sampson tarafından kurulan ve Türkiye'nin askerî müdahelesi yüzünden bazı iskemleleri boş kalan Rum kabinesinin istifasından sonra geçici Cumhurbaşkanı Glafkos Klerides genellikle ılımlı bilinen Rumlardan kurulu yeni bir hükümet kurdu. Yeni kabinede Dışişleri ve İçişleri Bakanlıklarını bizzat Klerides üstleniyor.

● İslâm Kalkınma Bankasının kuruluşu ile ilgili toplantıya katılmak üzere Maliye Bakanı Deniz Baykal Cidde'ye gitti. Suudi Arabistan'ın liderliğinde oluşturulmasına çalışılan İslâm Kalkınma Bankası kuruluş toplantılarına islâm ülkelerinin Maliye Bakanları katılıyor.

● Maliye Bakanlığı reeskont kredilerinde yüzde yüz oranında bir artış yaptı. Maliye Bakanı Deniz Baykal'ın bazı büyük sanayicilerle yaptığı görüşmelerden sonra alınan

ve uygulanmasına hemen geçilen kararla ilgili olarak İstanbul Sanayi Odası Başkanı Nurullah Gezgin «Maliye Bakanlığı piyasayı rahatlatacak planlı ve doğru bir tutum içine girmiştir» dedi.

● Nikson istifa etti. İstifanın, Nikson'un en güvendiği Cumhuriyetçi senatörlerin de kendisine cephe almalarından sonra «ister istemez» kararlaştırıldığı bildiriliyor. Nikson'un yerine, seçilmeksizin ve tayin yoluyla gelen yardımcısı Gerald Ford ABD Başkanı oldu.

WATERGATE'İN KRONOLOJİSİ

Yıllardan beri devam eden ve kamuoyunda Watergate skandalı olarak anılan olay 17 Haziran 1972 günü Demokrat Parti Genel Merkezinin bulunduğu Watergate kompleksi adlı binalarda beş CİA ve FBI mensubunun yakalanması ile başlamış ve basit bir polis olayı gibi görünen skandal gittikçe dalbudak sararak Nikson'un istifasına kadar uzanmıştır. Yıllarca süren dava sırasında Nikson'dan başlayarak hemen hemen bütün Beyaz Saray görevlilerinin bu skandala karıştığı ortaya çıkmış, Nikson'un yardımcılarının çoğu hapis cezalarına çarptırılmışlardır. ABD'nin içyüzünü ortaya koyarak «orta halli Amerikan vatandaşları» üzerinde derin bir şok yaratan Watergate olayının kronolojisi şöyle olmuştur:

17 HAZİRAN 1972 — Sabahın erken saatlerinde. Güvenlik Muhafızı Frank Wills'in polisi uyarması üzerine, Demokrat Parti Genel Merkezinin bulunduğu Virginia Bulvarındaki Watergate kompleksinde beş şahıs yakalanmıştı. Ellerinde elektronik cihazlar bulunan bu şahıslar şunlardı: CIA ve FBI Ajanı James McCord, polis Bernard Barker, kiralık adam Frank Sturgis, CIA yetkilisi Eugenio Martines ve Miamili çilingir Virgilio Gomales.

23 HAZİRAN 1972 — Başkan Nixon, olayın siyasî ihtilâtlarını yardımcıları ile görüştü. (Bu husus Başkan Nixon tarafından 5 Ağustos 1974'te açıklanmıştı). İşin örtbas edilmesini emretti.

15 EYLÜL 1972 — Federal jürinin bu konudaki iddianamesinde Beyaz Saray görevlilerinden Gordon Liddy ile Howard Hunt da suçlandı.

30 OCAK 1973 — Demokrat Parti Millî Komitesi binasının gizli cihazlarla dinlediği ortaya çıktı. Yakalananlar suçu kabul ettiler.

7 ŞUBAT 1973 — Senato, Watergate olayını incelemek üzere bir komisyon kurulmasını kararlaştırdı. Sam Erwin komisyon başkanı oldu.

23 MART 1973 — Watergate sanıklarına, görevleri hakkında açıklama yapmamaları hususunda büyük baskı yapıldığı mahkemede açıklandı.

30 NİSAN 1973 — Beyaz Saray görevlilerinden H. R. Haldemann, John Ehrlichman ile Başsavcı Richard Kleindienst istifa etti.

17 MAYIS 1973 — Senatör Sam Erwin'in (Demokrat) başkanlığındaki Özel Senato Komisyonu, tanıkları dinlemeye başladı.

18 MAYIS 1973 — Archibald Cox, Watergate olayını soruşturmakla görevli özel savcılığa atandı.

16 TEMMUZ 1973 — Beyaz Saray görevlilerinden Alexander Butterfield, Başkan Nixon'un üç yıldan beri Beyaz Saray'da özel elektronik dinleme cihazlarından yararlandığını açıkladı.

6 AĞUSTOS 1973 — Başkan Yardımcısı Spiro Agnew hakkında da çeşitli konularda tahkikat açıldığı belli oldu.

29 AĞUSTOS 1973 — Watergate dâvasına bakan yargıç Sirica, Başkan Nixon'dan dokuz ses bandını istedi. (Sirica'ya daha sonra özel cesaret nişanı verildi).

10 EKİM 1973 — Başkan Nixon, Archibald Cox'u özel Watergate Savcılığından azletti. Yerine Leon Jaworski getirildi. Cox'un azledilmesini protesto eden Adalet Bakanı Elliot Richardson görevinden istifa etti. Cox'un azli emrini yerine getirmeyen Adliye Ba

kanı Yardımcısı William Ruckelhaus da görevinden atıldı.

23 EKİM 1973 — Nixon, mahkeme kararına uyarak ses bantlarını Yargıç Sirica'ya vermeyi kabul etti.

21 KASIM 1973 — Yargıç Sirica, bantlardan bazılarının silindiğini açıkladı.

15 OCAK 1974 — Teknik uzmanlar, yargı organlarına teslim edilen ses bantlarında silinti olduğunu doğruladılar. Nixon'un özel sekreteri Rose Mary Woods, «Bazı silintileri yanlışlıkla ben yaptım,» dedi.

25 ŞUBAT 1974 — Nixon'un avukatı Herbert Kalmbach, seçim yasalarını ihlâl etmekten suçlu bulundu.

18 NİSAN 1974 — Başkan Nixon'un eski bakanlarından John Mitchell ile Maurice Stans suçsuz bulundu.

30 NİSAN 1974 — Başkan Nixon, geriye kalan ses bantlarını verdi.

9 MAYIS 1974 — Temsilciler Meclisi Adalet Komisyonu, Watergate konusunu görüşmeye başladı.

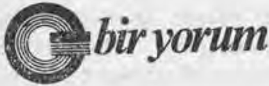
21 HAZİRAN 1974 — Başkan Nixon'un eski danışmanlarından Charles Colson, adaleti engelleme suçundan hapis cezasına çarptırıldı.

27 TEMMUZ 1974 — Temsilciler Meclisi Adalet Komisyonu, Başkan Nixon'un adaleti engelleme suçundan dokunulmazlığının kaldırılmasını tavsiyeye karar verdi.

5 AĞUSTOS 1974 — Başkan Nixon, Watergate olayı hakkında sakladığı bilgiler olduğunu itiraf etti.

8 AĞUSTOS 1974 — Başkan Nixon, televizyonda bir açıklama yapmaya karar verdi. Yetkililer, Başkanın istifasını açıklayacağını belirttiler.

9 AĞUSTOS 1974 — Nixon istifa etti.

Emperyalizmin imparatorlara ihtiyacı yoktur

Ömer Burçak

1972 yılı Haziran ayından bu yana, dünya ve Amerikan kamu oyunu meşgul eden Watergate olayının yankıları daha uzun süre devam edeceğe benziyor. Bilindiği gibi Demokrat Parti'nin Watergate'deki karargâhında 1972 Haziran'ında «BİRDENBİRE» beş adam yakalanmış ve bu adamların Demokrat Parti Karargâhına, buradaki konuşmaları izlemek üzere elektronik cihazlar yerleştirmiş kişiler oldukları ortaya çıkmıştı. «OLAY»ı bütün boyutlarıyla, Amerikan ve dünya kamu oyuna açıklıyanlarsa, yine «BİRDENBİRE» Washington Post Gazetesi'nde zuhur eden iki «çok yetenekli» yazar oldu. Başlangıçta olayın «ÖNEM»i tam olarak anlaşılmadı, fakat kısa bir süre içerisinde, Watergate'yi tertipleyenler arasında sadece, birkaç bürokrat yada teknisyenin değil, en üst mevkilerdeki politikacıların ve hatta devrin Başkanı Nixon'un da yer aldığı ortaya çıkmağa başladı. Watergate «OLAY»ı adeta bir çığ gibi büyüyor ve Nixon ile en yakın çevresi, sadece rakiplerini dinletmekle değil, onlar hakkında iftiralar düzenlemekle, vergi borçlarını saklamakla, rüşvet ve benzeri ödeme biçimlerine büyük yakınlık duymakla, bir kelimeyle, her türlü ahlâk kurallarından yoksun bir çete olmakla suçlanıyorlar ve Nixon'un yıldızı görünür bir şekilde sönüyordu. Amerikan Cumhurbaşkanı' nın «Olay»daki rolünü gizleme çabalarında, dış politikadaki «başarıları» bile ye-

terli değildi. Amerikan basını, Amerikan politikacıları, Amerikan halkı Nixon'un aleyhine dönmüştü. Nixon Amerikan Temsilciler Meclisi tarafından, yargılanmak üzere Senato'ya gönderilecek ve belki de Cumhurbaşkanlığından azledilerek, mahkum olacak ve hapse girecekti. Bütün dünya, «Demokrasi»nin en temel kurallarını inkâr ederek, kendi halkını ve hatta dünya halklarını aldatmış bir kişinin halâ «Hür Dünya»nın liderliğinde bulunmasına gözyumamazdı. Nixon, milyonlarca insanın «sevgilisi» haline gelmiş bulunan bir Kennedy olmadığını açıkça ortaya koymuş; Amerika'yı, «Demokrasi»yi, «Hür Teşebbüs Sistemi»ni lekelemişti ve bunun hesabını vermesi, yaptığı pislikleri temizlemesi gerekliydi ve nitekim Nixon'da, bir yerde, Amerikan halkının, diğer yerde «Hür, demokratik dünya sistemi»nin çıkarları açısından, en büyük fedakârlığı yaparak istifa etti sonunda; ve yerini bir «Aile Baba»sı olan Ford'a bıraktı.

Burjuva basını, «Olay»a genellikle, yukarıda **özetlendiği** gibi bakar ve Nixn'un istifasıyla «Hamamın Namusu»nun kurtulduğunu, Amerikanın, sağlıklı ve dinamik bir demokrasi olduğunu bir kere daha ispatladığını, mevcut sistemler arasında, yavaş da işlese, Amerikan tipi demokrasinin yeniden ön plâna geçtiğini ileri sürer ve Nixon olayının gerçek niteliğini gözlerden saklamağa çalışır Nitekim, Türkiye finans kapitalinin en «bilinçli» sözcülerinden Milliyet gazetesi'nde de hem «İpekçi» hem de damad-ı şehriyari bu görüşü tezgâhlamağa çalıştılar.

O halde nedir bu «olay»ın iç yüzü?

Bir finans oligarşisi tarafından yönetilmekte olan Amerika'da, diğer «demokrasi»lerden farklı olarak, «Başkanlık» sistemi yürürlüktedir. Bu sistemde, «halk» tarafından seçilen bir başkan çok geniş yetkilere sahiptir; örneğin kabineyi kendisi seçer, Amerikan Yüksek Mahkemesi'ne yargıçlar atar, dış politikayı saptar, ve uygular, iç politikaya yön verir, kanun tasarıları hazırlayıp, Temsilciler Meclisi'ne gönderir, «askeri, ekonomik ve benzeri» yardımların niteliği, büyüklüğü ve yönü konusunda belirleyici kararlar alır. Ordunun başkomutanıdır; gerektiğinde, Amerika Temsilciler Meclisi ile Senato'ya danışmadan Amerikan Silâhlı Kuvvetlerini savaşa sokabilir. Hükümetler devirip hükümetler yapan CIA'nin müdürünü atar, işlemlerini kontrol eder ve yönetir. Aynı şekilde FBI da başkanın kontrolu altındadır. Böylesine geniş yetkilere sahiptir Amerikan Başkanları. Ve özellikle Birinci Emperyalist Evren Savaşı'ndan sonra, hukuki yetkilerinin yanında fiili yetkileri daha da artmıştır. Bu yetki artışı bir yerde, Amerikan Emperyalizminin dışa daha fazla açılmasıyla, özellikle Amerikanın İkinci Emperyalist Evren Savaşı'ndan sonra Emperyalist Dünya Düzeni'nin liderliğine geçmesiyle birlikte yeni boyutlara ulaşmıştır. Franklin Roosevelt, Truman, Eisenhover, Kennedy, Johnson, Nixon bu yetki artışının somut örnekleri olarak göze çarparlar. Başkanın yetkilerinin bu fiili artışına karşılık, aynı süre içerisinde Amerikan Temsilciler Meclisiyle Senato'nun yetkileri de, yine fiili anlamda bir kısıntıya uğramış, halkımızın deyişiyle senatör ve milletvekillerinin «Esamisi Okunmamağa» başlanmıştı. Böyle bir gelişim, Amerikan finans oligarşisin'n bir yerde işine gelir, bir yerde gelmezdi. Kararların çabuk alınması, «müdahale»lerin derhal yapılması, milli kurtuluş savaşlarının daha doğarken boğulmaları, Amerikan «iş Adamları»na dışarıda yeni kâr olanaklarının, en yetkin kişiler tarafından ve yine en etkin şekilde sağlanması, finans oligarşisinin yararınaydı. Ama, bukadar büyük yetkilerin bir kişi elinde toplanması aynı zamanda tehlikeliydi de.

Öte yandan, Amerikan finans oligarşisi, dünya halkları karşısında bir bütün oluşturmasına rağmen, genel çıkar kavgasında, kendi içinde bölünmez, çelişkisiz bir bütün de değildi. Kavgaları, çekişmeleri, çelişkileri vardı.

Bu ve buna benzer nedenlerle, Amerikan finans oligarşisi, başkanlık yetkile-

rinin kısılarak, Temsilciler Meclisiyle Senato'nun güçlendirilmesinden yana görünüyordu. Çünkü, ne olursa olsun, bir milletvekili yada senatörün satın alınması bir başkanın satın alınmasından çok daha kolay ve «ucuz» olduğunu düşünüyordu. Burada ucuzluk kişisel çıkarlar açısından değil, bir başkana ve çevresine tanınması gereken çıkarlar açısından değerlendiriliyordu. Amerikan finans oligarşisi, geçmişte ve hatta günümüzde, doğrudan doğruya kendi çıkarlarının temsilcisi olarak Amerikan Temsilciler Meclisi ile Senato'ya pek çok kişi «seçtirmiş» ve bunların arasında, kendilerini seçtiren finans kapital kuruluşunun adıyla anılanları bile olmuştu. Yani Amerika'da finans oligarşisinin kendi temsilcilerini Temsilciler Meclisi ile Senato'ya göndermesi ve onlar vasıtasıyla çıkarlarını koruyup sürdürmesi ve geliştirmesi Amerikan politikası'nın en belirgin gelenekleri arasındaydı. Fakat, başkanlığın fiili yetkilerinin artması ile birlikte, bu temsilciler ve senatörler de 'adeta «lüzumsuzlaşıyor»lardı. Oysa, finans kapital oligarşisi, kendi direktiflerini, harfiyen yerine getirecek kişilerle iş görmeğe alışmıştı ve bir başkanın «kapris»leri, «kişisel yapısı», «orta sınıflara tanıdığı taviz»ler, işleri belirli ölçüde bozabilir, hiç değilse aksatabilirdi. Temsilciler Meclisi ve Senato, Amerikan Finans Olgarşisi için, daha «emin» bir yerdi.. Tek tek temsilcilerin yada senatörlerin, gereksiz derecede büyük bir yetkiye sahip olabilmeleri olanak dışıydı. Nitekim, kardeşlerinin ünü arkasına sığınan parlak Kennedy bile, nihayet bir senatörcük olarak kalmıştı. Başkanlık durumunda iş değişirdi ve bu bakımdan adeta bir kaadiri mutlak haline gelmiş başkanları ve başkanlık müessesesini bir hizaya sokmak gerekliydi artık.

Diğer yandan, kendi etkinliklerinin giderek ortadan kalktığını gören temsilcilerle senatörler de, başkanlık müessesesinin «anormal» yetkilerle donatılmış olduğunu, bunun Amerikan Demokrasisi açısından büyük tehlikeler taşıdığını, başkanın diktatörleşebileceğini ileri sürüyor ve Amerikan halkı içerisinde de bu yönde ajitasyonda bulunuyorlardı. Nitekim Başkan Kennedy kimseye sormadan, Domuzlar Körfezi Çıkartması'nı yaparak Amerika'yı bir nükleer savaşın eşiğine kadar getirmiş, bu konudaki eleştirileri hiç dikkate almadan, bu defa da Vietnam'da «bağımsız» girişimlerde bulunmuştu. Elbetteki bu girişimler, Amerikan finans oligarşisinin ve dolayısıyla temsilcilerle senatörlerin çıkarları yönündeki girişimlerdi, ama «insan bir kere sorardı canım». Kennedy, böylesine atak ve maceracı oluşunun cezasını, Texas'ta görünce, yine bir Texas'lı olan Johnson'un gerçekleri göreceği umulurdu. Ama, Johnson da başına buyruk görünüyordu. Yine kimseye danışmadan, Vietnam Savaşının boyutlarını büyütmüş, silahlı müdahaleyi adeta olağanlaştırmıştı.

Başkanlık müessesenin Amerikan kamu oyunda sistematik bir şekilde yıpratılması, Johnson döneminde başlatıldı ve Vietnam Savaşı ile tam anlamıyla çarşafa dolaşan Johnson, sonunda başkanlık için adaylığını bile koyamıyacak hale geldi. Johnson'un yıpranması, elbetteki sadece, Amerikan finans oligarşisinin kışkırtmalarıyla değil, Amerikan halkının en dinamik kesimlerinin Vietnam katliamına karşı çıkmalarıyla gerçek bir anlam kazanmıştı. Dolayısıyla diyalektik bir süreçti bu. Fakat, burada başkanlık kurumu karşısında, çeşitli finans kapital mihraklarının ve egemen çevrelerinin tutumunu da gözden uzak tutamayız. Nitekim o dönemde, Time ve Newsweek gibi, Amerikan burjuva yayın organlarını izleyenler Johnson'a karşı da sistematik bir saldırıya geçilmiş olduğunu hatırlayacaklardır, böylece, söz dinlemez Kennedy «temizleniyor», Texas Çobanı Johnson halkın gözüne paçavraya çevriliyor ve finans oligarşisi kendi egemenliğine, siyasi anlamda da olsa, ortak kabul etmeyeceğini ortaya koyuyordu.

Öte yandan genellikle gözden kaçırılan bir gerçek de, Amerika Birleşik

Devletleri Başkanı'nın, özellikle İkinci Emperyalist Evren savaşından sonra, artık sadece Amerika'nın değil emperyalizmin lideri haline gelişiydi. «başkan», «gerekli gördüğü zaman», Amerikan Silahlı Kuvvetleri'nin ötesinde, Nato aracılığıyla «Hür Dünya»nın bütün kuvvetlerine emir verebilecek bir fiili yetkiye sahipti. Diğer bir deyişle, dünya olayları ve emperyalist sistemdeki gelişmeler, «Başkan»ı, adeta, yeni bir imparator durumuna getiriyordu; oysa, 20. yüzyıldan çok daha önceleri, klâsik anlamda imparatorların sonu gelmiş ve dünya finans kapitali siyaset sahnesini, «memurlar»la «idare» etmeğe alışmıştı. Fakat, her değişim gibi, emperyalizmde ortaya çıkan değişimler de diyalektik değişimlerdi ve belirli bir süreç içerisinde, «Başmemur», söz yerinde ise, nitel bir değişimden geçerek, çok geniş fiili yetkilere sahip olabiliyor ve böylece «sistem» için daha da az güvenilir bir hüviyete bürünerek «tehlikeli» olmaya başlıyordu. Belirli koşullarda, yine belirli çelişkilerden yararlanmasını bilen böyle bir kişi ve çevresi, bir ölçüde de olsa, başına buyruk hale gelebilir, hatta sistem için «gereksiz» tavizlerde bulunmağa bile kalkışabilirlerdi. İşte Amerikan finans kapitali, «Başkan»lık sistemi hakkında genellikle böyle düşünüyor ve sadece Amerikan Halkını değil, Amerikan Temsilciler Meclisi ile Senatosu'nu da Başkanlık kurumuna karşı, giderek sistematik bir şekilde kışkırtıyordu. «Mademki, sistem demokratik bir sistemdi, o halde, kuvvetler ayrılığı prensibi tümüyle geçerli olmalıydı, oysa, Amerika'da Başkan sadece yönetimde bulunmuyor, Temsilciler Meclisi'ne kanun teklifleri gönderebiliyor hatta en yüksek mahkemelere kendisine yakın kişileri tayin etmek suretiyle, «demokratik adalet mekanizması»nın işleyişini bile etki altında bırakabiliyordu. Bu bakımdan, Başkan'ın başkanlığını ve Milletvekilleri ile senatörlerin yasama erkinin vazgeçilmez unsurları olduklarını artık bilmeleri zamanı kesinlikle gelmişti. İşte böyle bir süreç içerisinde Richard Milhaus Nixon, başkanlığa adaylığını koyuyor ve Johnson'dan sonra «Hür Dünya»nın liderliğine seçilmek «şeref»ini elde ediyordu.

NİXON'UN BAŞLANGICI, GELİŞİMİ VE SONU.

Cumhuriyetçi Parti'nin çeyrek asır önceki, en muhteris, genç liderleri arasında yeralan Nixon, politik kariyerini, İkinci Emperyalist Evren Savaşı sonrası ortamı içerisinde, «komünizm»e karşı bir haçlı seferi mensubu olarak yapmış, Eisenhover'i bile «kızıllık»la olmasa da «penbe»likle suçlayan Mc Carthy Mektebinde yetişmiştir. Genç Nixon için, dünya'nın en asil, en temiz ve en insancıl sistemi «Amerikan Sistemi»dir ve bu sistemin bütün dünyaya refah ve saadet getirmesine «komünist»ler kasıtlı bir şekilde engel olmaktadırlar. Dünya'daki bütün sorunlardan «komünist»ler sorumludur, bu bakımdan «Hür Dünya»nın artık fiilen lideri olan Amerika, hem «Hür Dünya»yı korumak hem de gerektiğinde «komünistler»e hadlerini bildirmek için çok kuvvetli, yani dişinden tırnağına kadar silahlı olmalıdır. İşte, böyle bir «ideolojik savaş» içerisinde, Nixon, Amerikan finans oligarşisi'nin gözüne girmeyi becermiş ve Eisenhover'in Başkan Adayı olmasıyla birlikte, Cumhuriyetçi Parti tarafından, başkan yardımcılığına lâyık görülmüştür. Böylece, kompleksli, hastalıklı, tatminsiz bir kişiliğe sahip olan ve bu nedenle de sık sık psikiyatrik müdahaleye ihtiyaç duyan Nixon, Eisenhover'-in koltuğu altında, daha da yükselmeğe başlamıştır. Amerikan Emperyalizmi'nin tahakküm yöntemlerini henüz sistematik hale getirmediği ve bu nedenle de çok «kaba» ve «hantal» olduğu bir dönemde, Başkan Yardımcısı olan Nixon, kendisine verilen görevleri bihakkın yerine getirmiş ve örneğin Moskova'da bir sergide Kruşçev'le itişip kakışmak suretiyle, ne kadar «atak» ve «cesur» olduğu nu «Hür Dünya»ya göstermişti. Nitekim Nixon'un bu «cesareti»ni karşılıksız bırakmak istemiyen Lâtin Amerika Halkları, Nixon'un, Lâtin Amerika ülkelerine yap-

tığı bir «iyi niyet» ziyaretinde, kendisini domates, yumurta ve balgamla ağırlıyordu. Eisenhover, Stevenson'a karşı başkanlığa iki defa adaylığını koydu ve her iki seferinde de Demokrat Parti adayını, büyük farkla geçerek başkanlığa seçildi. Sözde bir İkinci Dünya Savaşı kahramanı diye tanıtılan ve fakat Montgomery, Mac Arthur gibi, çok daha yetenekli askerler tarafından yetenekleri insafsızca eleştirilen Eisenhover, zayıf bir kişiliğe sahipti, bu nedenle onun başkanlık döneminde Nixon, geniş bir faaliyet ve temsil sahası bulabilmişti. Bu bakımdan, Eisenhover'in ikinci başkanlık dönemi bittiği zaman Nixon'un Cumhuriyetçi Parti'nin adayı olması çok beklenen bir şeydi ve böylece, Eisenhover'den sonra, Nixon, başkanlık için, Demokrat Partinin «sempatik» görünüşlü Kennedy'si ile karşı karşıya buldu kendisini. Nixon küstah, Kennedy görünüşte alçak gönüllü, Nixon hantal, Kennedy «esprili», Nixon durgun, Kennedy hazır cevap, Nixon sevimsiz, Kennedy şirindi. Üstelik Amerikan televizyonlarında milyonlarca kişinin karşısına «makyajsız» ve pejmürde çıkmıştı Nixon. İşte, Nixon'un sözde Kennedy'ye karşı seçimleri, pekaz bir farkla kaybetmesinin nedenleri de bunlar oldu burjuva basınına göre. Oysa, Amerikan finans kapitali, kendi uzun süreli çıkarlarını savunmak için, daha değişik ve daha ince yöntemlerin uygulanmasının gerekli olduğu bir döneme girildiğinin bilincindeydi. Nixon'un kaba ve hantal anti-komünizmi artık tatminkâr değildi; «temsil kabiliyeti» daha yüksek, «Hür Dünya» ile daha iyi ve sıcak ilişkiler kurabilecek yeni bir yüze ihtiyaç vardı ve bu nedenle Kennedy, Amerikan kamu oyunda bir yıldız gibi parlatılmıştı. Nixon, hiç değilse belirli bir süre için yararlılığını büyük ölçüde yitirmişti; Amerikan finans kapitali somut durumun somut tahlilinden hareketle, Kennedy'nin yükselişine gözyumuyor, hatta açık ve gizli bir şekilde bu yükselişin «finansmanı»na bile katılıyordu. Böylece, Nixon, yıllarca, süren «emek»inin boşa gittiğini, kendisinin büyük ölçüde yalnız bırakıldığını, bir kenara itildiğini gördü. Yukarıda da belirtiğimiz gibi, hastalıklı ve kompleksli bir kişiliğe sahip olan Nixon, bu «kalleş»liği hiç bir zaman unutmadı ve «mağlubiyet» karşısında hiç de «centilmence» davranmadı. Başkanlığa herkesin bildiği gibi Kennedy seçildi. Amerika'nın ilk katolik başkanıydı Kennedy. Bir harp kahramanıydı, güzel ve hızlı bir karısı vardı, yaşamayı seviyor ve insanlarla kolay ilişki kurabiliyordu. Dışa dönük bir yapıya sahipti, öte yandan örgütçülük yanı kuvvetli olan kardeşi «Bobby» her zaman yanındaydı. Görünüşteki, alçak gönüllülüğü, şirinliği, esprileri ve güzel karısıyla, «Hür Dünya»daki milyonlarca küçük burjuva'nın sevgilisi haline geliverdi Kennedy. Oysa, en az Nixon kadar muhteris olan bu genç adam, temelde, çok sathi, bilgisiz ve kültürsüz bir «normal» Amerikalı idi. İşte Nixon kendi köşesinde, unutulmağa bırakılmışken, Kennedy'nin yıldızı parladıkça parladı. Bununla beraber Amerikan finans kapitalinin bu sevimli görünüşün altında, çok daha başıbuyruk, çok daha «bireysel», çok daha «sorumsuz» bir kişiilğin yattığını görebilmesi için çok zaman gerekmedi. Ve bu «parlatılmış» yıldız, parlatıldığından çok daha hızlı bir şekilde, Texas'ta söndürülüverdi. Amerikan siyaset hayatından bir kuyruklu yıldız gibi gelip geçti böylece Kennedy. Bu arada, Nixon, Kaliforniya Eyaleti Valiliği için adaylığını koymuş ve burada da «yüz kızartıcı» bir mağlubiyete uğramıştı. Nixon'un politik hayatı bitmiş görünüyordu.

Kennedy'in bir «deli»nin «rasgele» kurşunlarına hedef olmasıyla Başkanlığa gelen Johnson, başlangıçta, daha «sorumlu» davrandıysa da, Amerikan Emperyalizmi'nin dünya egemenliğinin savunulması için yürütülen Vietnam savaşı, Portoriko askeri müdahalesi gibi objektif ve kendi dışındaki nedenlerle bir «Savaş Başkanı» haline geldi. Dış politikadan hiç anlamadığı, bütün hayatını senato oyunlarıyla geçirdiği ileri sürülen Johnson, doğrusu bir «Savaş Başka-

nı»ndan beklenen görevleri, tam anlamıyle yerine getirdi. Fakat ne olursa olsun, Amerikan finans oligarşisi, Johnson'da da, fiili olarak çok büyük bir yetki birikimi olduğunu açıkça görüyordu. Öte yandan, Vietnam Halkının kahramanca yürüttüğü savaş, Amerikan Emperyalizminin hesaplarını boşa çıkarmış, Vietnam maddi ve manevi anlamda Amerika için çok «pahalı» olmağa başlamıştı. Amerikan Ödemeler Dengesi altüst olmuştu. Savaş Amerika içindeki çelişkileri hızla arttırıyor, yükselen fiyatlar karşısında Amerikan halkı güngeçtikçe daha huzursuz hale geliyordu. Üniversitelerde önce boykotlar, daha sonra işgaller başlamıştı. Zenciler, şehirlerin altını üstüne getiriyorlar, «domuz» adını taktıkları Amerikan polisi ile silâhlı çatışmalara giriyorlardı. Öte yandan Amerikan «Millî Muhafızları» üniversitelere girerek öğrencilere ateş açıyor, kan döküyor, adam öldürüyordu. Görünüşe bakılırsa Amerika, bir iç savaşın eşiğine gelmişti, Vietnam Savaşı'nın «bilânçosu» buydu işte. Bu bakımdan, halkın tepkilerinin sisteme değil de kişi ve kişilere tevcih edilmesi gerekliydi ve Amerikan finans oligarşisi, bu tepkilerin Johnson'a döndürülmesinin kayıpları azaltacağı görüşündeydi. Böylece Amerikan basınında, televizyonunda, radyolarında, hatta tiyatro ve kiliselerde Johnson'a karşı bir baraj ateşi açıldı. Bunu yapmakla, Amerikan finans oligarşisi bir taşla iki kuş vuruyordu. Bir yandan Amerikan halkının tepkilerinin sisteme karşı yönelmesi önleniyor, diğer yandan artık sistem için tehlikeli hale gelmeğe başlayan başkanlık kurumu da böylece kamu oyunda, sistematik bir şekilde yıpratılmış oluyordu. Nitekim, tıpkı Nixon olayında olduğu gibi, işe Johnson'un yakınlarının yolsuzluk yaptığı ve Johnson'un da bu yolsuzluklara gözyumduğu iddiası ile başlandı ve Johnson'un en yakın yardımcılarından Sol Estes, dolandırıcılık yaptığı nedeniyle ağır hapse mahkum edildi. Yine Johnson'un bir başka yardımcısının cinsi sapık olduğu ileri sürüldü, ayrıca Johnson'un geçmişinin «karanlık» olduğu, siyaset alanındaki yükselişini, Texas'lı petrol milyonerlerine borçlu bulunduğu ve siyasette yükseldikten sonra da bu borcu fazlasıyla ödediği, Amerikan basında açıkça yeralmağa başladı. Böylece genel bir ekonomik ve sosyal anarşinin, Amerikan toplumuna damgasını vurmak üzere olduğu bir sırada, Johnson da tıpkı Nixon gibi hızla yıprandı. Amerikan halkının tüm kesimleri «Başkan»a olan itimatlarını yitirmişlerdi, Johnson onlara hemen her konuda yalan söylemiş, onları aldatmıştı; böylece Amerikan Halkı ile Başkan arasında bir «İtimat Uçurumu» açıldı. Buna Amerikan burjuva basını «Credibility Gap» adını veriyor ve Johnson'u bir deccal, kendisinden her türlü düzenbazlık ve desise beklenecek, karakter düşkünü, yalancı ve üçkâğıtçı bir kişi olarak tanımlıyordu. Görülüyor ki, Nixon'un başına gelenler hiç te orjinal değildir ve daha önce, başka koşullar altında da olsa, Johnson'un başına da gelmiştir.

İtibarını yitirmiş, moralman çökmüş ve yapayalnız bırakılmış olan Johnson, Amerikan geleneklerinin aksine, ikinci bir defa başkanlık için adaylığını koymayacağını açıklamak zorunda kaldığında, Amerikan finans oligarşisinin Johnson'u bir günah tekesi haline getirdiği açıkça ortaya çıkmıştı. İşte bu koşullar içerisinde, politik hayatına sönmüş gözüyle bakılan Nixon yeniden ortalıkta gözükmeğe başladı. Nixon, Amerikan hayatında, «Huzur ve Sükun»un, «Kanun ve Nizam»ın (Law and Order) bulunduğu bir dönemi temsil ediyordu, zaman içinde «olgunlaşmışa» benzerdi ve doğrusu Cumhuriyetçi Parti içerisinde de dişe gelir başka bir «lider» yok gibi görünüyordu. İyi bir «fırsatçı olan Nixon bu durumu değerlendirmesini bildi ve bütün enerjisini, parti mensuplarının seçimlerine ayırmak suretiyle parti içindeki itibarını da yükseltti. Öte yandan Amerika'daki «Sessiz Çoğunluk», anarşi, kaos, bunalım değil, «Kanun ve Nizam» istiyordu ve geçmişinde, Amerika içindeki ve dışındaki komünistlere karşı, en atak şekilde mücadele ederek yeteneklerini ortaya koy-

muş bulunan Nixon'dan daha iyi kim temsil edebilirdi Kanun ve Nizam'ı? Kim getirebilirdi Amerikan toplumuna uzun süre özlediği barış ve huzuru? Böylece, Nixon Cumhuriyetçi Parti'nin adayı olarak başkanlığa seçildi. Amerikan finans oligarşisi Nixon'un hem kendi geçmişinden hem de Kennedy ve Johnson'un başına gelenlerden ders almış olacağını umuyor ve kendisinden, bir yerde «memur» tipi, renksiz ve kişiliksiz bir başkanlık görevini yerine getirmesini bekliyordu. Belki de Nixon'un da istediği buydu ve Nixon da geçen yıllar içinde «olgunlaşmış»tı, fakat olayların diyalektiği, kendisini herşeye muktedir saysa bile Amerikan finans oligarşisinin de iradesi dışındadır ve özellikle dünya devrimci mücadelesinin gelişiminin ve sahip olacağı boyutların, Amerikan Emperyalizmi tarafından bütün veçheleriyle önceden görülüp «gereken tedbirlerin» alınması olanak dışıdır. Böylece Amerika'ya barış ve huzur vaadetmiş olan Nixon Vietnam Savaşı'nı hızlandırmak, hatta bu savaşı daha da genişletmek zorunluğu ile karşı karşıya buldu kendisini. O da bir «Savaş Başkanı» idi artık. Dolayısıyla, Amerikan finans oligarşisi, hiç bir kışkırtmada bulunmasa bile, yıpranması mukadderdi. Bununla beraber, tıpkı Johnson döneminde olduğu gibi, Amerikan finans oligarşisinin hoşuna gitmese de Nixon'da da fiili bir yetki birikimi olduğu açıkça ortadaydı. Amerikan finans oligarşisi hem kendi dünya çıkarlarını savunmak ve sürdürmek üzere, Amerikan Silâhlı Kuvvetleri'nin dünyanın her köşesinde gereken «müdahaleler»de bulunmasını istiyor hem de bu kuvvetleri savaşa sürecek son emri veren kişide «memur» nitelikleri arıyor, Başkanlık yetkilerinin «anormal» şekilde artışına karşı çıkıyordu. İşte bu da Amerikan finans oligarşisi'ni bir çelişkisi idi ve kişi «Pastasını yerken onu bütünüyle muhafaza edemez» di. Öte yandan Amerikan kamu oyunda, Vietnam Savaşı hakkında beliren tepkileri, artık şu yada bu hedefe yönelterek etkisizleştirmek de olanak dışıydı ve bu bakımdan Vietnam Savaşı için belirli bir çözüm bulunması zamanı gelmiş bulunuyordu. Bu çözüm için gerekli adımların atılması ise Başkan olarak, Nixon ve çevresine düşüyordu. Nitekim bu adımı attı da Nixon. Fakat, artık Amerikan kamu oyunu tüm olarak tatmin etmek mümkün olmadığı gibi, Vietnam Savaşı'nın hızının kesilmesiyle birlikte Nixon sadece, kârları azalan silâh endüstrisindeki finans kapitalistlerin değil, bu endüstrinin faaliyetlerini kısması yüzünden işlerinden çıkarılan milyonlarca Ameriklının da tepkisini üzerine çekti. Öte yandan, silâh endüstrisinin faaliyetlerini kısması mevzi bir olay değildi, Amerikan silah endüstrisi ile bu endüstriye bağlı yan endüstrilerde toplam olarak 25 milyon kadar kişinin çalıştığı biliniyordu ve Nixon, işte böyle büyük bir kitlenin, hiç değilse bir kesimini karşısına alıyordu. Fakat, Amerikan toplumundaki çelişkilerin bir iç savaşa dönüşmesini önlemek için Vietnam Savaşı'na son verilmesi gerekliydi ve Nixon'u önünde başka bir alternatif yoktu. Böylece Nixon, hem Amerikan silah endüstrisi hem de işlerine son verilen milyonlarca kişi ile karşı karşıya buldu kendisini. Öte yandan Vietnam Savaşı'nın hızının azalması, Amerikan askerlerinin geri çekilmesi, Amerikan esirlerinin ülkelerine dönmeleri bile, bütünüyle Amerikan Halkını tatmin etmiş değildi. Amerikan Halkı içerisinde, sistemde bir bozukluk olduğuna inananların sayısı artıyordu. Böyle bir gelişim ise, gelgeç üniversite işgallerinden, yağmalardan çok daha tehlikeli idi Amerikan finans oligarşisi için. Böylece, Amerikan burjuva basını ve diğer yayın organlarında, çok ince bir yöntemin uygulanılmasına başlandı. Bozukluk inkâr edilmedi. «Evet bir bozukluk vardı ama neredeydi bu bozukluk? Amerikan ekonomik sisteminde mi? Yani, şimdiye kadar başarıya çalışmış «Hür Teşebbüs Sistemi»nde mi? O hür teşebbüs sistemi ki hem milyonlarca Amerikalıya hem de «Hür Dünya» halklarına insanca ve hatta konfor içinde yaşama olanak ve koşullarını sağlamıştı. O halde bozukluğun kaynağı başka yerdeydi ve gerçekten de bu kaynağı hemen tespit edebilmek hiç te güç de-

ğildi. Amerikan politik sisteminde ve özellikle Başkanlık Sistemindeydi bu bozukluk. Bundan iki asır önceki koşullara göre düzenlenmiş bir sistemde, Başkan'a belirli yetkiler tanınmış ve sistem gerçekten de ahenkli bir şekilde çalışmıştı. Fakat, o zaman Amerika, kendi sınırları içine kapanmış, yalnız bir ülkeydi ve «sorumluluk»ları çok sınırlıydı. Oysa, Bugün Amerika «Hür Dünya»nın lideriydi, milyonlarca, Hatta milyarlarca kişinin hayatından, mutluluğundan sorumluydu Amerika. Öte yandan «Hür Dünya»nın karşısında, «herşeyi yapmağa hazır bir «Komünist blok» vardı. Çağ, nükleer silâhlar çağıydı ve Amerikan Cumhurbaşkanı ,adeta bir «imparator» haline gelmişti. Bir yerde sonsuz yetkilere sahip olan imparatorların hem kişi hem de çevre olarak yozlaştıklarını tarih göstermiyor muydu? İktidar insanı bozardı. Hele bu iktidar, en korkunç boyutlarla, tek bir kişinin, bir «Başkan»ın elinde bulunuyorsa. Bu bakımdan, Başkan'ın yozlaşması, başına buyruk hale gelmesi, despotlaşması, demokrasiyi inkâr etmesi olağandı, çünkü bütün bu özellikler bencil ve muhteris olan insanın tabiatında mündemiçti».

İşte bu ve buna benzer görüşlerle, Amerikan Halkı'nın tepkisi Başkanlık kurumuna yöneltildi. Önemli olan Nixon değildi, Nixon'un yerinde kim olsa aynı şey onun da başına gelecekti. Emperyalizmin imparatorlara ihtiyacı yoktu artık.

Nixon olayının arkasında, bütün bu karmaşık ilişki ve çelişkiler yumağı yatıyor. Bununla beraber Amerikan finans oligarşisi, mutlak anlamda kazançlı sayılamaz. Hem Amerikan hem de dünya halkının tepkileri, sistematik bir şekilde, Emperyalizmden kişilere ve özellikle Nixon'a kaydırılarak, belki taktik bir başarı elde edilmiştir. Fakat yine diyalektik bir şekilde dünya halkları «Hür Dünya» lideri olan bir kişinin yalancı, hırsız, düzenbaz, ahlâk ve karakter düşkünü bir kişi olduğunu açıkça görmüş bulunuyor. Dış ve iç burjuva basını Nixon olayını ne kadar «demokrasi»nin sağlıklı işleyişinin bir örneği olarak vermeğe çalışırsa çalışsın, hem Amerikan hem de sömürülen ülkelerin halkları er geç, bozukluklardan kişelerin değil, sistemin, yani emperyalizmin sorumlu olduğunu görecekler. Bu bilinçlenme sürecini hızlandırmak görevi ise, olaylara mekanik bir şekilde değil de tüm ilişki ve çelişkileri ile bakmak zorunda olan sosyalistlere düşüyor.

NOT: Nixon'un koltuğuna seçimsiz oturan Gerald Ford'un «meziyetlerini» burjuva basınımız göklere çıkartıyor. Gerçekte, silik, göze çarpmıyan, renksiz bir politik kariyeri ve bu kariyerle uyumlu bir kişiliği var Ford'un. Nitekim kendi kendisini «Ben Lincoln değil, Ford'um» sözde, esprisi ile değerlendirmesi, bir yerde Amerikan Halk karşısında sahte bir tevazu gösterilmesi gereğinden kaynaklanıyorsa da bir yerde gerçeği de yansıtıyor. Öyle görünüyor ki, Ford «memur» nitelikleri ağır basan bir başkan hüviyetine sahip ve bu bakımdan Amerikan finans oligarşisinin dişine de uygun. Fakat, daha önce de belirtiğimiz gibi, olayların diyalektik gelişimi, Ford'un da, Amerikan Emperyalizminin de, Amerikan finans oligarşisinin de iradesi dışındadır. Ford'un bu «memur» niteliklerini koruyup koruyamayacağını, ilerde yeniden bir «imparator» haline gelip gelmeyeceğini de yine olayların diyalektiği belirleyecek. Bu diyalektik sürecin bir ucu Amerikan ve dünya emperyalizminin elinde ise, diğer ucu sömürülen ülkeler halklarının, dünya emekçilerinin ve sosyalist bloğun elinde.

9 Ağustos 1974

● Cenevre görüşmelerinin ikinci bölümü başladı. Karşılıklı suçlamalarla başlayan konferansın ilk oturumunda ateşkes hattının tesbiti üzerinde duruldu ve kilit konularda ön hazırlıkları yapmakla görevli ve uzmanlar düzeyinde alt komiteler oluşturuldu.

● Cenevre Barış görüşmeleri, Türkiye'nin coğrafi federasyon tezi ile ilgili ön diplomatik temaslar uzadığı için bir gün sonraya ertelendi.

● Denizcilik Bankası vapur ücretlerine yüz de 10 ila yüzde 172 oranında zam yaptı.

● Şili'de faşist cunta, iktidarda uzun süre kalmak eğiliminde olduğunu aldığı yeni bir kararla bir kere daha kanıtladı. Cunta'nın kararı ile ülkenin bütün seçmen kütükleri polis tarafından yakıldı. Cunta yetkilileri, seçmen kütüklerinin Allende tarafından «şişirildiği için yakıldığını» söylediler, ancak «yeni kütüklerin ne zaman düzenleneceği» sorusunu «acelemiz yok» şeklinde cevapladılar.

bir yorum

Mehmet Sönmez

Desen

● Cenevre Barış görüşmeleri gene çıkmaza girdi. Denktaş ve Klerides'in toplantıda ne sıfatla yer alacakları konusu «diplomatik» bir çözüme bağlanırken, Türkiye'nin federasyon tezinin İngiltere ve Yunanistan tarafından reddedilmesi ve Cenevre Anlaşmasının ilk bölümünde anlaşmaya varılan esasların yorumunda çelişik görüşlerin öne sürülmesi üzerine konferansın çıkmaza girdiği bildiriliyor.

● İngiltere, Kıbrıs'taki askerî gücünü süratle artırmaya başladı. Daha önce alınan, Ada'daki Fantom uçaklarının çekilmesi kararından vazgeçildi ve Ada'ya 5 bin kişilik yeni İngiliz birlikleri gönderilmesi kararlaştırıldı.

● Yüksek Askerî Şura yıllık toplantısını tamamladı ve emekliye ayrılan ve terfi eden generaller açıklandı. Yüksek komuta kademelerinde önemli değişikliklere yol açan emekliye ayrılan generaller listesi şöyle: Oramiraller: Kemal Kayacan. Orgeneraller: Nihat Tolunay, Kemalettin Eken, Hamza Gürgüç. Diğer generaller: Memduh Ünlütürk, Selahattin Kahraman, Hulusi Süer, Orhan Yapku, Hüsnü Başak, Turan Orhan, Tevfik Türüng, Necati Özkaner, İsmail Hakkı Akgün, İsmail Ayık, Turan Olcaytu, Kâzım Aldan, Nihat Yıldız, Cemal Ulman, Reşit Aydıngün, Mustafa Fethan, Hacım Uz, Hüseyin Işık, Fethi Erten, Ali Elverdi.

● Türkiye Mimar ve Mühendis Odaları (TMMOB) bir basın toplantısı düzenledi ve hükümetin yan ödemelerle ilgili olarak aldığı karara şiddetle karşı çıktı. TMMOB adına konuşan Yavuz Önen «Kararname anti-demokratik ve Anayasaya aykırıdır» dedi.

Yan ödemeler ve teknik elemanlar

İlkay İzer

9 Ağustos 1974 tarihinde yan ödemelerle ilgili kararname açıklandı. Personel Kanunundaki son rötuşları yapan 12 sayılı kanun hükmündeki kararnamede, yan ödemelerle ilgili hükümlerin bir süre ertelenmiş olması, bu konuda daha sağlıklı kararların alınmasını sağlamak açısından akıllıca bir davranış olarak yorumlanabilir. Ne var ki, yan ödemelerle ilgili kararnamenin çıkışı oldukça gecikmiş ve yan ödemelerin getirdiği gelirden yoksun kalan teknik elemanlar, en az üç aylık bir süre boyunca sıkıntılı durumlara düşmüşlerdir. Sonunda çıkarılan yan ödeme kararnamesi ise, bu sıkıntıları unutturmak şöyle dursun, bunlara yenilerini ekleyecek nitelikte görünmektedir. Yeni kararnamenin eleştirisine girmeden önce Personel Kanunu ve yan ödemelerin gelişimini özetlemek yararlı olacaktır.

Teknik elemanlar ve personel kanunu:

Bilindiği gibi 657 sayılı Personel Kanunu yürürlüğe girmeden önce teknik elemanların büyük çoğunluğu 4/10195 sayılı kararname hükümlerine göre istih-

dam edilmekte idiler. Bu kararname 1954 ten 1970 ortalarına kadar uygulanmıştır. Dışa bağımlı kapitalizmin gelişmesi için gerekli olan altyapı yatırımlarının, büyük sayıda yetişmiş teknisyen ihtiyacı doğurması, kamu kesimi kadrolarının teknik elemanlar için çekici kılınmasını zorunlu bir hale getirmiş ve sonuç olarak 4/10195 sayılı yeni (ya da ilâve) istihdam şekli ortaya çıkmıştır. Bu kararname, teknik elemanlar için yeterli ekonomik olanaklar sağlamasının yanında, bunlara siyasi partilere girme, sendika kurma vb. demokratik hakları kullanma olanağını da veriyordu.

657 sayılı Personel Kanunu, teknik elemanların hem demokratik hem de ekonomik haklar açısından 4/10195'e göre çok daha geri bir düzeye itilmelerine sebep olmuştur. Böylece, kamu kesimi kadrolarının zayıflatılması hatta çökmesi pahasına, özel kesimin kadrolarını güçlendirmesi, yeni kadrolar derlemesi sağlanmış oluyordu. Zira Personel Kanununun çıkışıyle birlikte teknik elemanlar arasında büyük bir huzursuzluk ve tepki doğmuştur. Bunun sonucunda, bir yandan kamu kesimi teknik elemanları içinde sosyal hareketlilik ve bilinçlenme gelişmiş, öte yandan en azından sahip olunan ekonomik düzeyi koruyabilmek için, kamu kesiminden özel kesime ve yurt dışına hızlı bir kayma olmuştur.

Personel Kanunu gerekçesiyle ve Personel Kanunu ile ilgili her açıklamada, teknik elemanların durumunun «önemle» ve «özellikle» ele alındığı belirtilmiştir. Ama bugüne kadar teknik elemanların sorunlarına bir çözüm getirilememiştir. 1960'tan bu yana geçinme endeksleri üç misli yükseldiği halde teknik eleman ücretleri hemen hemen sabit kalmış, ya da bazı durumlarda azalmıştır. Ayrıca teknik elemanların büyük çoğunluğunun, dört yıl öncesine kadar sahip oldukları demokratik hakların hepsi ortadan kaldırılmıştır.

Son kararnamelerin getirdikleri:

12 sayılı kanun kuvvetindeki kararname ve 9 Ağustos tarihli yan ödemeler kararnamesi ile, teknik elemanlara önemli bir yarar ve hak kazandırıldığını iddia etmek güçtür. 12 sayılı kararname ile yüksek öğrenim görmüş teknik elemanların bir kesiminin başlangıç dereceleri yükseltilmiştir (bu uygulama 1975'te yürürlüğe girecektir). Yine bu kararnamede yan ödemelerle ilgili çok esnek (ya da kaypak) hükümler getirilmiştir. Bu hükümlere dayanılarak uygun bir yan ödeme kararnamesi çıkarılabilirdi, ama 9 Ağustos kararnamesi, bunun yapılmadığını göstermektedir.

9 Ağustos kararnamesi ile, en geniş sınırlarıyle kullanılsa bile, çok büyük bir ekonomik yarar sağlamıyacak olan son derece esnek bir uygulama imkânı yaratılmış olmaktadır. Ayrıca bu kararname ile (özellikle teknikerlere) getirilen yan ödeme imkânı «komik» denebilecek bir seviyededir. Kararnamede ilgili bakanlara yan ödemeyi tayin yetkisi tanınmıştır. Verilen bütün göstergeler sıfır rakkamı ile başlamaktadır. Bu demektir ki, bir yetkili istemediği kişiye hiç yan ödeme yapılmamasını rahatlıkla sağlıyabilecektir. Ve bugün hiçbir teknik eleman eline ne kadar para geçeceğini bilememektedir. Bilinen sadece ele geçecek olan yan ödemenin, daha önce alınmakta olandan pek farklı olmayacağıdır. Bu kararname, hakların tamamen keyfi ölçülerle elden alınabilmesi imkânını veren anti—demokratik ve son derece tehlikeli bir uygulama getirmekte ve eşitsizlikleri, ayrıcalıkları artırmaktadır. Kararnamenin ne derece objektif ölçülerle uygulanacağını zaman gösterecektir. Ama şunu hemen söyleyebiliriz: Personel Kanunu ve yan ödemelerle teknik eleman problemine bir çözüm getirilemiyeceği kesin olarak belli olmuştur.

Teknik elemanlara demokratik hakları verilmelidir:

Daha önce de belirttiğimiz gibi teknik elemanların demokratik hakları el-

lerinden alınmış ve ekonomik hakları sürekli olarak geriletilmiştir. Problemin çözümü için tek çıkar yol demokratik hakların geri verilmesi yani teknik elemanların büyük çoğunluğunun 1970'e kadar sahip olduğu sendikal hakların tanınmasıdır. Teknik elemanların işçi statüsünde istihdam edilmeleri hem onların çalışma koşullarına uygun olacak hem de ekonomik problemlerinin çözülmesini kolaylaştıracaktır. Böyle bir yolun izlenmesi kamu kesimindeki teknik eleman istihdamının çözümlenmesini de sağlıyacaktır.

Biliyoruz ki demokratik hakların sağlanması sadece iktidarların iyi niyetiyle olacak bir iş değildir. Bunun için eldeki bütün imkânları kullanmak, bütün gücü seferber etmek gerekmektedir. Mevcut teknik eleman örgütleri (meslek odaları, tekniker dernekleri, TÜTED vb.) öteden beri savundukları bu tezin gerçekleşmesi için bütün demokratik hak ve imkânlarını kullanmalıdırlar. Sendikal hakların tanınması dışında hiçbir çözümün teknik elemanlar için olumlu birşey ifade etmediği gerçeği tüm kafalara çakılmalıdır. Ve teknik elemanların problemlerinden söz edenler, eğer sendikal haklara değinmiyorlarsa, bunların sözlerine kesinlikle itibar edilmemelidir.

11 Ağustos 1974

● Cenevre Barış görüşmelerinin ikinci bölümünde çıkan anlaşmazlık, Kissinger'in araya girmesi ile şimdilik giderildi ve görüşmelere yeniden başlandı. Bu arada Kıbrıs Anayasasının yeniden düzenlenmesi gereği üzerinde tarafların anlaşmaya vardıkları bildiriliyor.

● Kıbrıs'ta, Rumların elinde bulunan Türk rehinelerin serbest bırakılacağı bizzat Dışişleri Bakanı Mavros tarafından açıklandı. İngiltere ise Adaya kuvvet ve silah yığınağı yapmaya devam ediyor. Son olarak 12 fantom uçağı ile takviyeli bir Gurkha taburu adaya sevkedildi. Paralı askerler olarak bilinen Gurkha'lar İngiltere'nin eski bir sömürgesi olan Nepal'den geliyorlar.

● Af Kanunu kapsamı dışında kalan siyasi hükümlülerin iki ayrı cezaevinde toplanacağı Adalet Bakanı tarafından açıklandı. Kazan, demecinde erkek hükümlülerin Niğde, kadın hükümlülerin ise Adapazarı cezaevlerinde toplanacağını belirtti.

12 Ağustos 1974

12 Ağustos 1974

● Cenevre Barış görüşmeleri kopma noktasına geldi. Türkiye «vazgeçilmez istekler» olarak nitelediği şartlarını 13 Ağustos günü son bir defa daha ortaya koyacağını ve Yunanistan'dan kısa süre içinde «kesin cevap» isteyeceğini, bu cevap verilmediği takdirde ise konferansın sona ereceğini belirtti.

● Piyasaya 3,5 milyar lira tutarında para çıkarılacağı Erbakan tarafından açıklandı. Erbakan para darlığını önlemek amacıyla hükümetin bazı tedbirler aldığını belirtti ve Merkez Bankası'ndaki mevduatın munzam karşılığı olan 2 milyar liranın serbest bırakılacağını söyledi. Hükümetin aldığı tedbirler arasında bir süredir «halk sektörü» ve «Kooperatifler»e yöneltilmek üzere kısıtlanmış olan orta vadeli kredilerdeki kısıtlamanın kaldırılması ve orta vadeli kredilerin 1,5 milyar lira artırılması kararı da yer aldı. Odalar Birliği Genel Merkezi hükümetin aldığı kararı «bir yanlışın düzeltilmesi ve sevinç verici bir gelişme» olarak niteledi.

● Portekiz'in eski başbakanı Adelino Da Palma Carlos, başkanı bulunduğu partisinden de istifa etti. Palma Carlos, parti merkez komitesinin aldığı «sağ partilerden hiç biri ile birleşmek

mümkün değildir» ilkesine karşı olduğu için istifa etti.

● İtalya'da, İtalicus trenine girişilen bombalı saldırının soruşturması sırasında Anno Zero adlı gizli bir faşist örgüt ortaya çıkarıldı. Ordino Nero faşist örgütünden sonra ortaya çıkarılan yeni örgüt, Mussolini döneminden kalma subaylar tarafından yönetiliyor.

● Suudi Arabistan'ın başkenti Cidde'de bir süredir devam eden İslam Kalkınma Bankası görüşmeleri sona erdi ve 24 islam ülkesi Maliye Bakanları, bankanın kuruluş anlaşmasını imzaladılar. Anlaşmaya göre, bankanın sermayesi 50 milyon «İslam dinarı» olacak. «İslam Dinarı» deyiminin özel bir para birimini ifade ettiği bildirilmekte ve 50 milyon islam dinarının, yaklaşık 1,2 milyar lira olduğu belirtilmektedir. İslam Kalkınma Bankasına kurucu olarak katılan ülkeler şunlar: Cezayir, Bangladeş, Birleşik Arap Emirlikleri, Çad, Mısır, Endonezya, Ürdün, Kuveyt, Lübnan, Malaysiya, Mali, Moritanya, Fas, Nijer, Amman, Pakistan, Katar, Suudi Arabistan, Somali, Sudan, Tunus, Türkiye ve Kuzey Yemen.

İSLÂM KALKINMA BANKASI KURULURKEN...

Yirmiden fazla İslâm ülkesinin temsilcileri geçenlerde Cidde'de toplanarak bir İslâm Kalkınma Bankası kurulmasını kararlaştırdılar. Türkiye'nin Maliye Bakanı Kıbrıs buhranının en civcivli ânında bu iş için Cidde'ye gitti geldi. Dönüşünde bildirdiğine göre Bankanın sermayesi ilk başta bir milyar dolar olacak, banka önümüzdeki Ekim ayı sonuna kadar faaliyete geçecek. Maliye Bakanı yeni bankanın, «kuruluşundan sonra ortaya çıkabilecek yatırım ve kredi olanaklarından Türkiye'nin yararlanması konusunda bazı yeni imkânlar yaratabilecek» durumda olduğunu söylemiştir. Millî Gazete'nin verdiği haberde ise, Bankanın «İslâm ülkelerinde doğal kaynakların işletilmesine yardımcı olacağı» bildirilmektedir.

«İslâmî esaslar»a uygun olarak çalışacağı, yani «faiz almadan» kredi vereceği bildirilen bu bankanın kurulması ve faaliyete geçmesiyle, emperyalizmin kendi metropollerinde işçi sınıflarıyla Üçüncü Dünya ülkelerinin halklarını sömürme ve o ülkelerde gelişmekte olan kalkınma dinamiklerini kendi kısa ve uzun vâdeli çıkarlarına bendetme mekanizmasına yeni bir parça daha eklenmiş olacaktır. Türkiye ve Türkiye gibi ülkelere «yatırım ve kredi olanakları» sağlamakta da, İslâm ülkelerinde «doğal kaynakların işletilmesine yardımcı olmak»tan da kasıt budur. Belli ki İslâm Kalkınma Bankası az gelişmiş ülkelerin bağımsız ekonomik gelişmelerini engelleyerek emperyalist sömürüyü sürdürmeye hizmet eden Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, vs. gibi emperyalist finans mihraklarından biri olmak üzere kurulmaktadır.

Bankanın benimseyeceği «Faizsiz» çalışma esasına gelince:

Bankanın kurulmasında ilk elde, güdülen hedef petrol üreticisi İslâm ve Arap ülkelerinin gerici hükümetleri elinde toplanan büyük dolar rezervlerini emperyalizm hesabına devreye sokmaktır. Bu sayede hem Avrupa içinde ordan oraya savrulup Amerika'nın da, Avrupa ülkelerinin de başına belâ olan avare kaynak *(işsiz* ama *güçlü)* para rezervleri piyasadan emilmiş olacak, hem de emperyalist ekonomiler için günümüz koşullarında yeni ve zorunlu sömürü imkânları doğacaktır. Bu bakımdan «faiz almadan borç verme» önerisi az gelişmiş ülkeleri kayırıcı bir İslâmî «hayır» değil, bu gibi ülkelere «kalkınma parası» satmak, yani emperyalizmin sermaye ve mal ihracına yeni kapılar açmak için düşünülmüş şeytanî bir «iyilik»tir.

Emperyalizm hâlihazırda özel sermaye yatırımları, «bağlı» dış yardım, patent ve royalty hakları, faizli kredi, ve tarikiyle az gelişmiş ülkelerden kendine her yıl en az 10 milyar dolar

değer transferi yapmaktadır. Bu durumda, yeni bankanın emperyalizme sağlıyacağı yeni yatırım ve ticaret imkânlarına karşılık onun aracılığıyla yapılacak ek yatırımların faizinden pekâlâ sarfınazar edilebilir. O da eğer buna mutlak bir zorunluluk duyulursa! Zira İslâm Bankasının «Faiz almıyoruz!» diye suretі haktan görünerek pazarladığı kredileri türlü karışık hesap ve kitapla «Kitabına» uydurarak üç otuza maletmesi de hiç «olanak» dışı değildir!

İslâm Kalkınma Bankasını bir de uluslararası kapitalizmin kendi içinde mevcut çelişkiler ve süregiden rekabet açısından değerlendirmekte yarar var. Şu sıra birbirlerinin iç pazarlarını elden geldiğince sömürebilmek için «dostluk» ve «ittifak» görünümleri altında birbirlerinin gözünü oyan emperyalist ülkeler, bir yandan da az gelişmiş ülkelere açılıp oralarda ilişki kurdukları yerli burjuvazi ile birlikte işlerine gelen yatırımlara girişmek —ve tabiî bu arada işlerine gelmeyenleri önlemek— için birbirleriyle kıyasıya yarışmaktalar. Bu yarışta yer kapmak onlar için bir tercih değil, *mutlak bir zorunluluktur*. Gelen haberlerde İslâm Kalkınma Bankası'nın kuruluşu ile ilgili çalışmalarda Suudi Arabistan şeyhliğinin başı çektiği bildiriliyor. İslâm Bankasının, ABD emperyalizmine yarışta virajı önce alması için imkân sağlamak amacıyla tezgâhlandığı yakında açığa çıkarsa şaşmamak gerekir.

14 Ağustos 1974

● Cenevre Barış Görüşmelerin ikinci bölümünün bir anlaşmaya varılamadan dağılmasından sonra Kıbrıs'ta, Türk Silahlı Kuvvetleri askeri harekâtının ikinci bölümü başladı «Atila hattı» olarak tanımlanan hedeflere göre Magosa - Lefkoşe - Lefke şehirlerinden geçen çizginin kuzeyinde kalan bölgeleri tamamen işgal etmeyi amaçlayan askeri harekât hızla gelişiyor.

● Yunanistan, Türkiye'nin ikinci askeri müdahalesinin başlamasından kısa bir süre sonra NATO'nun askeri kanadından çekildiğini açıkladı. Karamanlis Başkanlığında toplanan Savaş Konseyinde alındığı anlaşılan karar, Dışişleri Bakanı Mavros tarafından «NATO'dan çekildik» şeklinde açıklandı. Ancak hemen ardından hükümet sözcüsü Panayotis Lambrakis, Yunanistanın NATO'nun askeri kanadından çekildiğini, siyasi kanadına üye kalmakta devam edeceğini belirterek, Mavros'un sözlerini kısmen düzeltti. Ancak Yunanistan'da esmekte olan şiddetli Amerikan aleyhtarı hava ve liberal eğilimli bazı kabine üyelerinin demeçleri, Yunanistan'ın kararında «ciddi» olduğu izlenimini uyandırıyor. Bu arada acele toplantıya çağırılan NATO Konseyinde konuşan Joseph Luns, NATO'nun Türkiye'nin işlerine karışamayacağını söyledi.

15 Ağustos 1974

● Kıbrıs'ta Türk Silahlı Kuvvetlerinin giriştiği ikinci harekât bütün hızıyla devam ediyor. Ciddi bir mukavemetle karşılaşmadığı anlaşılan Türk birlikleri batıda Magosa'yı aldılar. Doğuda da Omorfo'nun düşmek üzere olduğu bildiriliyor.

● Bülent Ecevit, ABD'nin, Türkiyenin tezi olan «coğrafi temele dayalı otonom idare» şeklini kabul ettiğini açıkladı.

● Atina Radyosunda konuşan Yunanistan Başbakanı Karamanlis, «Kıbrıs, Yunanistan'a 1200 mil uzaktadır. Adaya gidip Türkiye ile çarpışmamız olanaksızdır. Yunanistan'ın savunmasını zayıflatmayı göze almadan böyle bir şeye girişemeyiz. Buna benim kişiliğim de engeldir. Ben

bir barbar değilim» dedi. Bu arada Kissinger'in Karamanlis ve Mavros'a, Washington'da karşılıklı görüşmeler için yaptığı çağrı oldukça sert bir dille reddedildi.

● Güvenlik Konseyi ateş kes kararı aldı. Konseyin kararından sonra Romanya, Yugoslavya devlet başkanları ateşkes istediler. Daha sonra aynı isteği ABD Başkanı Gerald Ford da tekrarladı.

16 Ağustos 1974

● Türk Silahlı Kuvvetleri, Kıbrıs'ta önceden planlandığı bildirilen ve Atila hattı olarak adlandırılan Lefke - Lefkoşe - Magosa hattının kuzeyini tamamen elegeçirdikten sonra, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin iki gün önce yaptığı ateşkes çağrısını kabul ettiğini bildirdi ve saat 19.00'dan itibaren ateş kesildi.

● Kıbrıs olaylarını görüşmek üzere toplanan Birleşmiş milletler Güvenlik Konseyinde bir konuşma yapan Genel sekreter Kurt Waldheim «BM örgütünün varlığı tartışılır hale geldi» dedi.

● Denktaş ateşkesten hemen sonra bir demeç verdi. Demecinde Denktaş aynen şöyle dedi: «Federe Türk devleti Kıbrıs'ta fiilen kurulmuştur ve sınırları Türk askerinin gittiği yerdir.»

● Kissinger, Karamanlis ve Ecevit'i Washington'a yeniden davet etti. Ecevit çağrıyı, «bir Avrupa başkentinde buluşulmasını» önererek cevaplarken, Karamanlis gene sert bir dille reddetti. Karamanlis bu arada, «Türkiye'nin ilk Cenevre görüşmelerinin sonundaki hatlara çekilmediği takdirde ülkesinin Cenevre konferansına katılmayacağını» açıkladı.

17 Ağustos 1974

● Genelkurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar birinci ve İkinci Kıbrıs harekâtının sonunda Türkiye'nin toplam 250 şehit ve 550 yaralı verdiğini açıkladı. Sancar'ın açıklamasına göre kayıpların büyük kısmı ilk harekât sırasında verildi.

● Güvenlik Konseyinin, Kıbrıs ile ilgili karar tasarısının görüşmeleri sırasında, tasarıyı düzenleyen Fransa ile Türk delegesi Osman Olcay arasında çok şiddetli söz düellosu oldu. Bu arada Fransa, Yunanistan'ı aktif olarak destekleyeceğini ve her türlü askeri yardımı yapacağını resmen açıkladı.

● Yunanistan'da ABD aleyhtarı gösteriler yoğunlaşıyor. Girit'te bir ABD üssüne saldıran halk, üssü tahrip etti. Atina ve Selanik'te de büyük kitle gösterilerinin yapıldığı bildiriliyor.

● Habeşistan'da (Etyopya) ordu yönetime fiilen elkoydu. İmparator Haile Selasiye'nin bütün yetkileri alındı. Bu arada Kraliyet Konseyi dağıtıldı. Gelişmeler Habeşistan'da, feodalitenin sona ermesi şeklinde yorumlanıyor.

18 Ağustos 1974

● Kıbrıs'ta ateşkes altı saat süreyle bozuldu. Çarpışmalar sırasında hangi tarafın ilk ateşi açtığı belli olmadı. Ancak BBC Radyosu saldırının ilkin Rumlar tarafından başlatıldığı bildirdi.

● Yabancı basında, Türkiye aleyhtarı kampanya genişliyor. Türklerin, ele geçirdikleri Rum köylerinde katliam yaptıkları iddiası üzerine Turizm ve Tanıtma Bakanı Orhan Birgit, uluslararası kuruluşları uyardı ve tedbir alınmasını, gözlemci gönderilmesini istedi.

● Ateşkesten sonra bütün ağırlık diplomatik temaslara kaydı. Özellikle Ecevit, gerek ABD gerek Sovyetler Birliği elçileri ile sık sık görüşmeler

yapıyor. Bu arada Ecevit'in bir kaç defa da Kissinger ile telefon görüşmesi yaptığı bildiriliyor.

● Emekli bir Yunan Albay'ı, Rumların Kıbrısta, gerilla savaşına başlayacaklarını söyledi ve «Türkiye, Avrupa'nın ilk Vietnam'ını yarattı» dedi.

● Maliye Bakanı Baykal, ilk Kıbrıs harekâtının Türkiye'ye 5 milyar liraya malolduğunu, ikinci harekatın bilançosunun ise henüz belli olmadığını söyledi.

19 Ağustos 1974

● Kissinger, Washington'da verdiği bir demeçte «Callaghan sonuç alamadı. Kıbrıs konusunda arabuluculuk görevini bizzat ben üsleneceğim» dedi. Kissinger aynı demecinde, Türkiye'ye yapılan silah yardımının kesilmesinin düşünülmediğini de belirtti. Yunanistan'da ise ABD aleyhtarı gösterilerin baş hedefi Kissinger oldu. Atina, Selanik ve hatta Newyork, Chicago, San Fransisco, Los Angeles gibi Amerikan kentlerinde gösteri yapan Yunanlılar «Katil Kissinger, ABD Hitleri» diye bağırıyorlar.

● Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan, hükümetin Kıbrıs'ta uygulayacağı kalkınma programını açıkladı. Açıklamaya göre Girne ve Magosa'da büyük petrol rafinerileri ve tersaneler kurulacak. Ayrıca Girne'de büyük bir hava limanı inşa edilecek.

20 Ağustos 1974

● ABD'nin yeni Başkanı Gerald Ford kendisine yardımcı olarak eski New York valisi Nelson Rockefeller'i seçti. Dünya'nın en büyük sermaye gruplarından bir kaçını yöneten Rockefeller, ünlü Standart Oil Petrol şirketinin de genel yönetmenliğini yapıyor. Yeni Başkan yardımcısının biyografisini veren AP Ajansı, «Rockefeller her biri büyücek birer ülkeyi andıran 16 çokuluslu şirketin yönetimini sürdürmektedir» dedi.

● Şafak Davası olarak da anılan Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi davası sona erdi. Ankara 3 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi verdiği kararda 267 sanıktan 21 sanığı 20 yıla, 73 sanığı 15 yıla, 5 sanığı 12 yıla, 13 sanığı 10 yıl sekiz aya, 85 sanığı da 8 yıla mahkum etti. 67 sanık hakkında ise Af kanunu nedeniyle kovuşturmaya gerek olmadığı kararı alındı. Kararın açıklanmasından sonra «Kahrolsun Amerika», «Kahrolsun Faşistler» «Yaşasın tam bağımsız Türkiye» şeklinde tezahürat yapan sanıklar, mahkemenin ikazına rağmen gösterilerine devam ettiler ve yeniden toplanan mahkeme sanıklardan 29'unu «Mahkemeye hakaret ettikleri» gerekçesi ile tutukladı.

● Yugoslavya Devlet Başkanı Tito'nun, Kıbrıs'la ilgili çözüm önerisini Ankara'ya getiren Yugoslavya Başbakan Yardımcısı Miniç, «Türkiye'den ümitle ayrılıyorum» dedi. Miniç'in getirdiği mesajda «Yugoslav tipi bir federatif Kıbrıs» önerildiği haber veriliyor.

● Magosa'nın Atlılar Türk köyünde, köyün 60 kişiilk nüfusunun 57'sinin Rumlar tarafından topluca öldürüldüğü haberi gazetelerde yer aldı. Hükümet sözcüsü Birgit, olayı gazetelere bildirirken «Klasik Yunan uygarlığının son eseri» sözlerini kullandı. Olaydan kurtulan üç kişinin ihbarı üzerine köyde

yapılan arama ve kazılarda, önce iki yaşında bir çocuğun ,sonra da annesine sarılmış 9 yaşlarında bir çocuğun ve annesinin cesetleri bulundu. Olaydan kurtulan üç tanık «Rum millî muhafızlarının köye gelerek köy halkını makineli tüfekle taradıklarını» bildirdiler. Ancak bu toplu katliamın ne zaman yapıldığı bilinmiyor. Ölülerin gömüldüğü çukurların açılışı fotoğraf ve filmle tesbit edildi ve Türkiye televizyonlarında gösterildi. Yerli basın olaya tam sayfalar ayırarak yer verdi.

Halkları, halklara düşman edenler

Bektaş Akçadağ

Türkiye'de yerli yabancı sömürücülerin körüklediği; geniş emekçi kitlelerden en bilinçli sayılan aydınlara kadar pek çok kimsenin kendini kaptırdığı kin, düşmanlık, şovenizm havasına, fetih, istila, haklılık, güçlülük sarhoşluğuna taze kan verecek kitlelerin tüm duygularını ayağa kaldıracak, galeyana getirecek yeni bir olay lazımdı. Her savaşta benzerlerine rastlandığı gibi, böyle bir «insanlık dışı» olay, tüm belgeleriyle Kıbrıs'ta da ortaya çıktı.

Barışı sağlamak ve bağımsızlığı korumak üzere girişildiği bildirilmişken, Ada'nın bölünmesi, Kıbrıs halkının resmen olmasa da fiilen toprak bütünlüğüne sahip bağımsız bir Cumhuriyetin vatandaşları olmaktan uzun süreler için uzak kalmaları ile sonuçlanan bir politikanın Türkiye'ye dünya kamuoyunda kaybettirmeye başladığı prestij, cuntanın devrilmesiyle ve Karamanlis sivil hükümetinin kurulmasından sonra yeniden Yunanistan'a doğru kayıyor gibiydi.

Türkiye kamuoyu, uzun yıllar Batı dünyası için, hep, uygar Yunanistan'a karşı «barbar» Türkler olmanın birikimiyle doluydu. Kıbrıs'ta, fiilen Yunanistan'a karşı kazanılmış olan askerî başarılar, bu yüzden kitlelerde, Türkiye'nin nihayet kendini kabul ettirmesi, varlığını duyurması, «rencide olmuş milli gurur»un yeniden tamiri olarak görülüyordu.

Ve yine bu hava içinde, yetkililerin yer yer yumuşatıcı demeçlerine rağmen, Yunan düşmanlığı, Rum düşmanlığı, bütün çevrelerde körükleniyordu.

İçinde yaşanan olayların Rum halkına düşmanlığa dönüşmesini engellemeleri, asıl düşmanın kimler olduğunu göstermeleri gerekenler; halkların halklara düşmanlığından sadece yerli yabancı sömürücülerin kârlı çıkacağını anlatmaları gerekenler bile, kendilerini bu havaya kaptırdılar. «Rum mezalimi», «Yunan vahşeti» edebiyatı günlerce Türkiye basınının en büyük tirajlı organlarının birinci sayfalarını «süsledi». Gerçek düşmanlar, örneğin Atlılar köyünde canavarca öldürülen iki yaşında bebenin, genç annenin, delikanlının, dedenin gerçek katilleri gözlerden sakiandı, suç bir halkın üzerine yıkılmak istendi.

Atlılar köyü halkını kim öldürdü?

Atlılar köyündeki masum ölüler, Vietnam'da çukurları dolduranların, Nazi Almanya'sında fırınlara atılanların, Kamboçya'da gözleri oyulanların, Şili'de kurşunlananların, Yunanistan'da tutuklanıp, bir daha geri dönmeyenlerin daha dünyanın binlerce köşesinde, yüzlerce halkın kardeşleridirler. Hepsinin celladı aynıdır, hepsini vuran kurşun aynı namludan çıkar.

Atlılar köyünde ve dünyanın nice yerinde nice Atlılar köylerinde, bebeleri,

kadınları, çocukları, ihtiyar nineyi, yaşlı dedeyi, gelin kızı, bunca sivil halkı kim öldürdü? Atlılar köyü halkını Rum sivil muhafızları, Yunanlı subayların komutasındaki birlikler, hatta çevre köylerden faşist Rum çeteciler öldürmüş olabilir. Atlılar köyüne komşu Rum köyü halkının olaydan sonra neler söylediklerini radyadan, televizyondan dinledik. İnsancaydı, kardeşceydi söyledikleri: «Komşu köyümüzdü, Sınırımız birdi. Tanırdık, gider gelirdik birbirimize. Üzgünüz...»

Nedir aynı çevrede aynı tarımı yapan, birbirinin dilini anlayan, konuşan, birinin bayramını tebrik eden, bir zamanlar kız alıp vermiş, köylüsü zaman zaman kadeh tokuşturan iki köyü birbirine düşman eden, birbirine vurduran?

Bu insanlar, eğer kimse müdahale etmese, içlerine kin ve düşmanlık tohumları ekilmese, bir şafak vakti, içlerinden biri yerde ölü yatıyor olmasa ve ölünün yanında öteki köyden birinin tüfeği bulunmasa, yabancılar gelip «sorunlar» yaratmasa düşman olurlar mıydı birbirlerine?

Atlılar köyü halkını kim öldürdü sorusunun tek cevabı vardır: Almanya'da ve Nazilerin istila ettiği ülkelerde, milyonlarca kişiyi kimler öldürmüşse onlar; Vietnam'da çukurları dolduran ölülerin katili kimlerse onlar; Atlılar köyünün biraz ilersinde, bir başka Rum köyünde bundan yıllarca önce Rum bebeyi, Rum ihtiyarı, Rum anayı kimler öldürmüşse onlar.

Gerçek katili bütün dünya biliyor aslında. Katilin Türkiye'deki suç ortakları da biliyor. Emekçi kitlelerin kininden, hırsından bir ticaret meta olarak yararlanmayı uman, bu kini kışkırtarak gerçek katilin çıkarlarına yardımcı olanlar da biliyor. Biliyor ve saklıyorlar. Çünkü suç ortaklarıdır bunlar, çünkü katilin kendisi kadar suçludurlar.

Gerçek katil, gözlerden saklanmak istenen ve barış meleği pozlarına girmeye çalışan halkları halklara düşman eden, halkı halka kırdıran: EMPERYALİZM, YERLİ ORTAKLARI ve bunların uşaklığını yapan FAŞİSTLERDİR.

Son örnek Kıbrıs'ı ele alalım. Kıbrıs sorunu nasıl Türkiye'nin sorunu haline getirildi 1950'lerden sonra, bir hatırlayalım. 1952'lerde Türkiye'nin Kıbrıs diye bir sorunu olmadığı yetkili ağızlardan ifade edilirken ve Kıbrıs halkı İngiliz emperyalizmine ve boyunduruğuna karşı bağımsızlık için savaşırken, Ada'da Rum'lar Türkleri, Türk'ler Rumları öldürmüyorlardı. Kin, nefret, hırs bürümemişti gözlerini.

Emperyalizmin Akdenizdeki çıkarları söz konusu olunca; Kıbrıs, Yeşil Ada olmaktan çıkıp «batmayan uçak gemisi» haline gelince; İngiltere yeni dünya dengesinde Ada'ya bağımsızlık tanımakla birlikte dünyadaki en büyük askerî üslerini burada kurunca ve ABD emperyalizmi adaya göz dikince Kıbrıs bir sorun oldu. Bu günlere, Atlılar köyü katliamına varan ve daha nicelerine varacak olan bir sorun...

Gözlerden ne kadar saklanmak istenirse istensin, açık bir gerçek vardır Kıbrıs konusunda: Kıbrıs'ta emperyalizmin ajanı ve maşası sağcı Rum EOKA örgütüyle sağcı Türk gizli teşkilatlarıdır ilk Rum—Türk çatışmasını körükleyenler. Olayları hatırlamak, hatırlatmak yeter: Camiye bombaları koyanların, çocukları öldürenlerin, bütün bir ailenin cesetlerini banyo içine yığanların, Rum köylüleri öldürenlerin, emperyalizmin maşası olan bu ve benzeri örgütlerin ajanları olduğu bütün belgeleriyle çıkmıştır ortaya. Yani Kıbrıs'ta son dönemlere, son sıcak savaşa gelene kadar, Rum ve Türk halkı öldürmemiştir birbirlerini. Faşist katiller, her iki taraftan da, belki çok önceden çok uzak yerlerde çizilmiş, kolarılmış planlara göre ve birbirleriyle irtibatlı olarak, Rumları ve Türkleri birbirine düşürmek için ellerinden geleni yapmışlar, her türlü oyunu tezgâhlamışlardır. Bu oyunlar, bu korkunç planlar ürünlerini vermiştir şüphesiz. Halklar birbirlerine düşman edilmişler, kin ve nefret ortak yaşantının yerini almıştır.

Ama aynı katliam, benzeri cinayetler, aynı kin ve nefret Kıbrıs Rum halkının kendi içinde de yok mudur? Kıbrıs'ta Sampson darbesini izleyen ilk iki günde 2000'den fazla Kıbrıs'lı yurtsever, emekçi sosyalist, Faşist EOKA'cılarca öldürülmüştür. Bugün halâ Rum Millî muhafızları ve EOKA'cı Rumlar, Kıbrıs emekçi halk hareketinin mensuplarını, liderlerini, buldukları yerde öldürmeye çalışmakta Ada'nın bağımsızlığının yegane teminat olan bu güçleri başlıca düşmanları olarak görmektedirler. Uzun yıllardan beri Kıbrıs'ta emperyalizmin ajanı faşist EOKA'cılar en hunharca cinayetleri Kıbrıs'lı yurtseverlere, bağımsızlıkçılara, sosyalistlere, karşı sürdürmüşlerdir. Buna karşılık emekçi halk hareketinin güçlü olduğu bölgelerde ve köylerde, sosyalistlerin çoğunlukta olduğu yerlerde, Türk-Rum çatışmasına, halkın birbirini kırmasına rastlanmamıştır. Bu gün de bağımsızlıktan yana olan güçlerin Rum millî muhafızlarına karşı savaştıkları, çete savaşına giriştikleri haberleri gelmektedir.

Bütün bunları, Kıbrıs'ta gerçek sorunun bir Rum-Türk sorunu olmadığını anlatmak için yazıyoruz. Gerçekte Türklerin düşmanı, Rumlar veya Rumların düşmanı Türkler değildir. Halklar değildir birbirine düşman olan. Halklar birbirini bilinçli olarak vurmaz. Halkları halklara düşman eden, Kıbrıs'lı Rum'a Kıbrıs'lı Türk'ü boğazlatan hatta EOKA'cı Rum'u öldürten hep aynı güç, aynı el, aynı çirkin çıkar bütünüdür: EMPERYALIZM ve maşası FAŞIZM.

Atlılar köyü olayı bir vahşetti. Kim hoş görebilir, böyle olayı? Kim omuz silkip geçebilir? Atlılar köyü halkını ABD emperyalizmi başta olmak üzere, kullandığı tüm maşalar öldürmüştür. Faşist EOKA öldürmüştür, Yunanlı faşist subaylar öldürmüştür... Cinayet şebekesi budur işte. Dünyanın her yanında benzeri cinayetleri işleyen şebeke budur... Emekçi halkımızın, Yunanistan ve Kıbrıs halklarının, dünyadaki tüm emekçi halkların kanına susamış, onları birbirine düşman etmek için her türlü çirkin ve «barbar» oyunu tezgâhlayan, her türlü maşayı kullanan **canavar** budur.

Görevimiz halkları birbirine düşman etmek değil, bu **canavarı** tanıtmak; oyunlarını ve gerçek yüzünü açığa çıkarmak; onu gizlemek, sevimli göstermek isteyen suç ortaklarıyla mücadele etmek; ve dünyanın tüm emekçi halklarının gerçek düşmanlarını tanımalarını ve mücadelelerini birbirlerine karşı değil tümünü ezen bu düşmana karşı çevirmelerini sağlamaktır. Bu ortak düşman, emekçi halkları emekçi halklara düşman eden bu iblis, başta ABD emperyalizmi olmak üzere emperyalist ve faşist güçler ve onların yerli ortakları tüm sömürücü sınıf ve zümrelerdir.

Halklar ,tüm ezilen emekçiler, işçiler kardeştir. Bir gün gerçek ve ortak düşmanlarını tanımaya görsünler...

21 Ağustos 1974

● Cenevre Barış Görüşmelerinin üçüncü bölümünün başlaması için yürütülen temaslar sıklaştırıldı. Ancak henüz olumlu bir adım atılamadığı da belli oluyor. Yunanistan, Kıbrıs için altı devletin garantörlüğü altında yeni bir düzen kurulmasını önerdi. Kissinger'in, Yunanistan'dan, Kıbrıs barış görüşmelerinin bir an önce başlamasını isteyen mesajı ise Atina'daki anti - Amerikan havayı iyice arttırdı. Bu arada Kıbrıs'ın en güçlü partisi olan AKEL'de Klerides'e karşı muhalefet başladı. AKEL, Makarios'u, Kıbrıs'ın meşru başbaşkanı olarak tanıdığını bir kere daha açıkladı.

● Şafak Davasında, kararın okunması sırasında birer ay hafif hapis cezasına

mahkum edildiler.

● Kayıp oldukları bildirilen üç Türk gazetecisi Konuksever, Kapkın ve Yavuz'un Kıbrıs Rum Ulusal Muhafız Birliklerinin elinde esir oldukları ve Konuksever ile Yavuz'un yaralı oldukları açıklandı. Bu arada 6 türk gazetecisinden de 5 gündür haber alınamıyor.

22 Ağustos 1974

● Türk Sanayici ve İşadamları derneği Başkanı Feyyaz Berker bir demeç verdi ve «ekonomik seferberlik» ilan edilmesini istedi. Berker demecinde, hükümetin son haftalarda aldığı ekonomik tedbirleri övdü ve «Kıbrıs askeri harekâtının, ekonomik bir harekâtla tamamlanması» gerektiğini söyledi.

● Af Kanunu kapsamı dışında kalan hükümlü ve tutuklu siyasi mahkumların sayısının 138 olduğu bildirildi.

● Kıbrıs bunalımını çözüme bağlamak amacıyla toplanması düşünülen esas konferanstan önce liderler düzeyinde çeşitli ön görüşmeler yapılmasına çalışılıyor. Denktaş ve Klerides arasında «insanî sorunların acil çözümüne ilişkin» ikili görüşme, karara bağlandı, ancak Klerides daha önce Atina ile temaslarda bulunmak amacıyla Yunanistan'a gitti. Ecevit ile Karamanlis arasında bir zirve toplantısı yapılması amacıyla Kissinger ve Pakistan Devlet Başkanı Zülfikar Ali Butto arabuluculuk yapıyorlar.

«Aydınlık»tan Karanlığa

Ali Doğu

Kıbrıs olayı geçen ay boyunca (bu satırların yazıldığı 22 Ağustos tarihine kadar) göz gözü görmeyen bir aydınlıktan göz kamaştırıcı bir karanlığa doğru hızla ve emin adımlarla ilerledi. Bu arada kafalarındaki «aydın»lıktan gözleri kamaşanlar, bastıkları toprağı ve âfâkı saran zulmette adımlarını çok emin ve pek keskin attılar. Eski boyhedeflerinin yanından hayalet gibi sıyrılıp yeni korkuluklara cepheden tos vurdular. Daha düne kadar tek hedef bilinip «evine git!» mesi salık verilen düşman şimdi âdeta bağırlara basılır ya da nâmevcuda yazılırken, yine daha düne kadar âdeta «kurtarıcı» gözüyle bakılıp koltuk altından «öteki»ne nanik yapılmaya çalışılanlara veryansın ediliyordu.

Biz de daha açık ve aydınlık bir üslûpla konuşacak olursak, artık Amerika **dost,** Avrupa düşmandı! Çünkü şimdiki siyasetler gerçekten harikaydı.

O kadar harika ki, «cani» Kıbrıslı Rumlar ve «palikarya» Yunanistan'ın yanısıra «Kıbrıs'taki üslerinin derdine düşen kıçıkırık Büyük Britanya Imparatorluğu» ile «büyüklük tutkusuna yakalanmış silâh bezirgânı Fransa» gibi «aşşağılık» ve küçük ve emperyalist, hem de haddini bilmez **millî** ve NATO düşmanı düşmanlarımız vardı şimdi. Hattâ koalisyonun Kıbrıs siyasetinin sohbeti hoş, halûk, üstad mimarlarından birisi ikinci Cenevre Konferansında Yunanistan'ın izlediği taktiğin, «konferansı Birleşmiş Milletlerin toplanmasına kadar geciktirmek, sonra Makarios'u oraya getirip tarafsız blokun ve sosyalist ülkelerin desteği ile Türkiye'yi kıskıvrak bağlamak» olduğunu, buna karşı tam zamanında dav ranılıp taktiğin boşa çıkarıldığını açıkladığına göre (Bakınız: 19 Ağustos 1974, Cumhuriyet gazetesi), Üçüncü Dünyaya ve sosyalist ülkelere de pek fazla gü-

venilmediği anlaşılıyordu. Nitekim doğrusu da buydu. Zira Fransız silâh fabrikatörleri ve Onasis efendinin parasıyla ve kadîm Yunanistan'ın şânıyla beslenen propagandadan beyinleri yıkanmış bazı çevreler Birleşmiş Milletlerde pekâlâ Makarios lehinde bir çoğunluk sağlayabilirler, birtakım hesapları bozabilirlerdi.

Bir hükümetin kendi kendine uygulamayı yeğ gördüğü tecrit politikası işte ancak bu kadar ehliyetle yürütülebilir ve ancak bu kadar başarılı olabilirdi. Sovanın cücüğünü yemek için kabuklarını soya soya varılan sonuç ortadaydı: elde sovan kalmamıştı. Ya da cücük:KİSSINGER'di!

O Kissinger ki, Türkiye ile arayı bozmama uğruna Yunanistan'ın NATO'dan ayrılıp Sovyetlere yanaşmasını sonradan göze alabildiği halde, başlangıçta Sampson sergerdesinin Enosisçi faşist darbesini kınamadan âdeta desteklercesine durumu «idare» etmiş, böylece Türkiye'yi müdahale hakkını kullanmak zorunda bırakmıştı. Sonra da yediği naneyi kendi de anlamış, oynadığı oyunun sökmediğini görünce ne kurtarsam kârdır diyerek, CIA kuklası olduğu söylenen Sampson'u da, onun ağababası CIA—güdümlü Yunan cuntasını da malûm akibetlerine terkedip coğrafî federasyon tezine arka çıkmıştı. Bu arada CIA'dan para aldığı ve Beşparmak Dağlarında Amerikalılara radar üssü verdiği dahi ifşa(!) edilen kurnaz papaz Makarios'un en azından Kıbrıs Rumlarının temsilcisi olma hakkı Turan Güneş'in profösörlüğü kadar maziye karışmış olmakla, Kıbrıs'da emperyalizmin beline bir yaman darbe daha indirilmiş demekti!

Yunanistan'a gelince, onun zaten herşeyi yalan, herşeyi sahteydi. Şunun şurasında bir sıkımlık canı varken Yunanistan da kim oluyordu NATO'ya kafa tutacak? Onun için, orda bütün ipler hâlâ ve kat'a cuntanın elindeydi; Yunanistan'da demokrasiye dönüş çabası denilen ve o yüzden hemen bütün dünya kamuoyunu Türkiyenin aleyhine döndüren şey de, salt koalisyonun işini bozmak için çevrilen bir dalaveradan, sonu hiç bir yere varmayacak beyhude bir maskaralıktan ibaretti(!)

Kıbrıs'da ve Yunanistan'da olup bitenler göz kamaşıklığı içinde böyle görülünce, pekâlâ burjuvazinin basında, radyoda, televizyonda göz göre göre ve kör kör parmağım gözüne körüklediği Kıbrıslı Rum düşmanlığının kuyruğuna takılınabilirdi. ABD emperyalizminin şövenizm bezirgânları eliyle tezgâhladığı Türk—Yunan düşmanlığı tuzağına düşülebilirdi. Yunanistan'ın NATO'dan ayrılma kararının **ardındaki** ve **önündeki** demokratik birikim, Yunanistan'ın geleceğinde bu birikimin ister istemez oynayacağı hayati rol, Yunanistan'da ard niyetle ya da «küskünlük»ten ötürü dahi olsa demokrasiden medet umulmasından sağlanacak mutlak kazanç hemen hiç kaale alınmayarak, hattâ kasıtla küçümsenerek, kimi ilerici gazetelerde Yunanistan'ın NATO'dan ayrılmasının bütün dünyaca «kınandığı»nı bildiren manşetler dahi atılarak, sözümona bağımsızlık ve anti-emperyalist mücadele adına bal gibi NATO goygoyculuğu yapılabilirdi. Nitekim öyle oldu.

Yunanistan'da bütün ipler hâlâ cuntanın elindeyse, cuntanın ipleri hâlâ kimin elindeydi? ABD'nin elinde değilse, cunta gerçekten tecrit olmuş, en azından faşizm olmayan bir demokrasiye sığınmaktan gayri çıkar yolu kalmamıştı ki Yunanistan'da olanlar oluyordu. Yok eğer ipler hâlâ ve kat'a ABD'nin elindeyse, komünist partilerin fiilen meşruiyetinin tanınmasından, Papandreu'nun geri dönmesinden tutun da, tüm Yunan halkını saran ABD düşmanlığına kadar herşey CIA'nın marifeti demekti. O halde cuntanın iş başına çağırdığı siviller Cenevre'de Kıbrıs'ın taksime uğramasına karşı (ne sebeple olursa olsun) direnirlerken, Yunanistan bu uğurda NATO'dan çekilmeye dahi karar verirken, ve Atina sokakları yedi yıl süren ölüm suskunluğundan sonra yeniden «Amerika, evine

git!» sedalarıyla çınlarken, aynı ABD'nin, sonu fiilen taksim olacağı herkesce bilinen «otonom bölgeli coğrafî federasyon» tezini **tek uygulanabilir gerçekçi çözüm yolu** olarak kabule şayan bulduğunu ilân etmesi nedendi?

Belli ki bunlar, gözler kamaşınca akla gelebilecek, gelse de cevabı aranacak, cevabı olsa da dile getirilebilecek sorular değildi.

Kissinger'in bunalımın daha başlangıcında Makarios'a, «Amerika bazen gölgede iş görmeyi sever,» demekle ne denli veciz bir gerçeği dile getirmiş olduğu şimdi daha iyi anlaşılıyordu. Hazretin gölgeden saçtığı nurdan göz gözü görmez olunca iş kulağa binmiş, yeni bir icat, «telefon diplomasisi» gündeme girmişti. O gündeme girince, hoca filozofa da dünyanın bir yerinde daha işleri karıştırıp Arap saçı-Yahudi sakalına çevirdikten sonra «düz»eltmek için «ara»bulmaya fırsat doğmuştu. Herifin bu gibi fırsatları nasıl değerlendirdiği ise herkesce biliniyordu. Ne var ki bu defa da ara bulunurken, şimdiyedek Kıbrıs olayında hangi eğriler ve meyiller üzerinde kimler adına ne puvanlar toplandıysa, bunlardan hangilerinin bu arada **dümdüz** edilebileceği henüz belli değildi.

Yalnız şurası belli ve açıktı: gözleri kamaşanlar, burjuvalar değildi. Onlar taksimin de, coğrafî federasyonun da aynı kapıya ha çıktı ha çıkacağını, ayrıca bu gidişle Kıbrıs'da demokrasiye ve bağımsızlığa yol göründüğünü, her iki durumdan da Kıbrıs, Türkiye, Yunanistan, Orta Doğu ve bütün dünya emekçilerinin kaybı ne olursa olsun, kendilerinin ve «dost»larının kazançlı çıkacaklarını gayet açık ve seçik görüyorlardı. Çünkü onlar neyin ne olduğunu, kimden ne istendiğini ve ne zaman nereye kadar gidilebileceğini çok iyi biliyorlardı. O kadar iyi biliyorlardı ki, bir kısmı daha şimdiden Ada'nın Kuzey bölümünde liman, sanayi, turizm ve banka yatırımları için kolları sıvayıp faaliyete girişmişken, en mutemet sözcüleri, Lefkoşe'de Amerikan elçisinin öldürülmesi olayını bahane ederek Kıbrıs'lı Rumlara da, Yunan halkına ve hükümetine de, ayaklarını denk almazlarsa boylarının ölçüsünü alacaklarına, bugünedek başlarına gelenlerden beter belâlara uğrayacaklarına dair ihtarlar patlatmaktan perva duymuyordu.

Evet, burjuvazinin gözü hiç de kamaşmamıştı. Gözü kamaşanlar, her zaman olduğu gibi yine küçük burjuvalar ve onlar adına ahkâm kesen cin fikirli kalem ve kelâm erbabı idi. Bunun bir nedeni küçük burjuvanın ezelî «kuvvete tapma» içgüdüsü ise, bir nedeni de küçük burjuva ideologların demokrasi için en sağlam ve güvenilir teminatı oldum olası tepeden inme kişisel müeyyidelerde arama ve «bulma» alışkanlığı idi.

Onlara sorarsan bütün olup bitenler ve sonuçları içinde en önemlisi, içindeki çelişkilere bakılmaksızın hükümetin elde ettiği başarı, sağı solu hesaba katılmaksızın CHP'nin sağladığı kazanç, girişilen «cidal» uğruna «eşit şart ve koşullarda» yaptıkları «bağış»larla kazançlarından fedakârlık eden İşçi Ali ve Köylü Veli ile Milyoner Hulki Bey arasında apansız fışkıran «millî birlik ve kenetlenme» ruhu idi. O ruh ki «ekonomik seferberlik» ve Kıbrıs'ı «kalkındırmak» için yanıp tutuşan parababalarıyla Türk—İş'i ve başka birtakım sendika yöneticilerini hükümetin başarısı ve CHP'nin kazancı ardında elele hizaya getiriyordu. Ve yine o ruh ki, nedense, işçi Ali'leri grev kararlarını ertelemeye götürürken, Hulki beylere nicedir özledikleri, yetersizliğinden yakındıkları kredi ve teşvik musluklarını açıyordu!

İşte böyle bir ortamda aynı «O RUH»un parıltısından nice küçük burjuva aydınımızın gözleri kamaştı. Adı son zamanlarda kimbilir neden kendilerince pek az anılır olan bir «dost»luğun güce güç katan iktidar soluğunu yakınlarında duyar duymaz mestoldular. Hayatta olmakta olanı kafalarında tasarladıkla-

rıyla, yani olmasını diledikleriyle birbirine karıştırmaktaki ezelî istidatları yine aldı götürdü onları, geçen ay boyunca. Anlaşılan, daha da götürecek.

Ya nereye kadar?

Taa ki atı alan Üsküdar'ı bulana kadar. O zaman gerçek ayan olup akılları başlarına vurunca, «Vay, yine aldatılmışız! Bu muydu bizim «arzu»muz?» diye hayıflanacaklardır, ve hedefini şaşıran bir «cin»liklerini daha, haybeye yaşanmış düşler defterinin aldanış hânesine kendi elleriyle yazacaklardır.

Bunu bugünden haber vermek bize düşen bir görevdir.

23 Ağustos 1974

● Kıbrıs Emekçi Halkın İlerici Partisi (AKEL) bir bildiri yayınladı ve Makarios Başkanlığında bir «Milli Birlik Hükümeti» kurulduğunu açıkladı. AKEL, bu hükümetin, Kıbrıs Cumhuriyetinin tek meşru temsilcisi olduğunu da belirtti.

● Hükümetin, Kıbrıs konusundaki görüşlerini Avrupa Başkentlerinde anlatmak üzere görevlendirilen AP Bitlis Senatörü Kamuran İnan ve CHP İstanbul Senatörü Haluk Ülman Londra'ya hareket ettiler.

● Hükümet pamuk taban fiyatlarının ilânını erteledi. Hükümet açıklamasında, «Dünya pamuk fiyatları çok düşük düzeyde olduğu için, taban fiyatın daha ileri bir tarihte ilan edilmesi kararlaştırılmıştır» dendi.

● Sümerbank mamüllerinde yüzde 15 oranında indirim yapıldı. İndirim kararı, daha önce yapılan zamlardan dolayı satışların yüzde 25 oranında azalması ve stokların yüzde 32 oranında artması üzerine alındı.

24 Ağustos 1974

● Yunanistan, Kıbrıs konusunda önerilen planlardan, İngiltere ve ABD planlarını reddetti ve Sovyetler Birliğinin önerisini kabul etti. Bu arada Rauf Denktaş ile Klerides arasında yapılması kararlaştırılan ikili görüşme, Klerides'in de Sovyetler Birliğinin önerisini kabul ettiğini açıklaması üzerine, Denktaş tarafından iptal edildi.

● Maliye Bakanı Deniz Baykal ile Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Korkut Özal Kıbrıs'a yapılacak yatırımları saptamak ve Kıbrısla ilgili ekonomik politikayı saptamak amacıyla Kıbrıs'ta incelemeler yapıyorlar.

● CHP İstanbul Senatörü Haluk Ülman'ın birkaç gün önce İstanbul'da büyük sanayici ve iş adamlarıyla yaptığı görüşmelerden sonra ,iş adamları, Kıbrıs konusundaki Türk tezini Dünya kamuoyuna duyurmak amacıyla yüksek tirajlı batı gazetelerinde tam sayfa ilanlar vereceklerini ve tezimizi anlatan bu ilanların finansmanının sermaye örgütlerince karşılanacağını açıkladılar.

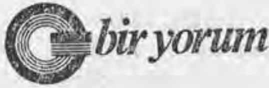
● Rum Milli Muhafızları tarafından tutsak edilen iki Türk gazetecisi Adem Yavuz ve Ergin Konuksever yaralı olarak serbest bırakıldılar. Konuksever sırtından hafif yaralı. Buna karşılık Adem Yavuz'un durumunun kritik olduğu ve bir böbreğinin ameliyatla alındığı bildiriliyor.

● Yunanistan Hükümeti, cunta döneminin kuvvetli adamı ve o dönemde yapılan işkencelerin birinci sorumlusu General Yoannidis'i emekliye sevketti. Bir süre önce altı ay kadar izinli sayılan Yoannidis'in azli Karamanlis'in bir gövde gösterisi olarak niteleniyor.

● Dört Nato ülkesi Belçika, Hollanda, Danimarka ve Norveç'in hava kuvvetlerini modernleştirmek amacıyla

alacakları uçaklarla ilgili yoğun pazarlık sona erdi ve ABD'nin Cobra savaş uçağı tercih edildi. Karar şimdilik sadece Hollanda tarafından resmen açıklandı. Sonuç Fransız savaş sanayii için «son derece kötü bir darbe» olarak yorumlanıyor.

● Başbakan Ecevit'in Amerika'da çıkan günlük New York Times gazetesine verdiği demeç Türk basınında yansıdı. Başbakan Ecevit, «Yunanistan'ın NATO'nun askerî yapısından çekilmesinin ittifakın Doğu kanadına biraz zarar vereceğini kabul etmekle birlikte, bunu Türkiye'nin geniş çapta karşılayabilecek» durumda olduğunu söyledi. Yunanistan limanlarının 6. filoya kapanması halinde Amerikan gemilerinin Türkiye limanlarından yararlanıp yararlanamayacağını soran New York Times muhabirine verdiği cevapta, «Bu konunun ayrıntılarına girmek istemiyorum, çünkü Yunanistan'ın çekilmesi sonucunda ortaya çıkacak her türlü zaafı giderebileceğimizi söylemekle yeterince açıklama yapmış olduğum görüşündeyim» dedi. Ecevit, aynı demeçte Kissinger'i de övdü.

Quo Vadis Ecevit?

(Nereye Ecevit?)

Sinan Gölcüklü

Omuzu güvercinli resimlerin yerini miğferli ve tomsonlu Ecevit resimlerinin alması yeni değil. Ama yine de, Nereye Ecevit? diye sormak gerekiyor.

Başbakanın New York Times muhabirine verdiği demeç çeşitli çevrelerde çeşitli yankılar uyandırdı. Kıbrıs harekâtının başından beri, muhtemel gelişmelere ve tehlikelere işaret edenler için, Ecevit'in son demeçleri ve tutumu sürpriz olmadı. Özellikle iki ay önce haşhaş ekimi ve kıta sahanlığı konularında, ABD emperyalizminin tam güdümünde olmayan bir çizgiyi sürdürebilen ve Türkiye'de yerinde ve son derece haklı bir anti-Amerikan akım içinde olmasa bile böyle bir akıma karşı olmayacağı intibaını vermiş olan Ecevit, bu çizginin sınırının nerede, hangi olayda, hangi güçlükle sona ereceğini de çiziverdi.

Yunanistan'ın NATO'nun askerî bünyesinden ayrılacağını ilan etmesi, dünya kamuoyunca çoğunlukla bir blöf olarak nitelenmişti. Çünkü Yunanistan büyük sermayesinin adamı olan Karamanlis'in iktidarı sırasında, böyle bir kararın gerçekten alınması mümkün görünmüyordu. Onasis'leriyle, Niarkos'larıyla boğazına kadar uluslararası finans kapital ağı içine batmış bir ülkede, sermayedar sınıfların egemenliği devam ettiği sürece emperyalizmden bağımsızlık nasıl mümkün olabilirdi?

Yunanistan'ın, NATO'nun askerî kanadından ayrılma kararının sonuna kadar gidemeyecek bir karar olduğu, Yunan kamuoyunu oyalamaya yöneldiği ve hatta belki belli ölçülerde ABD ile ve onun çok «akıllı» sihirbaz Kissinger'iyle danışıklı dövüş içinde olduğu düşünülebilirdi. Ancak, bu karar bir kere ilan edildikten sonra Yunan kamuoyunda yankılanacağı, NATO ve ABD aleyhtarlığını geliştireceği de hesaba katılmalıydı. Nitekim, Yunan solu, kuşkulu olmakla ve belli ihtiyat payları bırakmakla birlikte, yine de karardan hoşnuttu ve kararın, başlangıçta bir blöf de olsa, daha tutarlı ve dönülmez noktalara varması için —haklı olarak— çaba gösteriyordu.

İşte bu hava içinde ve Kıbrıs sorununun askerî üstünlük ve güç gösterisiyle çözümlenemeyeceğinin anlaşılmasından, Ecevit hükümetinin de kamuoyundan yaratılan hava bir yana, aslında siyasal ve ekonomik durumun sarpasarmakta olduğunu hissetmesinden sonra, Yunanistan'ın kararının yankıları Türkiye'de şiddetle duyulmaya başladı.

Ecevit'in New York Times muhabirine verdiği demeç netliğinde ve açıklığında olmasa da, yetkili ağızlardan Yunanistan'ın bıraktığı boşluğun Türkiye tarafından doldurulabileceğine değinen demeçler, gayri resmi konuşmalar duyuldu. Ve nihayet Ecevit, Kıbrıs gelişmeleri sırasında yaratılan hava içinde birçoklarının farketmediği, birçoklarının hoş gördüğü, bazılarınınsa hayretle karşıladığı bu tarihî demeci verdi. Türkiye NATO içinde, yani ABD emperyalizminin etkisini artırmak ve korumak üzere, Yunanistan'dan boşaltılan yerleri doldurmaya hazırdı ve bu uğurda elinden geleni yapacaktı.

Ecevit'in bu demeci bir dil sürçmesi değildir. Bir noktaya dikkat etmekte yarar vardır. Ecevit Başbakanlığa doğru yürürken, son dört yıl boyunca —kendi çizgisi dahilinde— çok az hata yapmıştır. Dili hiç sürçmemiştir. Geri alması gereken hiçbir söz sarfetmemiştir. Bu yüzden, Ecevit'in New York Times muhabirine verdiği ve tekzib edilmeyen demeci bir dil sürçme olarak kabul edilemez. Böyle olmasını gönül isterdi, ama değildir. Bu demeç kesin ve Türkiye'nin kaderi açısından son derece önemli ve tarihî bir noktaya gelindiğinin işaretidir.

Savaş oyun değildir. Savaşın etkileri, yankıları, uzantıları yıllarca sürer. Ve adı her ne kadar «Barış Harekâtı» olursa olsun, Kıbrıs'ta bir savaş yürütülmektedir. Üstelik bu savaşın başta düşünüldüğü gibi kısa süreli, çabuk sonuçlanacak, hemen anında çözümleniverecek, askerî üstünlükle üstesinden gelinebilecek bir olay olmadığı da anlaşılmış bulunmaktadır. Hiç değilse sorumlu mevkide olanlar bunu anlamışlardır. Üstelik de bu savaş dolayısıyla Türkiye, dünya kamuoyunun tepkisini çekmekte, yeni bir yalnızlık dönemine doğru yol almaktadır. Ecevit ve çevresi bunu görebilecek, değerlendirebilecek yetenekte kişilerdir. Bütün bunların sonucunda karşılarına çıkabilecek güçlükleri de değerlendirebilirler. Bu güçlüklerin başında, şüphesiz Ecevit'in bir zamanlar gütmek istediği tekelciliği kuşatma politikasından kuşkulanan tekelci çevreler gelmektedir. Böyle nazik bir dönemde bu çevrelerin tepki ve engellemeleriyle karşılaşmak Ecevit hükümeti için büyük bir olumsuzluk olacaktır. Ecevit hükümeti, Kıbrıs olayları sırasında ilk tavizi bu çevrelere vermiştir. Dikkat edilecek olursa, müdahalenin başında olmasa bile ikinci bölümünde, Türkiye finans kapital çevreleri, hükümeti şimdiye kadar görülmemiş bir biçimde desteklemişler ve hükümetle hiçbir anlaşmazlıkları, hiç bir çelişkileri olmadığını, her fırsatta ifade etmişlerdir. Gerçekten de Kıbrıs çerçevesindeki olaylar, bu çevrelerin çıkarlarına uygun biçimde gelişmiştir.

Yine, dışardaki bir güçlük sırasında içerde başka güçlüklerle karşılaşmamak isteği ve bu çevrelerin ağırlığı, Kıbrıs bunalımı süresince hükümetin büyük sermaye çevrelerine ekonomik tavizler vermesine yol açmıştır. Bu ekonomik tavizler, olayların heyecanı arasında kamuoyunun gözünden kaçmış olabilir.

Öte yandan, bugün için geri hizmette olmakla birlikte, halâ Türkiye finans kapitalinin «uzak görüşlü» kesiminin başta gelen temsilcilerinden Ertuğrul Soysal, Ecevit'i «Bir liderin doğuşu» diye selamlarken, bütün sanayi, ticaret v.b. odaları Ecevit'i desteklediklerini bildirmektedirler.

Özetle, Kıbrıs Harekâtı. Ecevit Hükümeti'nin finans kapitale doğru yönelme hızına büyük bir ivme vermiş, ülke ekonomisinin kilit taşlarını elinde tutan te-

kelci sermayeye karşı, «halk sektörü» donkişotluğu'nun bir işe yaramayacağını geç de olsa farkeden CHP ağırlığındaki siyasi iktidar, ekonomik iktidarla yani finans kapital ile bütünleşme sürecine girmiştir. Oysa, yerli finans kapitalle bütünleşmek demek, aslında uluslararası finans kapitalin yani emperyalizmin boyunduruğuna kayıtsız, şartsız koşulmak anlamına gelir.

Bütün bu gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda, Ecevit'in «NATO'nun Akdeniz savunmasında meydana gelebilecek boşlukları, Türkiye'nin doldurabileceği» yolundaki demecini hayretle karşılamamak, bu demeci eşyanın tabiatına uygun bulmak, işler varacağı yere **erken de olsa** varıyor demek gerekir.

Tekel dışı kalan burjuvaziyle birlikte geniş küçük burjuva yığınlara dayanmaya çalışan, demokratik sol bir çizgi izlediğini ileri süren, populist bir yanı olmakla birlikte, «tekelciliği sadece kuşatmakla» yetinirken, «tekelcilik tarafından ne zaman kuşatılacağı» kuşkuyla sorulan, Ecevit Hükümeti'nin, Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısı göz önünde bulundurulursa varabileceği nokta daha ileri olabilir miydi?

Bu sorunun cevabı, Türkiye Sosyal Demokrasi'sinin açmazının nerede olduğunu da ortaya koyacaktır. Bu yazının kapsamı içinde kısaca geçiştirilemeyecek kadar önemli olan bu sorunun bilimsel olarak cevaplanmasını ayrı bir yazıya bırakırsak, cevabımız kısaca hayır olacaktır. Evet, bugün çağımız toplumlarında, modern toplumda, o toplumun sosyo ekonomik şekillenmesine damgasını vuran başlıca iki modern sınıf vardır: İşçi sınıfı ve burjuva. Ve emperyalizm çağında burjuvazinin yerini bizim de içinde bulunduğumuz emperyalist kamp içindeki pek çok ülkede olduğu gibi, tekelci burjuvazi, giderek avuç içi kadar bir oligarşi, finans kapitalistler oligarşisi almıştır. Bu durumda, bu iki güçten herhangi birine dayanmadan, geniş yığınların desteğini sağlayarak da olsa, siyasi iktidarı elde edenler, o geniş yığınların özlem ve istekleri yönünde hareket edemezler. İki modern güçten hangisi daha örgütlü durumda ise ona yaslanmaları kaçınılmaz bir kaderdir.

Ve bugün Ecevit «demokratik sol» culuğunun klasik sosyal demokrasiden başka bir yere varamayışının, yani tekelci sermayeye teslim olmasının tayin edici sebebi işçi sınıfımızın bilhassa siyasi örgütlenme seviyesinin, işverenlerin örgütlenme seviyesine nazaran düşük olmasıdır. İşçi sınıfımızın her türlü örgütlenmesi, ama israrla belirtelim en başta siyasi örgütlenmesi arzulanan yetkinliğe ulaşmadığı sürece, çıkarları tekelciliğe karşı olan sınıf ve tabakaların, örgütleriyle birlikte finans kapitalin kuyruğuna takılmaları açmazından kurtulmaları kolay olmayacak, varacakları sonuç emperyalizme teslimiyet olacaktır. İyi niyetler ne olursa olsun, hayaller ne olursa olsun, düşler ne olursa olsun...

25 Ağustos 1974

● Kıbrıs'ta genellikle AKEL Partisi yönetimideki Yedek Polis örgütüne bağlı birliklerle, Yunan Subayları yönetimindeki Rum Milli Muhafız Ordusu birlikleri arasında silahlı çatışmalar yeniden yoğunlaştı.

● Karamanlis Yunan radyo ve TV'sinde yaptığı bir konuşmada enosis hedefinden vazgeçmediklerini söyledi. Karamanlis'in sözleri Türkiye'de hükümet çevrelerince tepkiyle karşılandı.

● Deniz Baykal ve Korkut Özal Kıbrıs'tan döndüler. Baykal, dönmeden önce Lefkoşe'de verdiği demeçte, «Askeri mücadele dönemi bitti. Şimdi ekonomik ve siyasal mücadele dönemi başlıyor» dedi.

26 Ağustos 1974

● Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kurt Waldheim Ankara'ya geldi. Kıbrıs konusunda görüşmeler yapan Waldheim, Atina'nın isteklerini ve şartlarını Ankara'ya iletti. Waldheim, Ankara'ya hareketinden önce Atina ve Lefkoşe'de yürüttüğü temaslar sonunda, daha önce Denktaş tarafından iptal edilmiş olan Klerides — Denktaş görüşmesini de sağlamıştı. Denktaş'ın bu görüşmede, Klerides'e 20 günlük bir mühlet verdiği ve bu mühlet sonunda barış görüşmeleri başlamadığı takdirde, Ada'nın kuzey bölgesinde «Bağımsız bir Türk Cumhuriyetinin» kurulacağını bildirdiği söyleniyor.

● Rum Milli Muhafızları tarafından karnından ve bacaklarından yaralanmış olan gazeteci Adem Yavuz girdiği komadan çıkamayarak öldü.

27 Ağustos 1974

● Waldheim, yeniden Atina'ya döndü. BM Genel Sekreteri hareketinden önce «Atina ile Ankara'nın görüşleri çok farklı» dedi.

● Türkiye Hükümeti, Sovyetler Birliği'nin Kıbrıs konusunda önerdiği çözümü reddetti.

● Kıbrıs'ta gerilla savaşı için gönüllü toplanmaya başlandığı bildiriliyor. Kurulduğu ileri sürülen Kıbrıs Kurtuluş Ordusu (CLA)'nın Filistin gerillalarıyla ilişki kurduğu ve Kara Eylül örgütünün, şimdiden Kıbrıs'ta eylemlere giriştiği de verilen haber arasında yer alıyor.

● Adem Yavuz'un ölümüne yol açan Rum, Klerides hükümeti tarafından tutuklandı.

● Irak'ta Barzani birliklerinin saldırısını durduran Irak birlikleri, karşı saldırıya geçtiler. Tanklarla desteklenen Irak birlikleri, peşmergelerin daha önce elde ettikleri toprakları ele geçirdi ve Kürt birliklerini Iran sınırına doğru sürmeye başladı.

● Almanya'da Frankfurter Handelsbankag adlı banka iflas ettiğini resmen açıkladı. Bu, Haziran 1974'den bu yana iflas eden dördüncü Alman bankası.

29 Ağustos 1974

● Maliye Bakanı Deniz Baykal, İstanbul'da bir basın toplantısı düzenledi ve ekonomik durum hakkında açıklama yaptı. Baykal'ın açıklamasına göre, Kıbrıs hareketinin bütçeye getireceği yük «iç istikrazla» hafifletilecek. Bu amaçla yüzde 11 faizli «Kıbrıs Barış Harekatı Tahvili» çıkarılıyor. Baykal, 27 aydan bu yana ilk defa fiyat artışlarının durduğunu ileri sürdü ve savaş uçakları alabilmek için Libya'dan uzun vadeli kredi talebinde bulunduğumuzu açıkladı.

● ABD'den satın alınan Fantom uçaklarının iki tanesi Türkiye'ye teslim edildi. Uçaklar ikişer ikişer teslim edilecek ve bu işlem 1975 sonunda tamamlanacak. Alınan fantomların toplamı 40 tane.

● Halil Tunç, milli savaş sanayi kurulana kadar işçi ücretlerinden beşer lira kesilmesinin kararlaştırıldığı açıkladı. Açıklamaya göre karar Türk İş Bağış Kampanyası Yönetim Kurulu tarafından alındı. Kararın bir toplu sözleşme hükmü haline getirilmesine çalışılıyor.

Resmî Bir Resim

Can YÜCEL

Tankın tepesinde bir Yunan zâbiti,
Başında miğfer,
Sırtında bir montgomeri,
Faşizm adına çekmiş lüveri...

HÜRRIYET gazetesinin 21 Kasım 1973 günlü sayısında çıktı bu resim. Telefotoyla yollandığı için de epiy silikti.

İşte o resimdeki Yunan zâbiti
—Telsizle aldığı Amerikanca bir sipariş üzerine—
Doğrultmuş makinesini,
Vuruyor resmen,
Hem de özene bezene,
Damatlık fotoğraflarını çekercesine,
Teknik Üniversite öğrencisi
Hristo ile Hüseyin'i.

yeni

GÜNAYDIN

Havadis

Son

KARAMANLIS: «AMACIMIZ ENOSİS'TİR»

Konferansın kuramadığı güvenliği ordu sağlayacak

"Konferans ...şlamazsa tarafların yönetimi kök salar"

...'nın NATO'dı...

Müdahale Kıbrıs'ın bağımsızlığı için yapıldı!

MAĞOSA'ya GİRDİK

LEFKE'ye YÜRÜYORUZ

TÜRKLERİN ÜSTÜNLÜĞÜNE KİMSE KARŞI KOYAMAZ

Türkler dünyanın anladığı dilden konuşmaya başladı

LEFKOŞA SARILDI

MAGOSA'ya VARILDI

Türk askerleri Rum gerillalara ilk dersi verdi

Gerilla savaşına hevestenen ve bir Mehmetçiği yaralayan Rumlar bozguna uğrayarak kaçtılar!

Cum...riyet

Şovenizm nedir? ve 2. Enternasyonal

Oya Baydar

Dünya işçi sınıfı hareketinin gelişmesi boyunca, sosyalistlerin ve işçi sınıfı örgütlerinin önündeki en güç sınavlardan biri, her zaman, savaş ve milliyetçilik konusundaki tavır oldu. Bu sınavı başarıyla verenler, yani bu sorunlara, dar milliyetçiliğin kalıplarını aşarak veya hümanizmin soyut barışseverliğinin sınırlarına takılmadan, işçi sınıfının bakış açısından bakabilenler, dünya işçi sınıfının ve tüm emekçi halkların kurtuluşu yolunda kalıcı adımlar attılar. Savaş sırasında, kendi ülkelerinin burjuvazisiyle anlaşarak dünya işçi sınıfına ihanet edenler, «sosyal şovenler» olarak tarihteki yerlerini aldılar.

İkinci Enternagyonalin çöküşü bu noktada düğümlendi. Avrupa Sosyal demokrat partilerinin, işçi sınıfı örgütlerinin ihaneti bu noktada belgelendi. Ve günümüzde halâ çözümlenemeyen pek çok sosyalizm içi mesele, bu noktadan kaynaklandı. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sırasında, emperyalist ülkelerin Parti'leri bu güç sınavla gerçek yerlerine oturdular.

Bugün de Sosyalist kanatlar, kişiler ve Partiler için, «milliyetçilik», «savaş» ve «enternasyonalizm» meseleleri adeta bir turnusol kağıdı olmaya devam ediyor. Akla kara, oportünizm ve şovenizm ile gerçek işçi sınıfı çizgisi, bu noktada, yanılgılara yer vermeyecek kadar belirgin ve açık şekilde, birbirinden ayrılıyor. Bu noktada boş laflar, parlak gevezelikler sosyal gerçekliğin, sınıf gerçeğinin sert duvarlarına çarparak dökülüyor.

Sosyalizm ve savaş, sosyalizm ve şovenizm konusunda söylenmesi gereken her şey, en doğru ve en tam olarak bundan 70 yıl öncesinden başlayarak söyledi. Hem de Birinci Dünya Savaşının acı ve somut deneyinin kesinlikle doğruladığı biçimde... Lenin, savaş ve sosyalizm sorunlarını, şovenizm ile oportünizmin bağını, işçi sınıfının savaş karşısındaki tavrını, İkinci Enternasyonalin çöküşü megelesini, -özellikle 1907-1921 arasındaki savaş öncesi ve savaş sonrasını da kapsayan Devrim döneminde- en önemli konulardan biri olarak sürekli işledi ve geliştirdi. Bugün bu konuda söylenebilecek olanlar, ancak bir tekrardan, bir hatırlatmadan -ama içinde yaşadığımız olayların gündeme zorunlu olarak getirdiği bir hatırlatmadan- başka birşey olamaz. Bu hatırlatmaların ışığında,

Türkiye'de yaşanan sıcak olaylara yorum getirmenin ve bunun da ötesinde dünya sosyalist hareketine bakışın ve değerlendirmenin biraz daha kolaylaşacağını ve aydınlanacağını sanırız.

İkinci Enternasyonalin Çöküşüne Doğru

Bugün, İkinci Enternasyonal (1889-1914) ve başta Kautsky olmak üzere onun liderleri, işçi sınıfına ihanetin sembolü olarak anılır. İkinci Enternasyonal bu ihanetin kaçınılmaz sonucu olarak çöktü. Uluslararası İşçi Sınıfının en üst temsilcisi olması gereken ve adı bile «enternasyonal-Uluslararası» olan bu kuruluş, enternasyonalizmden ayrılıp milliyetçiliğe ve şovenizme saptığı anda, zaten kendi kendisiyle çelişkiye düşmüştü. Bu durum onun varlık nedenini ortadan kaldırdı ve yerine Lenin'in Üçüncü enternasyonali kuruldu.

İkinci Enternasyonalin çöküşü birden bire ve sadece liderlerinin sapmasının bir sonucu olarak ortaya çıkmadı. Bu çöküşün köklerini çok daha derinlerde aramak gerek... İkinci Enternasyonal oportünizmi ve şovenizmi denilen olayın kaynağı neydi?

Çağ, emperyalizm çağıydı. 1870'lerde kapitalizm Avrupa'da tekelci aşamasına varmış, gericileşmiş ve cançekişmeye başlamıştı. (!) Tekelci kapitalizm yani emperyalizm kapitalist sömürüyü emperyalist sömürü boyutlarına ulaştırmıştı. Artık sermaye yurt içinde kendi işçi sınıfını sömürmekle yetinmiyor, nüfuz bölgesine aldığı geri ülkelerdeki kaynakları ve emekçi halkları da sömürüyordu. Bu durum, emperyalist sömürü yoluyla metropol ülkelerinin (yani emperyalist anavatanların) kendi işçi sınıflarının bir bölümünü kayırmalarına, bunlara nisbî bir ekonomik rahatlama sağlamalarına, ekonomik tavizler verebilmelerine ve emperyalist anavatanlarda bir işçi aristokrasisinin, yani işçi sınıfı içinden burjuvazi tarafından kayırılan bir zümrenin doğmasına yol açtı. Emperyalist burjuvazi bu işçi aristokrasisini tek bir amaç la besliyor, bu tavizleri tek bir amaçla veriyordu: Avrupa'da yükselmekte olan işçi sınıfı hareketinin hızını kesmek, işçi sınıfını bölmek, güçten düşürmek, işçi sınıfı sosyalizmini bu yoldan da engellemek için...

Emperyalizm, 20. yüzyılın başında, o zamana kadar görülmeyen bir güçlenme dönemine girdi. Emperyalist ülkeler dünyanın paylaşımını tamamladılar. Birbirlerinin nüfuz bölgesi sınırlarına dayandılar. Daha 1905'lerde bir yeniden paylaşımın gereği duyuluyor ve bunun ancak, yine o çağa kadar görülmedik şiddet ve yaygınlıkta bir savaşla mümkün olabileceği seziliyordu. Engels böyle bir savaşın geleceğini emperyalizmin ilk gelişme dönemi olan 1887'lerde görmüş ve şunları söylemişti: «... Prusya-Almanya için bir dünya savaşı dışında bir savaş artık mümkün değildir. Bu savaş bugüne kadar görülmedik bir şiddette ve hayal edilemeyecek boyutlarda olacaktır. 8-10 milyon asker birbirini kıracak... otuz yıl savaşlarının yıkımı 3-4 yıla sığacak ve bütün kıtaya yayılacak... Ticaret, sanayi, bankacılıkta kurduğumuz sunî mekanizmanın genel iflasla sonuçlanmasının doğurduğu umutsuz karışıklık, eski devletler ile bunların geleneksel devlet felsefesinin çöküşü, düzinelerle tacı kaldırımlarda yuvarlayacak hal alacak... Son haddine varan karşılıklı silâhlanma yarışı nihayet ürünlerini vermeye başladığı anda durum bu olacaktır.» (2)

Engels gibi sosyalizmin dehalarının daha 1887'lerde görebildiği Dünya savaşı, yani dünyanın birinci emperyalist paylaşım savaşı, 1907'lere gelindiğinde artık sıradan kişiler için de bir sürpriz değildi. Emperyalizmin militarizmi, silahlanma ve silahlandırma yarışı son haddine varmıştı ve emperyalist sömürü altında ezilen ülkelerin bağımsızlık savaşları ufukta gözükmeye başlamıştı. Bu silahlanma ve savaşçı eğilimler İkinci Enternasyonal Kongrelerinin başlıca konu ve kararları arasında yer aldı. 1907'lerde, 1908'lerde, İkinci Enternasyonal içinde, savaş aleyhtarlığı, emperyalist burjuvazinin savaşçı eğilimleriyle, militarizmle mücadele, işçi sınıfının savaşı protesto etmesi için etkili propagan da çizgisi hakimdi. İkinci Enternasyonalin 1907'de toplanan Stuttgart Kongresinin en önemli kararı, militarizme karşı aldığı kararlar oldu. Hatta burada «her türlü sava-

şın bir genel grevle cevaplandırılması» şeklinde sol öneriler bile ortaya çıktı. Lenin bu sol ve hayata uygulanamayacak görüşlerle de daha o zamandan mücadele etti. (İşçi sınıfı sosyalizminin savaşa karşı tavrı bölümünde bu konuya döneceğiz.)

Stuttgart Kongresinin militarizme ve savaşçı eğilimlere karşı aldığı kararlar özetle şöyleydi: «Kongre, karada ve denizde silahlanmaya karşı tüm güçleriyle savaşmayı, bu türden amaçlar için hiçbir yardımda bulunmamayı, bu arada burjuva toplumunun sınıf özelliklerini ve bu toplumun uluslar arasında düşmanlıklar yaratmakdaki gerçek amacını sergilemeyi işçi sınıfına ve özellikle onun parlamentodaki temsilcilerine görev olarak yükler; Emekçi sınıfların gençliğini, evrensel kardeşlik ve sınıf bilinciyle donatmayı amaçlar... Savaş kaçınılmaz olursa, ilgili ülkelerin işçi sınıfı ve Parlamentodaki temsilcileri Sosyalist Enternasyonal Bürosunun da yardımıyla, savaşın engellenmesi için ellerinden gelen herşeyi yapmakla, bu amaçla kendilerine en etkili gelen ve şüphesiz sınıf mücadelesine ve genel siyasal koşullara en uygun yolları seçmekle görevlidirler.» (3)

1908 Kasım'ında yapılan Brüksel Kongresinde, yine aynı doğrultuda, emperyalizmin dünyanın dört bir yanındaki oyunlarını takbih eden, İngiltere'ye, Almanya'ya, Fransa'nın Fas macerasına, Balkanlar'daki duruma, Avusturya'nın Bosna'yı ilhakına dikkati çeken kararlar alındı. Bütün ülkelerin Sosyalist Partilerine Stuttgart Kongresi kararları hatırlatıldı.

Bu türden kararlara rağmen, daha 1907'lerde, militarizmi yenmenin ve savaşı engellemenin taktikleri konusunda sosyalistler arasında önemli görüş ayrılıkları vardı. «Savaş çıkarsa ne yapmak gerekir» sorusuna verilen cevaplar, İkinci Enternasyonalin neresinden yara alacağını daha o zamandan gösteriyordu. Bu soruya, Stuttgart Kongresine Alman Sosyal demokratlarından Vollmar ve Bebel «Ülkeleri istila edilirse savaşacakları» cevabını veriyor ve «İnsanlığa karşı olan sevgimiz bizi iyi Almanlar olmaktan alıkoyamaz» diyorlardı.

Savaş yaklaştıkça bu türden eğilimler güçlenerek devam etti. Yine de 1912 de İsviçre'nin Bazel şehrinde toplanan Kongrede, hazırlanmakta olan savaşın yağmacı ve emperyalist karakteri tekrarlandı, işçi sınıfı savaş tehlikesiyle mücadeleye çağırıldı. Bu karar oy birliği ile kabul edildi. Ama sonradan kararda imzaları bulunan Kautsky, Vandervelde, Plekhanov ve benzerleri bu kararın tam aksine hareket ederken, Bazel Manifestosunun adını bile anmak istemediler. «Manifesto, ufukta görünen Birinci Dünya Savaşının yağmacı, gerici, köleleştirici, bir bakıma vatan savunması fikrini teorik bir saçmalık ve pratik bir gereksizlik haline getiren karakterini açıkça tanıtıyor»du. Bu konuda Lenin şöyle der: «Büyük dolandırıcılar, 'vatanları' birbirlerinin elinden kapmak için dövüşmektedirler. Manifesto, kesin tarihî gerçeklerden kaçınılmaz sonuçlar çıkarıyor: Savaş, 'halkın yararına olduğu bahanesiyle asla haklı görülemez'; onu hazırlayan, kapitalistlerin kazanç istekleri ve hanedanların tutkularıdır. 'İşçilerin birbirlerini vurmaları bir cinayet sayılır'. Manifestonun dediği budur.» (4)

Bazel Manifestosu oy birliğiyle kabul edildiği halde geçerlik kazanamadı. Manifestoyu imzalamış İkinci Enternasyonal liderlerinden pekçoğu iki yıl sonra Birinci Dünya Savaşı'nın patlamasıyla birlikte gerçek yüzlerini ortaya koydular ve işçi sınıfına karşı kendi emperyalist burjuvalarıyla birleştiler.

İkinci Enternasyonal, yani dünya işçi sınıfının uluslararası örgütü savaşın başlamasıyla birlikte çöktü. Kendine ve işçi sınıfına ihanet etti. Bu çöküş oportünizmin ve şovenizmin İkinci Enternasyonalin belli bir kanadına hakim olmasıyla gerçekleşti.

İkinci Enternasyonal, daha önce de değindiğimiz gibi emperyalizmin doğuş ve ilk azgın gelişme döneminin kuruluşlarından biriydi. Bu dönemin tüm olumlu olumsuz etkilerine maruz kaldı. İkinci Enternasyonali çökerten, onu ihanete sürükleyen olumsuz etkiler kendilerini başlıca OPORTÜNİZM ve SOSYAL ŞOVENİZM olarak gösterdiler.

1914'e gelindiğinde Avrupa sosyal de-

mokrat partilerinin çoğu, veya önemli kanatları, başta en güçlü Sosyal Demokrat örgüt olarak bilinen Alman Sosyal Demokrat Partisi olmak üzere, oportünizmin ve şovenizmin kucağına düştüler. Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin liderleri, Mec lislerdeki temsilcileri, savaş kredileri ve yardımları tekliflerine oy verdiler, Alman burjuvazisinin dilini kullandılar ve vatan savunmasından söz ettiler. Belçika ve Fransa'da Sosyal Demokratlar, milletçe elele olunduğunu göstermek üzere burjuva parlamentosuna girdiler. İngiltere, Hollanda, İsviçre partilerinin belli kanatları ve Rusya'da da bir kanat, İkinci Enternasyonal oportünistlerinin ve şovenlerinin ardından gittiler. Fransa'da Languet, Guesde, Jouheaux, İtalya'da Turati, Belçika'da Vandervelde, İsviçre'de Nobs ve Grimm, İngiltere'de Ramsay Macdonaldt, ayrıca Kunov, Axelrod, Kautsky, Hyndman, Plekhanov gibi daha birçok ünlü lider, birkaç yıl içinde işçi sınıfı çizgisinden ayrılarak sosyal şovenliğe vardılar.

Bu durumu Lenin şöyle özetliyor: «... Bu çok önemli tarihi dönemde, Sosyalist Enternasyonal liderlerinden pekçoğu, sosyalizm yerine milliyetçiliği geçirmeye çalışıyorlar. Bu davranışın sonucu olarak, bu ülkelerin işçi partileri, hükümetlerinin caniyane tutumlarına engel olmak yerine, işçi sınıfını emperyalist hükümetlerle özdeşleşmeye çağırıyorlar. Enternasyonal liderleri savaş kredileri için oy kullanarak, «kendi» ülkelerinin burjuvazisinin şovence sloganlarını tekrarlayarak, savaşı haklı göstererek ve savunarak, saldırgan ülkelerin burjuvazisiyle işbirliği yaparak, sosyalizme ihanet ettiler... Bu durumun sorumluluğu önce, İkinci Enternasyonalin en güçlü ve en etkili partisi olan Alman Sosyal Demokratlarına düşer. Ama Bismarck'la ittifak kuran ve kendi ülkesine ihanet eden bir burjuvazinin hükümetinde Bakanlık kabul eden Fransız sosyalistlerini kimse temize çıkaramaz...» (5)

İkinci Enternasyonalin Çöküş Nedenleri

Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte, İkinci Enternasyonal liderlerinin ve partilerinin büyük çoğunluğunu savaşan *kendi* burjuvazileri safında yer aldılar; İşçi Sınıfı enternasyonalizmini bir yana bıraktılar; Savaşçı kesildiler ve bu tutumlarının gerekçesi olarak «vatan savunmasını» gösterdiler. Oysa Lenin, aynı dönemde sosyalistlerin savaş konusundaki genel tavrını açıklarken, 1914 savaşında «vatan savunması»nın söz konusu olamayacağını, çünkü bunun haksız, çirkin, dünyayı yeniden paylaşmaya yönelik, gerici bir emperyalist savaş olduğunu ortaya koydu.

İkinci Enternasyonal, liderlerinin ve Partilerin önemli bir kısmı 1914'lerin savaş ortamında kendi burjuva hükümetleri ile işbirliği yaptıkları, vatan savunması gerekçesine sığınarak emperyalist bir savaştan yana çıktıkları ve işçi sınıfını da bu yola sürüklemeye çalıştıkları için çöktü. Yani kısaca ŞOVENİZME DÖNÜŞEN OPORTÜNİZM yüzünden çöktü. Şimdi oportünizmin ve şovenizmin çok kısa tanımlarını ve bu iki sapma arasındaki derin ilişkiyi göstermemiz gerekiyor.

Oportünizm Nedir?

«Oportünizm, kitlelerin temel çıkarlarını, küçük bir işçi azınlığın geçici çıkarları uğruna feda etmek, yada başka bir deyişle, işçilerin bir bölüğü ile burjuvazi arasında proletarya kitlesinin tümüne karşı bir ittifak demektir. Oportünizm, uzun yıllar boyunca kapitalizmin gelişme döneminde özel durumlardan doğdu. Bu dönemde imtiyazlı bir işçi tabakasının oldukça huzurlu ve kültürlü hayatı onları «burjuvalaştırdı», kendi uluslarının kapitalistlerinin masasından onlara kırıntılar verdi; onları yoksullaşmış ve bitkin düşmüş kitlelerin sıkıntısından, sefaletinden ve devrimci ruhundan kopardı... İşçi sınıfının küçük burjuva «üst tabakası» ya da aristokrasisinin (ve bürokrasisinin) imtiyazlı durumunu savunmak ve güçlendirmek için, küçük burjuvazinin oportünist umutları ve buna uygun taktikleri savaş zamanında da devam ettirilir. Bu günkü sosyal emperyalizmin ekonomik temeli budur.» (6)

Kısacası oportünizm, işçi sınıfının tüm olarak çıkarlarının bir başka sınıf veya iş

çi sınıfının dar bir zümresinin çıkarları uğruna feda edilmesi ve böylece işçi sınıfına ihanet edilerek burjuvazi ile uzlaşmadır. İkinci Enternasyonal dönemi ve liderleri buna elverişliydiler. Çünkü daha önce de değindiğimiz gibi emperyalist burjuvazi, işçi sınıfı içinden bir zümreye ve bu arada bu zümrenin temsilcisi olan sosyalistlere bir küçük kemik atacak kadar imkânı, emperyalist sömürü ile elde edebiliyordu. Böylece oportünist İkinci Enternasyonal liderleri arasından bazıları, örneğin Kautsky, emperyalizmin getirdiği tekelleşmenin sonunda bir *ultra emperyalizme* vararak dünya barışını sağlayacağını ileri süren ve kanıtlamaya çalışan teoriler bile oluşturdu ve oportünizme temeller aramaya çalıştı.

Şovenizm Nedir?

Şovenizm en genel anlamıyla dar ve bağnaz milliyetçiliktir. Sosyalist literatürde şovenizm savaş sırasında, uluslararası işçi sınıf'na karşı «*kendi*» ülkesinin burjuvazisiyle 'ttifak yapmak, yani işçi sınıfı davasını ve onun enternasyonal boyutlarını unutarak, bir yana bırakarak, kendi ülkesinin saldırgan ve kapitalist düzeni sürdürmeye çalışan burjuvazisinin yanında yer almak anlamına gelir.

«Bizim sosyal şovenizmle kastettiğimiz, bugünkü emperyalist savaşta, vatan savunması fikrinin kabul edilmesi, sosyalistlerle burjuvalar ve bunların ülkelerindeki hükümetler arasında bir ittifakın haklı görünmesi, bir kimsenin kendi burjuvasına karşı proleter devrimci eylemi savunmayı ve desteklemeyi reddetmesidir....» (7) «Şovenizmin özü, yapılanların amacı başka ulusların vatanlarını köleleştirmek bile olsa, bir kimsenin «*kendi*» vatanını savunması noktasında toplanıyor.» (8) «Sosyal şovenistlerle birlik olmak, bir kimsenin,» başka ulusları sömüren «*kendi*» burjuvazisi ile birlik olması demektir. (9)

«Sosyal şovenizm şimdiki savaşta, 'Anayurdun savunulması' fikrinden yana çıkmaktır. Ayrıca bu fikir, savaş sırasında sınıf mücadelesinin bir yana atılmasına ve savaş borçlarını vb. kabullenmeye yol açmaktadır. Uygulamada, sosyal şovenistler, proletaryaya düşman bir burjuva politikası izlemektedirler; çünkü bunlar yabancı istilacılara karşı savaşmak anlamında bir 'anayurdun savunulması'nı değil, 'büyük' devletler şunun yada bunun sömürgeleri yağma etmek ve öteki ulusları ezmek 'hakkını' savunmaktadırlar. Sosyal şovenler, bir burjuva aldatmacası olan, savaşın özgürlük ve ulusların varlığını korumak için yapıldığı yalanını tekrarlıyorlar ve böylece de proletaryaya karşı burjuvazinin yanında yer alıyorlar. Sosyal şovenistler sınıfına, saldırgan büyük devletler grubundan *birisinin* hükümetini ve burjuvazisini haklı çıkartan ve övenler ile, Kautsky gibi bütün saldırgan devletlerin sosyalistlerinin 'anayurdu savunmada' eşit hakları olduğunu ileri sürenler girer. Aslında 'kendi' (ya da her) emperyalist burjuvazisinin çıkarlarını, ayrıcalıklarını, soygununu ve zulmünü savunmak anlamına gelen sosyal şovenizm, bütün sosyalist inançlar ile Bazel Enternasyonal Sosyalist Kongresinin kararına ihanet etmek demektir. (10)

Oportünizmle Şovenizmin Sınıf Kökenleri Birdir

Lenin oportünist ve şovenist İkinci Enternasyonal liderlerine yönelttiği eleştirilerde ve onlara karşı verdiği mücadelede sürekli olarak oportünizmin ve şovenizmin ekonomik kökenlerinin, sınıf temellerinin aynı olduğu; ve bu iki sapmanın, iki ihanet çizgisinin, birbirinden ayrılamayacağı üzerinde durdu. «Eskiden oportünistti şimdi enternasyonalist olmuş», gibi sözlerin ve değerlendirmelerin geçersiz olduğunu, oportünizmle şovenizmin her zaman içiçe olup birbirlerine dönüştüklerini savundu. Gerçekten, her iki eğilim de sonunda burjuvazi ile uzlaşma ve işçi sınıfının çıkarlarını zümre çıkarlarına veya işçi sınıfı dışında bir sınıfın çıkarlarına (hangi nedenlerle olursa olsun) feda etmek anlamına geldiğine göre bu nitelendirme kesinlikle doğruydu.

Lenin Şöyle Diyordu :

«... Sosyal şovenizmin temel ideolojik ve politik kavramının, oportünizmin daya-

nakları ile tamamen uyuştuğu apaçıktır. Bunlar bir tek eğilimdir. 1914-15'in savaş şartları içinde, oportünizm sosyal şovenizme götürür. Sınıflar arası işbirliği fikri oportünizmin temel özelliğidir. Savaş bu fikri mantikî sonucuna götürdü, onun olağan faktörlerini ve dürtülerini, olağanüstü faktörler ve dürtüler katarak çoğalttı. Özel işlemlerin ve baskının işlemesiyle, uyuşuk ve bölük pörçük yığınları burjuvazi ile işbirliğine zorladı... Sosyal şovenizm ve oportünizm arasındaki sıkı ve kopmaz bağı görmeyi reddedenler, bireysel örneklere sarılırlar. Şu ya da bu oportünistin artık enternasyonalci olduğunu, şu yada bu radikalin şovenizme döndüğünü söylerler. Ama böylesi bir iddianın, eğilimlerin gelişmesi bakımından hiçbir önemi yoktur. Birincisi, şovenizm ile oportünizmin, işçi hareketinde ekonomik temeli birdir: proletarya kitlelerine karşı, genellikle kahır çeken ve ezilen yığınlara karşı, proletaryanın sayı bakımından küçük bir tabakası ile, millî sermayenin imtiyazlarından lokmalar alan küçük burjuvazi ile ittifak. İkincisi: İki eğilimin ideolojik ve politik kapsamı aynıdır. Üçüncüsü, sosyalistlerin oportünist ve devrimci eğilim biçimindeki eski bölünüşü İkinci Enternasyonal (1889-1914) döneminin özelliğiydi ve şovenist ve enternasyonalist biçimli şimdiki yeni bölünüşe uygundu.» (11)

Lenin 10 Avrupa ülkesini ele alarak, Almanya, İngiltere, Rusya, İtalya, Hollanda, İsveç, Bulgaristan, İsviçre, Fransa ve Belçika'da sosyalistlerin eski bölünüşünün, yani oportünistlerin ve diğerlerinin, şimdi çok büyük ölçüde, enternasyonalistler ve sosyal şovenler şeklindeki yeni bölünüşe uyduğunu gösterir. Ve oportünizmin sosyal şovenliğe götürdüğünü, bunların kökenlerinin aynı olduğunu örneklerle bir kere daha kanıtlar. (12)

Oportünistlerin ve şovenlerin Partiler içindeki güçleri, İkinci Enternasyonali çöküntüye götüren etkinlikleri onların burjuvazi ile ittifaklarından ileri gelir. Oportünistler ve şovenler gerçek işçi sınıfı çizgisine karşı arkalarına her zaman burjuva hükümetinin tüm güçlerini, hükümetleri, genel kurmayları alırlar. Seslerini duyurmaları imkânları kendilerine en geniş şekilde tanırır. Gazeteler, basın yayın organları onlara açıktır. Ama işçi sınıfının sesi sansür yüzünden, resmî gayrı resmî baskılar yüzünden duyulmaz. Yani egemen sınıflar güç anlarda kendileriyle ittifak yapan, işçi sınıfını unutan ve ona ihanet eden, kendilerini destekleyen oportünistlerden ve sosyal şovenlerden hoşlanırlar, onları över, millî birlik içinde yer alışlarını göklere çıkarır, göz yaşartıcı nutuklar arasında, neden diğer sosyalistlerin, bu «hain yaramaz» çocukların aynı millî birlik ve beraberlik (siz burjuvazi ile birlik ve beraberlik olarak anlayın) içinde olmadıklarını sorarlar.

Sosyal şovenizm ve oportünizm aynı sınıf temeline, yani imtiyazlı işçilerin küçük bir bölüğünün, işçi sınıfına karşı burjuvazi ile yaptığı ittifaka dayanır. Oportünizm ile şovenizmin politik muhtevası aynıdır: yani sınıfsal işbirliği devrimci eylemin tanınmaması, burjuvaziye güvenirken proletaryaya güvensizlik...

Oportünizmin ve Şovenizmin Teorisi Ultra - Emperyalizm

İkinci Enternasyonalin sembolik lideri Kautsky'dir denilebilir. Lenin sosyal şovenlerle mücadele ederken en çok Kautsky üzerinde durmuş, onun için ayrı bir polemik eseri bile yazmıştır. Bunun nedeni Kautsky'nin ikinci Enternasyonal sapmasını, yani oportünizmi ve şovenizmi adeta teorileştiren, bilimselleştiren, kuramını koyan kişi olmasıdır. Oportünizmin ve şovenizmin teorik açıklamasının temelinde Kautsky'nin «ultra emperyalizm» teorisi yatar. Ultra emperyalizm teorisi emperyalizmin kaçınılmaz olarak tekelciliği sürekli geliştirdiği, tekelciliğin artık uluslar arasılaşarak kapitalizmin çelişkilerini, rekabeti son derece hafifleteceği; bunun bir yandan sosyalizme barışçı yoldan geçişi sağlayacağı, öte yandan da savaşları sona erdireceği varsayımına dayanan bir teoridir. Böylece Kautsky partilerin ve sol kanadın burjuvaziye yanaşmasını haklı göstermeye çalışır. Emperyalizm olgusunun yanlış çözümü, çözümlemeyi yapanla-

rın burjuvaziyle uzlaşma eğilimlerini güçlendirir ve böylece ultra emperyalizm teorisi oportünizmin ve şovenizmin teorisi (eğer teoriye ihtiyaçları varsa) olur.

İkinci Enternasyonal Partilerinin ve liderlerinin önemli bir kısmının şovenizme sapmalarında ve işçi sınıfına ihanet etmelerinde, harakette, küçük burjuva ve burjuva unsurların ağırlığı kadar, Birinci emperyalist savaşı yanlış değerlendirmeleri, yani savaş konusunda sosyalistçe tavır almamaları, savaşın emperyalist niteliğini kavramamaları da vardır. Savaşın, savaşan her iki emperyalist kamp için de bir bölüşüm savaşı, yani bir emperyalist savaş olduğunu anlaşılmaması, yurt savunması gibi 1914 savaşı için son derece yanlış sloganlara yol açmış, şoven eğilimlerin haklılığı buna dayandırılmak istenmiştir. Oysa Lenin, hemen hemen konuyla ilgili bütün yazılarında savaşın emperyalist niteliği üzerinde durur. Bu savaşta tarafların bir yurt savunmasından asla söz edemeyeceklerini hatırlatır, savaşın bütün emperyalist ülkeler, bu arada kendi ülkesi Rusya açısından haksızlığını, gericiliğini gösterir ve emperyalist güçlerin ezdiği ulusların, ezilen ulusların kurtuluş savaşlarının da olduğunu, kurtuluş savaşlarının güçleneceğini ve bundan böyle sosyalizm için savaşlarla birlikte, tek haklı savaşların kurtuluş savaşları olacağını söyler. (Bu konuya işçi sınıfı sosyalistlerinin savaş karşısında tavrı bölümünde değineceğiz.)

Lenin, açık ve maskesiz sosyal şovenler yanında, asıl Kautsky gibi, Turati gibi, barış önerileri ileri süren, her türlü toprak ilhakına karşı olduklarını bildiren, emperyalist savaşta halkların askerî bakımdan boyunduruk altına alınmasına karşı çıkan sosyal şovenleri eleştirir. Örneğin bir Kautsky, İstanbul'un Rusya'ya verilmemesini ve Türkiye'nin bölüşülmemesini ileri sürerken, Alman emperyalizminin Türkiye'yi çoktan nüfuzu altına almış olduğunu ve Türkiye'nin gerçekten çoktan bölünmüş ve bağımsızlığını yitirmiş olduğunu unutmaktadır. Bu durum yine, büyük ölçüde, savaşın emperyalist karakterini görmemekten ve şovenizmin gözleri kör etmiş olmasından ileri gelmektedir.

....

Özetle söylenecek olursa İkinci Enternasyonal, oportünizmin savaş şartlarında şovenizme dönüşmesi ve parlamentarizmin, yani parlamentoyu tek amaç olarak görüp proletaryanın tüm sorunlarını parlamentodan çözmek isteyen eğilimin etkisiyle çöktü. Avrupa'nın en önemli Sosyal Demokrat Partileri ve liderleri oportünizm ve parlamentarizm kökenli sosyal şovenlikten kendilerini kurtaramadılar. Tüm Avrupa sosyal demokrat, sosyalist partilerinin bağrında önemli bölünmeler, enternasyonalist ve devrimci kanatlarla, oportünist ve şoven kanatların ayrılmaları olayı görüldü.

«İkinci Enternasyonalin (1889-1914) pek çok liderinin sosyalizme ihaneti, Enternasyonalin ideolojik ve politik iflası anlamına gelir. İkinci Enternasyonalin çöküşü, küçük burjuva oportünizminin şimdi ağır basmasından, ve bütün ülkelerin devrimci proletaryasının en seçkin temsilcilerinin çok önceden dikkati çektikleri burjuva yapısından kaynaklandı. Oportünistler, uzun zamandan beri İkinci Enternasyonali, sosyalist devrimi inkâr edip yerine burjuva reformizmini koyarak, sınıf mücadelesini reddederek, sınıflar arası işbirliği övütleyerek yıkmaya çalışıyorlardı. Burjuva şovenizmini, vatan severlik ve anayurdun savunması maskeleri altında gizleyerek, militarizme karşı savaşı duygusal ve miskince bir açıdan görerek ve bütün ülkelerin proletaryasının bütün ülkelerin burjuvazisine karşı devrimci mücadelesinin yerine, burjuva parlamentarizminin ve burjuva kanunlarının zorunlu olarak kullanılmasını bir fetiş haline getirerek ve başka örgütlenme ve ajitasyon biçimlerinin bunalım dönemlerinde kaçınılmaz olduğunu unutarak İkinci Enternasyonalin çöküşünü hazırlıyorlardı.» (13)

Böylece İkinci Enternasyonal, Birinci emperyalist yeniden paylaşım savaşının daha başında çöktü. Proletarya enternasyonalizmi bu çöküşle büyük bir yara aldı. Ve oportünizmin uzantısı, ikiz kardeşi şovenizmin yol açtığı bu çöküşün izleri bugüne kadar sürdü. 1917 devrimi ve sonrası,

Üçüncü Enternasyonal,1920-30 larda yeniden heyecan verici bir şekilde güçlenen Enternasyonalizm dalgasına ve şovenizmin darbe yemesine, 1939'larda İspanya'da enternasyonal ruhun yeniden canlanmasına rağmen, İkinci Enternasyonalin izleri halâ silinmedi.

Şovenizme ve İkinci Enternasyonalin çöküşüne yol açan hastalıklar, burjuva toplumunun temel hastalıkları olduğu için, büyük ölçüde emperyalizm olgusundan ve emperyalist sömürüden kaynaklandığı, gıdasını buradan aldığı için, emperyalizm yaşadıkça yaşıyor, emperyalizmin yara aldığı yerlerde geriliyor. Yine sosyalist sistemin emperyalist sistem ile karşı karşıya bulunması ve ulus gerçeğinin, bundan da beslenerek yaşaması, yani sosyalizme bütün dünyada geçilememiş olması şovenizmin kolay kolay silinip atılamamasına ve her an, her olayda işçi sınıfı ve örgütleri içinde filizlenmesine, başını çıkarmasına neden oluyor. Dün olduğu gibi bugün de şovenizm, sadece bilinçsiz ve burjuvazinin propagandasına kapılan kitlelerin değil, işçi sınıfının, onun ekonomik ve siyasal örgütlerinin kolay yakalandıkları bir hastalık olarak sürüyor.

İşçi Sınıfı Sosyalistleri ve Savaş

İkinci Enternasyonalin çöküşüne, işçi sınıfının uluslararası dayanışmasının darbe yemesine yol açan şovenizm, savaş karşısındaki tutum konusuna sıkı sıkıya bağlıdır.

İşçi sınıfı sosyalistleri için savaş nedir? Savaş karşısında alınacak tavır nedir?

Savaş karşısında tutum meselesi, Lenin'in düşüncesi ve eserleri içinde en derli toplu ve bütünsel şekilde, Birinci Dünya Savaşı'nın ilk yılında, 1915 Haziran-Ağustos'u arasında yazılan Sosyalizm ve Savaş'ta yer alır. Lenin, şovenizmi yıkmak, şovenlere ve İkinci Enternasyonalin işçi sınıfına ihanet eden liderlerine karşı mücadele vermek için, savaş konusundaki düşüncelerine, sürüp giden Savaşın çözümlemesi ve bu konudaki yanlışları göstermekle başlar. Lenin sürüp gitmekte olan savaşın bir emperyalist savaş olduğunu ve modern çağların tarihindeki başka savaşlarla bir ilişkisi bulunmadığını açıklar. Yine Lenin, ünlü burjuva savaş tarihçisi Clausewitz'in «Savaş politikanın başka araçlarla devamıdır.» sözünü benimser ve sosyalistlerin savaşları böyle değerlendirdiklerini söyler. Kısaca işçi sınıfı için savaş soyut bir kavram olmadığı gibi, savaş karşısında tavır da savaşın niteliğine göre değişir.

Savaşın niteliğini belirleyen savaşan güçlerin genel politikaları, savaş öncesi çizgileri, yani savaş öncesi sosyal-sınıfsal yapıları, bu sınıf yapısının yol açtığı siyasettir.

«Sosyalistler, uluslar arasındaki savaşları her zaman, barbarca ve canavarca bularak mahkûm etmişlerdir. Bununla birlikte, savaşa karşı tutumumuz, (barış savunucusu ve destekçisi) burjuva pasifistlerinden ve anarşistlerden farklıdır. Birincilerden, bir ülkedeki sınıf mücadeleleriyle savaşlar arasındaki zorunlu bağıntıyı kavradığımız için ayrılırız. Biz, savaşların sınıflı toplum ortadan kalkmadan ve sosyalizm kurulmadan yok olmayacaklarını biliriz. Yine bunlardan, sivil savaşların, örneğin ezilen sınıfın ezene, kölenin, köle sahibine, serfin toprak ağasına, ücretli işçilerin burjuvaziye karşı verdikleri savaşların haklılığını, ilerici karakterini ve gereklilığini tümüyle kabul etmekle ayrılırız. Biz marksistler, hem pasifistlerden, hem de anarşistlerden, her savaşın tarihsel olarak ayrı ayrı (marksist dialektik görüş açısından) incelenmesini gerekli görerek ayrılırız. Her savaşta kaçınılmaz olarak ortaya çıkan dehşete, zulme, sefalete, işkenceye rağmen, tarihte pek çok ilerici nitelikte savaş vardır. Bu savaşlar, (örneğin mutlakiyet veya kölelik gibi) zararlı ve gerici kurumların yıkılmasına, yada (Türkiye veya Rusya'da olduğu gibi) Avrupa'da en barbar despotlukların ortadan kalkmasına yardım ederek insanlığın ilerlemesine katkıda bulunmuşlardır...» (14)

Böylece pasifistlerin ve sosyalizmi hümanizmle karıştıranların bir yanılgısı yıkılmış olur: Sosyalistler savaşı sevmezler, ama savaşların sosyalizm kurulana kadar

bir zorunluluk olarak kalacağını bilir ve gerici savaşlara, emperyalist savaşlara karşı olurken, ilerici ve haklı savaşlardan, yani kurtuluş savaşlarından, ezilen sınıfların ezenlere karşı savaşından, hertürlü geri düzeni yıkmayı amaçlayan savaşlardan yana tavır alır ve bunları desteklerler. Yani işçi sınıfı sosyalistleri için savaş karşısında önceden ezberlenmiş, pasifist veya hümanist bir tutum değil, savaşın niteliğine göre takınılacak bir tutum söz konusudur. Şu halde şovenizme düşmemek için, ama öte yandan anarşizmle veya pasifizmle buluşmamak için yapılacak ilk iş bir savaşı dialektik yönteme göre, bütün yönleri ile, amacı ile ve en önemlisi de hangi sınıfların politikasının bir devamı olduğuna bakarak çözümlemektir. Bir tutum almak ancak bundan sonra mümkündür. Eğer bir savaş karşısında tutum alınmak isteniyorsa, bu savaş yer aldığı ortama ve şartlara oturtulmalıdır.

Örneğin 1789 Fransız devrimini izleyen savaşlar mutlakçılık ve feodalizme karşı verilmiş ilerici burjuva karakterli savaşlardır. Sosyalistler bu dönemde mutlakçılığın ve feodalizmin temellerini yıkan bu türden savaşlara sevgi ve yakınlık duymuşlar, bunları desteklemişlerdir. Ama emperyalist döneme gelindiğine, artık tekelcileşen ve emperyalistleşen burjuvazinin bir yandan ezdiği halkların bağımsızlık isteklerine karşı verdiği sömürge savaşları, öte yandan emperyalist mihrakların kendi aralarındaki yeniden paylaşım savaşları tümüyle gerici ve haksız savaşlardır. Ulusal devletlerin kuruluşu, feodalizmden sonra ileri bir adımdı ve kapitalizmin gelişmesinin gerektirdiği bir adımdı. Bu yüzden ulusal devletlerin kurulması savaşları ilerici savaşlardı. Ama 1914 savaşı çoktan emperyalistleşmiş ulusların kendi aralarındaki bir dünyayı yeniden bölüşüm savaşıdır. Bu savaşın hiçbir haklılığı yoktur.

Lenin sosyal şovenlerin Birinci Dünya Savaşındaki tutumlarını haklı göstermek için ileri sürdükleri gerekçeleri bir bir çürütür. Bu gerekçelerden en önemlisi «anavatanın savunması» ve «savunma savaşı» gerekçeleridir.

Birinci Dünya Savaşının emperyalist karakterini açıkça ortaya koyan Lenin, kim ilk saldırmış olursa olsun, savaşın amacı emperyalist bölüşüm ve güç kazanma oldukça bunun haklı bir savaş olamayacağını ortaya koyar.

«Sosyal şovenizm, şimdiki savaşta» anayurdun savunması fikrinden yana çıkmaktır. Bu fikir, savaş sırasında sınıf mücadelesinin bir yana atılmasına ve savaş borçlarını vb. kabullenmeye yol açmaktadır. Gerçekten, sosyal şovenler, proleteryaya düşman bir burjuva politikası izlemektedirler, çünkü yabancı istilacılara karşı bir vatan savunmasını değil, şu veya bu 'büyük' devletin koloniler edinme ve başka ulusları ezme 'hakkı'nı savunmaktadırlar. Sosyal şovenler, bir burjuva yutturmacası olan savaşın özgürlük ve ulusal varlığı korumak üzere yapıldığı yalanını tekrarlıyorlar ve proletaryaya karşı burjuvazinin yanında yer alıyorlar.

Sosyal şovenler arasına, saldırgan büyük devletler grubundan *birinin* hükümetini ve burjuvazisini haklı çıkartan ve aklayanlarla, Kautsky gibi, saldırgan devletlerin sosyalistlerinin anayurdu savunma görevinde olduklarını iddia edenler girer.» (15)

Gerçekten de Birinci Dünya Savaşında İtilaf ve İttifak devletleri, iki emperyalist kampı temsil ediyorlardı, Ve önce kim kime saldırmış olursa olsun, savaş emperyalist amaçlı bir savaştı. Böyle emperyalist amaçlı bir savaşta anayurdun savunması kavramı gerçekte şu veya bu emperyalist burjuvazinin çıkarlarının ve işçi sınıfını ezmesinin savunulması anlamına geliyordu. İşte vatan savunmasından yanan çıkan, işçi sınıfına ihanetlerini bu kavram altında gizleyen sosyal şovenler, kendi emperyalist burjuvalarının yanında saf tuttular ve en haksız bir emperyalist savaşta burjuva çıkarların savunuculuğunu yaptılar.

Saldırı ve Savunma Savaşları

Savaş konusunda sosyalistlerin kabul etmedikleri ikinci yanıltıcı kavram, saldırı ve savunma savaşları kavramlarıdır. İlk bakışta, saldırı savaşı haksız, savunma savaşı haklı gibi görünür. Oysa sorun kimin

ilk saldırdığı değildir. Böyle olsa ulusal kurtuluş savaşlarının çoğunu haksız kabul etmek bile mümkün olabilir. Sosyalistler savunma savaşından söz ederken, her zaman «haklılığı savunma»yı anlarlar; yoksa istila'ya karşı kendini savunmayı değil. İki emperyalist burjuvazi kendi arasında çarpışırken, kim ilk saldırmış olursa olsun ikisi de gerici ve haksız, yani işçi sınıfının karşı durması gereken bir savaş içindedir. Çünkü bu, Lenin'in basit örneğiyle, 100 kölesi olan bir adamın köle sayısında eşitlik sağlamak için 200 kölesi olan adama saldırması olayına benzer. Şimdi, 200 köle sahibi böyle bir savaşta kendisine saldırıldığı ve savunmada olduğu için 200 köleyi ezmekte haklı mıdır? Haklı bir savaş içinde midir? Şüphesiz ki hayır.

Bir başka örnek verir Lenin: Örneğin Çin veya İran gibi çarlık despotizmi altında inleyen, sömürülen uluslar Rusya'ya savaş açsa, Fas Fransa'ya, Hindistan İngiltere'ye saldırsa, bu savaşlar saldırı savaşları oldukları için haksız mı sayılacaklar?

Demek ki savaşları saldırı ve savunma savaşları olarak ayırmak yanlıştır. Savaşların haklılığını daha geri bir rejimi devirmek üzere yapılmaları, daha ileri bir üretim biçimi ve düzen amacını benimsemeleri, emperyalist boyunduruğu yıkmaya yönelmeleri ve sivil savaşlarda da ezilen sınıfların baskı ve sömürüden kurtulma amaçları belirler. Bu amaçlar oldukça ilk saldıranın kim olduğu veya kimin savunmada olduğu hiç önem taşımaz.

İşte İkinci Enternasyonal liderleri, bu konuyu da, sosyal şovenliklerini maskelemek için çarpıtmışlar ve kendi burjuvazileriyle, işçi sınıfına, işçi sınıfının uluslararası davasına karşı işbirliği yapmışlardır.

İlerici, daha geri üretim biçimlerini yıkmaya yönelik, geri rejimlere karşı, bağımsızlık için, sömürüden kurtulmak için sürdürülen tüm savaşlar haklı savaşlardır. Ve işçi sınıfı bu savaşları destekler. Aksine, geri bir düzeni sürdürmek, egemen sınıfların egemenliğini pekiştirmek ve çıkarlarını korumak üzere girişilen her savaş gerici ve haksız bir savaştır. İşçi sınıfı bu savaşlara karşı çıkar.

«Bir sosyalist, bir devrimci proleter, bir enternasyonalist başka türlü iddia eder. Der ki: 'Savaşın karakteri' saldırganın kim olduğuna, yada düşmanın kimin yurduna yerleştiğine değil, savaşı hangi sınıfın yaptığına ve bu savaşın hangi politikanın devamı olduğuna bağlıdır. Eğer savaş gerici ve emperyalistse, yani emperyalist, açgözlü, soyguncu, gerici burjuvanın iki grubu arasında yapılıyorsa, her burjuvazi (en küçük ülkede bile) yağmaya katılır. O zaman devrimci proleteryanın bir temsilcisi olarak benim görevim, bir dünya kasaplığının dehşetinden korunmanın tek yolu olduğu için, dünya proleter devrimini hazırlamaktır. Benim iddiam 'ülkemin' açısından değil (çünkü bu emperyalist burjuvazinin elinde oyuncaktan başka birşey olmadığını düşünmeyen zavallı, ahmak küçük burjuva milliyetçisinin iddiasıdır,) dünya proleter devriminin hazırlanmasında, propagandasında ve çabuklaştırılmasında olan payım açısındandır.»

Enternasyonalizmin anlamı budur, enternasyonalistin, devrimci işçinin, gerçek sosyalistin görevi budur...» (16)

Sosyalistlerin Tavrı

Savaşın ve savaşa karşı sosyalistçe tutumun doğru değerlendirmesinden kaynaklanan sonuç şu oldu: Avrupa sosyal demokrasisinin önemli bir bölümü şovenizme kapılıp *«kendi»* burjuvazileriyle, dünya işçi sınıfına ve *«kendi»* işçi sınıflarına karşı ittifak kurarken, bir kısım kanatlar, devrimci partiler halinde bölündüler ve Rus Sosyal demokrasisinin Bolşevik kanadı savaş konusunda kendi devrimci taktiklerini ve sloganlarını başarıyla uyguladı. 1914 savaşını doğru çözümleyenlerin enternasyonalci sosyalistler olduğu görüldü ve Rusya'da 1917 devrimi bu doğru çözüm üzerine kuruldu.

Savaş karşısında sosyalistlerin tavrı: bir yandan, küçük burjuva pasifizminin «silâhsızlanma» gibi, pasifistlerin her türlü savaşa karşı olmak gibi, hümanistlerin, savaş aleyhtarlığı, gibi, soyut ve hayata uygulanamayacak miskince tavırlarından kaçınmak, bu tavırları eleştirmek ve ser-

gilemektir. Öte yandan, çeşitli anarşist çizgilerin, yine savaş geldiğinde iflas eden ve boş kalıplar olduğu anlaşılan, «işçi sınıfının nerede ve ne için olursa olsun savaşa genel grevle cevap vermesi» taktiklerinin geçersizliğini ve sonunda pasifizmle nasıl birleşeceğini göstermek ve savaşın emperyalist niteliğini hesaba katmayan, yurt savunması gibi haklı bir kavram ardına sığınmaya çalışan oportünizmin maskesini düşürmektir. İşçi sınıfının soyut bir savaş aleyhtarlığına kapılmaması için mücadele etmektir.

Emperyalist burjuvazi tepeden tırnağa silahlıyken ve bu silahları bırakmaya hiç niyeti yokken silahsızlanma sloganının işçi sınıfını ve emperyalizme karşı mücadele verecek dünya halklarını emperyalist burjuvazi karşısında silahsızlandırmak anlamına geleceği, daha Birinci Dünya Savaşı sırasında açıkça ortaya kondu. Gerçek bir silahsızlanma ancak sosyalizmle mümkün olacağına, gerçek barışa sosyalizmle geçileceğine göre, silahsızlanmanın ancak ondan sonra bir anlam taşıyacağı, devrimci bir slogan olabileceği, ancak burjuvazi silahsızlandırıldıktan sonra, *ancak o zaman*, silahsızlanmadan söz edilebileceği gösterildi. Bir yandan şovenizmin maskesi düşürülürken, öte yandan da kitlelerin şovenizme en az kapılmış olduğu, uzun savaşlardan yorgun, bitkin düşmenin kitlelerde doğru bir savaş aleyhtarlığını çarlığın ve burjuvazinin bütün karşı propagandasına rağmen geliştirdiği Rusya'da, bu haksız yeniden paylaşım savaşından proletaryanın çıkarları doğrultusunda yararlanmanın yolları arandı. Lenin bu açıdan savaşı şöyle değerlendiriyordu:

«... Savaş, çok şiddetli bir bunalım yaratmış ve kitlelerin sıkıntılarını beklenmedik ölçülerde artırmıştır. Bu savaşın gerici niteliği ve *bütün* ulusların burjuvazilerinin kendi yağmacılık amaçlarını 'ulusal' ideoloji ile uzlaştırmak için söyledikleri hayasızca yalanlar, bugünkü objektif olarak devrimci durum hesaba katılacak olursa, kitleler arasında, kaçınılmaz şekilde devrimci eğilimler yaratmaktadır. Bu duyguların bilinçli hale gelmesi, derinleşmesi ve şekillenmesinde kitlelere yardımcı olmak görevimizdir. Bu görevi şu slogan doğru olarak ifade eder: Emperyalist savaşı sivil savaş haline dönüştürün; savaş sırasında, *tüm* tutarlı sınıf mücadeleleri ve bütün ciddi şekilde yönetilen 'kitle eylemleri' taktikleri bu amaca yönelmelidir.

....

Daha 1907'lerden başlayarak 1921'lere kadar, Birinci Emperyalist Savaş sırasında en tutarlı çizgiyi savunmuş ve sosyal şovenizme karşı en tutarlı mücadeleyi vermiş olan işçi sınıfı çizgisinin savaş konusundaki tavrı, bu gün de değişmeyecek tavrımız olan: *Sömürüyü sürdürmeyi amaçlayan gerici savaşlara karşı, sömürüyü ve emperyalizmi yıkmaya yönelik tüm mücadelelerden yana olmak»* şeklinde özetlenebilir. Bu çizgiyi benimseyip çözüm yetersizliğinden ve diyalektik metodu savaşların çözümüne uygulamamaktan doğan yanlış tavırlar da olabilir. Bu yüzden önce savaşın niteliğini ortaya çıkarmak, bu savaşın hangi sınıfların hangi politikalarının devamı olduğunu görmek gerekir. Gerici egemen sınıfların sürdürdüğü bir savaş mutlaka onların savaş öncesindeki politikalarının bir devamı, yani gerici ve sömürücü olacaktır.

Yaşayan Şovenizm

Sosyal pratiğin doğru devrimci çizgiyi baştan sona doğrulamasına, Birinci yeniden paylaşım savaşını izleyen 60 yıl boyunca, bir yandan emperyalist savaşları, bir yandan da ezilen halkların kurtuluş savaşlarının, doruk noktalarına varmalarına, sosyal pratiğe, yeni yeni örnekler ve dersler getirmelerine rağmen, sosyal şovenizm emperyalist kamp içinde hâlâ yaşıyor ve işçi sınıfına ihanete devam ediyor.

Lenin 1914'de İkinci Enternasyonal'in yıkılışını ilân ederken «Yaşayan sosyalizm ve ölü şovenizm» diyordu. Lenin o sırada enternasyonel sosyalizm içinde, tutarlı şovenler, şovenlerin tutarlı muarızları ve arada kalan kararsızlar olarak üç eğilimin varlığından söz ediyor, artık şovenliğin öldüğünü ve yeni bir ruhla enternasyonalin yeniden kurulması gerektiğini söylüyordu. Gerçekten de ilk büyük şoven dalgadan, 1920'lerden sonra Ekim devriminin de et-

kisiyle enternasyonalizm yeniden egemen oldu. Ancak şovenizm ölmedi. Avrupa sosyal demokrasisi, Avrupa'da sosyalizm, enternasyonal temeller üzerinde kendisini toparlayamadı. İkinci dünya savaşı şovenizme bir kere daha güç kazandırdı. Avrupa Sosyalist Partileri içinde şoven sapmalar Birinci Dünya Savaşında olduğu gibi ve aynı temellere dayanarak boy attı.

Günümüzde yaşayan şovenizmden söz ederken, emekçi halk arasında, geniş kitlelerde etkili, yaygın ve köklü olan şovenizmle, sosyalist kadrolar ve partiler içinde ortaya çıkan «sosyal şovenlik» arasında ayrım yapmak gerekli.

Türkiye'de Kıbrıs konusu ve çevresinde gelişen olaylar sırasında, her ikisinin de en bariz örneklerine rastlandı. Şovenizm, bir yandan kitleleri gittikçe yaygınlaşan bir alev gibi sararken, bir yandan da en umulmadık yerlerden baş verdi.

Kitleler Neden Şovenizmden Kurtulamıyor?

Bir ülkede şovenizmin başlıca kışkırtıcıları o ülkenin egemen güçleri, emperyalist ülkelerin emperyalist burjuvazisi, sömürülen ülkelerde de emperyalizmin ortağı ve işbirlikçisi tüm sömürücü sınıf ve zümrelerdir. Şovenizmin yansıması halkın başka halklara düşmanlığı olduğuna göre, böyle bir düşmanlığın kökleşmesinde, yaygınlaşmasında, azgınlaşmasında, buradan giderek savaşçı eğilimlerin doğmasında, son çözümlemede sadece sömürücü egemen sınıfların, başlıca finans kapital ve ortaklarının çıkarı vardır. Çünkü böylece, kitlelerin dikkati iç sömürüden ve iç sorunlardan bir dış soruna çekilebilmiş olacak; kitleleri yönetmek kolaylaşacak; ülke içinde keskinleşmiş olan sınıf çelişkileri ve çıkar farklılıklarının doğurduğu bilinç, «millî birlik» sloganıyla ve havasıyla, hiç değilse bir süre törpülenecek ve unutturulacak, bunu unutmayanlar olursa, böylelerinin, hem de kitlelerin en geniş tasvibini alarak 'tepelenmesi' kolaylaşacaktır. Öte yandan özellikle emperyalist ülkeler burjuvazisinin ve bir ölçüde sömürülen ülkelerin emperyalizme bağımlı ve onun ortağı olan burjuvazilerinin ve diğer sömürücü sınıflarının, savaşlardan doğrudan ekonomik çıkarları vardır. Örneğin ABD finans oligarşisinin önemli, hem de çok önemli bir bölüğü için savaş en büyük kâr kaynağıdır. Savaş ekonomileri, eninde sonunda sermayenin kârlarına kâr katan enflasyonist ekonomilerdir. Türkiye gibi, kapitalizmin genel anarşisinin bir de bağımlı kapitalizmin çarpık yapısından gelen anarşiyle pekiştiği yerlerdeyse, savaş dönemleri yeni vurgun dönemleridir; sermayenin iktidarlardan çeşitli tavizleri kolaylıkla kopardığı dönemlerdir.

Kitleleri şoven ve savaşçı bir psikolojiye sokmakta egemen sınıfların ne gibi çıkarları olduğunu gözden geçirirken emperyalizmin askerî stratejik amaçları da unutulmamalıdır. Çağımızda çeşitli mahallî savaşların ve çatışmaların köküne inildiğinde emperyalist mihraklardan birinin askerî çıkarlarıyla karşılaşılır. Sömürülen, geri kalmış ülkelerin egemen sınıflarının, emperyalizmle sıkı göbek bağları, bunların emperyalizmin çıkarlarının bekçiliğini yapmalarına, böyle bir görevle yükümlenmelerine yol açar. Bu görevi yerine getirmek, bu bekçiliği yapmak, halk kitlelerini emperyalizmin çıkarlarını bilinçsiz olarak savunabilecek psikolojik ortamda tutmakla mümkün olur ancak. İşte bütün bu nedenlerle, gerek emperyalist ülkeler burjuvazisinin gerekse bağımlı, geri kalmış ülkelerin egemen sınıflarının, kitlelerde şoven eğilimleri, başka halklara, aynı kendileri gibi sömürülen başka halklara karşı— düşmanlıkları, savaş psikolojisini körüklemekte «sınıf çıkarları» vardır. Böyle bir psikolojiyi sürekli olarak ayakta tutmak ve gereğinde kullanmak için ,yerli yabancı egemen sınıflar, halk kitlelerini zaman zaman şu veya bu düşmanlık hedeflerine yöneltirler; ellerindeki bütün propaganda imkânlarını, bunun da ötesinde baskı terör imkânlarını bu yolda kullanırlar. Emekçi kitlelerin çıkarlarıyla özdeş olan YURTSEVERLİK'in yerine, ırkçılığa, temelsiz düşmanlıklara ve ham hayallere kadar varan dar ve bağnaz milliyetçilik geçirilir; düşmanlıklar, hırslar körüklenir. Tarih boyunca, böyle

bir mekanizmayla harekete geçirilmiş kitlelerin en vahşice davranışlarının örnekleri görülmüştür. Nazizmin, yani Almanya finans kapitalinin en azgın kesiminin terör rejiminin yarattığı Yahudi düşmanlığı, ve bu düşmanlığın kitle halinde katliama, jenosidlere, en vahşice davranışlara nasıl vardığı, emperyalizmin çeşitli oyunlarıyla aynı ülkenin halkının birbirine Kuzey Vietnam-Güney Vietnam, Kuzey Kore-Güney Kore örneklerinde olduğu gibi, nasıl düşman edilip, kardeşlerin kardeşleri vurduğu ve yine emperyalizmin en korkunç oyunları ve planlarıyla, yüzlerce yıl kardeş yaşamış bir halkın Kıbrıs'ta nasıl birbirini kırdığı, bu körüklenmiş düşmanlıkların ve şovenizmin sonuçlarının en son örnekleridir.

Egemen güçlerin ellerindeki tüm propaganda, kitle haberleşme araçlarından yararlanarak halkın bir başka halka düşmanlığını nasıl uyandırdıklarının, nasıl körüklendiklerinin en açık örnekleri, son olaylarda Türkiye basınına bir göz atmakla kavranabilir. (Bu konuda çeşitli örnekler İLKE dergisinin «Olaylar, yorumlar, belgeler» bölümünde yer almaktadır). Tüm kitle haberleşme araçlarında bir Rum ve Yunan düşmanlığının yaratılması için âdeta yarışa girişilmiştir. Bununla da yetinilmeyip ve Kıbrıs çerçevesinde gelişen çeşitli olayları bir büyük zafer ve destan havasına sokularak kitlelerin milli duyguları, milli gururları, yanlış hedeflere yönelik olarak tahrik edilmektedir. 1955 yılının ünlü 6-7 Eylül olaylarını hatırlayanlar, bu kışkırtılmaların, sonunda nasıl bir genel yağmaya ve nasıl papazların yakalanıp sünnet edilmesine kadar vardığını da hatırlayacaklardır.

Böyle dönemlerde, yanlış düşman ve yanlış hedef göstermek, örneğin Kıbrıs konusunda emperyalizmin ve özellikle de ABD emperyalizminin asıl düşman ve asıl hedef olduğuna hiç değinmeden, ve özellikle bu gerçeği gözlerden saklamak için kitleleri aynı şekilde, aynı emperyalist güç tarafından ezilen ve kışkırtılan bir başka halka karşı kışkırtmakta, sadece emperyalizmin ve ortaklarının çıkarı olabilir.

Kitleler şovenizme her zaman açıktırlar ve sosyalizmin zaferine kadar da açık kalacaklardır. Sömürücü egemen sınıflar yaşadıkça, şovenizm de şu veya bu güçte yaşayacaktır.

Yukarda sözünü ettiğimiz, egemen sınıfların şartlandırması dışında, kitlelerin ezilmişliği de, şoven duygularda ve davranışlarda iyi bir tatmin ve kanalize olacak bir yol bulur. Özellikle Türkiye'de, yıllardan beri emperyalizmin ve yerli ortaklarının sömürdüğü emekçi halk, kendisine belletilmiş bir şanlı geçmiş hayaliyle, yanlış bilinçlenme veya bilinç eksikliği yüzünden, emperyalizmin ve ortaklarının sömürüsüne karşı çıkmayı emperyalizmin ona gösterdiği yanlış hedefe düşmanlık şekline sokar. Gerçek düşman, gerçek hedef bir yana bırakılır, hatta dost gösterilir; bir başka halk düşman olarak belletilir...

Bu arada sorunlara işçi sınıfı çizgisi ve bilimi açısından bakanlar, dar ve bağnaz milliyetçiliği aşanlar ,kitlelere gerçekleri göstermeye, şovenliğin zararlarını anlatmaya ve asıl düşmanın yerli yabancı sömürücüler olduğunu belletmeye, kitlelere bilinç götürmeye çalışanlar, büyük baskılar altında bırakılır. Bu kişiler toplumda yaratılmış hava içinde, bir süre şartlandırılmış emekçi kitlelerin önemli bir bölümünün tepkisiyle de karşılaşabilirler.

Böylece, kitlelerde şovenizm, dar ve bağnaz milliyetçilik, yurtseverliğin yerini alan kof ve aldatıcı bir milli gurur, bir savaş ve vatan - millet edebiyatı, egemen güçlerin en büyük kozlarından ve oyuncaklarından biri olarak yaşar, yaşatılır.

Sosyal Şovenlik

Şovenizm sadece kitleleri sarmakla kalmaz. Yazının başında da söylediğimiz gibi, o, işçi sınıfı sosyalizmiyle burjuva ve küçük burjuva eğilimlerini ayırmakta en önemli araçlardan biridir. İkinci Enternasyonalin çöküşüne neden olan şovenizm, günümüzde de sosyalizm içinde yer yer yaşamaya, işçi sınıfına zarar vermeye ve işçi sınıfını burjuvaziye teslim etmeye devam etmektedir.

Kıbrıs olayları, Kıbrıs müdahalesi ve

Türkiye - Yunanistan ilişkilerindeki savaşın eşiğine kadar gelen gerginlik, şovenliğin nasıl en umulmadık —belki de umulduk— yerlerden başını çıkarıverdiğini gösterdi. Küçük burjuva ilericileri, bir zamanlar ve halâ «sosyalist» sayılan, kendilerini sosyalist sayan bazı aydın kesimler, işçi sınıfının ekonomik örgütleri olan sendikalar, «milletçe bütünleşme» havasına hemen uydukları gibi, en yanlış tutumlar ve politikaları, sırf *kendi* hükümetimiz yaptığı için alkışladılar ve büyük sermayenin elindeki ve kontrolündeki kitle haberleşme araçlarının halkın bir başka halka düşmanlığını körükleyen, şovenizmi büsbütün güçlendiren propagandalarına katıldılar. Türk-İş'ten DİSK'e kadar tüm işçi sendikaları, işçilerin bir veya birkaç gündeliklerinin, daha ücretleri verilirken kesilmesi ve Kıbrıs fonuna yatırılması için karar aldılar ve müdahaleyi desteklediklerini birçok defalar açıkça bildirdiler. Bu arada Yunan halkına, Rum halkına karşı, yani Yunanlı işçiye karşı düşmanlık bildirileri yayınlamayı ihmal etmediler. Demokratik örgütler, meslek kuruluşları, susmayı tercih eden pek azı hariç, aynı tutumu gösterdiler. Aralarında müdahalenin durdurulmamasını, tüm Ada'nın alınmasını isteyenler de çıktı. Siyasal partilerin ve Parti liderlerinin, sadece Türkiye Sosyalist İşçi Partisi hariç olmak üzere, harekâtı ve çevresinde gelişen hertürlü olayı «millî birlik ruhu»ndan söz ederek desteklemeleri ilgi çekiciydi.

Bırakalım teoriyi ve tarihin derslerini bir yana, en basit bir akıl yürütme bile, bu olup bitenlerde bir terslik olduğunu gösterir. Finans kapitalin en kodaman sözcülerinin, işçi sınıfı örgütleriyle, halkçı bir çizgiyle, hele hele sosyalistlerle, hangi konuda olursa olsun birleşmesi mümkün müdür? Kesinlikle hayır. Ayrı sınıfların çıkarları, her konuda olduğu gibi savaş konusunda da kesinlikle farklı ve birbirine zıttır. Savaş nasıl politikanın bir devamıysa, savaşa karşı tutum da politikanın devamıdır. O sınıfın genel politikası, yani sınıf çıkarları doğrultusunda izlediği çizgi neyse, savaşa bakışı, savaş karşısında tutumu da o olacaktır.

Yine somut Kıbrıs örneği üzerinde konuşalım: Kıbrıs müdahalesinin resmen olmasa da fiilen bir taksimle sonuçlanması, emperyalizmin 20 yıllık planlarının bir parçasıydı ve bu yüzden emperyalizmin ortağı olan yerli finans kapitalin ve diğer sömürücü sınıf ve zümrelerin çıkarlarına da uygundu. Böylece yerli sermaye yeni bir sömürü ve yatırım alanı bulacak, bu yatırımlarda kendisine mahrumiyet bölgelerin de olduğu gibi teşvikler sağlanacak, kredi muslukları açılacak, yeni pazarlar edinebilecekti. Nitekim, Kıbrıs çıkartmasının ertesi günü, büyük sermayenin en kodaman sözcüleri toplantı üstüne toplantı yaparak hükümeti tebrik ediyor, hükümetle bir çelişkileri kalmadığını dolaylı veya dolaysız şekilde söylüyor ve «Kıbrıs'a ekonomik çıkartma yapmaya hazır olduklarını» bildiriyorlardı. Daha o günlerde Sanayi ve Ticaret Odaları, İngiltere'deki benzeri kuruluşlarla ilişki kurarak yatırım alanlarını ve ortaklık alanlarını tesbit ediyor ve bunu bir «vatan görevi» olarak yaptıklarını da bildiriyorlardı. Önemli bir kısım aydını ve bürokratı içine alan, hatta aralarında 'bir zamanların «sosyalist»-leri de bulunan küçük burjuva radikalleri, hiçbir zaman sosyalizmi işçi sınıfı öncülüğü, işçi sınıfının çıkarları ve işçi sınıfı enternasyonalizmi olarak almadıkları, sosyalizmi bir «sosyal adalet» meselesi, emperyalizme karşı mücadeleyi de bir «millî gurur ve haysiyet meselesi» olarak gördükleri için, sıcak olaylar içinde milliyetçiliğe kaymaları doğaldı ve bu durum sınıf kökenlerinin, küçük burjuva çizgilerinin beklenen sonucuydu.

Sorulmayan soru, girişilmeyen akıl yürütme şuydu: işçi sınıfının çıkarları, finans kapitalin, burjuvazının yani kendisini sömüren sınıf ve çıkarlarıyla özdeşlebilir mi? Yada bu sınıflar ve zümreler, özellikle finans oligarşisi kendi sınıf çıkarlarını unutarak çiğneyerek bir davayı pir aşkına, diyelim Vatan - Millet aşkına destekleyebilir mi? Bu sorulara verilecek cevap hayırdır.

Buna rağmen Türkiye'de son olaylar sırasında, sendikasından küçük burjuva aydınına, burjuva sosyalistinden küçük bur

juva ilericisine kadar herkes, millî davanın soyut ve sınıflardan bağımsız bir dava olduğuna inandı; ve başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçi kitleleri uzun vadeli gerçek çıkarları, burjuvazi ile finans kapitalle ve emperyalizmle ittifaklar kurularak, bu ittifak en güzel, en kutsal, en dokunulmaz, laflar ve baskılar altında sak lanarak, maskelenerek, feda edildi.

Hatta hükümetin bile bir ölçüde açık bıraktığı eleştiri ortamı, bizzat küçük burjuva aydınları, yazarları çizerleri tarafından kapatıldı ve soru soranlar bile «hain» ilan edildi. Ya da soruna işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin çıkarları açısından bakanların, ve bu konuda *kendi* finans oligarşilerinin dolayısıyla emperyalizmin çıkarlarına karşı çıkarların, yani gerçek yurtseverlerin, gerçek vatanseverlerin sesinin duyurulmaması için elden gelen arda konmadı.

Bu yazının konusu Kıbrıs meselesi değildir. Kıbrıs meselesi önümüzdeki günlerde, olayın sıcaklığı ve heyecanı biraz geçip de insanlar —belki de— sosyal şovenler düşünmeye başladıkları zaman enine boyuna tartışılacak, bugün tozduman arasında görülmeyen ve anlatılamayanlar o zaman somut delilleri ve etkileriyle anlatılabilecektir. Yalnız şurasını hemen söylemeden geçemeyeceğiz. Türkiye'de belki de u zun yıllar kazınamayacak bir şovenliğin, hırsın, nefretin, kinin, halkların halklara düşmanlığının yaygınlaşmasında; bu toz duman arasında gerçek düşmanın yani em peryalizmi ve yerli ortaklarının kitlelerin gözünden saklanmasında, Türkiye'deki ilerici, demokrat kesimlerin de payı olmuştur ve tarih ilerde bu payı gözler önüne serecektir. Üstelik de, en yakın bir gelecekte yaratılan bu hava, bütün sonuçlarıyla birlikte bizzat ilerici ve demokratik güçlerin önüne bir engel olarak dikilecektir.

Millî Birlik - Sınıf Gerçeği

Milliyetçiliğin en ilerici sınıfın en kutsal sloganı olduğu çağ, burjuva devrimleri çağıdır. Bu çağ aynı zamanda uluslaşma çağıydı, ve tüm 18 ve 19, yüzyıl boyunca, ulus gerçeği ilerici bir gerçekti. Çünkü feodal aristokrasiye, tahakküme feodal krallıklara, İmparatorluklara, kapitalizmin gelişmesini, üretici güçlerin ilerlemesini engelleyen tüm baskılara karşı, bir direnmeyi simgeliyordu.

Bu çağın devrimci ilerici sınıfı burjuvazi, burjuva devrimlerini gerçekleştirirken aynı zamanda uluslaşmayı da gerçekleştiriyor, uluslar, burjuva düzenlerinin kaleleri olarak ortaya çıkıyordu. Bu çağlarda, uluslaşma hedefi etrafında toplanıp mücadele vermek; burjuvaziyle birlikte diğer emekçi sınıf ve tabakaların da çıkarınaydı. Daha ileri bir toplum düzenine, kapitalist topluma geçiş ve kapitalist toplumun kurumlarından olan uluslaşma böylece hız kazanıyordu.

19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren, kapitalizmin tekelci kapitalizm ve emperyalizm aşamasına varmasıyla birlikte, ulusal burjuvaziler de gericileştiler ve emperyalistleşerek uluslararası bir sömürü ağı niteliği kazandılar. Emperyalist ülkelerin burjuvazisi ve sömürülen ülkelerin bağımlı burjuvazileri, aslında vatanları olmayan, artık eski anlamıyla «milliyetçi» olmayan bir sınıf meydana getirmeye başladılar, uluslararası finans kapital doğdu. Emperyalist sömürü, metropol ülkelerin emperyalist burjuvazileri ve sömürülen ülkelerin bağımlı burjuvazilerinin ,adeta uluslararası bir sömürücü ortaklar şebekesi haline gelmesiyle katmerleşti. Böylece uluslararası finans kapital ve sömürülen ülkelerdeki yerli ortakları, bir bütün olarak, metropol ülkelerin işçi ve emekçi sınıflarıyla bağımlı ülkelerin halkları karşısında yerlerini aldılar. Artık burjuvazinin ve onun siyasal amaçlarından olan ulus'un ilerici niteliği ortadan kalkmış, ilerici millî burjuvaziler uluslararası tekelciler şebekesi halini almaya başlamıştı. Aralarındaki savaşlar, uluslaşma savaşları değil, emperyalist paylaşım savaşları, yani dünyayı paylaşma savaşlarıydı artık. İlk uluslaşma döneminde, gerici aristokrasilerin karşısında burjuvaziyle birlikte toplumun tüm emekçi kesimleri de bir «üçüncü sınıf: tiers etat» halinde yer alırken, burjuvazinin gericileştiği emperyalizm ve tekelci kapitalizm çağında, sömürücü egemen sınıf ile, işçi sınıfı ve diğer emekçi

sınıflar arasında hiçbir çıkar aynılığı kalmadı. Sınıf gerçeği bütün açıklığıyla ve bütün keskinliğiyle ortaya çıktı. Bundan böyle de, «milli birlik» sloganı, egemen sınıfların, sınıf çıkarlarının keskinleştiğini kitlelerin bilincinden gizlemek, çıkar farklılıklarını yumuşatmak ve unutturmak, kendi sömürülerini maskelemek için kullandıkları bir slogan oldu.

Egemen sınıflar, sıkıya geldikleri zaman bu türden sloganları kullanmaya ve kutsallaştırmaya büyük önem verdiler. Çoğunlukla başarılı da oldular. Artık kendilerinin inanmadıkları milliyet gerçeğini kitlelere yaygınlaştırmak ve kitlelerde kökleştirmek için her imkânı kullandılar. Kısaca söyleyecek olursak, çağımızda ulusal kurtuluş savaşları dışında, millî birlik ve benzeri sloganlar, sınıf ve çıkar çatışmalarını unutturmaya, geriletmeye yönelik sloganlardır. Ve özünde, «kendi milletimden olan sömürücü sınıflar, en sömürgen, en kan emici, en zalim zümreler bile, bana bir başka ülkedeki sömürülen emekçi sınıflardan daha yakındır» anlamına gelir. «Bir yanda kendi milletimden bir parababası, öte yanda başka milletlerden milyonlarca işçi varsa, ben kendi parababamı seçerim» anlamına gelir. İşte bu noktadan şovenizme varılır ve işte bu nokta işçi sınıfı enternasyonalizmiyle sosyal şovenliğin ayrışma noktasıdır.

Sonuç :

Dünya sosyalizminin tarihinde, İkinci Enternasyonalin çöküşünden bu yana şovenizmin sadece bilinçsiz kitlelerde değil, aynı zamanda sosyalizmin, işçi sınıfının içinde de yaşamasının temeli nedir?

Bu temdi kısaca, şovenizmin sınıf kökeninin, yani işçi sınıfı içindeki burjuva, küçük burjuva eğilimlerin varlığını sürdürmesi şeklinde özetleyebiliriz. Emperyalizm halâ yaşamaktadır. Ve emperyalizm, gerek emperyalist metropollerde, gerekse geri kalmış ülkelerin işçi sınıfı ve sosyalistleri arasında, çeşitli metodlarla, işçi sınıfını satmaya hazır dar zümreler yaratabilmektedir. İşçi sınıfı aristokrasisi ve bürokrasisi böyle bir gelişimin ürünüdür, ve Avrupa'da 60-70 yıldan bu yana, sosyalist hareketin başına musallat olmuştur. Emperyalizmin «kemik atma» politikasının yol açtığı oportünizm, yani işçi sınıfının çıkarlarını başka bir sınıfın veya işçi sınıfı içinden dar bir zümrenin çıkarlarına feda etme eğilimi, şovenizmin ikiz kardeşidir. Bu eğilim var oldukça, yenilemedikçe şovenizm de yaşayacaktır.

Öte yandan, tekelci kapitalizmin, gerek metropol ülkelerde gerekse sömürülen ülkelerde kurmaya çalıştığı örtük açık faşist rejimlerde, veya artık hemen heryerde bütünüyle gericileşmiş ve sadece burjuvazi için demokrasi, ezilen sömürülen sınıflar için dikta niteliği kazanmış burjuva demokrasilerinde şovenizmle mücadele çabaları, burjuvazinin çağımızdaki büyük propaganda imkânlarından da yararlanarak kitlelere yaygın şekilde yutturduğu şartlanmaların, dar milliyetçiliğin, emperyalizmin oyunlarının, ırkçılığın duvarlarına çarpıyor. Bu duvarlara çarpmakla kalmıyor, aynı zamanda uluslararası ve yerli finans kapitalin korkunç baskı ve sansür ağıyla da karşılaşıyor. Pek çok sözde demokratik rejimde demokrasinin sınırları militarizmin ve milliyetçiliğin sınırlarına kadar varıyor da, o sınırda duruyor. Hem de zindanlar, darağaçları, vatana ihanet suçlamaları duvarına çarparak duruyor. Bu yüzden, işçi sınıfı sosyalistlerinin şovenliğe karşı mücadeleleri, büyük engellerle karşılaşıyor, ve kitlelerdeki şartlanmaların aşılması güçleşiyor.

Oportünizm ve şovenizm, işçi sınıfı hareketi içinde barındıkça, emperyalizm ve burjuvazi işçi sınıfını içerden fethetmenin yollarını her zaman arayacaktır. Bu yüzden oportünizmle ve şovenizle mücadele işçi sınıfı sosyalistlerinin dünyada ve Türkiye'de en önemli ,en acil sorunudur. Türkiye'deki son olaylar işçi sınıfı sosyalistlerine bu gerçeği bir kere daha göstermiştir.

NOTLAR

(1) Emperyalizm ve tekelci kapitalizm konusunda bak: İLKE, sayı 5.

(2) «Prophetic Words», Against Imperialist War, s: 307-308'den

(3) «Notes on the Resolutions of the Stuttgart Congress on «Militarism and International Conflicts», A.g.e. s: 11.

(4) «İkinci Enternasyonalin Çöküşü,» Proletarya İhtilali ve Dönek Kautsky, Bilim ve Sosyalizm yayınları, s: 76

(5) «War and Russian Social Democracy», Against Imperialist War, s: 67-68.

(6) «İkinci Enternasyonalin çöküşü», Proletarya İhtilali ve Dönek Kautsky, s: 53—54.

(7) Aynı, s: 53

(8) Aynı, s: 77

(9) Aynı, s: 82

(10) Savaş ve Sosyalizm, s: 18-19, Sol yayınları

(11) İkinci Enternasyonalin Çöküşü, s: 53-55-56.

(12) Fazla bilgi için Bak: İkinci Enternasyonalin Çöküşü, s: 53, 55, 56,

(13) «The Task of Revolutionary Social Democracy in War», Lenin, Toplu eserleri, cilt 21, s: 16-17.

(14) «Socialism and War», Lenin, Toplu eserleri, cilt 23, s: 229

(15) Aynı, s: 306-307

(16) Proletarya İhtilali ve Dönek Kautsky, s: 168-169

İLKE, önümüzdeki sayılarından itibaren Türkiye Sosyalist Hareketi'nin 1960 sonrasının eleştirisine başlayacak.

Hareketin önümüzdeki günlerdeki sağlıklı ve güçlü gelişmesi böyle bir eleştiri — özeleştirinin, ciddiyetle, devrimci sorumlulukla, etraflıca yapılmasını gerektiriyor.

Bu eleştiriye başlamadan önce, 1960 sonrasında belli devrimci kesimleri ve sosyalist hareketin bir kanadını etkilemiş bir çizginin eleştirisini de gerekli gördük. YÖN ve daha sonra DEVRİM gazetelerinde somutlanan, genel olarak küçük burjuva radikalizmi veya RADIKAL REFORMCULUK olarak adlandırdığımız bu çizgiyi sosyalizm dışı saymakla birlikte, etki ve uzantıları açısından, İLKE'nin bu sayısında ele alıyoruz.

RADİKAL REFORMCULUK: YÖN - DEVRİM çizgisinin eleştirisi

İlke

20 Aralık 1961'de bir Bildiri ile yayın hayatına başlayan YÖN dergisi, o zamanlar, hemen hemen bütün ilerici aydınlar tarafından adeta «Türkiye'nin biricik kurtuluş ümidi» olarak büyük bir ilgi ve coşkuyla karşılandı.

Daha sonra Devrim dergisiyle devam eden YÖN çizgisi, geçirdiği bütün iç değişimlere, giderek radikalleşmesine rağmen, özünde hep aynı çizgi olarak kaldı. YÖN'ün yayın hayatına başlamasından bir süre sonra güçlenen «sosyalist akım» üzerinde dolaylı dolaysız etkileri olan bu çizgi'yi kısaca «küçük burjuva ilericiliği» olarak özetlemek mümkün. YÖN ve Devrim dergileri boyunca küçük burjuva ilericiliğinin gelişimlerini izlemek, tarihsel bağlantılarını göstermek, ana noktalarını vurgulamak üzere, incelememize YÖN dergisinin çıkış bildirisiyle başlayalım...

Yön Bildirisi :

1 — Amaç edinilen çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmanın, eğitim davasını sonuçlandırmanın, Türk demokrasisini yaşatmanın, sosyal adaleti gerçekleştirmenin

ve demokrasi rejimini sağlam temeller üzerine oturtmanın ancak iktisadi alanda hızla kalkınmakta yani millî istihsal seviyesini hızla yükseltmekte göstereceğimiz başarıya bağlı olduğuna inanıyoruz.

a) Atatürk devrimlerinin amacı olan batılılaşmak en geniş anlamıyla, batının istihsal seviyesine yaklaştığımız ölçüde gerçekleşebilir. Türkiyedeki istihsal seviyesi yükseldikte, memleketin sosyal yapısı değişecek, şehir-köy ikiliği ortadan kalkacak, imkânlar genişleyecek ve batı uygarlığının temeli olan akılcı düşünce kütlelere yayılacaktır.

b) ... düşük bir istihsal seviyesiyle kütlelerin kültür seviyesinde esaslı bir yükselme sağlamak hayaldir...

c) Demokrasi herşeyden önce insan haysiyetine dayanan ve insanı üstün değer sayan bir rejimdir... Türk demokrasisinin yaşatılması, açlığı işsizliği ve evsizliği ortadan kaldıracak yüksek bir istihsal seviyesine götüren yolları bulmakla mümkün olabilir.

d) Millî gelirin hızla artmasına önem vermeyen bir sosyal adalet politikası da yoksulluğun bölüşülmesinden öteye geçemeyecektir. Buna karşılık sosyal adalete yer vermeyen bir kalkınma politikası başarısızlığa mahkûmdur. O halde sosyal adalet politikasının başlıca araçlarından biri de istihsal seviyesinin yükseltilmesi olmalıdır.

2 — Bugün Türk toplumuna yön verebilmek durumunda bulunan öğretmen yazar politikacı, sendikacı, müteşebbis ve idareci gibi kimselerin belli bir kalkınma felsefesinin ana hatları üzerinde anlaşmaya varmalarını zaruri sayıyoruz.

a) 20 ci yüzyılda haberleşme araçlarındaki gelişme sonunda, kütleler başka memleketlerdeki veya başta tabakalardaki yüksek hayat standardının, önemlisi bu standarda erişmenin mümkün olduğunu görmektedir... Türkiye bugün ciddi bir iktisadi ve sosyal buhran içindedir. Sosyal buhran iktisadi buhranın bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

... Köklü tedbirler alınmazsa gecekondu ve işsizlik önümüzdeki yıllarda millet hayatının tehlikeli bir yarası haline, gelecek sosyal ve siyasi düzenin bozulmasına yol açabilecektir...

b) İşin en hazin tarafı Türkiyenin kaderine hakim olabilecek durumda bulunan çevrelerde karşı karşıya bulunduğumuz çetin meselelerin şuuruna henüz varılmamış olmasıdır. Bu çevrelerce benimsenen ve uygulanabilecek bir kalkınma felsefesi yoktur. Kalkınmanın anlamı bütün genişliğiyle anlaşılamamıştır. Köklü reformlara girişmeden kalkınmanın başarılamayacağı ve buna karşılık kalkınma sonucunda toplum düzenine insan davranışlarına bazı değişikliklerin geleceği unutulmaktadır. Bu yüzden hem kalkınma istenmekte, hem de köklü reformlara karşı konulmakta ve yeni davranışlar yadırganıp, kötülenmektedir...

c) Türkiyenin kalkınmasını belli bir amaca yöneltmek, siyasi iktidarın emrinde teknik bir organ olan Devlet Planlama Teşkilatının yetkisini aşan bir iştir.

...... yapılacak planların yön kazanması ve başarıya ulaşması ancak Türk toplumuna yön verebilecek durumda bulunan çevrelerin açık bir kalkınma felsefesi üzerinde anlaşmalarıyla mümkün olacaktır.

3 — Kalkınma felsefemizin hareket noktaları olarak bütün imkanlarımızı harekete geçirmeyi, yatırımları hızla arttırmayı, iktisadi hayatı bütünüyle planlamayı, kütleleri sosyal adalete kavuşturmayı, istismarı kaldırmayı ve demokrasiyi kütlelere maletmeyi zaruri sayıyoruz. Varmak istediğimiz bu amaçlara yeni bir devletçilik anlayışıyla erişebileceğimize inanıyoruz.

a) Türkiyenin iktisadi hayatında özel teşebbüsü ve devlet teşebbüsünü birlikte yaşatan karma bir sistem kalacaktır. Fakat ağırlık merkezi özel teşebbüs olan bir iktisadi sistemin bugünkü yapısıyla Türkiyeyi hızla ve sosyal adalet içinde çağdaş uygarlık seviyesine eriştirebileceğini sanmıyoruz. İktisat ilminin ve tarihin ışığında inanıyoruz ki, özel teşebbüse dayanan kalkınma yavaştır, ıstıraplıdır, israflıdır ve sosyal adaletle bağdaşması azgelişmiş bir memlekette imkânsızdır...

b) Özel teşebbüs kâra dayanır. İktisadi sistemin itici kuvveti kârdan ibaretse kalkınmanın çok yavaş bir tempo ile gerçekleşmesine, gelir dağılışındaki adaletsizliklerin artmasına, her mahallede bir milyoner felsefesinin yerleşmesine, millî servetin en faydalı işlere değil, en kârlı işlere akarak israf edilmesine, durgunluğun ve işsizliğin sık sık başgöstermesine katlanmak gerekir. Günümüzde hiçbir azgelişmiş memleket bunu göze alamaz.

Batı memleketlerinin kalkınmaları sırasında çok elverişli şartlara ve sömürgeciliğe rağmen gelişme yavaş, israflı, sıkıntılı olmuş, liberal fakat gücünü genel oydan almayan idareler altında gerçekleştirilmiştir. Ancak 20 nci yüzyılda istihsal seviyesinin yükselmesi sayesindedir ki batı memleketlerindeki iktisadi sis tem az çok tatmin edici şekilde işleyebilecek hâle gelmiştir. Bununla birlikte Batı sosyalist partileri düşünürleri ve hat ta liberal eğilimli siyasetçiler kendi memleketlerindeki iktisadi sistemin israflı olduğunu, zaruri ihtiyaçları ihmal ettiğini, hızlı bir gelişmeyi ve sosyal adaleti sağlamak bakımından da yetersiz kaldığını delilleriyle belirtmektedir.

c) Bu sebepledir ki günümüzün gerçeklerine uygun yeni bir devletçilik anlayışını Türkiye için zaruri sayıyoruz. Ayrıca özel teşebbüsün mutlaka verimli, devlet teşebbüsünün de mutlaka verimsiz olduğu şeklindeki yaygın düşüncenin sağlam delillere dayanmayan ve geniş propoganda ile beslenen bir inanç olduğunu belirtmekte fayda görüyoruz.

4 — Yeni devletçiliği yukarıda belirttiğimiz amaçlara erişmek için mutlaka başvurulması gereken şuurlu devlet müdahalesi şeklinde anlıyoruz.

a) Kalkınmayı hızlandırmak maksadıyla millî tasarrufun çoğaltılması ve millî gelirdeki artışların önemli bir kısmının tasarrufa yöneltilmesi ancak geniş ölçüde ve bilgili devlet müdahelesi ile başarılabilir.

....

b) Bugünkü imkânlarımızla daha iyi bir teşkilat ve idare içinde şimdikinden çok daha fazla, çok daha verimli şekilde yatırım yapmanın mümkün olduğuna inanıyoruz. Bunun için iktisadi hayatı bütünüyle planlamak şarttır. Plan iktisadi hayatı istenilen amaçlara zamanında ve bütünüyle yöneltmeye imkân verecek yetkilerle araçları beraberinde getirmelidir. Bunu sağlayacak belli başlı şartlardan biri de, iktisadi hayatın çeşitli kesimlerini hakim olan kilit sanayilerin mutlaka devlet elinde bulundurulmasıdır. Devletçiliği, ciddi bir planlamanın vazgeçilmez unsuru sayıyoruz.

c) Planlama büyük iktisadi birimlere geçmeği zaruri kılar. Halbuki Türkiyenin iktisadi hayatı tarım, sanayi ve ticaret alanlarında çok ufak işletmelere dayanmaktadır. Bu bakımdan çiftçiyi teş kilatlandırarak istihsal kooperatiflerinin geliştirilmesi, küçük sanatlarda kooperatifçiliğin yaygın bir hâle getirilmesi, perakende satış gelirlerini azaltarak ve malların müstahsilden müstehlike geçiş yollarını kısaltarak, sanayide olduğu gibi tarım ve ticarette de büyük pirim esasının mümkün olduğu ölçüde yerleştirilmesi lüzumludur.

d) Devletçilik, aynı zamanda gelir dağılımındaki adaletsizlikleri gidermek, sosyal güvenliği gerçekleştirmek, müstehsil ve müstehlikin mutavassıt bir zümre tarafından ezilmesini önlemek, bölgeler arasındaki dengesizlikleri ortadan kaldırmağa çalışmak için de en elverişli sistemdir. Çalışmayı toplumun en yüksek değeri haline getirmek, çalışmaya dayanan kazançları yüksek seviyeye çıkarmak, devletçiliğin temel hedefidir. Kol ve kafa gücünü satarak geçinenlerin ezilmesine seyirci kalan, arsa spekülatörlerinin ve ticaret alanında istismarcı mutavassıtların haksız kazançlarına göz yuman ve bu gibilerin bir yüksek devlet memurundan, fikir ve bilim adamından fazla kazanmasına ses çıkarmayan bir sistemin 20 ci yüzyılda imkân yoktur.

e) Devletçilik demokratik rejimin sa dece bir şekilden ibaret kalmasını önleyip demokrasinin kütlelere malolmasını sağlayacak temel müdahele vasıtasıdır. Planlı bir eğitim seferberliğine girişmek, köy

enstitüleriyle açılan yolu genişletmek, milyonlarca köylü ve işçi çocuğunu eğitim alanında ve memleket idaresinde herkesle eşit imkânlara kavuşturmak, yetişkinlerin eğitim yoluyla kütlelere yükselmek fırsatı hazırlamak ancak şuurlu bir devletçilikle mümkündür.

Sendikaların kuvvetlendirilmesi, ağanın yerini teşkilatlanmış çiftçinin ve kooperatifin almasını sağlayacak şekilde toprak reformunun gerçekleştirilmesi modern devletçiliğin ödevidir ve bunlar ancak, devlet müdahalesiyle başarılabilir.

Bugün içinde bulunduğumuz buhranlardan kurtulmanın birinci şartını Türk toplumunun çeşitli kesimlerinde görev almış olanların ve millet kaderine hakim olabilecek mevkilere gelmiş bulunanların düşüncelerini açıkça ortaya koyarak bir temel kalkınma etrafında birleşmelerinde görüyoruz.»

Yön'ün birinci sayısında yayınlanan bildiriye imza koyanlar arasında şu isimler de bulunmaktaydı:

Muammer Aksoy, Suat Aksoy, Mete Akyol, Tahir Alangu, Çetin Altan, Melih Cevdet Anday, Sadun Aren, Ceyhun Atuf Kansu, Özdemir Asaf, Reşit Aşçıoğlu, Türkkaya Ataöv, Doğan Avcıoğlu, Kahraman Bapçum, Atilla Bartınlıoğlu, Aslan Başer Kafaoğlu, Fakir Baykurt, Deniz Baykal, Korkut Koratav, Kenan Bulutoğlu, Beyhan Çenkçi, Ömer Sami Coşar, Alev Coşkun, Necati Cumalı, Sermet Çağan, Orhan Duru, Sencer Divitçioğlu, Süleyman Ege, Mustafa Ekmekçi, Oktay Ekşi, Mehmet Erdemir, Muzaffer Erdost, Vehbi Ersü (Tabii Senatör) Bahir Ersoy, Cemal Reşit Eyüboğlu, Sabahattin Eyüpoğlu, Ali Gevgilili, Turan Güneş, Nail Güreli, Yılmaz Gümüşbaş, Ecvet Güresin, Rıza Güven, Mükerrem Hiç, Sırrı Hocaoğlu, Abdi İpekçi, Yahya Kanbolat, Tarık Dursun K., Yunus Kara, Suphi Karaman, Coşkun Kırca, M. Ali Kışlalı, Şükrü Koç, Hasan Hüseyin Korkmazgil, Alp Kuran, Sami Küçük, İdris Küçükömer, Mahmut Makal, Fethi Naci, Çetin Özek, Sina Pamukçu, Arif Payaslıoğlu, Tahsin Saraç, Murat Sarıca, Bahri Savcı, İlhan Selçuk, Turhan Selçuk, Mehmet Selik, İlhami Soysal, Mümtaz Soysal, Kemal Tahir, Server Tanelli, Erdoğan Teziç, Sabri Tıglı, Taner Timur, Naim Tiralı, Erdoğan Tokatlı, Engin Tonguç, Osman Nuri Torun, Turhan Tükel, Cavit Orhan Tütengil, Ali Ulvi, Adnan Veli, Tahsin Yücel.

Yön'ün imzaya açtığı bu bildiriye o zamanın pek çok ilerici aydını imza göndermişti. Yön'ün çıkışı kısa zamanda sağ basın tarafından «komünistlikle» suçlandı ve imzalar arasında müseccel komünistlerin de olduğu ileri sürüldü. Yön, 12 ci sayıda bu eleştirilerin McCarthy'cilik olduğunu söylüyor ve şöyle devam ediyordu:

«Komünistlikleri vaktiyle fiilen ispat edilmiş, bu yüzden hüküm giymiş ve cezalarını çekmiş kimselerin de, eğer topluma tekrar faydalı olabilmek, topluma olumlu yollardan birşeyler katabilmek arzuları varsa, bu arzunun tam bir iyi niyet ve hoşgörürlükle karşılanması gerektiğini düşünüyoruz. Aynı şeyin tamamiyle aksi kutuptaki ideolojiler için çalışmış kimselere de tanınması ve böylece insan kaynakları zaten çok mahdut olan Türk toplumunun mümkün olan değerlerden faydalanabilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Bu bildirin altında vaktiyle şu veya bu görüşü savunmuş olan kimselerin imzalarına rastlanması, bildirinin muhakkak o görüşlerin savunuculuğunu yaptığı şeklinde anlaşılamaz. İmza koyanlar açıkça belirtilmiş olan belli hedefler etrafında toplanmış olduklarını ilan etmişlerdir. Bu, matematik bir deyimle onlar arasındaki *«ortak payda»*dır. Bunun dışında herkesin elbette kendine göre belli görüş açıları bulunması kadar tabii birşey olamaz. Bildiriye imza koyanlarda memleketin geleceği bakımından sevinçle karşılanması gereken taraf aralarındaki bazı fikir aykırılıklarını bir yana itebilmeleri ve fikir bütünlüğüne inanan dürüst insanlar olarak tertemiz bir ortak payda etrafında birleşebilmeleridir.» (7.3.1962)

Böylece Yön, «islah-ı nefs»etmiş ve topluma «tekrar faydalı olabilmek», topluma olumlu yollardan birşeyler katabilmek isteyen komünistlere (ve de faşistlere) açıktı. Bir bakım'a YÖN de başlangıçta KADRO gibi, eskileri «mürtedliğe»

teşvik ediyor sayılabilirdi. Hedef bir Ortak Payda etrafında toplanabilmekti. Yön'e göre bu Ortak paydanın ne olduğunu ve sonunun neye vardığını göreceğiz.

Şimdi yukardaki bildiri ve imzalarla yayın hayatına atılan ve uzun yıllar küçük burjuva ilericiliği çizgisinin bir yönünü en iyi temsil eden YÖN dergisinin yine kadrosunun içinde doğduğu sosyo-ekonomik ortamı, yani Türkiye'nin o günlerde içinde bulunduğu şartları kısaca görelim.

YÖN çıkarken Türkiye'nin sosyo-ekonomik ortamı nasıldı?

YÖN'ün ilk sayısı 1961 yılında çıktı. Yani 27 Mayıs'ın hemen arkasından... 27 Mayıs'a nasıl gelinmişti? Birkaç on yıl geriye bakalım...

1923'lerden, hele 1930'lardan sonra devlet kapitalizminin yardımıyla güçlenen özel sektör, İkinci Emperyalist Savaş sırasındaki vurgunlarıyla ilkel sermaye birikimini merkezi bir şekilde gerçekleştirdikten sonra, artık liberal ekonomi özlemleri içine girdi ve devletçiliğin dar kalıplarını (kendisini güçlendirmiş, yoktan var etmiş bile olsa) çatlatmak istedi.

Büyük sermayenin, tefeci-bezirgân, toprak ağalığına yaslanan politik iktidarı, 1950'de, geniş halk yığınlarını sahte bir umut ışığıyla aldatarak vücut bulmuş ve henüz bilinçlenmemiş olan geniş emekçi yığınlarına başlangıçta bir kurtarıcı gibi görünmüştü.

Bu tarihten sonra devletçilik, yokolmamakla birlikte, KARMA EKONOMİ adı verilen bir «safsata» altında, özel sektörün hizmetinde ve yedeğinde eskiye nazaran izafi olarak ve gitgide önemsizleşerek devam etti. 1945'lerden ve özellikle 1950'den sonra özel sektörün ağırlığı gitgide arttı. Fakat emperyalizme bağımlı yerli büyük sermayenin, prekapitalist tefeci-bezirgânlıkla ortaklaşa sömürüsü, yeni ekonomik sıkıntılar getirdi ve bilindiği gi. 27 Mayıs hareketi gerçekleşti.

27 Mayıs Devrimi özellikle aydınlar arasında büyük bir coşku ve umutla karşılandı. 27 Mayıs'ı hazırlayan faktörler arasında şüphesiz ki, kendiliğinden, bilinçsiz ve örgütsüz gelişen emekçi halk hareketinin önemli bir etkisi oldu. Ekonomik kriz derinleştikçe, kitlelerin bunalımı artıyor ve yer yer patlamalar ortaya çıkıyordu. Ülkede emekçi sınıfların örgütlü hareketi ve işçi sınıfı ideolojisi üzerinde yoğun bir baskı olduğundan, hatta genel bir halkçı akıma bile göz açtırılmadığından, emekçi kitlelerin en bilinçli kesimleri iktidardaki DP'ye karşı çarnaçar en güçlü muhalefet partisi CHP'yi desteklemeye başladılar. Nitekim 1954'de 30 milletvekili çıkaran CHP' 1957'de ekseriyet sistemine seçimlerdeki her türlü anti-demokratik bas kıya rağmen 173 milletvekili çıkarabildi ve oy oranını yüzde 34.8'den yüzde 40.6' ya çıkardı. Güçlü bir muhalefet halinde iktidarı sarsmağa başladı. Gene bu dönemde, çeşitli il ve ilçelerde zaman zaman kendiliğinden halk ayaklanmaları oluyor, kitleler genellikle hükümet binalarını kuşatarak protestolarını bildiriyorlar, ya yalan vaatlerle, ya da çoğu kez silâh zoruyla dağıtılıyorlardı.

Ülkeyi 27 Mayıs'a götüren olaylar zinciri içinde, küçük burjuva aydınlarının sert ve aktif muhalefeti kadar, sözünü ettiğimiz kendiliğinden kitle hareketlerinin de hayli etkisi olmuştur.

Sınıf konumları ve dönemin şartları gereği, işçi sınıfı biliminden ve rehberliğinden yoksun olan aydınlar, DP'ye karşı alternatif olarak gördükleri CHP'ye cankurtaran simidi gibi sarıldılar. CHP'nin burjuvazinin alternatif partisi olduğu görülmedi, görülemedi. Üstelik de, Anadolu örgütlenmesi profesyonel taşra politikacılarına, eşrafa vb.'ye dayanan, öte yandan Vehbi Koç başta olmak üzere büyük sermayenin en büyük temsilcilerinin halâ ağırlıkta oldukları CHP'nin karşısında, halkın ve küçük burjuva aydınların demokratik özlemlerini kanalize edebilecekleri bir başka alternatif yoktu. Böylece kitlelerin demokratik özlemleri küçük burjuva aydınların tepkileri aynı noktaya, yani CHP'yi desteklemeye yöneldi. 27 Mayıs, özellikle şehir küçük burjuvazisinin okumuş kesimlerinde umut ve coşkuyla karşılandı.

DP'nin yıkılmasıyla herşeyin düzeleceğini sanan aydınlar, 27 Mayıs'dan birkaç ay sonra gene karamsarlığa düştüler.

İşte bu sıralarda bazı yazarlar dikkatleri ekonomik meselelere çekmeğe başladılar...

1961 yılının ekim ayında yapılan genel seçimler sonucunda hiç bir parti yeterli çoğunluğuyla sağlayamadığından İsmet Paşa'nın başkanlığında CHP-AP koalisyonu kuruldu. Bu sonuç ilerici aydınları büsbütün kötümserliğe ve düşünmeye iten bir olay oldu. İşte aydınların bir aranış içinde olduğu bu dönemde, YÖN dergisi, «Yeni Devletçilik» teziyle ortaya çıktı ve aranış içindeki aydınlar tarafından sevinçle karşılandı.

Bu sırada ülkedeki ekonomik ve politik durum neydi?

Emperyalizme bağımlı yerli tekelci sermaye, kendi çapında birtakım sanayi yatırımlarına girişmenin eşiğindeydi. 27 Mayıs'la kurulan Devlet Planlama Teşkilatı bu işin daha rasyonel şekilde yürütülmesi için çalışıyordu. Ülkedeki tüm egemen sınıflar İnönü'nün başkanlığındaki bir koalisyon tarafından temsil ediliyorlardı. İsmet Paşa, ayrıca, 27 Mayıs'la bozulan devlet ve ordu hiyerarşisini düzene sokmakla görevlendirilmişti. Nitekim Paşa, Başbakanlığı zamanında iki darbe teşebbüsünü önleyen kişi oldu. Kendisine aydınlarca büyük ümitler bağlanmış olan CHP'nin bir sömürücü sınıf partisi olduğu, tutucu niteliğini sürdürdüğü, hatta muhalefet yıllarına göre daha da tutucu, statükocu, yani egemen sınıflardan yana olduğu görülüyordu. Ülkücü aydınlar bir çözüm, bir kurtuluş yolu arıyorlardı. CHP içindeki bazı ilerici unsurlar da aynı aranışın sancısını çekiyorlardı. Nitekim Yön çıktıktan üç ay sonra bir Parti Meclisi toplantısında, zamanın Çalışma Bakanı Bülent Ecevit endişelerini belirtiyor ve çoğunlukta olan kaşarlanmış parti kodaman larının büyük gürültü koparmalarına sebep oluyordu. Ecevit kısaca şunları söylemişti. «... Ben Bakan olmadan önce CHP'nin muhafazakâr bir Parti haline geldiğini söyleyenlere kızardım. Fakat görüyorum ki, CHP muhafazakâr bir parti haline gelmiştir... Zaaflardan biri Partinin aşırı telifçiliğidir. Bunun çok zararını görüyoruz. Teşkilatımız da muhafazakâr bir bünyeye sahip olmaya ve mahalli eşrafa dayanmaya başlamıştır. Büyük kütlelere derdimizi anlatamıyoruz. partiye yeni adam çekemiyoruz... Bugün Türkiye'de bir işçi kütlesi var. Bu kütle modern tekniği benimsemiş bir kütledir. Bu bakımdan gerici olmasına imkân yoktur. İşte bir örnek: Meselâ bir sendika kongresinde hatipler, «Bir hükümetin çalışma bakanlığı bütçesi 8 milyon, Diyanet İşleri bütçesinin 50 milyon lira olması utanılacak birşeydir» diyorlardı... Bugün temsil etmeğe çalıştığımız zümreler arasında menfaat çatışması vardır... Parti bütün bunlar arasında yolunu bulmalıdır. Kime hitap edeceğini tesbit etmelidir. Tabiatiyle, bu partinin bünyesinde bir değişikliği gerektirmektedir. *Parti giderlerinin zenginler eliyle sağlanması devam ettiği müddetçe, partilerin kanaatlerini serbestçe söylemelerine ve tercihlerini sarahatle ortaya koymalarına imkân yoktur.* Mahalli teşkilatımızı da eşraf teşkilatı olmaktan çıkarmalıyız.» (Mart 1962)

Aynı toplantıda Turan Güneş de «... Bugün kütleler açtır, gittikçe küçülen bir parti olmak istemiyorsak işçileri ve fakir köylü kütlelerini saflarımıza çekme yollarını aramalıyız. Nisbi temsil geldikten sonra bir partinin her sınıf insanı sinesinde toplaması imkânsızdır. Muhtelif kategori vatandaşlar arasında menfaat çelişmesi vardır. Hangi vatandaş gruplarını savunacağımızı seçmeliyiz. Bu çelişmelere artık yüzümüzü kapayamayız. Hangi sosyal gruplara dayandığımızı tesbit edelim... Kimin haklarını nasıl savunacağımızı açıkça söyleyelim, herkesi zengin edeceğiz demekten vazgeçelim. *Bu seçimde tüccarlar bize oy vermedi. Karaborsacılar da vermedi, işçiler ve fakir sınıflar da vermedi.*. Biz öteki partilerle liberalizm yarışına giremeyiz... Bizim yapacağımız şey prensiplerimize sıkı sıkı sarılmaktır. Dünyanın hiçbir yerinde «ferdin yapamayacağını devlet yapar» tarzında bir devletçilik prensibi olamaz. Bu, devletçilik yok demektir...» diye eleştirilerini bildiriyordu...

Fakat hemen belirtelim ki yukarıya aktardığımız sözler CHP içindeki tek tük ve cılız seslerdi... Daha sonra emekçi halk hareketi ve sosyalist mücadele şüphesiz ki

CHP içindeki kaynaşmaları arttırdı ve bugünkü burjuva reformist CHP'ye varıldı... Ama o yıllarda ilerici aydınların CHP'ye umut bağlamaları için hiçbir sebep yoktu..

Gene Yön dergisinin ilk çıktığı ortamda, işçi sınıfı biliminden habersiz olan geniş küçük burjuva aydın kümeleri için başka bir ilerici alternatif yoktu. Örneğin TİP varlığı hiç belli olmayan bir partiydi... Nitekim Aybar-Aren ve Boran'ın TİP'e girmesinden sonra aydınlar TİP'e iltifat etmeğe başladılar, ve TİP'in ilk güçlenişi ilerici aydınların içten desteğini sağlamakla oldu. Emekçi kitlelere ancak bu dönemden sonra sesini duyurabildi...

Yön dergisinin yayına başladığı dönemde, ülkede fikir ortamı neydi? Herşeyden önce, işçi sınıfı düşüncesi üzerinde ağır yasaklar ve despotizm uygulanmaktaydı. İşçi sınıfı düşüncesinin yaygın olmaması, genel olarak küçük burjuva ilericiliğini de fikir bakımından kısır bırakmıştı. Gene ideolojik mücadelenin güçsüzlüğünün sonucu olarak, burjuvazinin de netleşmiş, açık seçik bir görüşler silsilesi yoktu. Nitekim bugün bile finans kapitalin kalemlerinin sık sık şikâyet ettikleri konu ideolojik zayıflıkları, yani burjuva demagojisini rasyonelleştirmekteki beceriksizlikleri, yalan icad etmekteki eşsizlikleri değil midir?

İşçi sınıfı düşünce-davranışı üzerindeki ambargo nedeniyle, Yön'ün de tabiriyle «komünistler» dışında, 1961'lerde ülkedeki fikir hayatı kısır ve fakirdi. Başlıca iki grup vardı: 1 — İlericiler. inkılapçılar, 2. Gericiler...

İlericiler Atatürkçülüğü savunuyorlardı, laiktiler, Eski DP düşmanıydılar... Gericilere gelince, ümmetçiler, ırkçılardan ibaret sanılıyordu... O yıllarda bir avuç sosyalist veya radikal aydın dışında kimse ilericiliğin-gericiliğin sınıf muhtevasını bilmiyordu.. Meselâ ilerici aydınların savundukları Atatürkçülük, laiklik vb. gibi akımların gerçekte burjuva çağının ve burjuvazinin görüşleri olduğu bilinmiyordu... Öte yandan o sıralarda yaygın olan ümmetçiliğin, aslında hakim sınıflar tarafından kullanıldığını bilen azdı... Görüşler ve tezler ekonomik değil yüzeyseldi... Burjuvazi bile, 10 yıllık tefeci-bezirgân, toprak ağası ortaklığının getirdiği sıkı-fıkı ittifakın ortak sloganlarından ve dincilikle karışık ideolojisinden tam olarak vazgeçmiş değildi... Laikliğe ve Atatürkçülüğe bugünkü gibi sahip çıkmıyor, kitlelerin oylarını kaybedeceğinden korkuyordu... Çoğunlukla AP, YTP ve CKMP'de toplanmış bulunan 27 Mayıs aleyhtarı akımları, egemen sınıflar o partilerle kontrol ederken, işlerini CHP kanalıyla sürdürüyordu. Kısacası ülkedeki tüm partiler hakim sınıfların partileri idiler, emekçi kitlelerdeki ekonomik uyanış ve politik bilinçlenme yeni yeni başlamaktaydı... Oysa aradan geçen zaman içinde ve özellikle 1965 sonrasında, yerli finans kapital ideolojisini, laikliğiyle, Atatürkçülüğüyle «liberal» ekonomi savunuculuğuyla başlıca AP içinde kristalleştirdi.

Kadro ve Yön :

Zamanın küçük burjuva aydınlarının bir çıkışı olan Yön, ilk kez olarak meseleyi bir ölçüde yüzeysellikten çıkarıp, ekonomiye parmak bastırmasıyla dikkati çekti. Ama Yön'ün ideolojisi sosyalizm değildi. Yön Türkiye'de yıllarca önce uygulanmış ve özel sektör fideliği olmuş *devlet kapitalizmini* savunmaktaydı. *Eski devletçiliğin* neye varmış olduğunu gören Yön çizgisi, kendi çözüm yolunu *Yeni Devletçilik* olarak niteliyordu. Bilindiği gibi, devletçilik adı verilen Devlet Kapitalizmi, özellikle 1929-1932 arasındaki büyük emperyalist bunalımdan sonra Türkiye'nin tuttuğu yol olmuş ve bu devletçiliğin ideolojisi KADRO dergisinde sergilenmişti. 1932-1935 yılları arasında çıkan, Başvekil İsmet Paşa'nın da arada bir yazı yazdığı KADRO'nun yönetmenleri, işçi sınıfı saflarını terkederek burjuvazinin saflarına geçmiş birkaç eski dönek sosyalist (Şevket Süreyya, Vedat Nedim Tör, İ. Hüsrev Tökin), ile kendilerine bu görev verilmiş bazı devlet ricalinden oluyordu. Ve gene herkesin bildiği ve kabul ettiği gibi, o devletçilik, özel sektörü büyütüp güçlendiren, burjuvazinin değirmenine su akıtan bir çark olmaktan ileri gidememişti.

Yine de, Yön «hareketini», ideolojik bakımdan benzeşmeye rağmen, Kadronun eşi saymak doğru olmaz. 1961'lerde egemen sınıflar koalisyonuna karşı olan tüm ilerici ve muhalif unsurlar Yön etrafında toplanmışlardı. Kadro ise, iktidarda olan bir partinin ve egemen sınıfın o zamanki ekonomik politikasını yansıtmaktaydı... Nitekim Yön,cüler kendilerinin Kadro'dan farklı olduğunu ısrarla belirtmişlerdir.

Yön, Kadro ile kendisi arasındaki farkı şöyle özetliyordu:

«Kadro o zamanın şartlarına göre mevcut iktidar için bir doktrin hazırlama gayretine girmişti. Kadro, siyasi bağımsızlığına kavuşmuş azgelişmiş memleketleri otarşik bir düzen içinde iktisadi bağımsızlığa kavuşturma yollarını arıyordu. Kadro'nun bu gayretlerini takdirle hatırlıyoruz. Fakat kadronun halkçılık cephesini zayıf buluyoruz. Devletçiliğin emekçiden yana cephesi iyice belirtilmiş değil. «Sınıf mücadelesinin ve sınıf hakimiyetinin tasfiyesi» ...sömürülenlerin susturulması anlamına gelir.

Yön ise herşeyden önce mevcut bir iktidarın fikriyatını yapmamaktadır. Geleceğin Türkiyesi ile ilgilidir. Yön iktisadi bağımsızlığın yanısıra içerideki her türlü sömürüye karşıdır. İç sömürü düzeninin tasfiyesi ve halkçı bir idarenin kurulması için savaşmaktadır» (Yön, Sayı 29,4.7.1962)

Yukarıda aktardığımız pasaj, Yön'cülerin niyetlerini yansıtması bakımından önemlidir. Ama hemen de görüleceği gibi, ellerinde sınıf pusulası olmayan yöncüler iktisadı bağımsızlık ile siyasi bağımsızlığı ayrı şeyler olarak görebiliyorlar, halkçılık dışında iktisadi bağımsızlık olabileceğini yutturmağa çalışan Kadro haraketini takdirle hatırlayabiliyorlar. Kadroculuğun hangi sınıfa hizmet ettiğini ya bil miyorlar, ya da taktik olarak açık açık söyleyemiyorlardı.

Eğer emekçi halk hareketi güçlenmeseydi, işçi sınıfının bilimi çeşitli yansımalarla da olsa aydınlar arasında yayılmasa idi ve örgütlü emekçi hareketleri ülkede gitgide ağırlığını duyurmasa idi şüphesiz ki Yön çizgisi radikalleşemeyecekti. Şayet, Yön, zamanla, ilk çıkışına nazaran daha da radikalleşti ise, bunda hiç şüphesiz işçi sınıfı hareketinin ve düşüncesinin önemli etkisi olmuştur.

Yön, çıkış bildirisine gelen eleştirileri 12 ci sayıda cevaplandırırken eski devletçilik yani KADRO ideolojisi ile Yeni devletçilik arasındaki farkı hayli zayıf ve bilim dışı bir şekilde izah ediyordu:

«Yeni devletçilik, bugün de mevcut olan, fakat ona inanmamış ve iktisadi bir felsefeden mahrum iktidarlar elinde beklenen verimi veremeyen devletçiliği rasyonel ve işler hale getirmektir.»

Yön'ün başlangıcındaki «Kadro» ile Avcıoğlu'nun 3'ncü sayıdaki başyazısında bağlantı kurulabilecek «sınıfsal» hedefleri, görmek mümkün oluyor. Avcıoğlu bu yazıda, parlamentoda işçi ve küçük esnaf temsilcilerinin olmadığını, köylüleri ise ağaların ve zengin çiftçilerin temsil ettiğini, ticaret ve toprak erbabının siyasi partilere hakim olduğunu söylüyor ve çözüm olarak şu önerileri getiriyordu: Halk teşkilatlanmalı ağa ve mutavassıt (aracı) saltanatı son bulmalı modern anlamda toprak reformu yapılmalı zirai pazarlar özel mutavassıt elinden kurtarılmalı, istihsal ve satış kooperatifleri kurulmalı, her alanda sendikacılık güçlendirilmeli halk çocuklarına geniş imkanlar sağlanmalı ve Köy ensititüleri açılmalı... Yazar o sırada iktidarda olanların bunları gerçekleştirmeğe niyeti olmadığını söyledikten sonra şöyle devam ediyor: «Bu reformlar partilerin ve parti içindeki insanların yenilenmesine ve memleketin zinde kuvvetlerinin işbaşına geçmesine imkân verecektir.»

Fakat iktidardakilerin bu reformları yapmağa niyeti olmadığını tekrarlayan yazar şunları ekliyor «İktidardaki insanlar ile memleketin zinde kuvvetleri arasındaki aykırı gidiş ortadadır. Gelişme buradadır, köklü reformlar zaruridir. İktidar ise kısa vaadeli menfaatleri icabı reformlardan kaçınan kuvvetlerin elindedir.

Bu çelişmenin, efendilerimizin uyanması ve uzun vadeli menfaatlerini kısa vadeli menfaatlerden ayıracak uzak görüşlülüğü göstermesi suretiyle demokratik yollardan çözülmesini milletçe temenni edelim.»

Yukarıdaki pasajdaki şu noktaya dik kati çekmek isteriz: Egemen güçler olarak daha çok prekapitalist sömürücüler vurgulanmaktadır. Ve mesele gelip onların iktidardaki kadrolarına bağlanmaktadır. Bu, daha sonra iyice kristalleşecek olan bir tezin, *«anti-emperyalist, anti-feodal devrimi öncü bir küçük burjuva kadronun gerçekleştirmesi»* tezinin ilkel biçimlenişidir.

Yön'ün Ortak Paydasının Bileşenleri

Yön'ün çıkış bildirisinde ve daha sonra bazı bölümlerini aktardığımız yazılarında, Yön bildirisine imza koyanlar arasında bir «ortak payda» dan söz ediliyordu. Çeşitli yerlerden gelmiş olan, 1961'de bir genel ilericilik çizgisinde bulunan ve bugün çok farklı yerlere gitmiş olan bu imzaları birleştiren «ortak payda» neydi. Daha doğrusu bu ortak paydanın bileşenleri nelerdi?

Bilimsizlik:

Yön'ün «en büyük ortak paydası» bilimsizlikti. Yani, olaylara sosyal sınıflar temelinden bakmamaktı. Bilimin şaşmaz bir şekilde gösterdiği en can alıcı toplumsal gerçek «sınıf mücadeleleri» gerçeğidir. Bu gerçeği görmemek veya görmezlikten gelmek -bilimsizlikte ısrar edildiği sürece- eninde sonunda burjuvazinin ve emperyalizmin işine yarar.

Bu bakımdan Yön'ün ana çizgilerine baktığımızda bütün noktalarda bu bilimsizliği veya bilim reddiyeciliğini görmekteyiz. İncelememizde, aynı gerçeğin sık sık tekrar edilmesi bu bakımdan kaçınılmaz olacaktır. Ve işçi sınıfının bilimini kullanmamanın nasıl yansıdığına yer yer, sırası geldikçe değineceğiz.

Kalkınma:

Yön ve pek çok küçük burjuva ilericisi, hatta burjuvazinin kendisi bugün Türkiyenin sorununu *kalkınma* olarak kabul eder.

Kalkınma kavramı ülkemizde en çok sözü edilen kavramdır. İşçi sınıfı sosyalizminden, finans kapital despotizmine kadar geniş bir yelpaze içinde tüm siyasal eğilimler, kalkınmadan sözetmektedirler.

Türkiye'nin sorunlarına *kalkınma* sorunundan başlayarak yaklaşmak ajitatif bir özellik taşır. Ayrıca bunca sözü edilen kalkınmanın ne menem birşey olduğunu halkın anlaması gerekir. Bu bakımdan sosyalistlerin görevi burjuva kalkınma yutturmacasını yıkmak, kalkınmanın bilimsel tarifini ve temelini koymaktır.

Finans kapital propagandası ve -işçi sınıfı bilimini henüz kavrayamamış veya tanımak istememiş- küçük burjuva ilericiliği için kalkınma, bir bakıma metafizik bir kavramdır... Kalkınmayı, göreceli bir olay olarak almak, ülkemizde pek yaygınca rastlanılan bir durumdur. Kalkınmanın, ülkemizde işçi sınıfı dışında konuluşu bu görece'liği esas alan mantıktan öteye gidememiştir. İşçi sınıfı sosyalizmi dışındaki kalkınma kavramı a - Zaman b - Mekân boyutlarından başlıca birinin ön plana çıktığı ve genelinde soyutlanmadan öteye geçemeyen bir metafizik kavrayış olur.

Egemen sömürücü güçler zaman faktörü üzerinde dururlar, küçük burjuva ilericileri ise daha çok mekân boyutunu vurgularlar. Bu vurgulama YÖN'de de görülür. Yani emperyalizm ve yerli ortakları, «kalkınma meselesini», Türkiyenin bu gününü dünüyle kıyaslama şeklinde alırlar. Gerçekten de Türkiye, on yıl, yirmi yıl, otuz yıl öncesine *göre* bugün daha gelişmiş, daha *kalkınmıştır*. Ve ekonomik büyüme tedrici de olsa devam ediyordur. Yabancı ve yerli egemen güçler işte bu «kalkınma»yı, kalkınma diye yutturmağa çalıştılar ve çalışıyorlar.

Küçük burjuva ilericileri ve birtakım sosyalistler de, kalkınmayı daha çok mekânda ele alırlar. Yani Türkiye'yi bugün «gelişmiş» ülkelerle kıyaslayıp «azgelişmişliğimizi» vurgularlar. Bunu yaparken de, çoğunlukla «sosyalist ekonomi»leri örnek almazlar, emperyalist kapitalizm ile Türkiye ekonomisini kıyaslamağa çalışırlar. Bu, küçük burjuvazinin Osmanlı bürokratlarından devraldığı ve Cumhuriyet Türkiyesinde sürdürdüğü ve burjuvalaşma (batıcılık) sürecinin yansıması olan bir anlayıştır.

Böylece dünün Türkiyesine veya bugünün Amerikasına bakılarak yapılan kalkınmışlık, ve azgelişmişlik tarifleri metafizik kavramlar olmaktan kurtulamadı. Burjuvazi güçlendikçe bunu «kalkınma» diye gösterir, buna karşılık, küçük burjuva ilericiliği de batıyla aramızdaki mesafe artıyor diye feryat eder.

Bir de, son yıllarda ilericilik, hatta sosyalistlik adına Türkiyedeki ekonomik büyümeyi dünle kıyaslayarak, yani burjuvazinin oltasına takılarak değerlendirmek isteyenler ve Türkiye'nin sanayileşiyor olduğunu, hatta «üretici güçlerin gelişiyor» olduğunu ileri süren menşeviklere rastlandı. ilericilik adına ortaya çıkan bu görüş de emperyalistlerin «kalkınmışlığının» nedenlerini aramayan, sosyalist ekonomilerle, Türkiye ekonomisini nitel ve nicel olarak kayaslamayan görüşlerdir.

Madem ki kalkınma böyle her isteyenin kendine göre yonttuğu, her önüne gelenin bir tarafa çekiştirmek istediği bilinmez bir kavramdır, şu halde bu kavramı bilim temeline oturtmak ve açıklığa kavuşturmak işçi sınıfının görevidir.

Kalkınma meselesine bakarken, sosyalist öğreti, her şeyden önce temel kavramların, yani bilimin, dosdoğru ve yanlışsız olarak konulmasını öngörür. İşçi sınıfı düşüncesinde kalkınma, «üretici güçlerin gelişme dinamiğinin sağlanmasıdır». Ve üretici güçlerin gelişmesi, onların iki ana unsuru olan *insan* ve *teknoloji* faktörünü dışarıda tutamaz. Gene işçi sınıfının bilimi üretici güçlerin gelişmesini, kaplumbağa hızıyla giden tedrici bir ekonomik büyüme, ilkel bir teknolojik gelişme olarak kabul etmez. Bilimsel anlamda üretici güçlerin gelişmesi, sıçramalı ve atılımlı bir gelişmedir, dinamik bir gelişmedir. Ve bu dinamiğin sağlanması için üretici güçlerin gelişimini engelleyen üretim (mülkiyet) ilişkilerinin daha ileri üretim tarzına göre değişmesi gerekir. Bu değişiklik ise, devrimci üretim ilişkilerini getirip, devrimci üretim tarzını kuracak olan devrimci sınıf öncülüğünden geçer.

Öyle ise bilimin bu temel verisinden yola çıkmak gerekir. Kalkınma veya geri kalma meselesinin zaman ve mekân boyutlarını ancak bu temel üzerine oturtabiliriz (1)

Kalkınma meselesini sınıf içeriğinden soyutlayan, mekân'da gören ve işçi sınıfının bilimini kullanmayan Yön çizgisi daha sonraki görüşleriyle, iç dinamiği ve sınıf mücadelesini tanımayan veya önemsemeyen anti-emperyalist mücadele şiarlarına varmıştır. Böylece, başlangıçta iç dinamiği öne çıkartan ve iktidardaki bir avuç yönetici kadronun bir radikal atılımla değiştirilmesi sonucunda *kalkınmanın* başlayacağını öne süren Yön, sonradan anti-emperyalist hedeflere yönelmiş, ama bu hedefleri de yenilgiye uğratma yolunun, gene aynı bürokratik atılımla açılacağını sanmıştır.

Her iki tutum da, sınıf mücadelesini tanımayan, ülkedeki sosyal sınıfların varlığını kabul etmeyen veya önemsemeyen, işçi sınıfının varlığını ve hareketini, ideolojisini hasır altı eden, ya da görmek istemeyen tutumlardır.

Türkiye'de ortaya çıkan her küçük burjuva akımı ya da ilerici çizgisi mutlaka bilmelidir ki, küçük burjuvazinin bağımsız tavrı sözkonusu olamaz. Günümüz toplumunda iki temel sınıf vardır: 1 — İşçi sınıfı 2 — Burjuvazi Herhangi bir küçük burjuva hareketi bu iki temel sınıftan birisini seçmeğe ve eninde sonunda onun öncülüğünü kabul etmeğe mecburdur. Tarihi determinizmin kaçınılmaz sonucudur bu... İşçi sınıfına dayanmayan ve giderek işçi sınıfının öncülüğüne girmeyen her küçük burjuva ilericiliği eninde sonunda burjuvaziye teslim olmak veya yenilmek kaderinden kurtulamaz. Nitekim kurtulamamıştır.

Kalkınma Felsefesi ve Sınıflar :

Yön, kalkınma sorununu bilimsel tarifinden uzaklaştırmakla, onun sınıf temelini de inkâr etmiş oluyor. Böyle olunca, bilime aykırı düşen bir *kalkınma felsefesi* kavramı ortaya atıyor. Bilimde böyle bir kavram ya da kategori yoktur.

Yön'ün «kalkınma felsefesi», bilimsellikten uzak bir deyim olup, temelde ülkücü bir bürokrat-aydın kadronun «Türkiye'yi

kurtarması» için icad edilmiş bir moral şırıngasıdır, bir psikolojik «yenilik» faktörüdür.

Nitekim, Bildiri'de bu «öneri» açıkça bellidir:

«Bugün Türk toplumuna yön verebilmek durumunda bulunan öğretmen, yazar, politikacı, sendikacı, müteşebbis ve idareci gibi kimselerin belli bir kalkınma felsefesinin ana hatları üzerinde anlaşmaya varmalarını zaruri sayıyoruz.

Dikkat edilirse Türk toplumuna bir aydın-bürokrat kadronun yön verebilme durumunda bulunduğu ileri sürülmekte, bunlar arasına birkaç da aristokrat sendikacı dahil edilmektedir.

Toplumun yönlendirilmesini *sınıflardan soyutlayıp,* bu görevi sınıf temelinden kopuk bir avuç «kişinin» üzerine yükleyince, doğal olarak onlara bir de «kalkınma» felsefesi icat etmek gerekir. Oysa, kalkınmayı soyut değil, bilimsel olarak ele alan dünya görüşü, kalkınmanın, üretici güçlerin gelişme dinamiğinin gerçekleşmesi diye alır, ve bu dünya görüşü toplumdaki tüm sosyal olayları sınıflar arası ilişki ve çelişkilere bağlar. Bu bakımdan, sözkonusu dünya görüşünün, bir kalkınma felsefesine ihtiyacı yoktur... Ama kalkınmayı batılılaşmak diye anlarsak ve bu ödevin öncülüğünü de bir avuç «ülkücü dürüst» bürokrata, ya da aydına verirsek her şeyden onları modern toplumun iki temel sınıfından bağımsız göremeyiz. Böyle bir bürokrat kadro en iyi niyetlerle bile iktidara gelse dünyadaki iki zıt dünya görüşünden birisinin yörüngesine girmeğe mecbur kalacaklardır. Bu görüşlerden birisi kapitalizmdir ve sahibi burjuva sınıfıdır, diğeri ise sosyalizmdir, sahibi ise işçi sınıfıdır. Modern toplumda, bir üçüncü dünya görüşü veya bir üçüncü sistem daha yoktur. Kendilerine büyük ödevler hamledilen elit bir kadro ise sosyalizm veya kapitalizmden, yani işçi sınıfı ve burjuvaziden birisini seçmek zorunda kalacaktır. Kaldı ki böyle bir kadro nasıl işbaşına gelecektir. Bu da çok önemli ve ciddi bir sorudur. Bu sorunun ele alınmasını sonraya bırakıp bir elit kadronun sınıflar üstü kalma hayallerini ele alalım...

Başlangıçta amorf görüşler üzerine kurulan Yön ideolojisi etrafında toplanmış veya onu desteklemiş olanlardan bir kısmı sınıf mücadelesinin keskinleşmesi ve sınıfsal çıkarların daha çok netleşmesiyle işçi sınıfının yanına ve emekçi halkın saflarına katılmışlar, diğer bir kısmı ise burjuvazinin yanında yerlerini almışlardır. Kararsız olanlar ise ya fikirsiz kalıp unutulmuşlardır, ya da inatla işçi sınıfı ile burjuvazi arasında bir üçüncü yol olarak kalma iddiasını sürdürmeğe devam etmişlerdir. Ama burjuvaziyle işçi sınıfı arasındaki mücadele hızlandıkça bu «üçüncü yol» savunmaları da her iki kamptan birini tercih etmek zorunda kalacaklardır. Ve «üçüncü yol»cu olarak, ilanihaye *ârâf*'da kalmağa imkân yoktur. Ne Türkiye ölçüsünde ne de dünya ölçüsünde... Nasıl ki Türkiye'de eninde sonunda burjuvazi ile işçi sınıfından birini seçmeğe mecbur kalınacaksa, dünya ölçüsünde de aynı şey olacaktır.

Bir topluma yön veren böyle aydınlar ve bürokratlar değil, o toplumdaki sınıflar arası ilişki ve çelişkilerdir. Sınıfı toplumda üretim araçlarını elinde bulunduran sosyal sınıfların öncüsü, o toplumun başlıca yön vericisidir. Ve iktidar demek, sınıf iktidarı demektir. İktidarı görevli devlet memurları gibi görmek, gene sınıf pusulasından yoksunluğun bir sonucudur.

Ve gene bir toplumda gerçek iktidar değişikliği, iktidarın -tüm üstyapı kurumlarıyla- bir başka sosyal sınıfın veya «sınıflar ittifakının» güdümüne girmesi ile başlar. Bu bir başlangıç adımıdır. İktidarın birinci adımı üst yapı kurumlarına sahip olunmasıdır. Gerçek iktidar değişikliği ancak üretim araçlarının mülkiyet ilişkilerindeki değişikliktir. Üretim araçlarının aidiyetinin el değiştirmediği bir iktidar değişikliği, ekonomiye yön veremeyeceği için üst yapıyı da elinde tutamaz. İktidarı belirleyen temel unsur, üretim araçlarının mülkiyetidir.

Bu yüzden iktidar bir kalkınma felsefesi ile el değiştirmez. Eskaza değiştirse bile o «kalkınma felsefesini» uygulayacak sosyal sınıf ister. Bir başka deyimle sözkonusu kalkınma yöntemi, yani ekonomik

sistem hangi sosyal sınıfın ekonomik sistemi ise, o ekonomik politika uygulanır. Modern toplumda, iki modern sınıftan (işçi sınıfından veya burjuvaziden) kopuk ekonomi politika yoktur.

Batılılaşmak :

Küçük burjuva aydınlarının önemli bir bölümünün gönlünde yatan aslan, hele 1961' Batılılaşmağa varmak için istihsalin arttırılması şart koşulur. «Atatürk devrimlerinin amacı olan batılılaşmaya ancak batının istihsal seviyesine yaklaştığımız ölçüde ulaşabileceğimiz söylenir ve şehir ve köy arasındaki ikilemin böylece kalkacağı, Batı uygarlığının temeli olan akılcılığın ancak bu şekilde kitlelere yayılacağı belirtilir.

Tartışmaya bile gerek yok: «Atatürk devrimlerinin amacı olan batılılaşmak» gerçekte kapitalistleşmekten başka birşey değildir. Ve bunun için üretimin arttırılmasını istemek de tekelci burjuvazinin düşüncesine aykırı düşmez.

Yön'ün esas kadrosunu tekelci burjuvazi (finans kapital) safında görmek ve göstermek düşüncesinde değiliz. Çünkü bu kadronun önemli bir bölümü daha sonra finans kapitale karşı mücadele edegelmiştir. Sadece olaylara sosyal sınıflar açısından bakmamanın sonuçlarını belirtmek için bu noktaya parmak bastık. Yukarıda da gördüğümüz gibi, küçük burjuva ilericileri Türkiye'nin geri «kalmışlığını» veya «bırakılmışlığını» gelişmiş batı ülkeleri (metropollar) ile kıyas ettikleri sürece «batılılaşmak» hastalığından kurtulamazlar. Türkiyenin amacı, batının emperyalist ülkelerinin düzeyine ulaşmak mıdır? Veya herhangi bir azgelişmiş ülkenin amacı, «batı ekonomilerine» yetişmek mi olmalıdır? Tek kelimeyle: ASLA...

Günümüzde tek devrimci üretim tarzı sosyalizm'dir.. Bugün dünyanın üçte biri sosyalizme geçmiştir, diğer bir üçte biri de emperyalizmden bağımsızlaşmıştır. Geri kalan üçte biri meydana getiren emperyalist blok içinde, hem emekçi halk sosyalizm doğrultusunda bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi vermekte, hem de emperyalist metropollerde işçi sınıfı mücadeleleri ayını hedefe doğru yol almaktadır. Durum böyle olunca, gerici bir üretim tarzına yönelmek, onu model almak ilericilik değil, olsa olsa, en iyimser deyimle, bilimsizliktir.

Fakat küçük burjuva aydını ne bireyciliğinden kurtulmak ister, ne de gönlünün altında, bilinçinin derinliklerinde yatan «Batıcılık» özlemini, şartlanmasını, kolay kolay söküp atabilir.

Küçük burjuva aydınlarının önemli bir bölmünün gönlünde yatan aslan, hele 1961' lerde batılılaşmak, bir batılı gibi yaşamaktır. Gene küçük burjuva aydınımız oldukça keyfine düşkündür. Belki sosyalizm ve benzeri düşünceler hoşuna gider, bir süre için güzel bir zihin sporu olarak küçük burjuva aydınını cezbeder ama sosyalizmin kuruluş güçlüklerine, sosyalizmin kollektif düşünce ve davranışına katlanmaya rıza gösteren, sonuna kadar giden aydın pek azdır.. Sosyalizm çoğu küçük burjuva aydını için kitaplarda yazılı doyurucu bir bilim olduğu sürece güzeldir, ama kollektif davranışa ve yaşayışa gelince, sosyalist uygulama hemencecik «sıkıcı» ve «bürokrat» damgalarını yiyiverir onların ağzında.

Bu bakımdan küçük burjuva aydını «doğululaşmak» demez... O daima batılılaşmak ister... «Entellektüel» bir sosyalist olarak dahi batılılaşmak ister... Eğer ülkeye fikir özgürlüğü gelirse, marksizm üzerine ne güzel yazıp çizecektir, bol bol konferans verecek, hatta belki de rahat rahat «ben komünistim» demenin bile «özgürlüğünü» tadacaktır. Onun istediği fikir özgürlüğü, aydınların zihin sporunun fikir özgürlüğüdür... Özgürlük ve demokrasinin temelini emekçi yığınlar olduğunu, emekçi yığınları hedef almayan ve onlar tarafından sahip çıkıp, garanti altına alınmayan bir demokrasinin soyut ve havada kalacağını, kısaca demokrasinin ekonomik-sınıfsal temelinin ne olduğunu sınıfından kopmamış küçük burjuva aydını bilmek istemez.

Gerçek, çağdaş uygarlığı Batı'da ve batılılaşmakta görmek bir emperyalist propagandasıdır. Batının uygarlığı ve bugünkü ekonomik düzeyi yüzmilyonlarca in-

sanın asırlarca sömürülmesi, sömürgecilik üzerine kurulan emperyalizmin kanlı saltanatı sonucudur. Bugün hâlâ batı ayakta duruyorsa, geçmişten bugüne dek uzanan sömürü zincirinin yanısıra, günümüzde de pek çok azgelişmiş ülke halkını sömürmesi ve kendi işçilerinin artı-değerine el koyması sayesindedir bu. Savaş, militarizm ve sömürü, emperyalist burjuvazinin meşru vasıtaları arasındadır... Kan ve barutla, sömürüyle varolan bir uygarlığa bir «sosyal refaha» özenmek, hangi ilericiliğe, hangi «insan severliğe» sığabilir. Yüzmilyonlarca insanın mutsuzluğu pahasına varılmış ve sömürünün sürüp gittiği tekelci kapitalizme özenmenin ilericiliği nerededir?

Batıcı'lık ve Akılcı'lık :

«Batı uygarlığının temeli olarak *akılcılık* diye bir kavram ortaya atılmıştır. «*Akıl*» hangisidir? Batının, korsanlıkla ve yabancı ülkeleri soyup sovana çevirmekle biriken sermayesini Yön belki *«akılcılık»* sayıyor. Dolayısı ile, biz Türklerin sermaye biriktiremeyişimiz akılsızlığımızdan olmadır.

Batılı Emperyalizm de bunu söylüyor. Onlardan Hitler daha ileri de gidiyor. Ne yazık ki, kazın ayağı hiç öyle değil, 15 ile 19 cu yüzyıllar arasındaki Batı kapitalizminin canavarlıklarının *akılla* ilgisi üzerinde durmayalım. Şu *Batıcı Akıl*'ın en sultan geçindiği 19 cu yüzyıl ile birlikte, her 5-10 yılda bir patlak veren Ekonomi *Krizleri*, 20 ci yüzyılda birlikte her 20-30 yılda bir patlak veren *Emperyalist* Evren Savaşları; hep *«Batı Uygarlığı'nın temeli»*nde yatan akıl almaz dinamitler midir, yoksa *«kütlelere yayılmış»* o yaman *«Akılcı düşünce»* eseri midir? (27 Mayıs ve Yön Hareketinin Eleştirisi, Dr. Hikmet Kıvılcımlı, sf. 46)

Şu halde batının «akılcı düşüncesi», batı uygarlığının, yani bugünkü batı ekonomisinin temeli (nedeni) değil, sonucudur. Bu akılcılık'la ne kastedildiğini tam anlamasak bile, olsa olsa, kapitalist toplumun bir «üst yapısı» diye düşünebiliriz. Ekonomiyi doğrudan etkileyen bir akılcı düşünceden söz ediliyorsa, bu ancak tekelci kapitalistin rasyonel (akılcı) hesapları ve planları (kısaca rasyonalizasyonu) olabilir.

Sosyal Adalet :

Yön, «millî gelirin adilce bölüşülmesi»ni sosyal adalet olarak öne sürmektedir. Sosyal adalet loganı, bilindiği gibi «sosyal demokrasi»li Batı burjuvazisinin sloganıdır. Bizde de yerli finans kapital bu terimi kısa zamanda küçük burjuva ilericilerinin elinden alıp, kendisine maletmiştir. Yön, sosyal adalet politikasının başlıca araçlarından biri olarak istihsal seviyesinin yükseltilmesini görmekte ve millî gelirin hızla artmasına önem vermeyen bir sosyal adalet politikasının «yoksulluğun bölüşülmesi»nden öteye gidemeyeceğini söylemektedir. Bu cümle, burjuvaların çok kullandığı bir demagojiyi hatırlatır. Bilindiği gibi burjuvazi sosyalizmi «sefalette eşitlik» diye göstermeğe çalışır. Yön'cüler de bilmeyerek aynı şeyi söylemiş oluyorlar.

Gene millî gelirin artmasından kasıt emekçilere nisbi olarak daha fazla payın düşmesi, değil emekçilerin yaşama düzeylerinin yükselmesidir. Çağımızda burjuva reformizminin, hatta reformist olmayan burjuvazinin görüşü de hemen hemen buna yaklaşmıştır, hatta budur.

Bu bakımdan, *«sosyal adalet»* terimi, sosyalistlerin değil burjuvazinin, bilemediniz reformcu burjuvazinin ve onun yanındaki liberal aydınların kullandıkları bir deyim ve kavramdır.

Kalkınma Felsefesinin Diğer Unsurları :

Sosyalist düşünce ve davranış içinde olmayan Yön, kalkınma felsefesi dediği şeyi şu esaslara bağlıyor: *bütün imkanlarımızı harekete geçirmek, yatırımları hızla arttırmak, iktisadî hayatı bütünüyle planlamak, kitleleri sosyal adalete kavuşturmak*tan kasıt sömürüyü ortadan kaldırmaksa, bunun da ancak bir burjuva sosyal adalet kavramıyla ve bir kapıkulu bürokrat kadroyla değil, bir sosyalist kuruluşla, yani işçi sınıfı öncülüğünde emekçi halkın aktif ve bilinçli davranışı ile sağlanabileceğini de belirttik...

Demokrasinin kitlelere maledilmesine gelince, bu da gene bir avuç elit kadronun

mak, demokrasiyi kitlelere maletmek...

Yukarıda sıralanan esaslardan ilk üçü aynı şeydir: Yani, tüm kaynakları ve imkanları seferber etmek, yatırımları arttırmak ve bunu da planlı şekilde yapmak Yön bildirisinin birinci maddesindeki «üretimi arttırmak» fıkrasına girer... Bu noktayı inceledik... Öte yandan sosyal adaleti sağlamak, ve demokrasiyi kitlelere maletmek, «sömürüyü kaldırmak» kavramları göze çarpıyor... Sosyal adaletin bir burjuva kavramı olduğunu söyledik. Sosyal ada-yapacağı şey değildir... Demokrasinin asıl sahibi zaten kitlelerdir... Ve demokrasinin hedefi yoksul halktır, teminatı ise bağımsız örgütlenme ve emekçilerin kendi iradesini kendisinin tayin etmesidir... Demokrasinin kitlelere maledilmesi, ancak ve sadece, toplumun en demokratik sınıfı olan işçi sınıfının ve onun siyasi partisinin öncülüğünde, halkın her türlü siyasi, ekonomik ve demokratik örgütlenmesini sağlamakla mümkündür... Ve demokrasinin gerçek bir demokrasi olabilmesi için, sosyalist demokrasinin kurulmasının uzun vadede hedeflenmesi gerekir.

Yön'de herşey, bütün umutlar aydınların elinde doğup gelişecek bir «kalkınma felsefesine» bağlanmıştır. Bu felsefenin ekonomik yönü *devletçiliktir.* Devlet sektörünün ağırlıkta olduğu bir *«karma ekonomidir».*

Burjuvazi karma ekonomiyi, özel sektörün ağırlıkta olduğu, bir kısım devlet sektörünün de, burjuva devleti vasıtasiyle işletildiği bir sistem olarak sunar... Yön ise bunun tersini yapmaktadır... Önce karma ekonomi üzerinde duralım.

Karma Ekonomi :

Gerçekte, büyük üretim araçlarının kamu sektöründe olduğu, orta ve küçük mülkiyetin özel sektör olarak devam ettiği bir sistem düşünülmektedir. Bu sistemde ekonomi, bu yanıyla «karma»dır. Fakat önemli olan, sözkonusu kamu sektörünü kimin kontrol ettiğidir. Bir an için kamu sektörünün «devlet sektörü» diye kabul etsek bile, aslolan, bu devletin kimin devleti olduğudur.. Devlet ya sömürücü sınıfların devletidir, ya da emekçi halkın devletidir..

Bu ikisi arasında bir üçüncü yol yoktur... Şu halde, kamu sektörünün ağır bastığı, büyük mülkiyetin kamuda, olduğu, orta ve küçük mülkiyetin özel ellerde olabileceği bir sistem öneriliyorsa, önce bu sistemi kuracak olan sınıflara bakılır: Eğer bu sistemi işçi sınıfı ve emekçi halk kuruyorsa, o zaman kamu sektöründen kasıt sadece devlet kontrolü değildir. Bu devletin halkın devleti olması, halkın öncü partisinin öncülüğünde yürütülmesi esastır.

İşte, işçi sınıfının sosyalizm anlayışı ile Yön'ün sosyalizm anlayışı arasındaki fark budur... Bu fark sadece bir yöntem meselesi değildir... Fark, temelde ayrı sınıfların ayrı dünya görüşlerinden kaynaklanmaktadır... En iyimser deyimle iki ayrı dünya görüşünün eklektik bir karışımını yapıp yeni bir üçüncü yol icat edilmeye çalışılmaktadır. Bu üçüncü yol devlet sektörünün ağırlıkta olduğu bir karma ekonomi olarak çıkmaktadır. Karşımıza. Ama karma ekonomiyi ve bunun içinde ağırlıklı yeri tutucak kamu sektörünü işçi sınıfı öncülüğündeki halkın kontrol etmesi sözkonusu olmayınca, kamu sektörü de havada kalmakta, sistem ister istemez burjuvaziye terkedilmektedir.

Plân ve Sosyalist Plânlama :

Gene kalkınma konusunda çok ümit bağlanan plan meselesi var... Bugün Türkiyede. Demirel'ine varıncaya kadar herkes plan peşinde koşmaktadır... Artık plan önermeyen yoktur. Bu bakımdan «plan meselesi»ni incelemek gerekir...

Sosyalist ekonomi, merkezi plan ile uygulanır... Gerçi bazı ülkelerde burjuvazinin de birtakım planları vardır, ama bugün hiçbir burjuva planına, «merkezi plan» adı verilmemektedir. Çünkü merkezi plan, tüm ekonomiyi düzenleyen bir plandır, sosyalist plandır... Kapitalizmin özel teşebbüsçülüğünde ve kapitalizmin üretim anarşisinde tekellerin planları ile sosyalist sistemde de merkezi plan arasındaki fark *nicel* değil *nitel*'dir...

Bu bakımdan finans kapitalin tekellerinin planları ile işçi sınıfı öncülüğündeki emekçi halk iktidarının merkezi planını aynı saymak planı sınıf temelinden ko-

parıp soyutlamak olur. Emekçi halk iktidarının planı, her şeyden önce sosyalizmi kurmaya yönelik plandır, yani işçi sınıfının merkezi siyasal örgütünün öncü olduğu iktidar tarafından düzenlenir.

«Toplum ölçüsünde plan ancak sosyalist bir toplumda olur. Özel teşebbüs demek, biribirinden bağımsız, plandan, «hür» yani *anarşik* üretim demektir.

Amerikanın her tröstü birkaç yakındoğu devletinin bütçesini satın alacak büyüklüktedir. Onun için Amerika krizleri *«amortize»* edecek, yahut alacaklarını tekelden garantiye bağlayacak *«planlar»* yapmaksızın Emperyalizmini ayakta tutamıyor. Bu durum Amerikan kapitalizminin *Planlı Ekonomi*'ye dayandığını gösterir mi? Asla... Özel teşebbüsün tekelciliği Toplum bütününe plan yapmaz, *kâr* için, *rasyonalizasyon* yapar ve ancak *plansızlık* sayesinde yaşar.» (Dr. Hikmet Kıvılcımlı, 27 Mayıs ve Yön Hareketinin Sınıfsal Eleştirisi, sf. 102-103)

Fakat emperyalizm, kendi kontrolü altındaki azgelişmiş ülkelere artık plan önermektedir. 1960'da Türkiye'de kurulan Devlet Planma Teşkilatının ve yapılagelmiş olan beşer yıllık her üç planın da amacı, Türkiye'de dışa bağımlı tekelci sermayeyi güçlendirmek, devletin fonlarını ve imkânlarını daha düzenli ölçüde uluslararası ve yerli finans kapitalin emrine vermek, yabancı ve yerli tekelci sermayenin Türkiye üzerindeki yatırımlarının randımanını yükseltmektir...» Bugün Demireline, Bozbeylisine kadar tüm politikacıların plana sahip çıkmasının nedeni budur. Ve onların sahip çıktıkları planla sosyalist planlamayı bir tutmak, benzer saymak kesinlikle yanlıştır.

Sosyalist ekonomi demek, merkezi plan ekonomisi demektir. Ve bu planı güdecek, uygulayacak sosyal sınıf işçi sınıfıdır, öncü parti Sosyalist Parti'dir... Burjuvazinin planını ise burjuva partileri güderler...

Emperyalizmin çoğu azgelişmiş ülkeye önerdiği plan, önceden de belirttiğimiz gibi, burjuvazinin kontrolünde bir plancılıktır, özel sektörün kontrolünde bir devletçilik ve böyle bir karma ekonomidir.

Yön ise, devlet sektörünün kontrolünde bir karma ekonomi kurmayı düşünüyor, özel sektör de dahil olmak üzere tüm ekonomiyi kontrol edecek bir devlet ve onu da yönlendirecek bir plan öneriyor... Bu devletin sosyal sınıflardan hangisine ait olacağı düşünülmeden, bir elit kadronun bu işin üstesinden geleceği umut ediliyor. Bunun da adına *sosyalizm* deniyor.

Oysa sosyalist ekonomi, sık sık tekrarladığımız gibi işçi sınıfının öncülüğündeki iktidarın planlı ekonomisidir. Bu iktidar, ülke gerçeklerine ve bilimsel esaslara uygun olarak bir merkezi plan düzenler, bu plan *yukarıdan aşağıya uygulanır...* Ama planın her kademesinde emekçi halkın temsilcileri bizzat uygulamada söz ve denetim sahibi olurlar. Bu denetimin sağlanması için ise halkın teşkilatlı olması gerekir. Emekçi halkın en yüksek örgütlenme biçimi olan Sosyalist Parti, ayrıca halkın sonuna dek örgütlenmesine öncülük etmek, ve örgütlü emekçilerin üretim ve tüketim üzerinde denetim sahibi olmalarını sağlamak, zorundadır. Sosyalist plan hiçbir zaman tepeden inme birşey değildir ve olmamıştır. Merkezi plan hem halkın öncüsü işçi sınıfının öncü müfrezesi tarafından yönlendirilir, hem de fiilen üretim içindeki emekçi halkın örgütlü ve seçilmiş temsilcileriyle her kademede denetlenir, kontrol edilir. Emekçi halk hem kendi siyasal örgütleri aracılığıyla, kendi siyasal iktidarını kontrol edip yöneltir, hem de merkezi planın uygulanmasında söz sahibi olur. Böylece çift taraflı bir denetim ve merkeziyetçilik yapısı gerçekleştirilir, yürütülür.

Yön'ün önerdiği devletçilik ve plancılıkta, böyle bir emekçi sınıflar üstünlüğü ve işçi sınıfı öncülüğü olamayacağı için, plan bürokratik kalacaktır, uygulama bürokratik sürecektir ve en önemlisi o planı uygulayacak sosyal sınıf ya burjuvazidir ya işçi sınıfıdır. Bir an için bu iki modern sınıftan özerkleşmiş bir bağımsız kadro düşünsek bile, bu öncü kadro sınıflardan kopuk ve soyut kalamayacağı için, eninde sonunda ya işçi sınıfının, ya da burjuvazinin ve emperyalizmin safına geçecektir.

Kalkınma Felsefesinin Temeli : Devletçilik

Yön, tedavi yolu olarak, benzer kavramlar halinde kullandığı devletçilik ve sosyalizmi görüyor. Yön'ün *devletçilik* anlayışını ele almak, YÖN çizgisine ışık tutacaktır. devletçiliği şöyle tanımlıyor: «Devletçilik memleketimizde belli bir felsefeye dayanmadan, olayların zoruyla ortaya çıkmış ve «Hiç yoktan iyi» bir metot olarak memleket kalkınmasında önemli bir rol oynamıştır. Özel teşebbüste başarı kazanan idarecilerin çoğu devletin yetiştirdiği yüksek memurlardır» (Yön Sayı 12)

Demek ki Yön, eski devletçiliği ve bunun ideolojisini yapan Kadro'yu beğenmese de, yeterli bulmasa da, onu «hiç yoktan iyi» bir yol olarak görüyor, ülkenin kalkınmasını sağladığını öne sürüyor...

Bu görüşün bilimsellikle ilgisi yoktur, Türkiye'de devletçiliğin kalkındırdığı birşey varsa, o da burjuva sınıfı olmuştur..

Yön, kendi devletçilik anlayışının açıklamalarından birinde şöyle diyor: «Yeni devletçilik, çeşitli safhalar ve tereddütler geçiren, *halkçılık ilkesini zaman zaman unutan* ve modern iktisat görüşüne yer vermeyen bir devletçilik anlayışı değildir.» (Yön Sayı 12)

Öyle anlaşılıyor ki bu pragrafta kastedilen -olumsuz- devletçilik İsmet Paşa veya kadro devletçiliğidir... O devletçilik halkçılık ilkesini ne zaman taşımıştır ki, zaman zaman ihmal etmiş olsun. Halkçılık, CHP'nin altı okundan kalan bir demagajiden öteye gidebilmiş midir? Ayrıca Yön'ün «modern iktisat» anlayışıyla neyi kastettiği belli değildir. Eğer Kadro döneminin devletçiliği sırasında «modern iktisat» burjuva iktisat bilimi) anlayışı getirilmiş olsaydı, o zamanın «modern» iktisadı Keynesiyen görüştü ve bugüne kadar da demode olmadı... (Kaldı ki İsmet Paşa devletçiliğinde Keynes'in de etkisi vardı.) Son emperyalist dalgalanmalarda bile gene Keynes'e başvuruluyor... Yön, modern iktisat demekle, sosyalist iktisadı da kastediyor olamaz. Çünkü sosyalizmi Kadro ve İsmet Paşa devletçiliğinin kuracağını ummayacak kadar bilgiliydi Yöncüler.. Eğer Yön, modern iktisat deyimiyle o zamanlar kendisinin tarif ettiği türden bir «sosyalizmi» anlatmak istiyora, daha sonra da göreceğimiz gibi, bu sosyalizm İsveç, İsrail, İngiliz «Sosyalizmi» biçimindeydi ki, Yön'ün başlangıçta savunduğu bu sosyalizm'ler, gerçekte burjuva sosyalizmi bile diyemeyeceğimiz bir burjuva reformizminden başka birşey değildir.

Yön şöyle devam ediyor: «... 1945'den beri devlet adamları özel teşebbüsçülük türküsü okumaktadırlar. Devlet teşebbüsünün bugün en büyük zaafı budur. Devlet teşebbüsü ona inanmayan iktisadi temsilciler elinde beklenen başarıyı gösterememektedir..

... Yeni devletçilik bugün de mevcut olan fakat ona inanmamış ve iktisadi bir felsefeden mahrum iktidarlar elinde beklenen verimi veremeyen devletçiliği, rasyonel işler hale getirmektir.»

«... Hızlı iktisadi kalkınma, hiç değilse memur müteşebbis politikacı ve aydın zümrelerde bir idealizm havası yaratılmadıkça, fedakârlık ve dayanışma zihniyeti uyandırılmadıkça kolay kolay başarıya ulaşamaz. Atatürk devrimlerinin başarısı, geniş ölçüde, Kuvayi Milliye ruhunun uzun müddet canlı kalmasında aranmalıdır... Bu sebeple iktisadi kalkınma da herşeyden önce bir inanç davasıdır. Hiç değilse liderlerin ve iktisadi kalkınmayı yürütecek kadronun davaya inanması şarttır. Kütleler de davaya inandırılabilirse kesin bir başarıdan konuşulabilir. Yalnız, davaya inanmak ve inandırabilmek için halkçılık zaruridir. Sosyal adaleti gerçekleştirmek, kütlelerin memleket idaresine katılmasını sağlamak, gerekli manevi iklimi yaratmak bakımından lüzumludur. Kütleler sadece lafla inandırılamaz.» (aynı yazı)

Yukarıda paragraftan da görüldüğü gibi, bütün kurtuluş umudu gelip idealist (ülkücü) bir kadroya dayanıyor. Bu kadro yeni bir ruh getirirse asıl başarı adımı atılmış oluyor. Kitlelerin davaya inandırılabilmesi ise ikinci şart koşuluyor... Her şeyi, o kudretli ve inanmış, büyük ülkücü bürokrat kadro yapacak; aydınların yardımını alacak, kitleler de inandırılabilirse,

onların desteği de sağlanacak!..

«Devletçiliğin ilk meselesi, devletçiliğe inanmış bir siyasi kadronun ve ortamın yaratılmasıdır. Devletçiliğin temel gayesi, özel çıkarlar yerine halkın yararına yönelmiş bir devletçilik, halkçılıktan ayrılamaz.» (D. Avcıoğlu, Sayı 26; 13.6.1962)

Yön'ün başlangıcında ortak payda ile ortaya konulan *«devletçilik»* tezi şüphesiz ki zamanla gelişip muhteva kazanmış ve bu süreç içinde bir kısım «Yön»cüler Yön'den ayrılırken, bir kısım ilk «Yön»cüler de Türkiye sosyalist hareketinin gelişimlerinde söz sahibi olmuş veya bu gelişimlerden etkilenerek, farklı şeyleri savunmaya başlamışlardı.

Yön'ün ilk sayılarında başlayan devletçilik görüşleri arasında bile derece derece ayırımlar kendini gösterebiliyordu. Biz Yön'de sunulan devletçilik görüşleri içinden önce en soldakini seçelim...

Yön'ün ilk altı sayısında Devletçilik adı altında bir ayrı sütün açılmış. Bu sütunlarda Sadun Aren devletçilik konusunu çeşitli yönleriyle inceliyor... Aren TİP yöneticisi olduktan sonra Yön çizgisine karşı mücadele etmiştir. Bu bakımdan kendisini bir «Yön»cü olarak sayamayız. ama başlangıçtaki «Ortak Payda»da birleşen aydınlardan biri olduğu için en soldaki pay'lardan biri olarak onun o *zamanki* görüşlerini aktarabiliriz.

Aren başlangıçtan beri Devletçilik yazılarında özel sektöre karşı çıkıyor ve devletçilik uygulanmasını savunuyordu. Prof. Aren'in, o sırada savunduğu devletçilik tanımı italik harflerle şöyle yapılmış: «Devletçilik halka azami tasarrufu yaptırarak iktisadi kalkınmayı demokratik düzen içinde gerçekleştirmenin vasıtası ve zaruri şartıdır.» (Yön, Sayı 2, 27.12.1961)

Gene Prof. Aren, sanayileşmenin ancak devlet eliyle gerçekleşeceğini söyleyen yazısını şöyle bitiriyor: «Devletçilik sanayileşme yolunda sosyal ve siyasal tepki endişelerinin kayıtlamalarından hür olarak sadece iktisadi mülahazalarla hareket edip, büyük hamleler yapabilmemizin vasıtası ve şartıdır.» (Yön Sayı 4, 3.1.1962)

Yön'ün çıkışında yeni devletçiliğin özel sektörle sınırı konusu ise Aren tarafından belirtilerek şöyle ele alınmıştı: «Son günlerde öne sürülmüş olan ve iktisadi kalkınmamızda devlet sektörünü ön plana çıkarıp, özel sektörü yardımcı telakki eden yeni devletçilik anlayışında devlet sektörüne sınır konmamasını, kamu sektörünün prensibinin sınırsızlık olduğunu, «ancak esas itibariyle sahipleri tarafından doğrudan doğruya yürütülecek kadar küçük hacimdeki işlerin özel sektöre terkedilmesi tabiidir. Büyük çapta işlerde ise sınırı kısmen siyasi iktidarın tutumu (vergi ve kredi politikası) kısmen de her iki sektörün teşebbüs kabiliyeti tayin eder.» Aynı yazı içindeki bir başka paragraf açıklayıcı nitelikte: «Ancak yeni devletçilik anlayışı içinde kalmak şartı ile vergi adaletinde ne kadar ileri gidilirse gidilsin, fertlerin elinde serbestçe kullanacakları ve tasarruf edecekleri bir gelir kalacaktır. İşte bu noktada müteşebbislik unsuru büyük rol oynayacaktır. Eğer özel sektörün teşebbüse kabiliyeti yüksekse, özel tasarrufları toplayıp büyük işlere girişebilir ve bunu yapabildiği ölçüde de özel sektör genişler. Yok eğer bu sektör çekingen davranır ve kamu sektörü daha müteşebbis çıkarsa kamu sektörü genişlemiş olur.» (Sayı 5)

Yön'ün sol unsuru sayılması gereken Aren, Devletçilik hakkındaki yazı serisini şöyle bağlıyordu:

«Türkiye Tanzimattan beri gelen bir batılılaşma hareketinin ve Cumhuriyetten beri gösterilen kalkınma gayretlerinin bir neticesi olarak bugün hızlı bir kalkınmanın eşiğine gelmiş bulunmaktadır. Hâlen iktisadi durumumuzdan yapılan şikayetler, esas itibariyle, idaresizlik ile ilgili olup geçici mahiyettedir. Ekonomimizin temel unsurları bizleri geleceğe güvenle ve ümitle bakmağa sevkedecek durumdadır.» Gerçekten, bir kere, tabiat çok cümert olmamakla beraber fazla hasis de değildir. Topraklarımızın büyüklüğü, verim kabiliyeti, iklim şartlarımız ve toprak altı servetlerimiz, bir çok ileri memlekettekinden daha müsaittir. İkinci olarak, yol, liman, baraj gibi alt yapı tesislerimiz ve sanayimiz, yeterli olmamakla beraber, ileri bir hamle yapabilmek için destek olacak bir nüve teşkil edecek ölçüdedir. Ve nihayet asıl önemlisi,

halkımız uyanmış ve oldukça geniş bir teknisyen ve idareci kadrosu yetişmiştir.

Bütün mesele memleketin bu temel kuvvetini harekete geçirecek bir tutum, bir kalkınma felsefesi üzerinde anlaşıp bunun gerektirdiği bünyeyi ve idarî reformları yaparak kalkınma yoluna girmektir. Memleketemizin bugün erişmiş olduğu ekonomik, sosyal ve siyasal seviyesi ve şartları itibariyle bu felsefenin toplumcu olması zarureti vardır. Toplumcu kalkınma felsefesi, memleket işlerinin toplum yararına, yani sosyal adalet esaslarına göre yürütülmesini benimsemek demektir. Elbette bu kısa ifade toplumcu felsefeyi izaha kâfi değildir. Zaten bu felsefe, tatbikattaki tezahür şekillerinde daha iyi tanınıp, toplumcu felsefe, ekonomik ve sosyal olayların, belki de kimsenin kastı olmadan, bazı zümrelerin çıkarına işlemesi neticesini veren müesseselerin, usullerin ve düşünce tarzlarının değiştirilmesini ister. Bu sebepten toplumcu felefe, arazi reformuna, vergi reformuna, idarî reforma ve devletçiliğe taraftardır. Aynı sebeple feodal insan münasebetlerine aleyhtar, batılı zihniyet ve davranışa taraftardır. Gene aynı sebeple, istismarcı ve her türlü değişmeye karşı ayak direyen cahil ve sahte dindarlığa aleyhtar, fakat insanların saadetini isteyen tesanütçü gerçek ve saf dindarlığa taraftardır.

Toplumcu felsefenin çıkış noktası, sadece böyle bir tutumun ahlâki prensiplere göre daha iyi olması değil, fakat halkımızın isteklerinin, memleketimizde gelişen kuvvetlerin bu tutumu zarurî kılmış olmasıdır. Bu sebepten toplumcu felsefe bir doğma değil, olayların incelenmesinden çıkan ilmî bir zarurettir.

İşte devletçilik, bu toplumcu felsefenin bir parçası, onun bir icra vasıtası olmak itibariyle önemlidir. Bu sütunlarda çeşitli yönlerden izah etmeye gayret ettiğimiz üzere, devletçilik, milletimizin adalet hislerini incitmeden, sermaye teraküm ettirmenin, sanayileşmenin, kısacası kalkınmanın vasıtasıdır. İleri bir devletçilik kalkınmanın esas prensibi olarak alınmadıkça, memleketimizin ya aşırı sağcı (faşist) ya da aşırı solcu (komünist) bir diktatörlüğe kayması kader gibi kaçınılmaz bir neticedir.

Devletçiliği, toplumcu felsefe içindeki yerini ve fonksiyonunu anlamadan, ya da nazarı itibâra almadan, sanki kendi kendine bir bütünmüş gibi ele almak ve meselâ verimliliği bakımından tenkit etmek ve yermek, sadece haksızlık değil fakat aynı zamanda mânâsızlıktır? Gerçekten, devlet işletmeciliği, özel işletmecilikten daha az verimli olsa bile, toplumcu felsefenin icabı olarak, gene de devletçiliği tercih etmemiz lâzımdır. Tıpkı sanıkları, işkence ederek itirafa mecbur etmek daha kestirme ve verimli bir yol olduğu halde, medenî usullerle soruşturma yapılmasını tercih etmemiz gibi. Kaldı ki, devlet işletmeciliğinin, en az özel işletmecilik kadar verimli olmaması için hiç bir sebep yoktur.

İleri devletçilikten yana söylediğimiz bütün bu sözlerden, devletçiliğin, kalkınma meselelerimizi bir çırpıda halllediveren sihirli bir formül olduğu şeklinde yanlış bir netice çıkarılmamalıdır. Unutulmamalıdır ki devletçilik, sadece bir vasıtadır ve diğer bütün vasıtalar gibi onu da harekete getirecek ve kullanacak olan insan unsurudur. Devletçiliğin büyük üstünlüğü, bugünkü şartlarımıza en uygun vasıta oluşudur. Gerçekten hızlı bir kalkınma ancak devletçilik vasıtasıyla demokratik şartlar içinde mümkün olur.

Demek oluyor ki, özlediğimiz kalkınmış Türkiye'ye erişmek için, devletçilik, zarurî fakat yeter olmayan bir şarttır. Ona can ve dinamizm vermek lâzımdır. Bu ise bir HEYECAN meselesidir. Bilgili ve yaratıcı heyecan,

Gerçekten kalkınma harp gibidir. Nasıl ki bir harpte zafer, sadece emirlerin isabetli olmasıyla değil, fakat onların heyecan ve cesaretle tatbik edilmesiyle kazanılır; ve gene nasıl ki, harbi kazandıracak cüretkâr ekipler, ancak ordu bunları icra edecek kadar cesur ve heyecanlı olduğu takdirde verilebilirse aynı şekilde, iktisadî kalkınma hamlesinde de başarı, plânların isabeti kadar, onların tatbikatında gösterilecek cesaret ve heyecana bağlıdır. Ve gene aynı şekilde, büyük ve hamleli plânlar, ancak onları tatbikata koyacak

heyecan ve atılganlık varsa yapılır.

Bahis konusu heyecan şüphesiz ki, fabrikalar, okullar, hastaneler kurmağa, yollar, limanlar yapmağa, dağları teraslamağa, kısacası iş yapmağa yönelecektir. Çünkü ancak bu takdirde yapıcı ve yaratıcı vasfını kazanır.

İş yapmak ise, esas itibariyle, teşkilât kurmakla mümkündür. O halde, bilgili ve yaratıcı heyecan, herşeyden evvel, teşkilâtçılıkta kendini gösterecektir.

Gerçekten büyük işler büyük teşkilâtçılık kabiliyeti ve buna uygun idarî usullerle yürütülebilir. Ancak, bilgi, heyecan ve engin bir muhayyile kuvvetiyle kurulacak teşkilâtlar sayesinde, insanlar ve imkânlar harekete geçirilir ve büyük işler, büyük hamleler yapılabilir. Plâncılık ta ancak böyle bir atmosfer içinde kendini bulur ve heyecanın bilgi ve muvazene unsurunu sağlar. Bu takdirde artık kalkınma hızımızı, nakdi tasarrufların dar çerçevesi değil, fakat millî teşebbüs ve teşkilâtlanma kabiliyetimiz sınırlar.

Demek oluyor ki, devletçilik, ancak insan unsurunun bilgili ve yaratıcı heyecanı ile birleştiği takdirde kendisinden beklenileni verebilir. Fakat bu hükümden, devletçilikle, onun canı ve beyni mesabesinde olan heyecan unsurunun, birbirinden müstakil şeyler oldukları, aralarında hiç bir bağlantı bulunmadığı mânası çıkarılmamalıdır. Çünkü vasıtalar zannedildikleri kadar cansız ve tesirsiz şeyler değildir. Bir vasıtayı benimsemek, peşinen onun icaplarını yerine getirmeği kabul etmek demek olduktan başka, bizzat vasıta da onu kullanacak olanı belli şekillerde hareket etmeğe zorlar. Yani meselâ bir çiftçinin bir kooperatife üye olması veya traktör alması, onun peşinen belli bir şekilde hareket etmeyi kabullenmesi demek olduktan başka, kooperatif üyesi veya traktör sahibi olması da onu belli bir şekilde hareket etmeye icbar edecektir. Tıpkı bunun gibi, Devletçilik ,zaten onu işletecek heyecan bulunduğu takdirde benimsenecek ve benimsendikten sonra da bu heyecanın kaynağı olacaktır.» (Sadun Aren, Devletçilik ve ötesi, Yön 24.1.1962)

Yukarıda aktardığımız örneklerden de görüldüğü gibi, meselenin sınıf temeli konulmadığı için önerilen sistem gerçekten de «devlet kapitalizmi» denilen devletçilik çerçevesinde kalmaktadır. Mesele özel sektör -devletçilik çatışması olarak konulmakta, ve bürokratların bir kadro hareketiyle -halk desteğini de alarak- meseleyi çözecekleri öne sürülmektedir.

Yön ve Sosyalizm :

Yön gene başlangıçta «azgelişmiş ülkeler için» tek kurtuluş yolunun sosyalizm olduğunu söylüyordu.

Yön, sosyalizmi, *azgelişmiş ülkeler* için bir *«kurtuluş yolu»* olarak görüyordu ama bütünsel bir dünya görüşü olarak, işçi sınıfının düşünce ve davranışı olarak, can çekişen kapitalizmin yerine yeryüzünde gitgide güçlenmekte olan devrimci üretim tarzı olarak görmüyordu. Şu halde Yön herşeyden önce sosyalizmi bir sınıf meselesi olarak değil, soyut bir kalkınma meselesi olarak ele almaktaydı. Böyle olunca da Yön'ün sosyalizm anlayışı, kapitalizmin sınırları içinde kalan burjuva reformizmini aşamıyordu. Çünkü sosyalizmin kurucusu ve asıl sahibi olan işçi sınıfından soyutlanmış bir «sosyalizm» ancak burjuvazinin sosyalizm anlayışı olabilirdi.

Yön, İngiliz reformisti John Strachy'nin sosyalizm anlayışını şöyle tanıtıyordu: «Yön'ün özel sayısında sosyalizmin ne olup olmadığını anlatmağa çalışırken John Strachy'nin bu işi en mükemmel şekilde yaptığını gördük. Sözü Strachy'e bırakıyoruz» diyerek onun görüşlerini özetliyor. Bir başka yazıda İngiliz sosyalizminin tarihsel kökeni olarak gösterilen Fabian'ların anlayışını ele alıyor ve İngiliz emperyalizminin alternatif partilerinden İşçi Partisi, sosyalist olarak kabul ediliyordu (Yön Sayı 7)

Gene o zamanın Yön'cülerinden Abdi İpekçi özellikle Fabiancılığa değinerek, sosyalizmin, komünizmin panzehiri olduğunu söylüyordu. Batı burjuvazisinin gözdelerinden Nenni, Bevan, Mendes France, Yön'de sosyalistler olarak tanıtılmaktaydı. Hatta, İnönü'nün getirdiği Planlama uzma-

nı Hollandalı profesör Tinbergen bile Yön için sosyalistti. Gene Nehru, Nasır, Bin Bella vb... de Yön'e göre birer sosyalisttiler...

Örneğin Yön sosyalizmle ilgili olarak «millî planlı ekonomi toplumun sosyal kuvvetleri arasında bir mütarekedir Bu mütarekeyi her iki taraf da kabul edebilir...» diyordu gene aynı sayıda «millî kapitalist düzene geçmekten» söz ediliyordu. (Yön 27.2.1962)

Yön, sosyalizm meselesine başlangıçta sınıfsal olarak yaklaşmayıp, meseleyi «ihtilâlci sosyalizm» ve «islahatçı sosyalizm» diye demagojik bir ayırıma götürüyordu. Mesele sosyalizmi hangi sınıfların kuracağından soyutlanınca, ortaya çıkan durum, yüzeysel birtakım tanımlarla konuyu geçiştirmek oluyordu.

Yön'ün en sağ gerici unsurlarından Şevket Süreyya bu demagojinin şampiyonluğunu yapanlardandı: «İhtilâlci olmayan islahatçı sosyalizmin gayesi... sınıf farklılaşmalarını devletin iktisadi ve sosyal hayata müdahalesi suretiyle önleyerek, cemiyette gelirlerin dağılışını sosyal adalete uyan bir nizam içine almaktır. Bizim Atatürk devletçiliğimiz batı manasında bir sosyalizmden başka birşey değildir....»

«Bizim Türk sosyalizmi olarak vasıflandırdığımız yeni devletçilik cereyanına gelince, bunun memleketimize has meslek ve metodun, memlekette teessüs ve inkişafına hizmet edecek kuvvetli bir sistem olacağına inanıyorum Bu sistemin esası elbette ki yalnız sanayii ve ekonomiyi değil, millî hayatın her cephesini, Atatürkün çeşitli demeçlerinde yer alan ilkeler dahilinde düzenlemekten başka birşey değildir. Plan, dinamizm ve bütün unsurları ile tam bir ideoloji. İşte bu Türk sosyalizmidir...» (Yön 31.1.1962)

Plan, dinamiz mve bütün unsurları ile tam bir ideoloji... Devletin ekonomik ve sosyal hayata müdahalesi ile sınıf farklarını önlemek... işte bu Türk sosyalizmidir...... Bu kadarını büyük sermaye de söylüyor. Ülkede sınıfların varlığını inkâr etmek, «imtiyazsız ve sınıfsız kaynaşmış bir kütle» olduğumuzu ispat etmeğe çalışarak, burjuvazinin o zamanki ideolojisini kuran Kadro'nun eski ideolog'u, 30 yıl sonra ısıtıp ısıtıp aynı şeyleri üstelik yeni bir hikmetmişcesine Yön'de aydınlara sunuyordu... Amaç gene belliydi: sınıflar arasındaki farkı gözlerden gizlemek; uzlaşmaz çelişkileri uzlaşır göstermek; ve aydınların bilimsel teoriyi, meselenin sınıf özünü öğrenmelerini engellemeğe çalışmak...

Avcıoğlu ve Sosyalizm :

Yön'ün ve yön çizgisinin ideolojik sözcülüğünün somutlandığı Doğan Avcıoğlu ise «Sosyalizm Anlayışımız» başlıklı başyazında görüşlerini şöyle özetliyordu:

«İnanıyoruz ki, prensip itibariyle sosyalizm tektir. Bütün sosyalist akımları kaynağını aynı sosyalist idealden aldılar. Bu ideal en geniş şekliyle, bütün insanların hürriyet, eşitlik ve kardeşlik ilkelerinin ışığı altında, en iyi şekilde yaşamalarına ve gelişmelerine imkân veren bir toplum düzeni çabası şeklinde özetlenebilir. Sosyalistler bu idealin sınıfsız bir toplum düzeni kurmakla gerçekleşebileceğine inanırlar. Sınıfsız bir toplum düzeninin kurulması da istihsal araçlarının kamulaştırılması ile mümkündür...

... Yukardaki ilkeleri kabul etmeden sosyalistim diyenlerin sosyalist olmadıkları kesin şekilde söylenebilir.

Sosyalistler arasındaki farklılaşma sosyalist toplum düzeninin nasıl kurulacağı konusunda ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan sosyalizmin çeşitli ve biribirlerinden çok farklı uygulama şekillerine rastlanmaktadır. Bu farklılaşmaya rağmen uygulama alanında sosyalizmi üç ana grupta toplamak mümkün:

1) Doğu Sosyalizmi: Azgelişmiş memleketlerin hızla kalkınmasını sağlamak bakımından başarısını kesin şekilde ispat etmiş bulunan sosyalizmin maliyeti birçok sosyalist sosyalizmden vazgeçirecek kadar pahalı olmuştur. ... Bu sebeple doğu sosyalizmi ancak totaliter bir idare altında yürütülebilmiştir.

2) Uyanık ve teşkilatlanmış geniş emekçi kitlelerine ve gelişmiş bir ekonomiye sahip bulunan batı memleketlerinde

sosyalizm çok büyük değişikliklere ihtiyaç göstermeden yumuşak metotlarla gerçekleştirilebilir....

3) Azgelişmiş ülkeler sosyalizmi: Batı ekonomilerinin birkaç yüzyılda aldığı mesafeyi hızla kapayıp ileri toplum düzenlerine ulaşma zarureti, azgelişmiş ülkeleri sosyalizme itmektedir. Bu memleketlerde sosyalizm köklü reformlarla ortaçağ kalıntılarını tasfiye etmek, yeni bir insan tipi yaratmak ve hızlı kalkınmayı sağlamak zorundadır. O halde azgelişmiş ülkelerde sosyalizm çok köklü değişikliklere ihtiyaç gösteren bir cins beyaz ihtilal şeklinde düşünülmelidir.

... Bu ülkelerde batıda olduğu gibi kalkınmayı gerçekleştirecek güçte bir burjuva sınıfının mevcut bulunmayışı en liberal görüşlerden hareket edilse dahi ister istemez geniş bir devletçilik tatbikatına yol açmaktadır. Bu zoraki devletçiliği kütlelerin refahını arttırmaya yönelmiş rasyonel bir kalkınma vasıtası haline getirmek sosyalizmin görevidir.

Diğer taraftan ortaçağı çoktan tasfiye eden batıda akılcı görüş hakimdir. Azgelişmiş ülkeler ise, akılcı görüşü yerleştirmek ve batılı insan tipini yaratmak zorundadır. (Yön, s. 26; 22.8.1962)

Yazar, burada sosyalizmin hedefinin sınıfsız topluma ulaşmak ve bu yolda üretim araçlarını kamulaştırmak olduğunu söylerken, bu hedefin maddi temelini koyamamaktadır. Bunlar birer amaç değildir. Kapitalist toplumdaki temel çelişkinin çözülmesi, yani üretimin sosyal karakteri ile üretim araçlarının kapitalist özel mülkiyeti arasındaki uzlaşmazlığın kaldırılması gerekir. Bu çelişkinin çözümü; modern toplumda, üretimin sosyal karakterine uygun üretim tarzını getirecek olan işçi sınıfıdır. Şu halde sosyalizm aydınların bir sübjektif isteği değil, kaçınılmaz bir zorunluluktur. Sosyalistler bu süreci hızlandırmakla yükümlüdür. Ama herşeyden önce sosyalizmin maddi temelini görmek ve onun hangi sınıfın ideolojisi olduğunu anlamak gerekir. Sosyalizmi sınıf temelinden soyutlayınca batıdaki burjuva reformizmi ile geri ülkelerdeki küçük burjuva radikalizmini, işçi sınıfı sosyalizmi ile aynı kaba koyup, farkı uygulama ve metat ayrılıkları diye anlamak kaçınılmaz olur. Oysa meseleyi üretici güçlerin gelişmesi biçiminde almak; çağımızda kapitalizmin üretici güçleri geliştiremeyeceğini, kapitalizmin devrimci niteliğini çoktan yitirdiğini, görmek; ancak üretimin sosyal karakterine uygun üretim araçlarının kamusal mülkiyetiyle üretici güçlerin gelişeceğini kavramak gerekir. Bu ileri üretim tarzını ise, üretimin sosyal karakterinin doğurduğu en kollektif, en demokratik ve dolayısiyle en devrimci sınıf olan işçi sınıfı ve onun yandaşı yoksul köylülük gerçekleştirecektir.

Yazar, üretici güçler, üretim araçları ve üretim tarzı kavramlarını ve bu temele bağlı sınıf mücadeleleri gerçeğini göremeyince veya kabul etmeyince, ortaya sübjektif bir «iyi niyet» çıkmaktadır. Öte yandan, batının akılcı düşüncesi, batılı insan tarzı yaratmak gibi, metafizik ve burjuva kavramlar öne sürülmektedir.

Gene, kalkınma meselesinin soyut olarak alınması maddi temelinden koparılması açıkça sözkonusudur. Kalkınma ile üretici güçlerin gelişmesi arasındaki bağ konulmaza, kalkınma sadece ekonomik büyüme ve üretimin arttırılması biçiminde anlaşılır. Oysa, kalkınma, önceden de söylediğimiz gibi, «üretici güçlerin gelişme dinamiğinin sağlanmasıdır».

Avcıoğlu'nun aktarılan pasajdaki görüşleri, 1962 Ağustos'unda yazılmıştı. Ama 1969'da yayınladığı «Türkiye'nin Düzeni» kitabında da görüşlerinde köklü bir değişiklik görülmez. Sadece «batı sosyalizmini» tasniften çıkarmış, yerine Yugoslav örneğindeki sosyalizmi almış ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu bir üçüncü kategori açarak buna da «Milli Devrimci Kalkınma Yolu adını vermiştir...

Sonraları «milli devrimci kalkınma yolu» adını alan ve Türkiye'nin somut olarak örneklendiği «sosyalizm önerisini», Yön, yukarıda aktardığımız pasajların devamı olarak, şöyle nitelendiriyordu:

«O halde Türkiye için nasıl bir sosyalizm istiyoruz.? Yukarıdaki açıklamalar Batı sosyalizminin memleketimize örnek o

lamayacağını göstermektedir. Azgelişmiş bir ülke olan Türkiye'de sosyalizm radikal olacak, kısa zamanda yeni bir toplum düzeni kurmağa yönelecektir.

Doğu sosyalizmi de Türkiye'ye örnek teşkil edemez... Asıl gayenin insanın gelişmesi olduğunu unutabilecek kadar insafsız metotlara yönelmek arzu edilecek birşey olmadığı gibi zaruri de değildir Böyle bir sosyalizm anlayışına kalkınma konusundaki büyük müesseriyetine rağmen karşıyız, radikal fakat insani bir sosyalizmden yanayız.» (Avcıoğlu ,aynı yazı)

Bu görüşler emperyalist demogojilerden ve propogandalardan kaynaklanan Aybar görüşlerinden farklı değildir. «Doğu sosyalizminin» insan unsurunu yokettiğini, geliştiremediğini ileri sürmek gerçeklere ve bilime aykırıdır. Ve bu anlayış ne denli sosyalizmi savunur görünürse görünsün bir burjuva anlayışıdır.

Sosyalizmin demokrasiden asla ayrılamayacağı, sosyalizm ile demokrasinin kaynaşmış ve diyalektik bir bütün olduğu apaçık bellidir. Demokrasiyi savunmayan ve istemeyen bir kimse sosyalist olamaz. Sosyalizmin anladığı demokrasi ise, emekçi halkı yığınlarının alabildiğine geniş özgürlüğüne ve üstünlüğüne dayanan, gerçek bir demokrasidir. Demokrasi soyut bir şey, değildir. Demokrasinin ekonomik temeli vardır. Demokrasinin gerçek sahibi işçi sınıfı başta olmak üzere geniş halk yığınlarıdır. Ve toplumun en demokratik sınıfı işçi sınıfıdır. Şu halde ancak işçi sınıfının öncü olduğu bir ekonomik sistemin üst yapısı olan demokrasi gerçek demokrasidir. Bu demokrasi halkın kendi demokrasisidir, halkın demokrasisinin özünü ise işçi sınıfı demokrasisi, özcesi sosyalist demokrasi belirler.

Sosyalist demokrasi kavramını demokrasi düşmanlığı olarak göstermek, emperyalist burjuva yutturmacasıdır...

Avcıoğlu sözlerine şöyle devam ediyordu:

«Esasen sosyalizmi halkçılık, devletçilik, devrimcilik, laiklik, cumhuriyetçilik ve milliyetçilik ilkelerine dayanan Atatürkçülüğün en tabi sonucu ve devamı sayıyoruz. Sosyalizmin Atatürk devrimlerini geliştirme ve ileri götürme yolu olduğuna inanıyoruz.» (aynı yazı)

Sosyalizmin bilimine ve teorisine göre, sosyalizm ne altı okun ne de Atatürk devrimlerinin devamıdır. *Sosyalizm* evrensel bir ekonomik sistem, bir üretim tarzıdır. Sosyalizm bu üretim tarzını kuracak olan öncü sınıfın işçi sınıfının ideolojisi, işçi sınıfının düşünce ve davranışıdır. Sosyalizm gerçek demokrasinin kendisidir; evrensel maddeci temeliyle, diyalektik yöntemiyle, ekonomi politiğiyle, kapitalizmden sonraki üretim tarzı modeliyle ve devrimci ahlâkıyla, insancıllığıyla bir bütündür, bir dünya görüşüdür, bütünsel bir öğretidir.

Yön'ün sosyalizm anlayışını özetlersek:

- İşçi sınıfı pusulasından yoksundur... Sosyalizm bir «kalkınma felsefesine» indirgenmiştir.

- Bu kalkınma felsefesiyle donanmış bir bürokrat kadro, özellikle aydınların desteğiyle, «sosyalizmi» kuracaktır. Yani işçi sınıfına inanılmamakta, güvenilmemekte, varlığı küçümsenmektedir.

- Şu halde Yön'e göre, «devletçilik» ile sosyalizm aynı şeyler sayılmaktadır. Sosyalizm sınıf temelinden koparılınca, sosyalizm olmaktan çıkar ve burjuva düzeni içinde sürdürülen bir özel sektörcülük — devletçilik tartışmasında, devletçilerin sloganı olur... Bununla da kalmaz, işçi sınıfı ve burjuvazi temel çelişkisinden çıkarılınca, sosyalizm denilen devletçilik bir aydın bürokrat ülküsü, düşü, haline geliverir.

Yön'ün anlayışına göre halk kendi düzenini kendisi kurmayacak, onun yerine, onun görevini üslenmiş bir elit kadro, bunu gerçekleştirecektir.

- Şu halde Yön'ün sosyalizmi, işçi sınıfı sosyalizminden sadece bir yöntem farkıyla ayrılmamaktadır. Yön'ün sosyalizmi, ülkedeki sosyal sınıflardan soyutlanınca, yani bilimsel temelden uzak kalınca, bir burjuva reformizmi haline dönüşmektedir. Bu reformculuğu besleyen maddi şartlar, finans kapital sömürüsü ve finans kapitalin giderek artan gücünün, kitlelerde yansıttığı hoşnutsuzluktur. Sosyal sınıf yapısında, işçi sınıfının örgütlü politik ağırlı-

ğı, bu hoşnutsuzluğu örgütleyemeyince hat ta işçi sınıfının düşüncesi yaygınlaşmayın. yolu olarak genev zbdzbdzbdzbdgrmdf— ca ülkücü aydınlar, kurtuluş yolu olarak gene gidip devletçiliğe sarılmışlardır.

Yön Etrafında Kadrolaşma Çalışmaları :

Yön'de ileri sürülen görüşlerin anatomisini, işçi sınıfı bilimi açısından temel noktalarıyla ele aldıktan sonra Yön etrafındaki kadrolaşma çalışmalarına değinmemiz gerekiyor. Yön'ün çeşitli bürokrat kadrolarla ve girişimlerle şüphesiz ki ilişkisi vardı.

Bunun ötesinde görüşlerin daha geniş küçük burjuva aydın zümrelerine hatta bir ölçüde emekçi kitlelere uzanabilmesi için iki önemli «davranış ve örgütlenme» projesi oldu.

Bunlardan birincisi, gerçekleşen Sosyalist Kültür Derneği denemesiydi... İkincisi ise gerçekleşmeyen Çalışanlar Partisi tasarısıydı.

Sosyalist Kültür Derneği :

Yön ideolojisine bağlı olanların kurduğu Sosyalist Kültür Derneği YÖN'cülerin yukarıda eleştirdiğimiz çizgilerinin örgütlenme plânındaki bir yansımasıdır. Bu deneme, bir aydın-bürokrat kadro oluşturmayı amaçlamış, çalışmalarını bu çizgide sürdürmüştür. Kurucuları arasında İsmet Paşanın görevden uzaklaştırdığı reformcu planlama uzmanlarının da bulunduğu, genel olarak reformistlerle radikal reformistlerin ortak girişimi niteliğini taşıyan Sosyalist Kültür derneği, her ne kadar bazı Marksistlere de «konferanslar» verdirdiyse de, bu girişim en iyimser deyimiyle, bir küçük burjuva dernekçiliğinden bir aydınlar klübünden öteye gidememiştir.

Bu dernek kurucularından bazılarının 12 Mart döneminin başlangıcında bakan veya teknisyen olarak görev almaları bir kaçının bugün finans-kapitalin en etkili sermaye gruplarının hizmetine çok büyük maaşlarla girmiş olmaları, bir kısmınınsa genel reformculuk çizgisini sürdürmeleri Yön kadrosunun niteliğini bir kere daha belgelemektedir.

Yön ve İşçi Sınıfı Hareketi :

Yön'ün işçi sınıfı düşüncesi önündeki tavrını yukarıda sık sık ele aldık. Yön işçi sınıfı düşünce ve davranışı dışında kaldığı gibi, —buna bağlı olarak— işçi sınıfı hareketleri karşısında da tutarlı bir devrimci tavır almamıştı. Şöyle ki, Yön'ün ilişki kurduğu sendikacılar genellikle —şimdi en ilerisi sosyal demokrat olan— sarı sendikacılardı. Yön, işçi sınıfına inanmadığından, işçi sınıfının öncü liderlerinin yetişmesi meselesi değildi. Her burjuva ve küçük burjuva akımı gibi, Yön de birtakım aristokrat veya bürokrat sendikacılar tarafından işçi sınıfı desteğini alma yoluna gitmişti. Bununla birlikte Yön, zamanın hükümetine karşı işçi hareketlerini ve işçi haklarını kendi sınırları içinde savunmuş, işçilerin toplumda taşıdığı potansiyele dikkatleri çekmiştir. Ama ne sarı sendika Türk-İş'in niteliğini ve içyüzünü açıklama cesaretini göstermiş, ne de Amerikan gangster sendikacılığı tanıtmıştır. Yön ile zamanın tek sarı konfederasyonu Türk-İş arasındaki bu balayı havası son radan dağılmıştır, ama bu mücadelenin de sahibi Yön olmamış, genel olarak sosyalist hareketin güçlenmesi özel olarak TİP'in yaygınlaşması bu gelişimde rol oynamıştır.

Yön ve İşçi Sınıfı Partisi :

Yön işçi sınıfının devrimci sendikacılığını dikkate almadığı gibi, işçi sınıfının devrimci siyasi örgütlenmesini de, —kendi çizdiği yola ters düşmeyecek şekilde— önlemek istemiştir. Şöyle ki, Yön işçi sınıfı sosyalizmini reddettiği için, işçi sınıfının sosyalist partisinin oluşmasına da karşı çıkmıştır.

Bu nedenle, Çalışanlar Partisi sloganını ortaya atmıştır. Yön... Çalışanlar partisine önayak olanlar arasında Burhanettin Asutay, Bahir Ersoy, Ziya Hepbir gibi sarı sendikacılar önde gelmekteydi. Ayrıca Yön bu partinin aydınların ağırlığında ve

öncülüğünde bir parti olmasını öneriyor, yani burjuvazi ile uzlaşmaz çelişkisi olmayan bir küçük burjuva partisi istiyordu.

Nitekim partinin adı bile, tutucu ve reformist bir adlı... Çalışanlar deyimi genellikle burjuvazinin ve batı finans kapitalinin kullandığı bir terimdir. «Emekçiler» ve özellikle «işçi sınıfı» teriminden kaçan burjuvazi «çalışanlar» diye muğlak ve esnek bir kavram çıkararak, sınıf gerçeğini örtbas etmek ister. Çünkü çalışanlar terimi içinde, sömüren ve sömürülen, egemen ve ezilen sınıflar gerçeği en azından terim olarak gizlenmiş olur.

Yön, Çalışanlar Partisi sloganını ortaya attığı zaman, TİP sönük ve güçsüz bir parti idi. Yön ülkemizdeki sosyalist partinin bir işçi partisi olmasına karşı çıkmış ve kendi aydın-bürokrat reformcu anlayışına uygun bir parti önermişti. Böylece aydın küçük burjuvaların tekelindeki bir parti sendika aristokratları ve bürokratları aracılığıyla işçi sınıfını kolayca kontrol edip, reformcu akımın kuyruğuna takabilecekti.

Gerçi sonradan Aybar'ın TİP'e genel başkan tayin edilmesiyle Yön çalışanlar partisinden vazgeçmek zorunda kalmıştır.

Yön Çizgisinin Etkileri :

Yön şüphesiz ki TİP'in güçlenmesine kadar, başarılı bir legalite mücadelesi vermiştir. Yayın hayatına başladığı sırada burjuvazi tarafından tabu haline getirilmiş, yasaklanmış pek çok konu vardı. O zamanlar bir işçi sınıfı örgütü olmadığı için, bu tabuların yıkılmasında Yön bir süre için olumlu etkide bulunmuştur. Fakat Türkiye soluna sosyalizmin hakim olmasıyla önce TİP sonra da TİP dışı çevrelerin yayın vb. faaliyetleri hem sosyalizmin bilimi açısından hem de çeşitli antidemokratik kuralların bir kısmının işlemezliğinin sağlanması açısından asıl önemli demokrasi ve meşruiyet mücadelesini vermişlerdir.

Yön'ün Türkiye'deki demokratik harekete getirdiği olumluluk başlıca meşruiyet ve fikir özgürlüğü mücadelesi noktasında yoğunlaşmıştır.

Öte yandan, Yön'ün başlıca olumsuz etkileri olarak küçük burjuva radikalizminin bazı düşüncelerini sosyalist bilinçleniş sürecindeki kadrolara yaymasını gösterebiliriz. Yön daha sonra özellikle Mihri Belli çevresinde yoğunlaşan MDD hareketi üzerinde önemli etkiler yapmış, MDD ideolojisi ilk defa Yön sayfalarında konulup billurlaşmıştır. Türkiye'deki egemen sınıf yapısının işbirlikçi burjuvazi ile feodal mütegallibe ittifakı olduğunu söyleyen, Türkiye'yi bir yarı feodal ülke olarak gören, emperyalizme bağımlılığın bir yarı - sömürge biçiminde olduğunu ileri süren MDD görüşü, başlangıçta Milli Demokratik Devrimi «işçi sınıfının bağımsızca örgütleneceği ortam» olarak tanıtmıştı. Sonradan bilinç düzeyinin gelişmesiyle bazı rötüşler yapıldı ve işçi sınıfı öncülüğü kabul edildi ama, başlangıçta bir küçük burjuva radikal bürokrat kadronun, «asker - sivil aydın zümrenin» öncülüğünde Milli Demokratik Devrimin yapılması öneriliyor, işçi sınıfının bu ortamda bağımsız olarak örgütlenebileceği ve öncülüğü alarak sosyalist devrime geçileceği iddia ediliyordu. Böylece Yön, daha sonra birtakım sosyalistlerin bir süre için küçük burjuva kuyrukçuluğu yapmalarında etki sahibi olmuştur. Kemalizm ile sosyalizm arasındaki derin sınıf farkını anlayamayan, sosyalizmi kemalizmin bir devamı, günümüz aşamasındaki normal biçimi kabul eden Yön anlayışı, MDD'nin fikir bulanıklığında pay sahibidir.

TİP'in sosyal pratik gerisine düşmesi, devrimci bir parti haline dönüşememesi gençleri bir başka sağ sapmanın, MDD'ciliğin yanına itmiş, bir süre için, «asker-sivil aydın zümre» ile kestirmeden bir devrim ümidi ve içinde olan heyecanlı genç unsurlar, izledikleri yeni yolun sağ sapma ve kuyrukçuluk olduğunu anlayınca ve şehir küçük burjuvazisinden umutlarını kesince, bu kez de köy küçük burjuvazisini devrimci gibi görmeğe başlamışlar, ve siyasi örgütlenmeye ve siyasi çalışmalara fazla zahmet etmeden o zamanlar dünyada yaygınlaşan silahlı propoganda yöntemlerini kullanarak köylüleri harekete geçirebileceklerini ummuşlardır. Böyle davranışları birtakım radikal ve reformcu asker

sivil bürokratlar da desteklemiştir. Silahlı propoganda örgütleri bu desteği itmeyince, bürokratlar içindeki bazı ilerici - cuntacı klikleşmeler silahlı gençleri, silahlı gençler ise o bürokratları kullanmak yolunu seçmişler, fakat işçi sınıfı dışında gelişip giden bu «devrimciliklerin» hepsi, finans kapital cuntalarının tuzaklarının elinden kurtulamayarak, hakim sınıflar önünde yenilgiye uğramışlardır.

Bütün bu gelişimlerde Yön-Devrim çizgisinin etkileri tartışılmaz. Ancak biz, sosyalistler olarak, herşeyden önce kendisine «sosyalistim» diyen eğilimlerin hatalarını ön planda tutarız.

Yön sosyalist bir çizgi olmadığı için, onu sosyalist sayabileceğimiz eğilimler gibi eleştirmek doğru olmaz. Yön bir küçük burjuva çizgisidir. Eğer sosyalistler arasında birileri çıkıp küçük burjuva kuyrukçuluğu yapmışlarsa, önce bu kuyrukçu çizgileri eleştirmek ,ama daha önemlisi bu kuyrukçuluğu yaratan objektif şartları ve onu doğuran çeşitli sübjektif faktörleri incelemek doğrudur. 1960 sonrasının sosyalist hareketinin eleştirisinde bu noktalara değinmemiz mümkün olacaktır.

Devrim Gazetesi İle Devam Eden Çizgi :

Yön Gazetesi ,sol içindeki etkisinin asgariye indiği bir sırada, 1967 baharında kapandı. Çünkü Yön ideolojisinin *o sıralarda* sol içinde zemini kalmamıştı.

Fakat 1967 Kasımında çıkan Türk Solu dergisi bir kısım asker-sivil aydın zümrenin desteğini sağladı. Ve çıkış biçimiyle, MDD tezi şeklinde bir küçük burjuva öncülüğünü savunarak ,ilerici bürokrat kadrolara «oynayarak» küçük burjuva kuyrukçuluğu yaptı.

Daha sonra, Türk Solu Dergisi sosyalist kadroların bir kesimi içinde yaygınlaşmaya başladı. TİP yönetiminin bölünmesinden ve Partiyi Aybar'ın almasından sonra TİP'li gençlerin büyük bir çoğunluğu, FKF örgütü MDD tezini savunmağa başladılar. Kemalist devrimcilik, «ordu - gençlik el ele, milli cephede» sloganlarıyla yeniden güç kazanmıştı. Ve bir bürokrat atılımının imkânını da hazırlayacak şekilde öğrenci olayları hem MDD önderleri, hem de onların milli cephe müttefiği olan asker-sivil aydın zümre tarafından teşvik görmekteydi.

Gençlik hareketi ,işçi sınıfının yandaşı olmak yerine bağımsız bir küçük burjuva hareketi olarak gelişip gidiyordu. Gençler üniversite eylemlerini, gençlik olaylarını devrimci yöntemler olarak görüp sürdürürken, birtakım cuntacılar gençler üzerinde çeşitli oyunlar oynamaktaydı. Öte yandan, emperyalizm ve yerli ortakları bir yandan faşist komandolar vasıtasıyla gençleri öldürüyorlar veya kanlı saldırılar düzenliyorlar, öte yandan öfkelenen gençlik yığınlarını toplum polisi ile kırdırmağa uğraşıyorlardı. Bu şekilde gençliğin gerilimi artıyor ve gençlik olayları keskinleşiyordu.

Böylece küçük burjuva bürokratları işçi sınıfının politik hareketinin örgütsüzlüğünden yararlanarak, küçük burjuva devrimciliğini geliştirmeğe çalışmaktaydılar. Nitekim, gençlik yığınlarına yaslanan, onun vurucu güç olarak yükselttiği bir potansiyel içinde, küçük burjuva devrimciliği ve radikalizmi güçlenmekteydi.

İşte bu ortamda, 1969 sonbaharında Devrimci Gazetesi, gene Doğan Avcıoğlu'nun yönetiminde yayına başladı.

Devrim Gazetesinin Çıktığı Dönemde Sosyo - Ekonomik Ortam :

Devrim gazetesi çıktığı sırada, tekelci sermayenin ekonomik gücü 1960 yılına nazaran çok daha ilerdeydi. Montajcılık biçiminde de olsa gelişen sanayileşme, yerli finans kapitale önemli ekonomik güç sağlamış, bankalar ve holdingler biçiminde tekelleşme artmış, bazı yeni kesimler de bu tekelciler kervanına katılarak, uluslararası ve yerli sermaye kaynaşımının Türkiye üzerindeki egemenliğini pekiştirdiği gibi, yerli hakim sınıflar üzerindeki gücünü arttırmıştı.

Ama buna karşılık işçi sınıfının özellikle ekonomik mücadelesi gelişmiş, ayrıca köy küçük burjuvazisi de demokratik ve ekonomik hakları için hareketlenmişti. Öte yandan memurlar, teknokratlar, ve diğer

şehir küçük burjuvazisi unsurları, serbest meslek elemanları, esnaf ve zenaatkârlar da aynı hareketlenmeye ayak uydurmuşlardı. Toplumun hemen hemen tüm emekçi kesimleri, başta işçi sınıfı olmak üzere hakim sınıflara karşı ekonomik mücadele içindeydiler.

İşçi sınıfının ekonomik mücadelesi sarı sendikaları bile işverenle toplu sözleşmelere zorluyor, özellikle DİSK'in o sıralarda Türk-İş'e nazaran daha iyi toplu sözleşmeler yapması, birbiri ardı sıra gelen grevler ,direnişler sermayenin ekonononomik «istikrarını sarsıyor»du. İşçilerin toplu sözleşmelerde elde ettikleri ücret zamlarını ürünlere zam koyarak karşılamak isteyen finans kapital bu kez pahalılıktan yakınan köylü, şehirli diğer küçük burjuva kesimlerini karşısında bulmaktaydı. Köylü ürünlerine de yapılan zamlarla, şehirdeki küçük burjuvanın sıkıntısı artıyor, memurlardan, mühendislere, esnaflardan şöförlere kadar boykot ve direniş hareketleri oluyordu. Bu kez memur ve teknokratların aylıklarına zam yapılıyor., esnaf derneklerinin talepleri karşılanıyor, bu gidişten de şehirlerde işçiler, kırlarda köylüler etkileniyordu.

Ekonomi gitgide çıkmaza giriyordu. Enflasyonist politika kapitalizmin zaten tabiatında vardı. Krize giren bir kapitalizm ,hele prekapitalist yapıyı da içinde barındırıyorsa, hakim sınıfların sürdürdükleri ekonomik düzen, onların istedikleri gibi sürmez olur... Türkiye'deki bu çalkantıların politik yansımaları da CHP içinde orta solun güçlenmesinden, hatta İnönü'yü gölgeleyecek kadar güçlenmesinden, AP içinde hakim sınıflar çatlaklığına kadar çeşitli yansımalar göstermekteydi. Emekçi sınıfların ekonomik - demokratik mücadelesi, hakim sınıflar arasındaki sömürüden pay alma çekişmesini de kızıştırmıştı. Nitekim Odalar Birliğinde küçük sermayedarların desteği ile işbaşına gelen Erbakan, finans-kapitalin direnişi ile karşılaşıyor ve toplum polisinin zoruyla makamından attırılıyordu.

İşte bu hareketlenmeler içinde, işçi sınıfının politik hareketi güçlü ve etkili olmadığı için, küçük burjuva siyasi hareketleri ve eğilimleri güç kazanmaktaydı.

Devrim bütün bu ekonomik ve siyası olayları «değerlendirip», bir küçük burjuva atılımının imkânını aramak ve ideolojisini oluşturmak, parola ve sloganlarını yaymak için yayın hayatına başlamıştı.

Ama Devrim, özel olarak sosyalizmin, genel olarak halkçılığın Türkiye'de güçlenmesinden etkilenmiş ve ideolojisini onun üzerine kuracak şekilde radikalleştirmişti.

Ayrıca Devrim, TİP'in güçsüzleşmesi ve etkisini yitirmesinin küçük burjuva sempatizan yığınlarında yarattığı hayal kırıklığını da kendisine bir alternatif olarak görmek istiyordu.

1969 seçimlerinin hemen ertesinde yayına başlayan Devrim gazetesinin bildirisine bakmadan önce, Doğan Avcıoğlu'nun başyazısından şu pasajları birlikte okuyalım.

«Demirel önümüzdeki dönemi 1969-73 dönemini «sosyo-politik bakımdan fevkalade mühim bir devir» diye tanımlıyor. Bu devreyi başarıyla atlattığımız takdirde «demokrasi» güçlenecek diyor. Önümüzdeki «olağanüstü önemli» dört yıllık dönemde ise politik durumu pek parlak görmüyor. Gerçekten rahat sayılabilecek bir çoğunluk sağlamasına rağmen, AP iktidarı güç sorunlarla karşı karşıyadır. Herşeyden önce parti içinde ve parlamentoda Bilgiç liderliğindeki «gelenekçi sağcılar» Demirel'in desteklediği «Batıcı sağcılar» a karşı güçlü bir grup haline gelmişlerdir. Bu durum Demirel'in «köşk ve büyük paşalar» ile kurduğu dengenin korunmasını az çok güçleştireceğe benzemektedir. Demirel seçim öncesi Paşalara ve Vehbi Koç'un başını çektiği büyük iş çevrelerine, Bilgiç grubunu tasfiye edeceği vaadinde bulunmuştur. İstanbul'da Bilgiç grubuna karşı Demirel adına seçim mücadelesi yürütülmüştür...

Bilgiç-Mehmet Turgut-Bozbeyli grubunu, Türk politika hayatının kuyruklu yıldızlarından olmaya mahkûm saydığımız ölçüsüz Erbakan'dan ayırmak gereklidir.» (Devrim Sayı 1, 21.10.1969)

Böylece Devrim, hâkim sınıflar arasındaki çelişmelerin ve politik sürtüşmelerin çeşitli politik yansımalarını tesbit edebil-

mişti... Gene Devrim, ekonomik durumun hiç de iyi olmadığını, Türkiye'nin bir ekonomik krize ve devalüasyona gittiğini söyleyerek ekonomik tabloyu bir ölçüde çiziyor ve şöyle devam ediyor:

«... Herşeyden önce kredilerin kısılması, satışların yavaşlaması ve iflasların artması üzerine, Demirel iktidarının temel dayanağını teşkil eden iş çevrelerinin feryatları yükselecektir. İşçiler geçimin daraldığını ileri sürerek ücret artışları isteyeceklerdir. Grevler çoğalacaktır İşsizler çeşitli yollardan hoşnutsuzluklarını belirteceklerdir. Hayat pahalılığı yaygın bir şikâyet konusu olacaktır. Köylü huzursuzlukları genişleyecektir. Memurlar ve öğretmenler seslerini duyurabilme yollarını arayacaklardır. Gençlik hareketleri şiddetlenecektir.» (aynı yazı)

Avcıoğlu bu tesbitlerden sonra «Sandık Demokrasisi» başlığı altında şöyle devam ediyor:

«Öte yandan son seçimler 27 Mayıs günlerinden beri «zinde güçler» denen aydın çevrelerde rejime bağlanan ümitlerin azalmasına yol açmıştır. Düzen değişikliğinden yana gözüken TİP ve CHP gibi partilerin beklenen sonuçları elde edemeyişleri, parlamentoculuk yoluyla düzen değişikliği ve kalkınmanın gerçekleşebileceği ümitlerini çok zayıflatmıştır.» (aynı yazı)

Yazar daha sonra parlamentodaki partilerin muvafık, muhalif hemen hepsinin bir tutucu güçler koalisyonunu meydana getirdiğini söyleyerek sözlerini şöyle bağlıyordu:

«Esas davanın halktan yana düzen değişikliğini gerçekleştirmeğe çalışmak olduğunu görmezlikten gelip, bir siyasal biçime körü körüne bağlanarak, onu herşeyin üstünde tutanlar ve böylece biçimi öze tercih edenler, en ilerici iddialarla da ortaya çıksalar, bugün Türkiye'nin kalkınmasına en büyük engeli getiren tutucu sosyo-ekonomik güçler koalisyonunun ister istemez tutsağı ve siyasal sözcüsü haline geleceklerdir. 1969-73 döneminde gerçek devrimcilerle sahte devrimcileri ayıran çizgi bu noktadan geçmektedir.» (aynı yazı)

Devrim başyazarı sosyalist olmadığı için işçi sınıfının ve emekçilerin bağımsız siyasi örgütlerini esas almayan, küçük burjuva atılımlarıyla sonuca gitmeği amaç belleyen bir çizgi izlediğinden ötürü, meseleyi emekçilerin bağımsız örgütlenmeleri biçiminde almıyor ve bir parlâmento düzeni noktasına indirgiyordu. Evet, parlamento bir biçimdi, ama bu biçimin alternatifi Türkiye'de bir küçük burjuva atılımı değildi. Bu biçimin alternatifini, biçimde değil özde aramak gerekirdi. Öze inince de emekçi sınıfların örgütlenip güçlenmesinden başka çıkar yol olamazdı. Parlamentonun bir biçim olduğunu söyleyen Devrim (ki bu teşhis doğrudur) bu biçimin özünü göremediğinden ve anti parlamentarist bir başka biçimi, emekçi sınıflar temelinden koparıp koyduğu için, kendisi de aslında biçime saplanıp kalmış oluyordu. Nitekim daha sonra çıkartılan PDM (Parlamento Dışı Muhalefet) biçimi işçi sınıfından ve emekçilerden kopuk olduğu için, bir avuç aydının muhalefeti biçiminde kaldı, ve biçime karşı biçim olmaktan öteye gidemedi. Önemli olan öze karşı öz idi...... Burjuva düzeninde öze karşı olan öz ise, emekçilerin düzenidir. Bu düzeni ise bir avuç aydın-ülkücü getiremez, emekçilerin bizzat kendisi getirir.

Devrim Bildirisi :

Devrim gazetesinin birinci sayısında gösterilen bildirinin önemli noktalarını, bildirinin iç nizamına göre ele alalım.

Giriş: Bölücü Akımlar Edebiyatı:

Karanlık Bir Gidiş diye başlayan birinci bölümde üzerine vurgulanan nokta şu: «Kemalizmin yoktan varettiği Laik Türk devleti, mezhep aşiret ve tarikat kavgaları içinde çözülmekte ve erimektedir. Bölücü akımlar kuvvetlenmektedir. Oy uğruna en kutsal değerleri satışa çıkarmakta pervasız politikacı, milleti tahrip eden, mezhep, aşiret ve tarikat kavgalarını sorumsuzca körüklemektedir.

En iler görüşlü siyasi partiler dahi... feodalizm ve kalıntılarından ve etkin özelliklerden yararlanmaktadır. Milli irade, satıcılarının elinde halkın ezilmesine, milletin çözülmesine ve uydulaşmasına yol açmaktadır» (Sayı 1)

Bu bölümle ilgili olarak, başyazarın yukarıda sözünü ettiğimiz birinci başyazısında partileri kötülerken üzerinde en fazla durduğu nokta bu mezhep, aşiret, tarikat meseleleri ile *etnik* sorundur. Şöyle ki: «Bugün bir parti Alevilik iddiasıyla ortaya çıkarak ve alevi kodamanları liste baş larına oturtarak parlamentoda liste başı olabilmiştir. (Birlik Partisini kastediyor). Başka bir parti Doğunun etnik özelliğine dayanarak ve Doğulu ağaları liste başı yaparak az çok bir varlık gösterebilmektedir. (TİP'i kastediyor olmalı.) Birçok nüfuzlu bağımsız aday feodalizmin kalıntısı benzer bağlardan yararlanarak parlamentoya girebilmektedir. Öteki partiler de aşiret, mezhep, tarikat ilişkilerinden, etnik özelliklerden ve bölgecilikten yararlanmakta ve bu gruplara mensup varlıkları listelerine alarak seçimlerde başarı sağlamaktadır. Sanılmasın ki bu yalnız Doğuya özgü bir durumdur. Türkiye'nin Batısında da böl gecilik, alevilik, kürtçülük hesapları yapıl makta, parti listeleri buna göre düzenlenmektedir. Zira Ankara ve İstanbul gecekondularına yerleşmiş aileler hâlâ aşiret, mezhep ve bölgecilik bağlarının etkisi altındadırlar. Gençlik hareketlerinde dahi, Karadenizli olma küçümsenmeyecek bir rol oynamaktadır.» (Avcıoğlu, Sayı 1.)

Yön'ün bu nokta ile bildiriye girmesi ve daha ilk sayısında bu nokta üzerinde durması bilimsellikle ve içtenlikle bağdaşmayan bir «Taktik» olsa gerek. Yön'ün 1961'in geri bilinç ve bilgi düzeyinde bile, ekonomik tesbitlerle ve ekonomik temelle başlayan bildiri, bunca olaydan sonra «Alevilik ve kürtçülük» «umacılarıyla» başlıyorsa, bu bilimsel olarak gerilemedir. Gene bu tutum, ülkenin gelişen demokratlaşma düzeyinin çok gerisinde kalan bir davranıştır... Devrim gazetesi bu gerçekleri bilmez miydi? Ülkedeki anti-demokratik gidişi, emperyalizme bağımlı egemen güçler sultasını, ezilen ve ezen farkını, sömürülen ve sömüren uzlaşmazlığını göstererek bildirisine başlayamaz mıydı? Şüphesiz ki Devrim, bundan daha fazlasını da yapmasını bilirdi... Ama Devrim, bu «çarpıcı» girişi yaparak, kazanmak istediği «asker-sivil aydın zümreyi» en hassas noktasından yakalamak istiyor. İlerici olsun olmasın tüm asker-sivil aydın zümrenin en fazla hassas olduğu noktalar arasında kürtçülük, alevilik, ümmetçilik gelir. Gerçi gerici partiler çeşitli bölge ve gruplardan sömürücü sınıf temsilcilerini listelerine almaktadırlar, ama burada göze batırılması gereken şey sömürücü sınıflar koalisyonunun varlığıdır. Oysa «Bölücü akımların» kuvvetlendiğini söylemek olsa olsa düzene karşı birtakım asker-sivil kadroları harekete geçirmek için kullanılan en harcıâlem teşvik sloganıdır. Bilimce toplumdaki asıl bölünme, egemen sınıflardan egemen sınıfların emekçi sınıflar üzerindeki sömürü ve tahakkümünden gelir. Bir sömürü toplumundaki bölünmenin nedeni sadece ve sadece sömürücü hakim güçlerin varlığıdır. Bu bir olgudur ve bölünmenin giderilmesi ise, emekçi sınıfların demokratik iktidarının kurularak sömürüye son verilmesi, uzun vadede sınıfsız topluma ulaşılmasıdır.

«Bölücü akımlar» deyimi 12 Mart'tan önce ve özellikle sonra finans kapital diktasının en çok kullandığı terimlerden birisi haline gelmişti. Devrim'in ilericilik adına «asker - sivil aydın zümreye gerici bir sloganla göz kırparak, hedef şaşırtması ve bu şekilde bir bürokratik girişimi teşvik etmesi» «devrimcilik» olamaz. Hatta, Dev rim bu açıdan 1962'deki Yön'ün de gerisine düşmüştür. Çünkü Yön'ün başlangıcında Dr. Sait Kırmızıtoprak doğunun sorunlarına, doğudaki emekçi halkın durumuna cesaretle eğilen yazılar yazmıştı.

Gerçi küçük burjuva devrimciliğinin bir yanı da şovenizmdir ama, gayet iyi bilmeliyiz ki, şovenizm dünyanın hiç bir yerinde «devrimcilik» değildir. Şovenist duygularla ve burjuva milliyetçiliği ile Türkiyenin 1969 yılında devrimcilik yapılamazdı. Devrimcilerle sahte devrimciler arasındaki farkı parlamento ve anti-parlamento biçimine indirgemek ne kadar yüzeysellikse, şovenizm ile «devrime» gitmeğe çalışmak o ölçüde soyut ve halktan kopuk devrimciliktir. Hele hele bu küçük burjuva girişimini halka yaslamağı ısrarla öneren Devrim, «bölücü akımlar» edebiyatı ile mi halka dayanabileceğini ummaktadır.

Yüzeysel Bakışlar :

Devrim bildirisinin «bölücü akımlara» ayırdığı birinci bölümden sonra, Ekonomik çıkmaz bölümünde, montaj ve ambalajcılığa dayanan ve aşırı tekel kârlarıyla egemenlik süren sanayimizin dışa bağımlılığına değinip kırlarda feodal ya da yarı - feodal kalıntıların ve cüce işletmelerle küçük mülkiyetin tarıma egemen olduğunu; ağa, tefeci, tüccar sömürüsünün bütün şiddetiyle devam ettiğini söylüyor.

«Toplumsal çıkmaz» bölümünde hızlı şehirleşme, şehirlerdeki işsiz kalabalıkları ve gecekondu bölgelerinin pıtırak gibi yayılmasına değiniliyor, yurtdışına işgücü ihracını ve özet olarak geniş işsizlik sorununu vurguluyor.

Eğitim ve sağlıkta çıkmaz bölümünde okuma yazma bilmeyenlerin sayısından sözediliyor, İmam Hatip okullarının ve kuran kurslarının hızla çoğaldığına dikkat çekiliyor.

Sınıflardan Kaçış :

Zengin-Fakir Uçurumu paragrafında gelir dağılışındaki adaletsizliğin büyük olduğu belirtilerek, geniş kitlenin fakirliği ile bir mutlu azınlığın lüks ve israfı arasındaki uçurumun gitgide genişlemekte olduğu anlatılıyor.

Dikkat edilecek olursa mesele bir türlü sınıflar açısından konulmamaktadır. Mutlu azınlık, zenginlik, fakirlik doğru gözlemlerdir, ama bunların sınıf temeli konulmadıkça, bütün sözler havada kalır. Öte yandan, yukarıdaki ekonomik çıkmaz bölümünde gene ortaya sınıflar konulmuyor, sanayimizin dışa bağımlılığı söylenirken, hatta tekelleşme tesbiti yapılırken, bu sanayii ve üretim araçlarını ellerinde tutan egemen zümrenin sınıf karakterinden sözedilmiyor. Eğer sanayimiz dışa bağımlı ise, o sanayii elinde bulunduran tekelci kapitalistler zümresinin dışa bağımlılığından ileri gelir bu durum. Gene tefeci, aracı, tüccar, ağa gibi tanımlar birer sınıf olmaktan çok, sanki birer sömürücü meslek gruplarıymış gibi konuluyor.

Devrim çizgisi Yöne nazaran ne kadar radikalleşmiş olursa olsun, sınıflar gerçeğinden kaçınma bakımından bilime yaklaşmamıştır. Yön'ü çıkaranlar 1961'de yeterince bilgili olmayabilirlerdi ama aradan geçen 8 yıl içinde bunca kitap Türkçeye çevrildi, işçi sınıfının bilimi ülkeye yayıldı, bitmez tükenmez sınıf analizleri ve strateji tartışmaları sürdü gitti. Devrim dergicileri bütün bu düşünce oluşumuna kulaklarını mı tıkadılar. Sınıflar gerçeğini kavrayamadılar mı? Bizce aradan geçen zaman içinde, «Devrim» grubu sınıfsallık bakımından çok şey öğrendiği halde kendisi «zümresellikte» ısrar edip, «asker - sivil aydın zümreyi ürkütebilecek bir terminoloji ve analizler silsilesi getirmek istemediler. Oysa modern bir toplumda küçük burjuva devrimciliğinin de dürüst tavrı sınıflar gerçeğini açık açık koyup, kendi küçük burjuva çözüm yolunu önermektir. Ama sınıfsallığı ve sınıf mücadeleleri temel gerçeğini çeşitli yuvarlak terimlerle hasıraltı etmek isteyen ve ülkenin sosyal gerçekliği üzerine bir küçük burjuva perdesi germek çabasında olan bir küçük burjuva eğilimi, kazanmak istediği küçük burjuva ilericilerini daha ileri bilince götürmüyor, «devrimcilik» anlamında «idare-i maslahatçılık» yapıyor demektir. Küçük burjuva kadroların birtakım duygularını okşayarak küçük burjuva devrimciliği yapılmaz, onları eleştirerek, onları bilime çekmeğe çalışarak yapılır.

Bu yapılmayınca halkçılık ve halka dayanma sözleri de havada kalmağa mahkumdur. Küçük burjuva ilerici kadroları soyut bir ilericilik ve halkçılıkla bezemek çözüm getirmez, bunun sınıfsal temeli konmadıkça halkçılık da yapılamaz.

Anti - Komünizm Paratöneri :

Daha sonraki *«Ulusal Ordu» Özlemi* başlıklı paragrafta, ordunun ulusal olmadığı söyleniyor, ordunun Nato ve ABD'in stratejisi içinde bulunduğu belirtiliyor. «Batı ve ABD çıkarlarını koruma açısından büyük ve *belki de* gereksiz rizikolar yüklenmiş bulunuyoruz. Buna karşılık yeni stratejiyle *Kuzeyden gelen bir tehdide karşı* NATO ve ABD'nin bizi koruması, eskisinden çok daha fazla şüpheli bir hale gelmiştir. NATO ve ABD ancak kendi çıkar-

ları gerektirdiği ölçüde ve çok sınırlı bir biçimde Türkiye'yi koruyacaktır.»

Görüldüğü gibi burada açıkça demagoji yapılmakta, sivil-asker zümreler üzerindeki emperyalist propogandaları kaldırmak yerine, «Kuzeyden bir tehdit gelirse ABD ve NATO bizi korumaz» denilerek sözde anti-emperyalistlik taslanıyor. Küçük burjuva devrimciliği çağımızda en azından anti-emperyalist olmalıdır. Anti - emperyalist olmak da emperyalizmin ne olduğunu iyi anlamaktır. Devrim gazetesi bunu yapacağına, gene sözkonusu bürokrat zümreleri ürkütmemek için Kuzeyden bir tehlikenin geleceğini varsayıyor, ama böyle bir durumda ABD bizi yalnız bırakır diyor. Böyle demagoji ve safsata yoluyla anti-emperyalistlik sürdürmek samimi davranış değildir. Kuzey'den Türkiye'ye niye bir saldırı gelsin. Eğer birtakım iyi niyetli bürokratların kafasında böyle bir şartlanma varsa, bunu körükleyip, Amerika'ya karşı bir şantaj vasıtası, bir mugalata aracı olarak kullanmak içtenlik değildir. Türkiye egemen sınıfları getirip emperyalizmin her türlü nükleer ve klâsik silâhlı gücünü Türkiye kurmuş ve bunları Kuzey'e yöneltmiş, dolayısiyle emperyalizmin ve senin sömürücülerin Kuzey'i tehdit etmiyor da, Kuzey mi seni tehdit ediyor. Bunu apaçık koymadıkça, Kuzey'in biricik düşmanının emperyalizm olduğu bürokratların kafasına sokulmadıkça, bürokratları ilerici yapılamaz. Emperyalizmin anti-kominizm silahıyla ve «Kuzey» umacısıyla birtakım bürokratları «tavlamağa» kalkışmak sahte devrimcilik değilse nedir?

Gene Devrim gazetesi, birçok bürokratın Nato'ya bağlılığını çok iyi biliyor ve bu bağımlılığı «Kuzey tehlikesini arttıracak, sonra da bizi yalnız bırakacak» bir bağımlılık olarak gösterip, Nato'yu bu açıdan kötü göstermek, emperyalizmin sınıfsal ve ekonomik özünü vermemek ve bürokrat kadroların bilinçlenmesine çalışmadan «devrime» gitmek isteyen iğreti ve tavizci bir çabadır. Devrim bildirisi emperyalizmin halkımız ve dünya halkları üzerindeki sömürü ve tahakkümünü göstermekten kaçınıyor. Gene bu gazete açık açık Nato'dan çıkalım diyemivor. Çünkü gene birtakım bürokratları ürkütüp iteceğinden korkuyor. Şu halde anti-emperyalist olmakta da samimiyet ve cesaret yok. Açık açık Nato'dan çıkmayı önermeyen, üstü kapalı laflarla ve Kuzey korkutmacaları ile anti-komünizm silahına sığınıp Nato'ya karşı çıkan bir devrimcilik *radikal* de olamaz.

Kalkınma Cephesinde Yeni Birşey Yok :

Bunu izleyen *Nasıl Kalkınamadık* bölümü de ne emperyalist sömürüyü, ne de emperyalizme bağımlı Türkiye'nin kapitalist-prekapitalist yapısını ele alıyor. İncelememizde kalkınma meselesinde bu konuyu ele almıştık. Devrim, kalkınmamışlığımızı kaynakların kötü dağılmasına ve kötü kullanılmasına, millî gelirin yüzde otuzuna el koyan «mutlu» azınlığın ancak yüzde 5.6 oranında yatırım yapmasına bağlıyor. Birtakım lüks tüketimlerin ve özellikle prekapitalist sömürünün Türkiye'de sermaye birikimini geciktirdiği, yavaşlattığı doğrudur. Ama sosyalizmin bilimini Türkiye'de bu denli yayıldığı 1969 yılında, hâlâ kapitalizmin üretici güçleri geliştireceğini sanmak, bilimsellik değildir. Önerilen yol, devlet kapitalizmi bile olsa, çözüm değildir. Çünkü sosyalizme giden yola ancak işçi sınıfıyla gidilebilir. Eğer bazı azgelişmiş ülkelerde «kapitalist olmayan yol» denilen devlet kapitalizmi uygulanmıyorsa, bu yol ancak işçi sınıfının politik örgütlü ağırlığıyla emperyalist kampa kaymaktan kurtulabilmektedir. işçi sınıfının politik gücünün biraz zaafa uğraması bile devlet kapitalizmini hemen özel sektöre ve emperyalizme devretmektedir.

Kaldı ki Türkiye'nin sınıfsal ilişkilerin de bir avuç küçük burjuva bürokratının böyle bir devlet kapitalizmini uygulaması olasılığı da yoktur. İşçi sınıfı öncülüğü dışında «sosyal devrim» düşünmek bilimsellik ve gerçekçilik olamaz. Çağımız bunu sayısız örnekleriyle ispatlamıştır.

Nasıl Kalkınırız bölümünde «Bugün millî çıkarlara aykırı yollarda israf edilen kaynaklar ancak hakiki sahibi olan topluma maledilirse kalkınma ve halkın re-

fahı için en verimli biçimde kullanılabilir» deniliyor.

Bir kez daha, bu çözüm yolu da sınıf ilişkilerini örtbas etmektedir. Değerlerin topluma maledilmesi terimi, emekçi sınıflar terimini ortaya çıkarmayan bir yuvarlak laftır. Demirel de benzer şeyleri söyler. Eğer Demirel de aynı amaçları taşır görünüyorsa ve o özel sektörü, Devrim gazetesi devletçiliği öneriyorsa, aradaki fark bir *yöntem* farkı gibi anlaşılır. Mesele sınıflardan soyutlanınca egemen güçler: amacı bir, yöntemi farklı gösterme demagojisini kullanmağa devam ederler ve Devrim'in etkilemeğe çalışacağı iyi niyetli bazı bürokratları daha kolay etkileyebilirler. Hele işin içinde bir de Kuzey'i umacı gibi gösterme düzenbazlığı varsa...

Devletleştirmek «Yerine» Millileştirmek :

Devrim, aynı bölümde bankacılık, dış ticaret ve sigortacılık ile montaj sanayiinin *millileştirilmesini* ve büyük kooperatif çiftlikler kurulmasına yönelmiş köklü bir toprak reformunu öneriyor.

Burada da önemli bir taktik geri adım sözkonusudur. Devletleştirilme terimi değil millileştirilme kullanılmıştır. Her ne kadar Türkçede «devletleştirme» teriminin karşılığı yabancı dilde «nationalization» ise ve bu kelimenin çevirisi «millileştirme» diye yapılırsa da, böyle bir kelime oyunundan yararlanıp, devletleştirme terimini unutturmak, yerine millileştirme gibi Türkçe için soyut ve muhtevasız bir kelime getirmek doğru mudur? Yerleşmiş bir devletleştirme yerine millileştirme kelimesini kullanmak, bizce Devrim gazetesinin kendi çizgisinde, geniş burjuva ve küçük burjuva kesimleri kazanabilmek için yöneldiği bir yuvarlak yoldur.

Hep Aynı «Bitmemiş Devrimi»

Kemalist Devrim Yarıda Bırakılmıştır bölümünde özetle şunlar deniliyor: «Atatürk üstyapı devrimleriyle yetinmeyip devlet eliyle sanayileşme ve bir toprak reformuyla düzen değişikliğini temele indirmeye yönelmiştir. Ne var ki 1945 yılına kadar süren toprak reformunu gerçekleştirme çabaları, toprak ağalarının ve müttefiklerinin mukavemetiyle bir türlü başarıya ulaştırılamamıştır. İlk adımlarını atan devletçilik 1945'den sonra dejenere edilmiştir. Böylece Kemalist Devrim yarıda kalmıştır.» Bu özlerin içtenliğine inanmak çok güç. Kudretli Kemalist devrim, 22 yıl uğraşmış ve bu dönemin 15 yılı Atatürk'ün liderliğinde geçmiş ama gene de toprak reformu yapılamamış,, Ve gene ilk adımlarını atan devletçilik bunca zaman iş yapamamış, ama herşey, 1945'de çok partili rejime geçildikten sonra dejenere edilmiş. Dikkat edilirse herşeyin sorumlusu getirilip çok partili parlamentoda düğümlendirilmektedir... Ayrıca Kemalist Devrimi eleştirilmez kılıp, bürokratların Atatürkçü duygularına ters düşülmemeğe çalışılmaktadır.. Oysa defalarca belirttiğimiz gibi, eğer bir zümre kazanılmak isteniyorsa, onların şartlanmaları okşanarak, temel gerçeklerin üzerine kül örtülerek değil, tam tersine o şartlanmaların ve yanlışların üstüne gidilerek, yağcılıkla değil, eleştirisellikle nitel güç kazanılır. Kemalist devrimi aklamanın anlamı yok. Bu bir burjuva devrimiydi ve bu nedenle herkesten önce, artık burjuvazi ona sahip çıkıyor. Burada anti-emperyalist güçlere düşen görev ise sözkonusu devrimi objektif ve tarihi şartları içinde yerine oturtmaktır, o devrimin tarih içindeki hakkını vermek, yerini göstermektir. Onu ne olduğundan ileri bir yere koyup, sınıfsallık dışı kılarak yüceltmek, ne de devrimin niteliğini unutup yerin dibine batırmak bilimsellik değildir.

Biçimi Öz Yapan Kim?

Tutucu Güçler Koalisyonu bölümüne gelince, burada ilk kez burjuvazi, kapitalizm gibi terimler kullanılmış, burjuvazi ile feodalitenin kol kola ve dışa bağımlı olarak yürüdüğü söylenmektedir.

Sandık Demokrasisi Bölümü gene tek parti rejimini aklama, çok parti dönemini batırma ve sorumluluğu bir biçim olan parlamentoya yükleme eğilimi ortaya çıkıyor. «Çok partili hayata geçiş ve genel oy,

büyük kitleyi söz sahibi yaparak tutucu güçler koalisyonunu zayıflatacağı yerde ve feodal kalıntıları yok edeceği yerde, 23 yıldanberi tersine işlemiş, tutucular ittifakının iktidarını sağlamıştır.»

1946'dan sonra ülkeye hiç bir zaman batı anlamında bir burjuva demokrasisi gelmediği doğrudur, ama 1946'dan önce halkın daha fazla söz sahibi olduğunu iddia etmek de içtenlikten çok uzaktır. Genel oy'a geçişi gericilik diye göstermek ise dünyanın hiçbir yerinde görülmemiştir. Egemen sınıfların genel oyu kendi lehlerine kullandıkları doğrudur, ama bu genel oyun gereksiz olduğu anlamına gelmez. Burada asıl mesele emekçi halkın örgütlenme imkânlarının ölçülmesidir. Kıstasımız daima işçi sınıfının ve genel olarak emekçilerin bağımsız örgütlenme ölçüsü olmalıdır. Emekçi halkın kendi örgütlü mücadelesi olmadan ne burjuva demokrasisi gelişebilir, ne de emekçi halk iktidara yürüyebilir... Burjuva demokrasisini ise işçi sınıfı emekçi halkın iktidar hedefleri doğrultusunda değerlendirmekle yükümlüdür.

Halka Halk İşçisi

Ama örgütlenme düzeyi hiç denecek kadar düşükse, o zaman Yön gibi bir ekip çıkar, bir bürokratik girişimle «memleketi kurtarmağa» kalkar.

Partilerin Çıkmazı bölümünde, batı kurumlarının, yani çok partili rejimin Cumhuriyette üç kez denendiği her üçünde de tutucu güçlerin güçlendiği, 1945'den sonraki döneminin anti-kemalist doğrultuda geliştiği söyleniyor. Daha sonraki «Kemalistlerin Tarihi Ödevi bölümü ise tamamlayıcı nitelikte: «Bağımsızlık içinde devrimler yoluyla bir an önce çağdaş uygarlığa ulaşmak ülküsünü biçimsel demokrasi kurumlarına değişmeyen Atatürk, biçimlerden çok öze önem veren tek partili demokrasi denemesine girişmiş tek parti eliyle feodal kurumların tasfiyesine, bağımsızlığın güçlendirilmesine, eğitim seferberliğine yönelmişti. Bu açıdan Atatürkün liberal olmayan tek parti rejimi, feodalite artıklarını ön plana getiren ve yabancı hegemonyasını geri getiren bugünkü liberal görünüşlü çok partili rejimden çok daha demokratiktir.» Bu görüşlere katılmağa elbette imkân yok... Bildirinin sözünü ettiği demokrasi işçi sınıfı demokrasisi, sözünü ettiği tek parti, işçi sınıfı partisi değildir ki, Devrim gazetesine inanalım. CHP'nin tek parti diktatörlüğünü, demokrasi gibi göstermek, halkın bağımsız örgütlenmesine hiç önem vermeyen, halkı adeta yokmuş sayan ve halka tepeden bakarak, «halka rağmen halk için» yöntemini kullanan bir reformculuktur. Her ne kadar, Bildiri'de, «Halka rağmen halk için değil, halkla beraber, halk için» sloganı kullanılıyorsa da, yukarıda aktardığımız pasaj bu sloganı tekzip etmiyor mu?

Tek Parti Demokrasi mi, Despotizmi mi?

Bu ne biçim demokrasidir ki halkın bağımsız örgütlenmesi'ni özellikle 1925 Takrir-i Sükûndan sonra boyuna ezmiş, devrimcileri yıllarca hapiste süründürmüş, işkence odalarında eziyet etmiş işçilerin en ufak haklarını geri almış grevleri büyük suç ilân edip, en ufak bir direnişi bile «tenkil etmiş», doğuda kitle halinde emekçi katliamlarına gitmiştir. Demokrasiyi halktan ve halkın örgütlenmesinden ayrı gören, halkın iktidarını değil, bir avuç aydın zümrenin halk adına iktidar etmesini devrimcilik sayan bir anlayıştır bu.

Ayrıca parlamenter demokrasinin sadece bir biçim olduğu meselesini halde, her şeyi sınıflardan uzaklaştırarak getirip parlamento meselesine bağlaması, -yukarıda da söylediğimiz- gibi biçimi öz yapmak değilse nedir. Oysa, demokrasiyi ancak halkın ve işçi sınıfının bağımsız örgütlenebilme şartları ve toplumda güçlenme imkânları açısından alınmalıdır. Bunun dışındaki her türlü demokrasi kavramı biçimsel kalır. Çünkü en geniş ve gerçek demokrasi işçi sınıfı demokrasisidir.

Tek parti devrindeki bütün anti-demokratik tutumlar kimin adına uygulanmıştır? Elbette sermaye sınıfının adına yapılmıştır her yapılan. Bunu inkâr etmeğe kimsenin cesareti yetmez. Hatta sadece kapitalist sömürücülere değil, aynı za-

manda birkısım prekapitalist sömürücülere de yaslanmıştı CHP. Nitekim Devrim de bu gerçeği itiraf etmek zorunda kalıyor: «Ne var ki, Atatürkün çağdaş uygarlık yolunda gerekli düzen değişikliğini başarıya ulaştıracak bir araç olarak düşündüğü tek parti, Kurtuluş savaşımızın eşrafa dayanan özel şartları yüzünden tam bir devrimci parti olamamıştır. Eşraf ve tutucu bürokrat egemenliğindeki parti feodalizmi ve bütün kalıntılarını tasfiyeye yönelmiş köklü bir toprak reformunu gerçekleştirememiştir. Toprak reformuna el atılınca parti içinden yeni bir parti doğmuş... vb.... vb...»

Aklama Zorlaması :

Demek ki Kemalist devrim denilen şey Atatürk'ün devrimi değil, belli bir sosyal sınıfın, çeşitli desteklerle katettiği yoldur. Ve bunca yıl süreyle Atatürk toprak reformunu yapamadıysa orada belirli güçlerin desteğiyle ayakta durabilmektedir. Parti içindeki tutucu büroksiye bile hakim olamayan Tek Adam nasıl oluyor da bir devrimin yaratıcısı olabiliyor. Tutucu bürokrasiyi nasıl ayıklayacağız. Hangi bürokratin ilerici, hangisinin tutucu olduğunu anlamanın kıstası var mıdır? O bürokrasi mi tutucudur, yoksa o bürokrasiyi kendi adına çalıştıran egemen sınıf mı? Ayrıca CHP'nin yeni bir parti yavrulaması 1945'e rastlar. O zamana kadar toprak reformu yapılamadıysa bunun suçunu 15 yıllık tek lider'den niçin âzade tutalım...

Devrim devam ediyor: «Bugün ancak hayatını alın teriyle kazanan büyük kitlenin bilinçli ve örgütlü desteğine ve itici gücüne dayanmayı şart sayan bir devrimci parti... yarıda kalan Kemalist devrimi hedeflerine ulaştırabilir...»

Dikkat ediniz, halkın desteğine sahip olan bir parti deniliyor, halkın öncü devrimci partisi, kendi partisi denilmiyor... Bizim anladığımız çağdaş anlamda devrimci parti işçi sınıfının partisidir... İşçi sınıf partisinin de amacı yarıda kalan Kemalist devrimi tamamlamak değildir... Çünkü sosyalizmi Kemalist devrimin devamı diye alan görüş kuyrukçu görüştür.

«Halktan kopuk bir kadronun» diyor Devrim, «güçlü halk desteği olmadan köklü dönüşümleri gerçekleştirebileceğine inanan devrimciler ülkemizde de eksik değildir» diyerek kendisini o küçük burjuva kategorisinden ayrı saymak istiyor, ama uzun uzun sıraladığımız bütün bilimsel gerekçelerle, tüm göstergeler, Yön-Devrim çizgisinin de halktan kopuk bir kadro «devrimciliği» olduğu ispatlamaktadır.

Nitekim Devrim dergisi etrafındaki kadro, şimdiye kadar tüm cesaretine ve çabalarına rağmen halkla birlikte ne yapmıştır.

12 Mart'a gelişte şüphesiz ki egemen sınıfların provokasyonuna gelen başlıca çevreler bürokrat atılımcılar olmuştu. Devrim dergisi gençlik eylemlerini boyuna teşvik etmişti, gitgide heyecanlı ve atılgan davranışlarla keskin eylemlere giden, siyasal örgütlenmeden büsbütün kopan, işçi sınıfından iyice uzaklaşan gençleri reformist dergisi bürokratlar el altından desteklemediler mi? Birtakım bürokrat «atılımcı» klikleşmelerinden başka hangi «devrimci» faaliyetten sözedebilirler radikaller?

Sonuç Tarihle Hesaplaşma :

Şu halde radikal reformizmlerin Tarih önünde değerlendirmesi şudur: İşçi sınıfı bilimini ve varlığını tanımadıkları, inkâr ettikleri için, işçi sınıfının kendi öz mücadelesiyle ve genel emekçi halk hareketinin güçlenmesiyle, küçük burjuva aydın bürokrat katlarda oluşan belirli bir birikimi radikal reformistler maceralara sürüklemişler ve çarçur etmişlerdir. Demokratik halk hareketi toplumun küçük burjuva katlarında da yankısını göstermiş, ama sosyalist hareket örgütlü olamadığı için bürokrat reformistler ilerici partiler bezirganlıkla ve oy avcılığıyla bir ölçüde haklı olarak suçlayıp, güç toplamağa çalışmışlar, ve biricik çıkar yol olarak bir bürokrat girişimini teşvik etmişler ve planlamışlardır. Ve bu girişim de finans kapitale yem olmaktan kurtulamamıştır.

Gerçi 12 Martı getiren güçler emperyalistler ve onların başlıca yerli ortağı Türkiye büyük sermayesidir. Evet 12 Mart'ı getiren «Devrimciler» değil, finans kapital'dir, ama 12 Mart öncesinde provokasyona gelenlerin başında da radikal bürokratlar gelmektedir. Aralarındaki ajan lardan, yatak odalarına kadar uzanmış giz li servis mikrofonlarına kadar her davranışları finans kapital tarafından gözlenip izlenmiş, 8 Mart olayında aralarından çıkan bir hain hareketi ihbar etmiştir. Binbir türlü bürokrat klikleşmelerinin gidip gidip, adı cuntacıya çıkmış birkısım finans kapital hizmetlilerine dayandığı mahkeme dosyalarında sabittir.

Sözkonusu kadroyu yöneltilen bu uzun bilimsel eleştiriler laf olsun diye, sayfa doldurmak için yapılmadı... Bunca emekçi halk hareketinin ve bunun bir parçası olan belli bir küçük burjuva ilericiliğinin böylesi ağır bir yenilgiye sürüklenmesinde, adı geçen kadronun da payı vardı... Oysa milyonlarca emekçinin yarattığı bir birikimin ve demokratik gelişimin önüne perde çekmek isteyen yabancı ve yerli finans kapitale cahilce ve bencil hizmet etmek ma zeret kabul etmez bir hatadır. Kimsenin «memleketi kurtaracağım» diyerek soyut ve bürokratik «devrimler» peşinde koşulmasına, halkın adına, halk gelişiminin önlenmesine gerekçe ve ortam hazırlamağa hakkı olamaz. Bugün ne Devrim gazetesi ne de çeşitli radikal reformist klikleşmeler 8 Mart ve öncesinin hesabını kolay kolay veremezler. Ne denli halk desteğinden sözedilirse edilsin, gerçekte yapılmak istenmiş olan ve yapılan, halkın adına bir avuç bürokratın halkın demokratik kaderiyle oynamasıdır. Yaşanmış olan bunca acı deneyden sonra aynı vahim hatanın tekrar etmemesi arzu edilir. Ayrıca gerici parlamentarizmin karşısına alternatif olarak cuntayı çıkarmak akıl kârı değildir. Bu düzenin gerici parlamentarizminin alternatifi, emekçi halkın demokratik iktidarıdır. Devrim grubu buraya sınıf pusulasız ve bir avuç bürokratla gitmek istemiştir. Oysa bilim ve tarih, ülke gerçekleri, oraya ancak işçi sınıfı pusulasıyla ve işçi sınıfı rehberliğinde gidilebileceğini göstermektedir.

Gerçi, CHP'nin başını çektiği popülist reformizm 14 Ekim'den sonra hayli güçlenmiştir böylece radikal atılımların bir süre için önünün alınması muhtemeldir, fakat ileride ortaya çıkacak altüstlüklerde, çalkantılarda radikal reformistler yeni atılım lara heveslenebilirler. Artık kesinlikle kabul etmeleri gerekir ki bu tür davranışlar, küçük burjuva bürokratları arasında yaratılan birikimleri de heba etmekten başka bir şeye yaramamaktadır.

Bu bakımdan küçük burjuvazinin her kesiminin gerçek çıkarı işçi sınıfını desteklemektir. Küçük burjuvazinin devrimin den sözetmek gülünçtür. Önümüzdeki sos yal devrim işçi sınıfının devrimidir. Bunun öncüsü işe işçi sınıfının devrimci ve demokratik gücüdür, siyasi, ekonomik ve ideolojik mücadelesidir.

Ve işçi sınıfı sosyalizmi «halka rağmen halk için» sorunu da, «halk için halkla beraber» sloganını da reddeder. Birinci radikal, ikinci popülist reformistlerin klişeleridir.

İşçi sınıfının paralosı ise şudur: «HER ŞEY HALK İÇİN, HALK TARAFINDAN»

(1) Türkiye'nin meselesini azgelişmişlik açısından vurgulamak belki ajitasyon önemi taşır, ama sınıf meselesini gözlerden saklar. Evet Türkiye «geri», ya da «azgelişmiş» ülke kategorisindedir. Ve Türkiye'nin geri kalmışlığının dış dinamik nedeni emperyalizm ise, iç dinamik nedeni çürümüş, derebeyleşmiş tefeci-bezirgân Osmanlı İmparatorluğu iç dinamiğinin kendi kapitalizmini kendisinin doğurabileceği bir yapıya elvermemesidir. Çünkü batı burjuvazisi pek çok ülkeden farklı olarak Türkiye'yi bir sömürge olarak geçmişten devralmamıştır. Emperyalist burjuvazi, emperyalizm öncesinden kalmış pek çok sömürgesinde, emperyalist sömürüyü, çeşitli biçimleriyle sürdürürken, daha önce kendi sömürgesi olmayan Osmanlı İmparatorluğuna iç şartların elverişliliği yüzünden gelip yerleşmiştir. Böylece dış ve iç uyuşum sağlamasıyla Türkiyenin kapitalistleşmesi batıdaki gibi serbest rekabetçi ve ilerici bir dönemi yaşamadan, ilk günden itibaren, emperyalist tekelci burjuvazinin kontrolünde gelişmiştir. Bu nedenle, sanayiini kuramamıştır; prekapitalist sömürüyü tasfiye edememiştir; bu tabanı daraltmak ve kapitalizmi genişletmekle birlikte prekapitalist sömürüye yaslanarak ve onunla ekonomik politik işbirliği yaparak bugüne dek gelmiştir.

Şu halde azgelişmişlik ya da geri'lik «gözlem»ini «teşhis» haline getirmek için, sınıfsal açıdan Türkiye'nin geçmişini doğru tahlil etmek ve bugünün analizini doğru yapmak şarttır. Sadece azgelişmişlik faktörü üzerinde durup bunu «geri bırakılmışlık» veya «bıraktırılmışlık» biçiminde vurgulamak, iç dinamiğe ve iç sınıflar analizine fazla önem vermeyen davranış olur. Böylece Türkiye halkının devrimci mücadelesini tek boyuta indirgemek, yani anti-emperyalist mücadeleyi, işçi sınıfımızın mücadelesinden soyutlamak tehlikesi doğâr. Gene emperyalizmin, Türkiye'nin geriliği üzerinde etkisinin fazla olmadığını ileri sürmek ve meseleyi salt bir sınıf mücadelesine indirgeyip, emekçi halk hareketinin anti-emperyalist hedefini küçümsemek, azımsamak ise işçi sınıfını yanlış hedeflere sevkeden davranışlara yol açabilir, işçi sınıfını halk cephesi politikasından, demokratik güçbirliği tutumundan uzak tutup, tecrit etme tehlikesini barındırır.

Ali Nejat Ölçen'in Halk Sektörü

(«Orta Sol» düşüncenin ekonomik ve sosyal unsurları)

Sedat Özkol

Giriş
Durum Değerlendirmesi

12 Mart Muhtırası ile başlayan «Olağanüstü Dönem»de, işçi sınıfı sosyalistlerinin önemli bir bölümü terör, işkence ve anti-demokratik baskıların karşısında yeralarak burjuva demokrasisinin temel ilkelerini savunan ve bu nedenle de C.H.P. de belirgin bir tasfiye hareketini gerçekleştirmeğe çalışan Ecevit ve Çevresi'ni desteklediler; bu oluşumu objektif bir biçimde değerlendirdikten sonra, özellikle 14 Ekim Seçimleri'nde, demokratik cephe içinde yeralan oyların dağılmaması için somut gayretler gösterdiler; burjuva sosyalistleriyle gizli ve açık provokatörlerin bölücü tavırlarına karşı, halkımızı ve işçi sınıfımızı uyardılar, genel anlamda demokrasinin ve demokratik cephenin güçlenmesi yolunda çabalarda bulundular. Elbette ki, bütün bu çalışmalar içerisinde, işçi sınıfı hareketinin bağımsızlığı ve günün taktik sorunları gözönünde tutuluyor ve «kuyrukçuluk» eğilimleri en sert şekilde eleştiriliyordu. Böylece, Sosyalist Parti'nin olmadığı bir dönemde dahi, işçi sınıfı sosyalistleri gerçekten de başarılı bir sınav vermiş oldular.

Bununla beraber, 12 Mart sonrasının «değişik» koşulları içerisinde «aydın» kesiminin bir bölümünün, C.H.P. ye kayması doğaldı. Ve nitekim de, kaçınılmaz bir şekilde öyle oldu. Daha önce, ülkemizdeki sosyal mücadelenin yükselme döneminde, işçi sınıfı hareketine de el atmağa çalışan bu zümre özetle şunu diyordu ve diyor: «Türkiye'nin gelişimi ve tarihi, Batı'dan, Batı kapitalizminin gelişiminden farklıdır. Bu bakımdan ülkemizdeki sosyal demokrat hareket de, Batı'daki sosyal demokrat hareketlerden, nitel anlamda, farklılıklar gösterir. Batı'da sosyal demokrasi, işçi sınıfına ve sosyalizme iha-

net şeklinde ortaya çıktığı ve burjuvazi ile uzlaşmayı yeğlediği, hatta tezgâhla. dığı halde, Türkiye'de sosyal demokrasi tamamen başka koşullar altında ve deği. şik niteliklerle tarih sahnesine çıkmıştır. Ve 12 Mart Muhtırası'ndan önce, Ecevit' in, C.H.P. içindeki «kodaman bürokratla. rı» ve bu arada «Paşaların Paşası» İsmet Paşayı tasfiye edebileceğini kim düşünebilirdi? Hele hele, Ecevit'in, bir koalisyon la da olsa, iktidara gelip, Başbakanlık koltuğuna kurulacağını akıldan dahi geçirmenin olanağı var mıydı? Yılların «bürokrat» partisi C.H.P.'nin «demokratik sol» bir siyasî örgüt haline geldiğini «resmen» tesçil ettirmesi de bu partideki nitel değişimi ortaya koymuyor mu? Ve bugün, C.H.P.'nin, dinamik Türkiye ortamı içerisinde, giderek daha sol, hatta kendi koşullarımıza ve tarihimize uygun bir sosyalist parti niteliğine bürünmeyeceğini kim ileri sürebilir?

Bütün bu somut gerçekler ve alternatifler karşısında, «doğmatik solcular», nedense halâ bildikleri yoldan şaşmıyor, «işçi sınıfının bağımsız hareketi»ni savunma gerekçesiyle Türkiye'de Sosyalist Parti'nin kurulmasının taktik momentinin gel diğini ileri sürüyor, ve «bizlere» bile danışmadan, parti kuruyorlar. Oysa, C.H.P. de «Kadrolaşmak», C.H.P.'de yeralmak, C.H.P.'yi sonuna kadar desteklemek, çok daha gerçekçi ve olumlu bir tutum olurdu.»

İşte C.H.P.'yi savunmanın gerekçeleri bunlar. Bütün «gerekçeler» gibi, hem sübjektif hem de obektif işlevleri var bu gerekçelerin. Sübjektif işlevi, anlam kendi kendileriyle hesaplaşmaktan kurtarma sı, kaçış olanakları sağlaması. Objektif işlevi ise, hiç değilse son tahlilde, Türkiye'deki finans kapital tefeci-bezirgân egemenliğine karşı, gerçek bir sol örgütlenmenin önlenmesinden bu olmazsa gecik tirilmesinden, henüz yeteri kadar bilinçli olmayan ve fakat sosyalist mücadeleye gelişin diyalektiğini taşıyanların, zihinsel anlamda iğdiş edilmesinden ibaret. Bu bakımdan C.H.P. kuyrukçuluğunun, finans kapital egemenliğine teslimiyet olduğunun somut bir şekilde ortaya konulması gerekli. Bu görevin yerine getirilmesi ise, Orta Sol Düşünce'nin Somut göstergelerinin saptanmasından geçiyor. Diğer bir deyişle, C.H.P.'nin kendi kendisini ve özellikle Türkiye gerçekliğini ne şekilde değerlendirdiğini ve Türkiye'nin temel sorunlarına hangi çözümlerle yaklaştığını ortaya koymadan, C.H.P. kuyrukçuluğunun gerçek niteliği ve hedeflerini açıklamak, çok yüzeysel olurdu. Öyleyse, bakalım, Orta Sol Düşünce'nin Somut Göstergeleri neler?

Halk Sektörü ve Köykentler

Somut bir gerçeklik hakkında, bazan tek bir kitap ya da makale, yüzlerce araştırma ve yayından çok daha yararlı olabilir.

«HALK SEKTÖRÜ» adını taşıyan bu kitap, arka kapağında şöyle tanıtılıyor: «Halk'ın üretime katılması koşullarını inceleyerek 'Halk Sektörü' kavramını ortaya atan yazar, kamu ve özel sektörlerden oluşan bugünkü ikili ekonominin yetersizliğini ileri sürerken, iki sektör arasına bir üçüncü sektörün, Halk Sektörü'nün girmesini önermektedir. Bu kitapta bir bakıma ORTANIN SOLU DÜŞÜNCESİNİN EKONOMİK VE SOSYAL UNSURLARI OLUŞTURULMAKTADIR.»

Görüyoruz ki, hiç te mütevazi olmayan amaçları içeriyor, «Halk Sektörü». Arka kapaktaki bu kısa tanıtma yazısından bile şu gerçekleri öğreniyoruz: Halk Sektörü bir zihinsel üründür, bu kavramı «Atan» yazarın kendisidir, diğer bir deyişle gerçekliğin zihne yansımasının değil yazarın «Yaratıcı Muhayyılesi»nin ürünüdür Halk Sektörü. Öte yandan, yine aynı tanıtma yazısı Halk Sektörü'nde yeralan görüşlerin Ortanın Solu Düşüncesi' nin ekonomik ve sosyal unsurlarını oluşturduğunu ileri sürüyor ki, bizim için işin ilginç yanı ve «püf» noktası da burada. O halde Halk Sektörü'nü bölüm bölüm inceleyelim:

ÖNSÖZ:

Halk Sektörü'nün daha başlangıcında, arka kapakla çelişmek pahasına da olsa, yazar daha mütavazi olmayı tercih

ederek şöyle diyor: «Bu çalışmada ne yeni bir görüş getirilmiş ve ne de bilinmeyenler anlatılmış değil. Sadece Halk'ın en doğal hakkı olan «Sektör» olabilme gereği dile getirilmek istenmiştir. Ekonomik hayatın dışında tutulan ve olup bitenlere seyirci kalan Halk özgürlüklerini güçlük le kazanır, kolaylıkla kaybeder. Bu nedenle, demokrasinin kökleşmesi, kaynağını halkın üretime katılmasından alacak.» (Halk Sektörü, Ali Nejat Ölçen, S. 5)

Bir cümlede kaç yanlış diyeceksiniz, orası öyle. Bir kere Halk'ın en doğal hakkının «Sektör»leşme olması ne demek? İkincisi, ne zamandan beri halk ekonomik hayatın dışında tutuluyor? En kaba gerçeklerle, üretimi yapan kim? Yok burada, «Halk üretimde bulunuyor ama, üretimi kontrol mekanizması başkalarının elinde, biz onu demek istedik» denilecekse, o zaman niçin açık açık yazılmıyor? Öte yandan demokrasinin güçlenmesi için halkın üretime katılmasının gerekliliği diye bir şey yok. Halk üretimin başlamasından bu yana üretime katılıyor, hatta halktan başka kimse üretime katılmıyor, ama, «demokrasi»nin nimetlerinden gene de egemen sınıflar yararlanıyor. Atina demokrasi'sinde böyleydi, burjuva demokrasisinde de böyle...

Daha sonra şöyle devam ediliyor: «Siyasal anlamda demokrasi, halkın ken di kendini yönetmesi anlamında ise, ekonomik hayatta da Halk Sektörü, halkın kendi kendini üretici duruma getirmesi demek. Bu çalışmada üretimin halklaşması yada halkın sektörleşmesi gerekleri anlatılmak istendi.» (a. s. e. s. 5)

Demek ki ekonomik hayatta demokrasi neymiş? Halkın kendi kendini üretici duruma getirmesi demekmiş. Neden? Çünkü, halk şimdiye kadar tüketiciydi de ondan. İlerde, yazar, halkın bu «devrimi» tek başına, kendi kendine değil, ancak «Devlet Baba»nın eliyle, dürtüsüyle, itisiyle gerçekleştirebileceğini söyliyerek, kendi kendisiyle çelişiyor. Peki «çalışma-üretimin halklaşması»nı anlayabilen var mı? Burada üretimin sosyalleştirilmesi mi kestediliyor? Eğer öyleyse, üretimin, sınıflı toplumlardan kapitalist düzende en üst düzeyde olmak üzere, sosyalleştirilmiş olduğunu ve kapitalizmin temel çelişkisinin de üretimin bu sosyal yapısı ile mülkiyetin özel biçimi arasındaki çelişki olduğu bilinmiyor mu?

Önsöz devam ediyor: «Halk sektörü' nün oluşumuna devletin olanak tanıması gerekli. Bu alanda olanak tanınmaz, kapılar kapanırsa, Halk Sektörü»nün kendiliğinden ortaya çıkıp gelişmesi beklenemez.» (a. s. e. s. 5)

Hani, Halk Sektörü, halkın kendi kendini üretici duruma getirmesi demekti?

Ve yine: «Çalışma sekiz bölümden oluşuyor. Birinci bölümde-hiç olmazsa Türkiye'de-kamu ve özel sektörlerden oluşan ikili modelin neden yetersiz, öylece üçüncü bir sektöre, Halk Sektörü'ne neden gerek olduğu anlatıldı.» (a g. e. s. 5)

Türkiye'de, görünüşte iki sektör var. Kamu sektörü'nün, temelde, özel sektöre, yani yerli finans kapitale kaynak, olanak, fon, ham ve yarı mamûl madde sağlamak, yine Türkiye'de oluşan toplam artı-değerin bir kesimini, devlet eliyle özel sektöre nakletmek işlevi gördüğü defalarca ve en açık bir şekilde belgelendi ve tanıtlandı. Birbirinden bağımsız, birbiriyle çelişen, amaç ve hedef bakımından birbirinden, nitel anlamda ayrılan iki sek tör yok Türkiye'de ve kamu sektörü, finans kapitali besleyen, yetiştiren, büyüten devlet fideliğinin bir bölümünden başka bir şey değil.

Temel görüşlerini, daha doğrusu Orta Sol Düşünce'nin Ekonomik ve Sosyal Unsurları'nı şöyle açıklamağa devam ediyor yazar: «Beşinci Bölümde Halk Sektörü' nün altyapısı olan Köykentler konusu ele alındı... Köykentler olmadan Halk Sektörü sadece, kentlerde ya da ilçelerde oluşabilir. O zaman tabanı olmayan bir üstyapı durumunda kalır Halk Sektörü. Kırsal alan nüfusu tekrar göç eder ilçelere ya da kentlere. 'Beceri, emek, ve tasarruf' sahibi birey akımı tıkanıklığa uğrar... Bizim tanımımıza göre köykentler, kırsal alanın bir kalkınma modelidir. EKONOMİK İÇERİĞİNDEN ÇOK SOSYAL İÇERİĞİ DAHA

FAZLA AĞIRLIK TAŞIR. Nüfusu yerinde tutan istihdam olanağını yerinde çözümlemeyi amaç alan ve kamu yardımıyla fakat halk tarafından yatırımları gerçekleştirilen Köykentler, kırsal alanın fiziki plânlanmasıdır.» (a. s. e. s. 8)

Burada da Köykentlerin temel amacının ekonomik değil sosyal olduğunu ve Orta Sol Düşünce'ye göre de iki türlü birey bulunduğunu öğrenmiş oluyoruz. Bu bireylerin birinci bölümü «Beceri, emek ve tasarruf» sahibi bireylerdir ve bunların, bu birey akımının, kentlere ve kazalara yönelmesi hiç te kötü değildir, hatta çok arzulanan ve teşvik edilmesi gereken bir şeydir. Ama, zinhar ikinci bölüğe, yani ne becerisi, ne emeği ne de tasarrufu olmıyanlara, yani düz emekçilere, köylerinden ayrılmaya imkân tanınmaya. Yoksa «Düzen» ve «Düzen»le birlikte, ağalarımızın tadı bozulur.

«Halk Sektörü,» «Halkın kendi kendini idaresi,» «halkın üretici hale geçmesi» gibi ifadelerde sık sık «Halk» kelimesini kullanan yazar, bir «Yanlış Anlaşılma» olmasın diye, şu kaçınılmaz ve zorunlu açıklamayı yapmaktan kendini alamaz: «Dördüncü Bölüm'de Marxist teorinin genel bir eleştirisi yapılmıştır. Halk Sektörü'nün Marxist yaklaşımdan güç almadığını belirtmekte yarar görüldü.» (a. g. e. s. 6)

Sosyalistler için ne büyük bir mutluluktur ki şimdi Marxist Teorinin bir de genel eleştirisini elde etmiş bulunuyoruz. Bilindiği gibi şimdiye kadar, teoriyle ilgili bütün eleştiriler, hep «özel» eleştiri düzeyinde kalmıştı. Öte yandan Halk Sektörü'nün Marxist yaklaşımdan güç almadığının açıklanması da, hiç değilse, «etkin» çevrelerin, «iyi saatte olsunların» yüreklerine su serpiyor olsa gerek.

Halk Sektörü'nün Önsözü ile ilgili «Söz»lerimiz, şimdilik bukadar.

Halk Sektörü, Bölüm : I
Halk Sektörü Hakkında Genel Düşünceler

Orta'nın Solu Düşüncesi, «klâsik ve bürokratik Devlete karşı olduğunu ortaya koyabilmek için, işe şöyle başlıyor: «Özellikle Anadolu'da Devlet Sektörü de, Özel Sektör de, varolmadan bin yıl, iki bin yıl önce sektör olarak hangisi vardı? Düşünürseniz hemen aklınıza Halk Sektörü gelecektir. Çünkü Halk Sektörü vardı. Ve arkeolojik kazılarda ortaya çıkan tekstil, kâğıt ve hatta cam üretimleri, Halk Sektörü tarafından yaratılıyordu.

Halk Sektörü bütün sektörlerin yaratıcısı, yani anası olmuştur. O halde bazıları özel girişimciliktir diyecekler Halk Sektörü için. Hayır ne özel sektör ne de kamu sektörü. Halk Sektörü hem amaç hem de yapı bakımından farklıdır özel ve kamu sektörlerinden» (a. g. e. s. 12)

Anadolu'da bundan bin, iki bin yıl önce, tefeci-bezirgân medeniyetler. yani sınıflı toplumlar vardı! bu bakımdan bu söylenenlerin tümü bilim ve gerçek dışıdır. Ama bu sözleri ciddiye almanın gereği yok da, diyemeyiz. Çünkü, halkımız, «Söyleyene değil söyletene bak» sözünü boşuna söylememiştir. Durup dururken, kamu ve özel sektörlerin arasına neden bir Halk Sektörü sokuluyor yada sokulması plânlanıyor? Halk Sektörü, bütün fantezilerin ve boş sözlerin ötesinde, somut olarak hangi anlama geliyor? Gerçekte amaçlanan ne? bunlar? Halk sektörü, yaratıcılarının sübjektif niyet ve özlemleri ne olursa olsun, son tahlilde ve hatta kurulduktan kısa bir süre sonra Türkiye finans kapitalinin kontroluna mı geçecek? Türkiye finans kapitali Halk Sektörü kavramının yaygınlaşması ile, kitleleri, bir süre daha için olsun, uyutabilmeyi mi amaçlıyor ve bu anlamda, küçük burjuva aydınını da kendine alet mi ediyor? Sorulması gereken sorular bunlar.

Yazar, ilerde bu sektörle diğer sektörler arasındaki «amaç ve yapı farkları»nı şöyle açıklıyor: «Bir kere Özel Sektörde amaç, kârın en çoğa çıkarılmasıdır. Ekonomi dilinde 'Kâr Maksimizasyonu' deyimiyle anılır bu ilke... Kamu Sektöründe ise, maliyet minimizasyonu, yada katma değer maksimizasyonu söz konusu. Halk sektörü amaç bakımından ayrılıyor. Çünkü Halk Sektörü'nde hem maliyet minimizasyonu hem de sosyal amaçlı yatırımların tercih edilmesi söz konusu... Özel Sektöre amaç bakımından benzetilen İktisadî

Devlet Teşekkülleri ise sosyal amaçlara yönelemiyor. Yönelirse ekonomik olmayan üretim kapasiteleri nedeniyle ne yurt içinde ve ne de yurt dışında rekabet olanağı kazanamıyor. Kamu Sektörü'nün alt yapı yatırımlarında sosyal amaç ve de katma değer maksimizasyonu sağlanabilir ama, bunlardan ortalama maliyetin minimum -en az- olacağı yörelerin, ya da alanların tercihi olanaksız. O halde bir boşluk var ortada. Bu boşluğu bir üçüncü sektör, Halk Sektörü dolduracak.» (a. g. e. s, 13)

Bir kere, özel sektör de, kârını maksimize edebilmek için, maliyetini minimuma düşürmeyi amaçlar ve bu bakımdan «Kamu Sektörü»nden farklılıklar göstermez. Öte yandan yazar, insanı gerçekten şaşırtmıyor mu? Bugün siyasi iktidar kimlerin elinde? İktidarda C.H.P.'nin hiç mi etkinliği yok? Çünkü yazar, İktisadi Devlet Teşekküllerini adeta sistemin dışında, başına buyruk, kontrol edilemez kuruluşlar olarak niteliyor. Evet, iktisadi Devlet Teşekkülleri de, iktisadi hayatın diğer tüm kurum ve kuruluşları da hala, Türkiye finans kapitalinin dolaylı yada dolaysız kontrolu altında. Ve bu kontrolu ortadan kaldırmak dahi, C.H.P. iktidarının, kolay üstesinden gelebileceği bir iş değil.

Yazarı dinleyelim: «İki sektörlü karma ekonominin çok sakıncalı yönleri yirminci yüzyıl sona ererken, Türkiye'de uzun bir süre uygulandıktan sonra belirgin hale geldi.

Ne Devletçi, ne de Özel Sektör'cü tek boyutlu ekonomiler artık mutlak anlamda uygulanır olmaktan uzaklaşmıştır. Aşırı solda gelişen Sovyet ekonomisinin ortanın soluna, sağda gelişen Amerikan ekonomisinin kendi soluna kayışının sancılarını, örnek olarak gösterebiliriz.» (a. g. e. s. 16)

Artık «aşırı sol» da, Rusya'da Ortanın solunu benimsedikten sonra, bizim gibi yarı müstemleke ülkelere söz mü düşer? Elbetteki kurtuluş Halk Sektörü'ndedir, Orta'nın Solundadır! Artık tek boyutlu ekonomilerin çağı geçmiştir!

Ve yine: «Doğal olarak Halk ile Halk Sektörünü birbirinden farklı düşünmek gerekir. Halk sosyal ve siyasal hak ve özgürlükler yaşamında ekonominin tüketim kanadında yeralır ve sadece bireyler halinde üretime emek, bilgi ya da sermaye ile-toprak dahil-katılır. Halk, tüketim kanalından üretim kanadına yer değiştirerek sektör haline geldikçe üretime katılma olanağı bulur, üretim araçları edinir.» (a. g. e. s. 17)

Görüyoruzki, Orta Sol Düşünce, «Doğal Olarak» Halk'la Halk Sektörü'nü birbirinden ayırıyor Halk başka, Halk Sektörü başka diyor ki işin doğrusu da bu. Öte yandan, yine Orta Sol Düşünceye göre, halkın üretime, sınıf ya da sınıflar halinde değil de, bireyler halinde katıldığını öğreniyor ve hoş geldin Proudhon diyoruz. Demek ki asırlar sonra, küçük burjuvanın en ideal ideoloğu, satırların arasından kendini gösteri gösteriveriyor. Daha ilerde ise, halkın tüketim kanalından üretim kanalına yer değiştirerek, bizzat kendisinin sektör haline geçtiğini okuyoruz. Demek ki, «Halkın Tasarrufları», «Halkın Tüketimden Ayırdığı Kaynaklar», «Halkın Maddi Olanakları» değil, doğrudan doğruya kendisi Halk Sektörüne dönüşüyor. Hele hele, halkın üretim araçlar edinmesi, Halk Sektörü'nün en özgün yanı. Burada, halk üretime bireyler halinde katıldığına göre, bu defa üretim araçlarına da bireyler şeklinde sahip olacaklarını kabul etmemiz gerekiyor. Bu ise dönüp dolaşıp küçük burjuva mülkiyetini kutsamaktan başka bir şey değil. Herkesin küçük bir evi, tatlı bir karısı, tombiş çocukları, şirin bir arabası, sabah açıp akşam kapadığı bir dükkânı, tek başına kullanacağı bir tezgâhı olunca, emek-sermaye çelişkisi de ortadan kalkacak, herkes «yabancılaşma»dan kurtulup gerçek mutluluğa kavuşacak. İngilizlerin en parlak zekâlarından Aldous Hoxley de, «Nice Yazlardan Sonra» adlı «Üstün Yapıt»ında tıpkı böyle demiyor muydu?

Daha ilerde, daha da «somutlaşıyor» Halk Sektörü: «Halk Sektörü hiçbir kesimin elindeki üretim araçlarına sahip çıkan bir eylem olmayacağına göre, (Aksini düşünen kim?) bu sektörü üretimin büyümesinde uçsuz bucaksız bir kaynak olarak düşünmekteyiz. Üretimin halklaşma-

sıdır Halk Sektörü.» (a. g. e. s. 18)

Hangisini düzeltelim? Bir defa, sınıflı toplumlarda ve hele kapitalist toplumlarda, üretim araçları, egemen sınıflara aittir Bu bakımdan, özellikle tekelci kapitalizmin egemen olduğu ülkemizde «burjuvazi»nin dışında başka bir sınıf ya da kesimin üretim araçlarına sahip olduğundan bahsedilemez. Küçük dükkanında kun dura tamir eden «usta»nın sahip olduğu araçlar ise, kapitalizmin tekelci aşamasında, deryada leblebi gibidir. Esamesi bile okunmaz bu mülkiyet biçiminin; ve tekelci sermayenin güçlenmesi süreci karşısında, giderek daha da küçülmeğe mahkumdur. Dolayısıyla, kapitalizmde mülkiyet denilince, burjuva mülkiyeti, üretim araçları denilince, burjuvazinin sahip olduğu üretim araçları kastedilir ve anlaşılır.

Öte yandan, «Halk Sektörü»nün temel amacının ne olduğunu, hiç değilse ana hatlarıyla, şöyle açıklıyor sayın yazar: «Kamu Sektörünün yatırımlarına sosyal amaçların egemen oluşu, ekonomik amaçla sosyal amaç arasındaki çatışmanın biçim değiştirerek kamu ve özel sektörler arasındaki çatışma haline gelmesine yol açmakta.

Halk Sektörü üçüncü boyut olarak kamu ve özel sektörlerin ortasında yeraldığı zaman, bu iki sektörün ilişkileri daha tutarlı olmağa başlıyacak.» (a. g. e. s. 19)

İşte, nihayet müphem bir ifadenin arkasına sığınılmasına rağmen, somut bir şey görür, somut bir şey elde eder gibi oluyoruz. Bir defa ekonomik amaçla sosyal amaç arasında bir çatışma olduğu kabul ediliyor ki bu çatışma emek-sermaye çelişkisinin, mahçup bir şekilde söylenişinden başka bir şey değil. Öte yandan Halk Sektörü'nün temel amacının ise, bu çatışmayı azaltmak, yani emek-sermaye çelişkisini yumuşatmak olduğunu öğreniyoruz. Yazar bizlerin şimdiye kadar, böcekler gibi, iki boyutlu bir evrende, yani düzeyde yaşadığımızı ortaya koyarak, Halk Sektörü'nün devreye girmesiyle, nihayet üç boyutlu bir evrene gireceğimizi ve insan gibi yaşıyacağımızı muştuluyor Bu üç boyutlu evrenin boyutları ise, Kamu ve Halk Sektörleriyle Özel Sektör. Ve devamla:

«Halk Sektörü ile kamu ve özel sektörler arasında önemli bir ayrılık da, Halk Sektörünün amaç oluşudur. Yani toplum kendisinin var ettiği üretim ve tüketim aletleriyle kendi refahını sağlamış olacak.» (a. g. e. s. 21)

Demek ki Halk Sektörü araç değil amaç olunca, tüm sorunlar kendiliğinden ortadan kalkacak. Toplumun kendisinin var ettiği üretim aletleriyle kendi refahını nasıl sağlıyacağı konusunda tek bir satır yok. Bu aletler kime ait olacaktır? Üretim nasıl yapılacak? Bu durumda iktidarın yapısı nedir? Herşey eskisi gibi mi kalacak? Elbette ki bu gibi «netameli» sorulara cevap vermek, Orta Sol Düşünce'nin «Boyutları» dışında. Öte yandan tüketim aletleri ne anlama geliyor? Yazar bu deyimle, ;atal, bıçak, kaşık gibi tüketim aletlerini kastediyorsa neyi kastediyor?

Gelelim «Yaratıcı Muhayyile» ya da «Bürokrasinin Hamaratlığı» sorununa: «Siyasi olaylar dışında Halk kitleleri heyecansız ve donuktur. Böyle olunca teknik ve teknolojik gelişmelerin kaynağı oluşmamakta. Yaratıcı muhayyilenin yerini bürokratların hamaratlıkları almakta. İyi ki bürokratların akıl almaz güçlük çıkarıcı usulleri, kuralları var. Halk bunların üstesinden gelmek için yeterince zaman kaybederek, bir işe yaramamanın sıkıntısını hissetmemekte.» (a. g. e. s. 25)

İşte! Orta Sol Düşünce'nin, Türkiye Sosyal Demokrasisi'nin Türkiye'nin toplum yapısı hakkındaki görüşlerinin temeli bu kısa paragrafta gizlidir. Orta Sol Düşünceye göre ülkemizdeki sorunlardan, egemen sınıf ya da sınıflar değil, bürokrasi sorumludur. Türkiye'de bir finans kapital tahakkümü mevcut değildir. Yerli finans kapital, tahakkümünü, bir yandan tefeci-bezirgânlar, diğer yandan yabancı finans kapitalle ortaklık halinde sürdürmemektedir. Ülkemizdeki sorunların üstesinden gelebilmek için, herşeyden önce bürokrasiye çeki düzen vermek gerekmektedir. Osmanlıdan kalma bugünkü bürokrasi, Halk'la yabancılaşmıştır, yaratıcı muhayyileden yoksundur ve yaratıcı muhayyile sahiplerini de ezmekten adeta marazi bir zevk almaktadır. Sorunu düğüm noktası şura-

dadır. Eğer, sosyal demokrat iktidar gerçekten ülkemize yararlı olmak istiyorsa, «aşırı sol» çevrelerden gelen eleştiri ve uyarılara kulaklarını tıkamalı, finans kapital tahakkümü gibi «bölücü» sloganlara kapılmamalı, burjuvazi, finans kapital, tefeci-bezirgânlık gibi sınıf ve zümreleri bir kenara ya da yaratıcı muhayyileye bırakarak, bürokrasinin üstüne üstüne gitmelidir. Orta Sol Düşünce'nin «Künh»ü budur.

Herşey bir yana, Türkiye halkı ile finans kapital tefeci-bezirgân ortaklığı arasındaki çelişkiyi gizlemek amacıyla, ortaya bir bürokrasi umacısı çıkartan bu görüş, daha önceleri de çeşitli sözcüler bulmuştu ülkemizde. İşte sosyal Demokrat Düşünce ile finans kapital ideolojisinin kesişme noktası. Sosyal Demokrasi, kendi yapısı gereği, emek-sermaye çelişkisini gizlemeğe, uzlaşmaz çelişkileri uzlaştırmağa, sınıf gerçeğini gözlerden uzak tutmağa, kitlelere yalancı ve sözde mücadele hedefleri göstermeğe uğraşır. Bir yerde sosyal demokrasinin varlığının nedeni ve hikmeti de budur. Bu bakımdan bir yandan finans kapitalin, diğer yandan sosyal demokrasinin ideolog ve sözcüleri ,emek sermaye çelişkisi söz konusu olunca aynı tahlil ve görüşlerde birleşir, kitlelere aynı hedefleri gösterirler. Dolayısıyla, genel anlamda demokrasinin gelişmesi ve yerleşmesi amacıyla, sosyal demokratlarla beraber mücadele vermek başka bir şeydir, ideolojide, eylemde, örgütlenmede onların kuyruğuna takılmaksa başka bir şey.

Bürokrasi bu eleştirilere cevap veremiyeceğinden üstelik egemen bir sınıf yada zümre oluşturmadığı için, «tehlikeli» de olamıyacağından, sayın yazar bu «sünuf-u devlet» kalıntılarına yüklendikçe yükleniyor: «Yaratıcı muhayyile eksildikçe, toplum üretici olmaktan elini eteğini çekmeye başlar. Üretim gururu kaybolur. Yerine tü ketici toplumun özellikleri başgösterir. Top lum tüketici oldukça, teknik kadrolar bile masa başı çalışmasını tercih ederler. Büyük kentler lüks kamu binalarıyla donatılır. Bürokrat yığınlara maaş yetiştirmek, kamu maliyesinin en önemli sorunu haline gelir. Cari harcamalar hızla yükselir. Millî Gelirin oluşumunda hizmetler kesimi en büyük payı taşımağa başlar. Halk ve yönetici kadro birbirinden olabildiğince uzaklaşır. Türkiye bugün bu durumda.» (a. g. e. s. 26)

Görüldüğü gibi, dünya ve özellikle A. B.D. Emperyalizmi, yerli finans kapital tahakkümü, emek-sermaye çelişkisi söz konusu değil Türkiye için. Her türlü iç ve dış ilişki ve çelişkiden soyutlanmış, kendi yaşantısını sürdüren bir adacıktır Türkiye ve bu ülkede her atılımın önüne geçen, yaratıcı muhayyileyi kurutan bir asalak bürokrat kitlenin dışında, toplumsal hiç bir sorun yoktur. Bürokrasi hizaya sokulunca, Türkiye de «hiza»ya girmiş olacaktır.

Daha sonra bir «İtici Güç» kavramı oluşturuyor sayın yazar: «İtici güç girişimcilikle gerçekleşir ve girişimciliği geliştirir. Bu gelişimin en tutarlı veya artıcı ortamı ise Halk Sektöründe var olanıdır. Kamu Sektörü'nün yorgun ve ayırıcı bürokrasisi ile Özel Sektörünün kâr amaçlı girişimciliği, ekonominin ve sosyal yapının itici gücünü oluşturmaktan uzak kanımızca.

Girişimcilik Halk'tan ve Halk Sektörü'nden esirgenirse, toplum Devlet'e el açan, ondan yatırım ve hizmet bekleyen küt leler yığını haline gelirse, büyük düşünürler, bilginler ve girişimciler ortaya çıkamaz olur. Devlet biçim değiştirir ve toplumu daha çok tenbelliğe, bekleyici ve kaderci olmağa iter.» (a. g. e. s. 28)

Orta Sol Düşünce'nin «Popülizm»inde böyle unsurlar da mevcut Yani, ülkemiz, «İtici Güç» Halk Sektörü olmadığı için gelişememiştir, «İtici Güç» gelişemeyince, halk herşeyi devletten bekler hale gelmiştir, böylece devlet «biçim» değiştirince de, Halkımız giderek tenbel, bekleyici ve kaderci olmağa başlamıştır. Sayın yazarın, kalbinde ve belki de kafasında, böyle bir değerlendirme açık olarak mevcut değil, ama, Orta Sol Düşünce'nin bizi kaçınılmaz bir şekilde getirdiği ve getireceği son nokta burası. Sosyal Demokrat «İdeoloji»nin «Halk Sevgisi» temelde soyut, Halk'tan kopuk, «Halk'la Yabancılaşmış» bir sevgidir ve bu bakımdan, gerçekten iyi ni-

yetli ve yürekli iseler, Sosyal Demokratların arasında yeralan, daha bilinçli ve militan unsurlar, bu konuda «bürokrasi»yi değil, önce kendilerini suçlamalı, kendilerini eleştirmelidirler.

Sosyal Demokrat Düşünce'nin «Devlet» Konusundaki temel görüşleri ise, özetle şöyle: «Halk'ın 1950'lerde toplumun demokrasiyi benimsemesi, kendi içeriğine alması, beş yıl kadar kısa bir süre içinde oluşmasına karşın, siyasal iktidar kendi getirdiği demokrasiye on yıl içinde uyum gösteremedi ve 1960'da yılıkıp gitti. 1957'lerde Türkiye'de-ağır bir suçlama belki- fakat Devlet olmasa idi toplum daha mutlu olurdu elbet. Toplumu karıştıran ve huzursuzluğa iten Devlet'in elindeki siyasal ve yönetsel kurumlardı o zaman.» (a. g. e. s. 31)

Türkiye'ye demokrasi'yi getirdiği ileri sürülen iktidarın siyasi sahibi D.P. nin, hangi sınıf ve zümrelerin, hangi amaçlarla kurdukları bir siyasi parti olduğu, hangi dış ve iç mihraklardan güç ve destek aldığı defalarca ortaya konuldu. Finans kapital tefeci-bezirgân ortaklığının, 2. Dünya Savaşı sonrasında, ekonomik iktidarın yanında siyasi iktidara da el koymak üzere oluşturduğu, emperyalizmin himayesindeki bu siyasi teşekkülün Türkiye'ye getireceği demokrasi, «Bize Özgü» bir demokrasi olabilirdi ancak. Bu bakımdan D.P.'nin getireceği ve getirdiği «Demokrasi»nin klâsik burjuva demokrasisi olmıyacağı, olamıyacağı ortadaydı ve bunda D.P.'nin doğrusu hiç bir kabahati yoktu. Dolayısıyla D.P.'nin kendisinin getirdiği demokrasiye uyum gösterememesi diye bir şey de söz konusu olamazdı. Aksine, böyle bir demokrasiye gereğinden fazla uyum gösterdiği için devrilip gitti D.P.

Öte yandan, kontrolünü kaybettiği zaman, küçük burjuva düşüncesinin nasıl bir uçtan diğer uca savrulduğuna tanık oluyoruz yukarıdaki paragrafta. Sayın yazar «1957'lerde Türkiye'de-ağır bir suçlama belki-fakat Devlet olmasa idi toplum daha mutlu olurdu elbet» diyebiliyor. Müsaade buyrulursa biz de burada-ağır bir suçlama belki-yazarın, belki de bilinçsiz bir şekilde, klâsik anlamıyla «anarşizm»e sürüklenmiş olduğunu belirtelim.

Yazar ilerde daha da açık oluyor: «Tüm doğru olmasa bile öyle sanıyoruzki Türk Halkı «Gerçek Devlet» özlemi içinde yaşamıştır. Belki de en büyük kaygısı ve üzüntüsü Devlet'in siyasal ve yönetsel kurumlarının geride kalmasından, halkın aşamalarına ayak uyduramasından doğmuştur. Neden bu kurumlar halkın içinden çıktığı halde halkın gerisinde kalıyor? (a. g. e. s. 32)

Demek ki bir «Gerçek Devlet» var bir de gerçek olmıyanı. Yazar'a ve Orta Sol Düşünce'ye göre, somut bir gerçeklik olan burjuva devleti «Gerçek» değil, ama kendi «Yaratıcı Muhayyile»lerinin eseri olan devlet «Gerçek Devlet» tir. Böylece, «fizik»in hudutlarını aşıp «Metafizik»e doğru da, ufak bir gezinti yapma fırsatını elde ediyoruz. Yazar, devletin siyasi kurumlarının, halkın demokratik aşamalarının gerisinde kaldığını ileri sürüyor. Daha önce de, böyle bir durumda Halk Girişimciliğinin, «Yaratıcı Muhayyile»nin, «İtici Güç»ün susacağını ve halkın herşeyi devletten bekleyen aciz ve sefil bir kütle haline dönüşeceğini ileri sürmüyor muydu? O halde, bu niteliklerde olması gereken bir halk, nasıl oluyor da, demokratik aşamaları gerçekleştirebiliyor? Belki de sosyal demokrasinin ideologları, bu çelişkiyi şöyle açıklıyorlardır: Sosyal Demokrat Düşünce öylesine geniş, öylesine kapsamlı ve engin bir düşünce sistemidir ki «O» adeta bir evrendir. Ve bu bakımdan kaçınılmaz bir şekilde, tıpkı evren gibi, tüm uzlaşır ve uzlaşmaz çelişkileri de kapsar. Siz fanilere çelişki gibi gözükenler, «Yaratıcı Muhayyile»nin bir üst plândaki «Girişimciliği»nin «İlerici Güç»ünün somut belirtileridirler. Mazur görülsün, fazlasıyla «materyalist» olduğumuz için bu «metafizik» incelikleri pek kavrıyamıyoruz.

Devam edelim: «Halk üretimden uzaklaştırıldıkça ve yatırım ile üretim gibi makine ve emek uğraşılarına seyirci kaldıkça, kendi içinden çıkardığı siyasal iktidarların her zaman ihmaline uğrar. Gerçek Devlet kurulamamıştır çünkü.

Nedir Gerçek Devlet?

Gerçek Devlet, halkın yatırım ve üretim çabalarına ücret karşılığı emekçi olarak katılmasını sağlıyan, yani istihdam olanakları yaratan bir mekanizma değildir. Devlet, bireylerin tuğlalar gibi birbirine harçla bağlanarak sosyal yapı oluşturmasını sağlıyan çimento değildir sadece. Bu yapının özgürlüğünü, yıkılmamasını, korunmasını ve büyümesini sağlayan soyut bir otorite değildir gerçek Devlet. Gerçek Devlet elindeki bütün olanakları Halk'ın üretim yaratması için kullanan Devlet'tir.» (a.g.e. S. 32)

Bir defa sınıflı toplumlarda, siyasal iktidarlar hem halkın içinden çıkıyor hem de çıkmıyor. Böylesine diyalektik bir gerçeklik bu. Oy mekanizmasına başvurduğu zaman, hiç değilse sözde, halkın içinden çıkıyor. Fakat, oy mekanizması, halkı bir oy sürüsü gibi istismar etmenin aracı olarak kullanıldığından ve henüz yeteri derecede bilinçlenmemiş halk, çok kereler bölgesel baskıların da zoruyla, kendini sömürenlerin temsilcilerine oy verdiğinden, ortaya çıkan siyasi iktidar, genel olarak halkla çelişen, halkı sömüren bir iktidar oluyor. Harcı alem gerçekler bunlar. İkincisi, sınıflı toplumlarda ve özellikle kapitalist toplumlarda çok «gerçek» anlamda bir «Gerçek Devlet» vardır ve bu sonuncusu da «Burjuva Devlet»i diye «tesmiye» edilir. Ve sonuncusu, özellikle burjuva devleti elindeki bütün olanakları, halkın, burjuvazi için üretimde bulunmasını sağlamak üzere seferber eder. Burjuva yargı organları, polis ve devlet gücü hangi amaçla mevcut? Dolayısıyla Orta Sol Düşünce'nin «Gerçek Devlet»i araması, bilinçli bir hedef şaşırtma değilse, beyhude gayrettir. Ortada, Sosyal Demokrasi'nin kılına bile dokunamıyacağı, çok «gerçek» bir «Gerçek Devlet» bulunuyor.

Ve yine: «Gerçek Devlet ile Biçimsel Devlet arasındaki farkı, en belirgin olarak kredi düzeninde görebiliriz. Biçimsel Devlet'in yönetiminde kredi almak için bir girişimci bireyin bankaya taşınmaz mal-arsa, bina-sahibi olduğunu ispatlaması gerekir. Eğer kazanıyorsa o birey, kazancını taşınmaz mala tahsis etmekle de kredi olanaklarını arttırmış olur. Biçimsel Devlet'in kurumları girişimcinin taşınmaz mallarından yanadır. (Burjuva devleti, genel olarak, burjuvazinin bütün mallarından yanadır. Taşınmaz ve özellikle taşınır mallarından) Ama girişimi birey, taşınmaz mal sahibi değil de kendi emeğiyle ve doğal yetenekleri ve yaratıcı varlığıyla-örneğin bir uçağın alüminyum parçalarından dikiş makinesi imal etmeyi başarmışsa, (O takdirde, Nobel Ödülüne bile layıkır), —yaratığı üretimin karşılığı Devlet'in bankalarından kredi yardımı göremez ve üretimini arttırmak ya da geliştirmek olanaklarını bulamaz.» (a.g.e. S. 33)

İşte, herşey geliyor, geliyor, kredilerin kimlere verilmesi gerektiğinde düğümleniyor. Sosyal Demokrat Düşünce'nin varacağı, varabileceği «Nihai» hedef budur. «Halk Sektörü,» «Halkın Yaratıcı Muhayyilesi,» «Gerçek Devlet» teraneleri, döner dolaşır, «Birey»in «Girişimciliği» üzerinde yoğunlaşır, yumaklaşır. Yazar'da sayfalarca yazıdan sonra, Biçimsel Devlet ile Gerçek Devlet arasındaki farkı, birinin «rantiye» devlet oluşunda, diğerininse «Sanayi kapitalistleri»ni destekleyişinde buluyor. Burada, bilinçsiz de olsa, serbest rekabetçi döneme dönük bir özlemle karşı karşıya kalıyoruz. Sosyal Demokrat Düşünce, anti-tekelci yanıyla, geçmişin «muhteşem» günlerinin, geçmişin «sanayi kaptanları»nın geriye gelmesini arzuluyor. Fakat tekelci kapitalizm çağında bu özlemin tatmini artık olanak dışı ve öte yandan Türkiye finans kapitali serbest rekabetçi dönemle, sanayi kaptanlarının mirasçısı değil. Türkiye, kapitalizmin serbest rekabetçi dönemini yaşamadan, Avrupa finans kapitalinin etkisiyle, kapitalizmin en yoz, en asalak, en kokuşmuş evresi, yani tekelci kapitalizmle karşı karşıya buldu kendisini. Binlerce yıllık tefeci-bezirgânlığın, insan üretici güçlerini paçavraya çevirdiği böyle bir ortamda, girişimci sanayi kapitalisti aramak bir yanıyla trajik, bir yanıyla komik bir uğraş olmaktan öteye gidemez.

Halk Sektörü, Bölüm : II
Halk Sektörünün Örgütleşmesi

«Bir halk girişiminin doğuşunu örnek alalım. O yörede bir doğal kaynağın geliştirilmesi bir araya gelen ve konuyu duy guları ile tartışan halk girişimcilerinin yö netsel ve teknik bilgiye sahip olması olanaksızdır... Bu amaçla 'Halk Sektörü Pro je Ofisi' kurulmalıdır. Bu kuruluş, daha önceden, yörenin doğal ve ekonomik varlığına uygun yatırım konularını, küçük fakat optimal kapasiteler halinde inceleyerek girişim projeleri düzenleyip ofisinde biriktireceği gibi, halk girişimcilerinin (Doğrudan doğruya Halk'ın değil, halk girişimcilerinin) başvurması üzerine de hazırlayabilir. Yani bir tür «Proje Bankası» oluşturulacaktır. (a.b.e. S 41)

Demek ki halkın kendisinin, şimdiye kadar yarattığı bütün aşamalara, hatta yaratıcı muhayyilesine rağmen, yönetsel ve teknik bilgisi daima yetersizdir O halde bu bilgi kimden sağlanacak? Yazar söylüyor: Halk Sektörü Proje Ofisi'nden. Halk Sektörü Proje Ofisi kimlerden oluşacak? İnsanlardan. Nasıl insanlardan? «Alelâde» insanlardan mı? Hayır. O halde nasıl insanlar bunlar? Teknik ve idari işlemleri yerine getirecek insanlar. Bu insanları kim istihdam edecek? Devlet. Yani istihdam edilenlerin maaş ya da ücretlerini kim ödeyecek? Devlet. Peki genel anlamıyla Devlet tarafından istihdam edilen, yani maaş ve ücretleri devlet tarafından ödenen teknik ve idari personele verilen ad nedir? Bürokrasi. A! İşte bak. Döndük dolaştık, gene şu Allahın Belâsı bürokrasiyle karşı karşıya geldik. Hani halk girişimciliğini de, yaratıcı muhayyileyi de dumura uğratan bu bürokrasiydi.

Yine Orta Sol Düşünceye «özgü» «özgün» düşünceler: «Bir üretim dalında, halk girişimciliğinin yatırımları gerçekleşirse, üretim aşamasına geçildikten bir süre sonra da gelir-gider eşitliği sağlanmaya başlar. Bir süreden önce giderler gelirden fazla iken, bu süreden sonra girişim kârlı duruma geçer.» (a.g.e. S. 4-43)

Kapitalist toplumda, kâr, faiz ve kiraların kaynağı, işçi ve emekçilerin sömürülmesiyle oluşturulan toplam artı-değerdir. Şimdi Halk Sektörü bir süre sonra kâr etmeğe başlayacağına göre, bu kârı han gi kaynaktan sağlıyacak? Yani Kimler ve hangi oranda sömürülecek? Halk Sektörü'nü yöneten «Girişimci»ler mi? Sosyal Demokrasi'yi bu küfürden tenzih ederiz. O halde, «Alavare Dalavare Mehmet gene Nöbete.»

«Halk girişiminde çalışan kamu görevlileri ayrı bir ücret statüsüne bağlı olurlar. Bunlar yasalarla düzenlenir elbet (Elbet)» (a. g. e. s. 43)

Demek ki Halk Girişimi'nde çalışan kamu görevlileri için ayrı bir ücret statüsü düşünülüyor. Bu zorunlu olmalı. Çünkü, sözkonusu kamu görevlileri, gerek kredilerin dağıtımı, gerek projelerin oluşturulması ve onaylanması ayrıca girişimlerin denetlenmesi gibi çok «hassas» görevlerle yükümlü olacaklar. Bu «hassas» görevlerle orantılı bir ücret statüsü düşünülmeyecek olursa, «Halk Girişimcileri», kendi yöntemleriyle, bu ücretleri görevle orantılı düzeye getiriverirler.

Ve Halk Sektörü Hukuk Düzeni: «İki özelliği olacaktır Halk Sektörü Hukuk Düzeninin. Birinci Özelliği Kamu Sektörü ile olan ilişkileri düzenleyen kamu fonlarının kaybını önleyici yasalar yer alır. Varsayalım ki bir halk girişimciliği üretimi başaramadı ya da kârlı duruma geçemedi. Ne olacaktır bu durumda? Kamunun tazminat davası açarak parasal yardımını geri alması gibi klâsik hukuk kuralları iş lememeli. Halk Sektörü girişimciliği zarar larını sigorta eden bir sistem geliştirilmeli. Bu, Merkez Bankası'nda açılan bir fonla sağlanabilir. Kâr eden Halk Girişimciliğinden küçük oranda kesilen gelir paylarından oluşabilir. Ya da özgür bir sigorta sistemine bağlanabilir.» (a. g. e. s. 46-47)

Böyle bir hukuk düzeninin yerli finans kapitalin ne kadar işine geleceği ortada. Halk Sektörü'ne belki de daha oluşumunun başlangıcında damgasını vuracak olan Türkiye tekelci sermayesi «girişim»lerinde, devlet garantisine sahip olacağı için, bu teklifi seve seve destekleyecektir. Çünkü, hukuki statüsü ne olursa ol-

sun, böyle bir sigortanın fonları, finans kapitalden değil, emekçi halktan sağlanacaktır. Böyle bir hukuki düzen yerli finans kapital için çift katlı ekmek kadayıfıdır. Onun için, burada da «Söyleyene Değil Söyletene Bak» deyişi tümüyle geçerlidir.

Herhangi bir yanlış anlaşılmaya sebebiyet vermemek için, sayın yazar bu hukuk düzenini şöyle açıyor: «Plânlı dönemin ve Halk Sektörlü bir ekonominin gerektirdiği ilişkileri yeni bir hukuk düzenine bağlamak ihtiyacı kendini duyuran sorunların başında gelir. Böyle bir hukuk düzeninin bugün var olmayışı, Özel Sektör'de bile sermaye birikiminin, borç alacak ilişkilerinin güvence altında hızlı ve verimli biçimde işleyişine engel olmakta.» (a. g. e. s. 47)

İşte «Bakla» bir kere daha «Dilin altından çıkarılıyor». Hukuk düzeninin amacı, Özel Sektörde sermaye birikimini güvence altına almak, bu birikimin hızlı ve verimli bir şekilde işleyişini sağlamak. Peki burada, «Yaratıcı Muhayyile»den yoksun olsa da, halkımız sormaz mı? Sermaye nasıl oluşur ve ne şekilde birikir? Sermayeyi oluşturan ve birikimini sağlıyan mekanizma nedir? İşçi sınıfının ve emekçilerin sömürülmesi değil mi? O halde, Sosyal Demokrasi'nin Hukuk Düzeni, neyi güvence altına alıyor? İşçilerin ve emekçilerin sömürüsünü.

Ya Halk Sektörü'nün Özel Sektör'e dönüşmesi tehlikesi. Ona da cevap hazır: «Halk Sektörü büyük sermaye birikimine sahip olduğu zaman Özel Sektör haline dönüşmez mi? Halk girişimciliğine tasarruflarıyla katılan halk bireyleri zamanla halk olmaktan uzaklaşmaz mı? Aklagelen bu sorular 'Halkın varlıklı olmağa hakkı yok mu?' sorusuyla eş anlamlıdır aslında.» (a. g. e. s. 48)

Bir kere bizim için, Halk Sektörü'nün Özel Sektöre dönüşmesi diye bir tehlike sözkonu değil. Çünkü daha işin başında, özel sektörün, yani yerli finans kapitalin bu oluşuma damgasını vuracağını ve vurduğunu çok iyi biliyoruz. Öte yandan, kâr unsuruna, yani artı-değer'e, yani işçi sınıfının sömürüsüne dayandığı için, Halk Sektörü'nün sermaye birikiminin de hangi anlama geldiğini, bütünüyle kavrıyabiliyoruz. Bu bakımdan, söz yerindeyse, «müsterih»iz.

Öte yandan büyük özel firmalar Halk Sektörü haline gelemez mi diye soran, «İyi niyetliler»e verilen cevap şu: «Büyük özel firmalar örneğin Anonim Ortaklıklar yön değiştirerek Halk Sektörü haline gelebilirmi?... Büyük firmaların liderleri (sahipleri diyemiyor, lider daha efendice, daha 'kardeşçe' bir deyim) tek bir birey olarak kalmayı göze alır ve üretim ile yönetim kararlarındaki egemenliğini bırakırsa, ancak üretimini halklaştırmış, yani Halk Sektörü hareketine öncülük etmiş olur.» (a. g. e. s. 48)

Demek ki durum bütünüyle umutsuz değil. Büyük firmaların «Liderleri» arasından böyle «fedakârlık» yapacak kişiler çıkabilir. (Mi dersiniz?) Böylece Halk Sektörü de gerçek öncülerine kavuşmuş olur. Yazar bu «Dönüşüm»ün tarihi örneklerini de veriyor, şüpheci zihinlere karşı: «Büyük firma iken gerçek anlamda Halk Sektörü haline dönüşmenin ilk öncüsü 1896'da Ernst Abbe olmuştur. Carl-Zeiss optik tesislerinin kurucusu ve fizik bilgini olan Abbe, tesisinde çalışan bütün emekçileri ortak etmiş ve onun bu hareketi zamanın Özel Sektör tarafından cinayet olarak nitelenmiştir. Ancak bilgin bu eyleme girişirken, sosyal bir şaheser sayılan hukuki statüyü tam beş yılda yazmıştır.

Eğer bizdeki büyük firma sahipleri gerçek anlamda Halka açılmayı düşünüyorlarsa, Ernst Abbe gibi davranmalıdırlar.» (a. g. e. s. 49)

Bir kere bizdeki büyük firma «liderleri»nin böyle bir şey düşündüğü yok. Kimseyi aldatmıyalım. Öte yandan, sosyalizm bir bilim haline gelmeden, işçi sınıfının ve bütün emekçilerin korkunç sömürüsü karşısında «eylem»e geçen, anılarının her zaman mirasçısı olduğumuz ve yine kendilerini herzaman üstün bir saygı ve sevgiyle andığımız «Ütopik Sosyalist»ler, Ernst Abbe'den çok daha önce, yukarıdakinden çok daha radikal, çok daha içten, çok daha insancıl girişimlerde bulunmuşlardı. Özünde ilkel sosyalizmin kardeşlik, eşitlik, yi-

ğitlik gibi geleneklerinin tohumlarını ve izlerini taşıyan bu girişimlerin kaçınılmaz bir şekilde başarısızlığa uğraması, dünya işçileri ve emekçileri için bir yerde somut bir ders olmuştur.

Sayın yazar, buraya kadar yaptığı açıklamaların yetersiz olduğuna inanmış olacak ki, daha önce sorduğu soruyu yenilemekten kendini alamıyor: «Acaba Halk Sektörü'nden Özel Sektör kapitalizmine dönüşüm söz konusu olabilir mi? Bunu önlemek için hangi tedbirler önerilmelidir? Kuşkusuz bu tedbirlerin bir bölüğünün hukuksal olduğunu düşünüyoruz. Örneğin yönetim kurulu nöbet usülüne göre (Asker milletiz ya) değişmeli, hiç bir şey belli bir süreden daha uzun ardaşık iki dönem yönetim kurulunda görev almamalı. Yönetim Kurulunda Kamu Sektörünün bir temsilcisi bulunmalı, fakat bu temsilci bürokrasiden değil üretimin uzmanlığını yapmış yada işletmecilik yönetimi görmüş kademeden gelmeli.» (a. g. e. s. 49)

Görüldüğü gibi, Halk Sektörü'nün Özel Sektöre dönüşünü engelleyecek mekanizma çok basit. Yönetim Kulların da, sürekli olmayan görev kaydı koydun mu ve ayrıca kamu sektörünün temsilcisini üretim uzmanları yada işletmeciler arasından seçtin mi, bu dönüşümü de engellemiş olursun.

Öte yandan elimizde, Halk Sektörü' nün Özel sektöre dönüşümünü engelleyecek bir önemli koz daha var: «Halk Sektörünün halk kapitalizmine geçmemesini sağlıyan bir olgu da bu sektörün amacından ileri gelmekte.» (a. g. e. s. 50)

Sosyal Demokrat Düşünce'ye göre, serbest rekabetçi kapitalizmin, tekelci kapitalizmin, devlet kapitalizminin yanında bir de halk kapitalizmi var. İşte böylesine karıştırır ortalığı Sosyal Demokrat Düşünce. Halk Kapitalizmi diye bir şey yoktur, bu deyim Sosyal Demokrat Düşünce'nin tamamen politik nedenlerle uydurduğu bir gölge deyim, bir gölge kavramdır, temel işlevi zihin bulandırmaktan başka bir şey değildir. Çünkü çağımızda, kapitalizmin sömürü ağı içinde olan dünya halklarının ve bu arada halkımızın, kapitalizmle tek ilişkisi, sömürü aracı olmaktan ibarettir. Bu bakımdan, Halk Kapitalizmi deyimi, burjuvazi tarafından desteklenen, burjuva basınında yeralan, burjuvazinin egemenliğini sürdürebilmesi amacıyla yaratılmış olan bir deyimdir.

Diğer yandan yazarın, daha doğrusu Sosyal Demokrat Düşünce'nin gerçekten de inanılmaz derece «saf» bir mantığı var. Halk Sektörü, neden Özel Sektör kapitalizmine dönüşemez? Çünkü, Halk Sektörü' nün amaçları Özel Sektör kapitalizminin amaçlarından farklıdır. O halde, Halk Sektörü, amaç değiştirirse, Halk Sektörü olmaktan çıkar, başka bir şey olur. O zaman da ortada Halk Sektörü kalmaz. İşte böyle mantık yürütür Sosyal Demokrat Düşünce. Peki Halk Sektörü'nün başlangıç noktası ne olacak? Bu soruda kolaylıkla cevaplandırılıyor: «Halk Sektörü'ne ait bir girişimcilik başlangıç aşamasında 'küçük endüstri' yada en ilkel aşamada 'küçük esnaf' durumunda olabilir» (a. g. e. S. 50)

Burada da Sosyal Demokrat Düşünce'nin temelindeki 'esnaf' unsuru belirgin bir şekilde ortaya çıkıyor. Çünkü, son tahlilde burjuvazinin ve özel olarak Türkiye finans kapitalinin çıkarlarına hizmet ediyor olsa da, Sosyal Demokrat Düşünce kaynağını, Türkiye'nin binlerce yıllık tefecibezirgân, ve 'esnaf' geleneklerinden, küçük burjuva kitlelerden alıyor. Bu bakımdan esnaflığa bulaşması doğal.

Daha sonra Halk Sektörü'nün nihai aşamasına varışı ele alınıyor «Halk Sektörü nihai aşamasına eriştikten sonra, o üretim noktasında içsel olan Kamu yardımı devreden çıkmalıdır. Böyle yapılmazsa, Halk Sektörüne aşırı yardımda bulunarak onu suni sektör haline getirmiş oluruz. Halk girişimciliği, bir bakıma Halk kapitalizmine dönüşür. Biri yoksul, öteki üretici halk. Halk ile Halk Sektörü arasında farklılaşma olmamalı.» (. g. e. s, 58)

Demek ki Halk Sektörü gelişirken, kamu yardımları belirli bir düzeyde tutulmazsa, ortaya bir tarafta yoksul diğer tarafta üretici olan iki halk kitlesi çıkabilir. Gördünüz mü şimdi belâyı? Oysa biz «halkın böyle bölünmesine karşı değil miydik daha baştan? Şaka bir yana, halkın

bir kesimiyle üretici bir diğer kesimiyle yoksul olarak ikiye ayrılması, sadece, Sosyal Demokrasi ideologlarının zihinlerinde mevcut olan sübjektif bir «gerçeklik»tir. Sınıflı toplumlarda yok böyle bir ayırım. Bu toplumlarda halk hem üreticidir hem de yoksul, daha doğrusu üretici olduğu, fakat üretim araçları başkalarının elinde olduğu için, tümüyle yoksuldur. Sınıfsız toplumlara gelince, isterseniz onlara hiç değinmeyelim. Halkın hem üretici hem de «varlıklı» olduğu modern sınıfsız toplumlar, Sosyal Demokrat Düşünce'nin boyutları dışındadır.

Halk Sektörü, Bölüm : III
Halk Sektörü Kalkınmanın Büyüme Modeli

Yazar burada, daha çok bir 'teknisyen' gibi düşündüğü ve 'teknisyenlik'in sınırları içinde kaldığı için, bu bölüme fazla değinmeyeceğiz. Yalnız, Halk Sektörü'nü okuyacak olanlara şu kadarını söyleyelim ki, matematik yöntemleri «amaç»a uygun bir şekilde kullanmak, her zaman için mümkündür ve genellikle, burjuva iktisatçıları da bu nedenle, matematik ve istatistik göz boyamalara başvururlar. Çünkü matematik model ve yöntemler, genellikle nitel değişkenleri içeremezler. Bir matematik model oluştururken, nicel birikimin ne gibi «beklenmedik» nitel değişikliler yaratabileceği, bütünüyle öngörülemez. Böyle bir yaklaşımın sağlıklı bir sonuç verebilmesi için, geçmişin değerlendirilmesi ile ilgili çalışmaların «diyalektik» yöntemle yapılması ve elde edilecek verilere bağlı olarak gelecekle ilgili izdüşümlerde de yine «diyalektik» yöntemin kullanılması, «diyalektik» bir şekilde düşünülmesi gereklidir. Dolayısıyla bu bölümün «teknik» eleştirisini bir kenara bırakıyor, oluşturulan modelin temel unsurunun ne olduğuna bakıyoruz, çünkü politika değil, ekonomi politika sözkonusudur burada.

Sayın Yazar, Halk Sektörü'yle ilgili modeli geliştirirken, yapılması gereken yatırımların kaynağını şöyle tanımlıyor: «Halk Sektörü kendi doğal özelliği olarak tüketiminden kısmayı göze aldığı payları yatırıma tahsis edecektir... Halk Sektörü uygulaması başlayınca, Türkiye ölçüsünde toplam tüketimlerin % 1 kısıntıya uğrayarak yatırımı gerçekleşmeyebilir, fakat bir kaç yıl geçince öyle sanıyoruz ki toplam tüketimlerin Halk Sektörü elinde en az % 5 yatırımlara dönüşmesi olanak kazanabilir.» (a. g. e. s. 65-67)

Sosyal Demokrat Düşünce Türkiye'de yapısal bir değişiklik düşünmediği, düşünemiyeceği için, sistemin kendi mantığı içerisinde hareket etmeğe mahkûmdur. Bu bakımdan, toplumda yapısal bir değişikliğin yaratacağı yeni maddi ve manevi kaynakları dikkate almağa ufku ve «misyon»u yeterli değildir. Dolayısıyla, döner dolaşır yine, halkın tüketimini kısmada, kaynak olanakları bulur ve burada halkı tümüyle karşısına almamak için de, Türkiye ölçüsünde bir toplam tüketim kısıtlamasından söz açar. Oysa burada kastedilen şey açıkça ortadadır: Sosyal Demokrat İktidarlar, Parababalarının keselerine dokunamıyacağı için, finansman yükümlülüğü yine işçilerin ve tüm emekçilerin sırtına binecektir. Sosyal Demokrat Ekonomik Kalkınma Modeli'nin ekonomi politiği budur işte.

Halk Sektörü, Bölüm : IV
Marksist Teorinin Genel Eleştirisi

Burjuva toplumlarında «Sosyal Bilimler» alanında «Kariyer» yapmak isteyen her kişinin yerine getirmekle yükümlü olduğu temel ve «kutsal» bir görev vardır, «Tarihi Maddecilik»e «Reddiye» hazırlayıp «Rüşt»ünü ispat etmek. Bu batı üniversiteleri için olduğu gibi, derebeyliğin somut izlerini hala taşıyan Türkiye Üniversiteleri ve akademisyenleri için de aynen geçerlidir. Bu nedenle üniversitelerde ve dışarda «Tarihi Maddecili»ği «Reddeden» araştırmalar yapılır, doktora tezi hazırlanır, kitaplar yazılır. Bu «bilimsel» araştırmalarda, Marksist Düşünce sisteminin, şu ya da bu yanı elealınıp genellikle ayrıntılar üzerinde durularak, sistemin artık «geçerliliği»ni yitirdiği, bir «dogmalar» dizisi haline dönüştüğü ileri sürülür. Böylece tarihin çöplüğü her geçen gün, yeni pa-

çavralarla yükselir durur.

Sosyal Demokrat Düşünce de yapısı gereği, Marksiz'e «Reddiye» hazırlamak zorundadır, aksi taktirde Sosyal Demokrat Düşünce payesine lâyık olamaz. İşte «Halk Sektörü» kitabında, bu görev şöyle yerine getiriliyor. «Marx'a göre sosyal hasıla üç değerden oluşur.

1 — Değişken Sermaye: V
2 — Sabit Sermaye: C
3 — Artık-Değer: S

Değişken sermaye ücret ödemeleri, yani emeğin (işgücünün demek istiyor) karşılığıdır. Sabit sermaye makine, teçhizat ve hammaddeyi tanımlar. Artık-değer ise kâr, vergi ve kira gelirlerini, faizler vb. anlatır. Böylece yıl içindeki sosyal hasıla, Marx'a göre:

$C + V + S$.

Burada hemen belirtmemiz gerekir ki sosyalist ekonomilerdeki sosyal hasıla tanımı ile kapitalist ekonomilerdeki sosyal hasıla tanımı arasında fark var. Kapitalist dünyada tanımlanan Gayri Safi Millî Hasıla ücret, vergi, kâr, *AMORTİSMAN*, faiz, kiralar toplamından oluşur. Yani $V + S$'den ibaret.» (a. g. e. s. 72)

Marxist ekonomi politiğe göre, Değişken Sermaye «V», «Emek»in değil, işgücünün karşılığı olan ödemelerdir. Nitekim, ilk eserlerinde emek ile işgücü arasında bir ayrım yapmayan Marx, Engels, görüşlerini gerçek bir bilim haline getirdikten sonra, hep işgücünün karşılığı olan ödemeler üzerinde dururlar ve bunun öyle bir kalemde geçilecek, ayrıntı niteliğinde bir nokta olmadığını da defalarca vurgularlar. İşçi emeğini değil, işgücünü satar kapitalistlere ve işgücünün diyelim ki bir gün içerisinde, üretimde yeralmasıyla oluşan «emek»in yarattığı toplam «değer» kapitalistlerin malı olur. Diğer bir deyişle, belirli bir üretim süresi sonunda, geçmiş ve yaşayan emek $C + V + S$ değerinde kristalleşmiştir. Bu bakımdan emek ve işgücü hiç bir zaman birbirlerine karıştırılmaz. Karıştırıldığı taktirde, işçinin sömürüldüğü gerçeği ve bu sömürüyle oluşan artı-değer gözden kaçar ve kaçırtılır.

Öte yandan, sayın yazarın, sosyalist ekonomilerle kapitalist ekonomiler arasında, Millî Gelir'in hesaplanması açısından mevcut farklılıkları açıklarken, kapitalist düzende Gayri Safi Millî Hasıla'nın ücret, vergi, kâr, AMORTİSMAN, faiz, kiralar toplamından oluştuğunu ileri sürdüğünü görüyoruz. Yazar bu kalemlerin toplamını $V + S$ şeklinde veriyor. Şimdi, «V» değeri, emek-gücünün karşılığındaki toplam ödemeleri, diyelimki ücretleri, kapsadığına ve faiz, kâr ve kira gibi, egemen sınıflara düşen paylar, «S» şeklinde gösterilen, artı-değer'de mündemiç olduğuna göre, amortisman'ı karşılayan unsur hangisi? Ne «V» değerinde, ne de «S» değerinde bir amortisman unsuru mevcut değil. Yoksa yazar Gayri Safi Millî Hasıla ile Net Millî Hasıla'yı mı karıştırıyor?

Burjuva iktisat kitaplarında Gayri Safi Millî Hasıla, ekonomideki bütün sektörlerin gayri safi katma değerleri toplamına dış alemden sağlanılan net gelirin eklenmesiyle oluşan büyüklük diye tanımlanır. Bu arada alıcı fiyatlarıyla gayri safi millî hasıla ve faktör fiyatlarıyla gayri safi millî hasıla tanımları yapılır ki, bu kadarı konumuz dışı. Dış alemden sağlanılan net faktör geliri, hesaplara katılmayacak olursa, sadece yurt içindeki sektörlerin gayri safi katma değerlerinin toplamından oluşan büyüklük Gayri Safi Yurt İçi Hasıla adını alır. Bu tanımlara göre, Gayri Safi Millî Hasıla'nın Gayri Safi Katma Değer'in toplamından oluştuğunu görünce, iki türlü katma değer olduğunu da görebiliyoruz. Bunlardan birincisi Gayri Safi Katma Değer olduğuna göre, ikincisi de, Net Katma Değer olacaktır.

Şimdi genel olarak Katma Değer tanımının ne olduğunu görelim. Toplam üretim değeri içinde yeralan «C» değeri iki unsurdan oluşur. Bunlardan birisi üretimde yeralan makine ve teçhizatlardaki aşınma payını gösterir ki, buna «C_1» denilir. Diğer unsur ise üretimde tüketilen ham madde ve benzerini kapsar ve «C_2» harfiyle gösterilir. Dolayısıyla $C = C_1 + C_2$ dir. Öte yandan üretim sürecinde, işleme giren işgücüne «V» büyüklüğünde bir ödemede bulunuluyor ve işçi sınıfı üretim süreci boyunca «S» gibi bir artı-değer yaratıyor. Dolayısıyla toplam üretim $C + V + S =$

$C_1 + C_2 + V + S$ olur. Toplam üretime, bir yerde, toplam «Çıktı» (Output) da diyebiliriz. Şimdi, toplam «Çıktı» değerinden Toplam «Girdi» değerinin çıkarılması, bize Gayri Safi Katma Değer'i verecektir. Toplam «Girdi'ler ise, üretimde kullanılan ham madde ve benzerlerinin toplam değeridir ki, bu değer yukarıda «C_2» şeklinde gösterilmiştir. Böylece toplam «çıktı» değeri, $C_1 + C_2 + V + S$ değerinden toplam «Girdi» değeri olan «C_2» yi çıkarınca, toplam Gayri Safi Katma Değer olarak $C_1 + V + S$ değerini elde etmiş oluruz. Görülüyor ki, bu değer içerisinde, üretimde aşınan makine ve malzeme payına karşılık olmak üzere «C_1» değeri mevcuttur. İşte ekonomideki sektörlerin hepsinin Gayri Safi Katma Değerlerinin toplamıyla oluşan değer, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla adını alır. Buna, daha önce de değindiğimiz gibi, dış alemden sağlanan net faktör geliri eklenirse, Gayri Safi Millî Hasıla elde edilmiş olur. Gayri Safi Katma Değer'den, üretimde kullanılan makine ve teçhizatların aşınma payına karşılık olan «C_1» değeri de çıkarılacak olursa, bu defa Net Katma Değer elde edilmiş olur ki, sektörlerin net katma değerlerinin toplamı da Net Yurt İçi Hasıla'yı verir. Bu değer, toplam olarak $V + S$ şeklinde gösterilebilir. Dolayısıyla, sayın yazarın verdiği tanımın, burjuva iktisat kurallarına ve tanımlarına da uymadığını görüyoruz.

Burjuva iktisadı'nın temel tanımlarındaki bu gibi yanlışlıklar, «Marksizm'in Genel Eleştirisi»nin «çapını» da ortaya koymuyor mu? Bu bakımdan bölümün tümü üzerinde ayrıntılı bir şekilde durmanın gerçekten de bir yararı yok. Bununla beraber, bölümün kapanış pasajını buraya almaktan kendimizi alıkoyamıyoruz: «Marxist şemada sömürünün önlenmesine karşın 20 nci yüzyılda ortaya çıkan yeni davranışlar, kapitalist düzende, emeğin kâra ve yönetime katılması, sendikalaşma, toplu sözleşmeler, bir bakıma emek-sermaye ilişkilerinde nispi bir denge sağlamakta, fakat bu dengenin de topluma nasıl bir yarar sağlıyacağı ve emek kapitalizmini yaratmıyacağı belli değil. Kendi kendini sömüren, emek kapitalizmine de dönüşebilir bu sistem.

Emeğin üretim araçlarını siyasal güç olarak ele geçirmesi de önerilse bile demokratik kurallar içinde olanaksız. Emeğin siyasal güç olduğu ekonomilerde bile emeğin sömürülmediği görülmedi.» (a. g. e. s. 93)

İşte burada, «Takke Düşüp Kel Görünüyor». Sosyal Demokrat Düşünce'ye göre halk kapitalizminin yanında bir de emek kapitalizmi var. Emek kapitalizminde, emekçiler siyasal güce sahipler ama kendi kendilerini sömürüyorlarmış. Hoca'nın «Bırakın biraz da biz ölelim» demesi gibi insanın bırakın emekçileri kendi hallerine de, söylediğiniz koşullar içerisinde kendi kendilerini sömürsünler diyeceği geliyor. Halkın demokratik iktidarında, kimin kimi sömürdüğünün tasası sosyal demokrasiye mi kalmış?

Halk Sektörü, Bölüm : V Kırsal Alanda Halk Sektörü : Köykentler

«Boşalan kırsal alan iktisaden geri kalmağa ve geri kaldığı için boşalmaya zorunludur. Bu kısır döngüyü kırabilmek, kuşkusuz kırsal alanda istihdam olanakları yaratmakla sağlanabilir. Nüfusu kırsal alanda tutmak ve sanayi yatırımları için yeterli talep hacmini getirmek kırsal alanda nasıl olanaklı olabilir? Sanayi kırsal alanda nasıl doğup gelişebilir?

Bu sorudan hareket edince, Köykentler cevabına yaklaşıyoruz... Bizim tanımımıza göre, Köykentler kırsal alanın bir kalkınma modelidir. Ekonomik içeriğinden çok, SOSYAL İÇERİĞİ DAHA FAZLA AĞIRLIK TAŞIR. NÜFUSU YERİNDE TUTAN, istihdam olanağını yerinde çözümlemeyi amaç alan ve kamu yardımıyla fakat halk tarafından yatırımları gerçekleştirilen Köykentler, kırsal alanın fizik plânlamasıdır.» (a. g. e. s. 99)

Yazar Köykentler'in temel amacının, ekonomik değil sosyal olduğunu, yani köy nüfusunun yerinde tutulmasının hedef olarak benimsenmiş bulunduğunu açık açık yazıyor. Biz bu hususa bir şey eklemeyi gereksiz buluyoruz.

Köykentlerin kurulması kadar, yaşantısındaki kararlar da, Köykenti oluşturan köy halkı tarafından alınıp benimsenmeli. Kamu Sektörü, bu tür karar almanın eğitim ve yöntemlerini- ki bu yöntemler ileride hemde kısa sürede gelenek haline gelecektir- uzmanları ve teknisyenleri eliyle gerçekleşebilir. O yörenin büyük kentlere göç etmiş aydın kişilerini de Köykent hizmetinde kullanmayı önerebiliriz. Derneğin deniz kıyısında kurulacak tatil köylerinde, Köykentte görev alan uzmanlara, teknisyenlere ve yöneticilere bir ay yerine iki ay dinlenme olanağı tanınabilir. Köyden çıkan ve büyük kentlerde yoğunlaşan «gizli işsiz kamu görevlileri'nin Köykentlerde görev almaları özendirilmelidir.» (a. g. e. s. 100)

Bu bölüm de yeteri kadar açık değil mi? «Geri kalmış yörelere yatırım yapmak ya da sanayi tesisleri kurmak, dış görünüşte bir çare, fakat yeterli değil, hat ta uygun bile değil. Çünkü geri kalmış nüfus yoğunluğu yetersiz yörelerde hangi tür yatırımlar yapılabilir ki ürünün maliyeti yüksek olmasın. (Demek ki, kapitalizmde her sorunun olduğu gibi bu sorunun da temel unsuru maliyetmiş) Eğer ürünün yada üretimin maliyeti yüksek olursa, bu yine geri kalmış yörelere yatırım yapma olanağı veren kaynaklardaki israfın nedeni olmaz mı?

O halde daha doğal bir çare gerekli. Köykentler yoktan varolurken bu çareyi de beraberinde getiriyor. Yoktan varolmak var olanın büyümesinden daha heyecan vericidir. İkinci Dünya Savaşında yıkılan Almanya yoktan var olmanın heyecanıyla çok daha hızlı ve çok daha sağlam kuruldu.» (a. g. e. s. 105)

Köykentlerin yoktan varedildikleri doğru. Küçük burjuva zihin yapısının ürünleri olan Köykentler, orada doğdu, orada yaşıyor ve orada ölecekler. Fiziksel plân lamayla filan ilgisi yok Köykentlerin. Boş ve ham bir hayalden başka bir şey değil Köykentler. Bunu biz de biliyoruz, Köykent leri yoktan vareden «Yaratıcı Muhayyile» de.

Heyecan unsuruna gelince; doğrusu he yecan duymak için savaşa girmeye ve topyekûn yokolmaya değer mi, orasını pek bilemeyiz. Çünkü kusura bakılmazsa bu hususta küçük burjuva kadar heyecanlı, atak, ve çoşkun değiliz. Ha! Almanya'nın yoktan var olması meselesi mi? Almanya' nın savaşta 8 milyon insan kaybettiği, şehirlerinin bombardıman edildiği, üretim tesislerinin çoğunun tahribe uğradığı doğru; ama, savaş biter bitmez de Amerikan askeri ve iktisadi yardımının Batı Almanya'ya yöneldiği de aynı derecede doğru. Öte yandan Batı Almanya'nın savunma masraflarının asgari düzeyde tutulduğu ve Batı Almanya'nın «güvenliği»nin de kendi askerleriyle değil İşgal Kuvvetlerine mensup askerlerle sağlandığı da en açık hakikatler arasında. Bu hakikatleri bir yana bırakıp, «Alman Mucizesi»ni, bir heyecan unsuruna bağlamak ciddi ve samimi bir görüş olarak ele alınabilir mi? Sonra, en az aynı derecede tahribata uğramış, üstelik harpten önce Almanya'nın genel olarak zirai bir bölümünü oluşturmuş bulunan bir ikinci Almanya daha var ve bu Almanya, gerek üretim kapasitesi gerekse halkının yaşama seviyesi bakımından dün yanın ilk 10 ülkesi arasında yeralıyor. Bu Almanya'nın nüfusu, öteki Almanya gibi 55-56 milyon da değil, sadece 17 milyoncuk. Ama, gerek iktisat, gerek siyaset ve gerekse spor dalında diğer Almanya'nın külünü savurup duruyor. Sayın yazar bu ikin ci Almanya'yı niye hiç dikkate almıyor?

Halk Sektörü'nün VI,VII ve VIII. Bölümleri sırasıyla, «Köykentlerin Yapısı,» «Köykentlerin Kuruluş Ekonomisi» ve «Köykentlerde Yol Yapım Makineleri Sanayii» şeklinde adlandırılmış. Bu bölümlerde, sayın yazar, «Büyük boyut» ları ve «Yaratıcı Muhayyile»yi bir kenara bırakıp, gerçek boyutlara dönüyor ve örneğin 153. sayfada «Kırtasiye: Tahminen 100.000 TL,» gibi hesaplar yapıyor. Biraz aşağıda Elekt rik Tüketimi hesaplanmış: «50 oda için 100 watt üzerinden günde 4 saat 50X 0, 100X 4X365 = 73.000 Kwh'ı 0'60 TL. üzerinden 438 bin TL». İşte böyle.

Sayın Yazar, Halk Sektörünün «Son Sözü»nde «Son Sözü»nü şöyle söylüyor: «Halk Sektörü ve Köykentler aslında kent sel ve kırsal alan halkına üretim ve tüke-

tim ilişkilerinde yeni bir davranış alanı kazandıracak ve bu iki kavramın uygulamadaki başarısı, maliyet hesaplarının ve ekonominin ötesinde, davranış biçiminde sağladığı değişimle ölçülecektir. Değişimin yalnızca Halk Kesiminde yer almıyacağı düşünülmeli bir bakıma. Belki de bundan önemlisi bürokrasi yeni bir biçime girmek zorunluğunu duyacaktır. Böylece, öyle sanıyorum ki bizdeki bürokrasi kendini amaç olmaktan uzaklaştırıp Halk için bir araç ol duğunu kabul edecek; ya da bunun böyle olduğunu kabul eden yeni ve dinamik bir bürokrasi oluşacaktır. Oluşacak yeni bürokrasi katılaşmış kalıplar dışında, halkın üretime daima daha çok, daima etken katılmasını sağlamayı amaç alacaktır. Bü tün kurallar bu temel amacın araçları olmaya zorunlu.

Halk Sektörü ve Köykentler bürokrasiye bunu öğretecek. Öyle sanıyoruz ki Halk Sektörü'nü sermaye çevrelerinden ön ce aydın kesim ve bürokrasi benimsemelidir.» (a. g. e. s, 175)

Görüyoruz ki «Son Söz»de bile hedef bürokrasi oluyor. Halk Sektörü ve Köykentler bürokrasiye haddini bildirecek, ger çek yerlerinin ne olduğunu öğretecek. Peki ya yerli finans kapitale, parababalarına, Türkiye tekelci sermayesine, tefeci-bezirgânlara, onlara ne öğretecek? Hiçbir şey. Gerçekte ise onlardan öğrenecek çok şeyi. Çünkü, Sosyal Demokrat Düşünce'nin «Vaftiz Babası» ve «Öğretmeni» burjuvazi değilse nedir? Ve devamla: «Sermaye çevreleri ve emekçi kesim üretim ilişkileri içinde örgütleşmektedir. BUNA KARŞIN HALK, NEREDE, NASIL YER ALMALI?» (a. g. e. s, 176)

Demek ki bir yandan sermaye çevreleri diğer yandan emekçi kesim örgütlenirken, «Halk» bu gibi bir örgütlenmenin dışında kalıyor. O halde hem sermayenin hem de emekçilerin karşısında olan «Halk» nerede yeralacak? Bu soruların altında, hiç de kavram kargaşası yok. Sosyal Demokrat Düşünce için temelde «Halk» gerçekliği içinde yeralan unsurlar, örgütlenmiş işçi sınıfı ve yoksul köylülük değil, dağınık, küçük burjuva zümre ve tabakalarıdır. Halk Sektörü'nde bu gibi zümre ve tabakalar ve bunların yanında da tekelci sermaye ile çelişki içerisinde bulunan vahşi kapitalistlerin bir bölüğü örgütlenmek istiyor. Kime karşı ÖRGÜTLENME? EMEKÇİLERE KARŞI. Çünkü, bu kesiminin sermaye çevrelerine karşı örgütlenmesi bir ham hayalden ibarettir. Faşizmde de küçük burjuva zümre ve kitleleri, hem de çok «heyecanlı» bir şekilde, «kapitalizme» ve proleteryaya karşı örgütlendiler, ama sonunda bu örgütlenmenin ipini finans kapitalin çektiği açıkça ortaya çıktı.

Sosyal Demokrat Düşünce, görüldüğü gibi, bir yanıyla anti-tekelci unsurlar taşır gibi gözükürken, somutta ve son tahlilde tekelci sermaye sömürüsünün karşısında değil, yanında yeralıyor, ona tutarlı bir şekilde karşı çıkmıyor, çıkamıyor. Bu da bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de Sosyal Demokrat'ların kaçınılmaz kaderi ve alınyazısı. Bu sadece Sosyal Demokrat düşünce'nin bazı yönlerini ortaya koyan bir kitabın eleştirisi. Sosyal Demokrat Düşünce üzerinde «Son Sözü»müzü, burada söylemiş olmuyoruz. Bu düşüncenin Türkiye'deki oluşum koşulları, etkinlik derecesi, gelişimi ve geleceği konusundaki, araştırma ve eleştirmelerimiz devam edecek. Burada, bu hususu bir kere daha belirtmekte yarar görüyoruz: Burjuva demokrasinin temel ilkelerini savunduğu sürece, işçi sınıfı sosyalistlerinin Sosyal Demokratlara karşı dostluk ve güçbirliği gös termesi ilkelerine uygun olacaktır.

İLKE'nin daha önceki sayılarında yayınladığımız Akın Çelik'in, Ali Nejat Ölçen'in «Halk Sektörü» kitabı ile ilgili eleştirisine, kitabın yazarının cevabını Sedat Özkolun uzun incelemesi ile birlikte yayınlıyoruz.

Halkın Halk Sektörü

Ali Nejat Ölçen

İlke dergisinin Haziran 1974 günlü sayısında «Ali Nejat Ölçen'in Halk Sektörü» yazısını okurken, yazının içeriği ile adı arasındaki çelişki bende bu yazıya cevap verme isteği uyandırdı. Çelişkilerden bahsederken bu denli çelişkiler içine düşen bir yazıyı bu güne değin hiç okumadım da. Başlık, Halk Sektörü'nü konu aldığı kanısını uyandırıyor. Oysa tersi. Ali Nejat Ölçen konu alınmış. Tutarlı bir başlık, «Halk Sektörü'nün Ali Nejat Ölçen'i» olabilirdi. Eleştiri ile başlık arasındaki çelişki de aradan kalkardı böylece.

Çelişkiyi bir yana bırakalım. Başlıkda ayrıca bir küçümseme de gizli. Ama Halk Sektörü mü küçümseniyor, Ali Nejat Ölçen mi, bu belli değil. Kelime oyunlarından yararlanarak çelişkiler ortaya çıkarmak alışkanlığında olanlar bu durumda rahatça, Halk Sektörü hiç kimsenin olamaz, Halkındır Halk Sektörü diye karşılık verebilirler. Kapitalist düzende, sermaye ve yönetim, kişinin olabilir ama, Halk Sektörünü ciddiye alanlar bunu bir kişinin adından sonra kullanamaz diye düşünmek te mümkün. Biz böyle kelime oyunları yapmaktan yana değiliz. Bu tür oyunları binlerce yıl önce Aristo yapmıştı.

Sayın Akın Çelik, eleştiri yazısında Halk Sektöründe kâr nasıl oluşacak, nasıl bölüşülecek, sosyal amaçlar için hangi koşullar altında parasal fonlar yaratılacak, Özel Sektör ile rekabet koşulları nasıl ortaya çıkacak gibi konuların kitapta niçin yer almadığını sorsaydı belki de kendisine bu soruları için teşekkür etmek gerekli olurdu. Böyle yapmıyor. Ne yapıyor, «Halk Sektörü kavramını açıklığa kavuşturmamış olduğumdan söz ediyor. Ne gereksiz bir yargı. «Halkın ne yaptığı, ne ettiği pek açık değil yazarın kafasında» diyor. Eğer bu güne kadar Halk Kavramı hakkında yazılanlar bu kavrama yeter açıklık getirmemişse, Ali Nejat Ölçen'in görevi mi bu kavrama açıklık getirmek? Eğer Halk kavramı açıklığa kavuşmuş ise, Halk Sektörü kitabında bunu bir kez daha açıklığa kavuşturmanın ne gereği var. Zaten kitabın amacı Halk kavramı ile uğraşmak değil. Bunu, salon tartışmacıları fazlasıyla yapıyor. Halk kavramına açıklık getirmek yerine, Halkın üretici olması sorununa açıklık getirmek daha yararlı olmaz mı. Madem ki Halk kavramına açıklık getirmeyi sayın Çelik daha önemli görüyor, bu kavrama açıklık getirmesini

kendisinden bekleyelim, nasıl bir açıklık getirecek.

Eleştiride kitapta yer alan iki cümle bir biriyle karşılaştırılarak çelişkiye düştüğüm belirtiliyor. Birinci cümle şu: Halk sadece bireyler halinde üretime emek, bilgi ya da sermaye ile katılır. İkinci cümle: Halk sektör haline geldikce üretime katılma olanağı bulur. Bu iki cümleyi bir arada karşılaştıran eleştirici, çelişki olduğunu ileri sürerken aslında bir mantık hatasına düşüyor galiba. Mantık şu: Halk, sektör haline gelmeden mademki üretime katılıyor o halde üretime katılması için sektör haline gelmesine ne gerek var. Sonra ekliyor: «Ha, söylenmek istenen üretimin yönetimi sorunu ise konu burada açıkca konmalıydı. Öyle bir anlam bu cümlelerden katiyen çıkmıyor». Bence, üretime katılma kelimesini tek anlamda yorumluyarak çelişki aramaya çalışmak yanıltıcı olur. Birinci cümlede Halkın üretime bireyler halinde emeğiyle katılması anlatılmakta. İkinci cümlede ise, Halkın sektör haline gelerek üretim sürecine sahip olması kasıtlanıyor. Yani birincisinde Halk, üretim sürecinin emek olarak girdisi durumundadır. İkincisinde ise üretimin sahibidir. Kitapta bu anlatılıyor. Halk Sektörü kitabının amacı da bu zaten. Bu denli önemli konunun iki cümle arasına sıkıştırılması olanaksız olduğu için, kitapta konuya ayrıca bir bölüm ayrılmıştır. Bölümün adı, «Halk Sektörünün Örgütleşmesi». Bu bölümde 1,2 ve 3 sayılı şekiller var. Konuya yeter açıklık getiriyor. Bunları görmezliğe gelerek, halkın üretime katılması bu cümlelerden katiyen çıkmıyor diye düşünmek eleştiride spekülasyona yönelmek olur. Bu da gereksiz kanımızca. Bu gün Türkiyede halk üretime ya seyirci oluyor ya da emeğiyle ücret karşılığı katılmak zorunda kalıyor. Oysa tasarruflarıyla ve yönetimde etkin rol almasıyla üretimin yaratıcısı olmuyor.

Kelime oyunlarına dayalı spekülasyonlar eleştiride hayli fazla. Kitapta yer alan «Sermaye çevreleri ve emekci kesim üretim ilişkileri içinde örgütleşmektedir. Buna karşın halk nerede, nasıl yer almalı» deyimi ele alınarak, «Ölçen diyor ki: Halk emekçilerin dışındadır» sonucuna varılıyor. Bu soru, bana biraz da AP Genel Başkanının hükümet başında iken «işveren müteşebbis, halk değilmi» sorusunu hatırlatıyor. Üretimde emekci olarak dahi yer alamıyan tüketici nüfus'u Halk deyimiyle anlatmaktayım. Emekçi ile Halk arasında, Halk Sektörü yaratılınca fark kalmayacak. Ama şimdiki halde fark var. Ali Nejat Ölçenin düşüncesi bu.

Eleştiri yazısında çelişki bulmak gayretini bir yana bırakarak, tutarsızlık bulma isteğine ait bir örneği gözden geçirelim:

«Halk Sektörünün sosyal amaçlı yatırımları ve maliyet minimizasyonunu bir arada uyguluyan sektör olması» cümlesi ile Kamu Sektörünün yatırımlarına sosyal amacın egemen oluşu..» cümlesi karşılaştırılıyor ve sonra bu açıkca bir tutarsızlık, deniyor. Madem Kamu Sektörünün asıl amacı sosyaldır o halde ayrıca Halk Sektörüne ne gerek var anlamı elde edilmek isteniyor. Öteki sektörler (Kamu ve Özel) sosyal amaçlı yatırımlara yönelmediği için üçüncü bir sektöre ihtiyaç olduğunu yazıyorum ve sonra da Kamu Sektörünün yatırımlarında sosyal amaçların egemen oluşundan bahsederek çelişki ya da tutarsızlık içine düşüyorum. Aslında tutarsızlık, okuyanın bilgi noksanlığından ileri geliyor. Çünkü yakın zamana kadar Kamu yatırımlarında amaç her zaman sosyal yani toplumsal olmuştur. Alt yapı yatırımlarını gerçekleştirmek, eğitim ve sağlık tesisleri kurmak gibi. Yer yüzünde ilk kez 1930'larda Türkiye'de Kamunun iktisadi kuruluşlar oluşturarak ekonomik hayatta doğrudan doğruya rol aldığını görüyoruz. Kamu, özel sektörün yaptığını da yapmak gibi bir eylemin içine girdiği için, karma ekonomi -ikili sistem- ilk kez Türkiye'de ortaya çıktı. Kamuya sosyal amaçlar egemen olurken aynı zamanda ekonomik amaçların da eklenmesi, giderek bu günkü yapısal çelişkiye sebep oluyor. Yani kamunun egemen olan sosyal amacını, ekonomik amaçla bağdaştırmak olasılık kazanamadı. Eğer Kamu, sosyal amaç dışında kendisine hiç bir türde ekonomik amaç tanımasaydı (kapitalist sistem) ya

da özel sektöre ekonomik amaçları yasak ederek kendisi yüklenseydi (kollektivist sistem) bu günkü ikili sistemden sonuç nasıl farklı olurdu bilemiyoruz. Mademki demokrasiyi de yükümlendik ve ikili sistemden caymak demokratik koşullar içinde olanaksız, o halde Türkiye'nin kurtuluşu Halk Sektörlü üçlü sisteme gelip dayanıyor. Halk Sektörü mevcut sistemin tutarsızlığını ortadan kaldıracak. Tutarsızlık yazarın değil, yani sistemin.

Sayın Akın Çelik eleştirisinde bir konuya daha değiniyor. O da şu: «Toplumdaki bazı sorunlar görülüyor fakat bunların sosyo-ekonomik sistemin genel niteliğinden değil de mevcut sosyo-ekonomik sistemdeki sektör eksikliğinden ileri geldiği sanılıyor. Dolayısıyla önerilen çözüm de özel ve kamu sektörlerine bir de Halk Sektörünün eklenmesi. Özel Sektör de varlığını sürdürecek. Peki özel sektörde işçiler de üretimi kendileri mi yönetecek». Bu sorunun cevabını kim ararsa arasın Halk Sektörünün yazarını ilgilendirmiyor. Kitap, kehanette bulunmayı üstlenmediği için bu tür sorularla ilgilenmedi. Ancak yeri gelmişken bu günkü sorunların sosyo-ekonomik sistemin genel niteliğinden mi yoksa sektör eksikliğinden mi ileri geldiği konusuna değinmekte yarar var. Türkiye'de bu günkü sistem hastalıklı. Bunun tedavisini demokratik düzen içinde yapmak koşulu da öngörülmüş durumda. Devrimsiz nasıl olur bu. Halk Sektörü kitabındaki yazılanlar uygulanırsa olur.'

Marxist teorinin eleştirisine gelince, öyle sanıyorum ki bu teoriyi Marx'tan daha iyi anlayanlar ondan sonra gelen yorumcular olmuştur. Rosa Luxenburg, John Robinson gibi. Sosyalist toplumda makro-ekonomik gelir kavramı ile kapitalist toplumdakinin birbirinden farklı oluşunu belirten ben değilim. Ünlü iktisatcı J. Robinson. Akın Çelik'e J. Robinsonu bulup onunla tartışmasını taviye ederim. Ancak bu tavsiyeme uymazsa kendisi kazançlı çıkar. Ünlü iktisatçı, konuyu bilenlere anlatma alışkanlığına sahip.

Emek kapitalizminden neyi kastettiğim soruluyor ve emeğin siyasal güç olduğu yerde emeği acaba kim ve nasıl sömürüyor diye de bir başka soru ortaya atılıyor. Emek iktidarında bir işçi olan Stalinin başa geçtiği zaman kaz ciğeri yemek gibi yeni bir alışkanlık kazanmasından esinlenmiştim emeğin emeği sömürmesinden bahsederken.

Emek kapitalizmini anlamak için son yıllarda yayınlanan ekonomi politik kitaplarıyla biraz ilgilenmek gerekir. Örneğin Pierre Salama'ya göre, emek, kapitalist tarafından satın alınan bir mal'dır. Emek böylece ikiye ayrılır. Ölü emek yani üretim araçları makine ve teçhizat, ötekisi de canlı emektir yani işgücü. Emek kapitalizmini soyut olarak anlamak için sarı sendikaları incelemek gerekir. Emek iktidarında emeğin yönetim ve denetimini elinde bulunduranlara ve onu Halktan ayırıp sömürenlere ben emek kapitalistleri adını veriyorum. Böyle yaparken sayın Akın Çelik'in yadırgayacağı hiç aklıma gelmemişti. Zamanla alışacak elbet.

 koral yayınları

Lenin
Hayatı ve Mücadelesi

G. OBİÇKİN BAŞKANLIĞINDA BİR KURUL TARAFINDAN HAZIRLANMIŞTIR

Lenin'in hayatı, parti mücadelesi, eserlerini oluşturduğu dönemler ve o dönemlerin koşulları

P.K. 07 İst. 15 Lira

Dr. HİKMET KIVILCIMLI

Osmanlı Tarihinin Maddesi

Cilt : 1

Osmanlı Tarihinin Ruhu

Tarih ve Devrim Yayınevi

Genel Dağıtım : TOPRAK Yayın - Dağıtım

Dr. HİKMET KIVILCIMLI

Genel Olarak Sosyal Sınıflar ve Partiler

Tarih ve Devrim Yayınevi

5 Lira

Genel Dağıtım : TOPRAK Yayın - Dağıtım

Dr. HİKMET KIVILCIMLI

Türkiye'de Kapitalizmin Gelişimi

Tarih ve Devrim Yayınevi

15 Lira

Genel Dağıtım : TOPRAK Yayın - Dağıtım

ilke 10 LİRA
AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ